

Lucie Zavadilová

MAJETKOVÉ POMĚRY MANŽELŮ

UNIFIKACE KOLIZNÍHO PRÁVA V RÁMCI EVROPSKÉ UNIE

**MASARYKOVA
UNIVERZITA**

ACTA UNIVERSITATIS BRUNENSIS IURIDICA
EDITIO SCIENTIA

MUNI
PRESS

MUNI
LAW

MAJETKOVÉ POMĚRY MANŽELŮ – UNIFIKACE KOLIZNÍHO PRÁVA V RÁMCI EVROPSKÉ UNIE

Lucie Zavadilová

Masarykova univerzita
Brno 2021

Vzor citace

ZAVADILOVÁ, Lucie. *Majetkové poměry manželů – unifikace kolizního práva v rámci Evropské unie*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2021, 233 s. Spisy Právnické fakulty Masarykovy univerzity, Edice Scientia, sv. č. 715. ISBN 978-80-210-9977-7 (brož.), 978-80-210-9978-4 (online).

CIP - Katalogizace v knize

Zavadilová, Lucie

Majetkové poměry manželů – unifikace kolizního práva v rámci Evropské unie / Lucie Zavadilová – 1. vydání – Brno: Masarykova univerzita, 2021. 233 stran. – Spisy Právnické fakulty Masarykovy univerzity, Edice Scientia, sv. č. 715. ISBN 978-80-210-9977-7 (brož.), 978-80-210-9978-4 (online)

341.171(4)* 347.62* 347.626* (048.8)*

- Evropská unie
- evropské právo
- manželské právo
- společné jmění manželů
- monografie

34 – Právo [16]

Tato publikace vznikla na Masarykově univerzitě v rámci projektu „Transfer a aplikace vědeckých výstupů“ č. MUNI/A/1498/2020 podpořeného z prostředků účelové podpory na specifický vysokoškolský výzkum, kterou poskytlo MŠMT v roce 2021.

Recenzenti:

prof. JUDr. Zdeňka Králíčková, Ph.D.

JUDr. Katarína Burdová, Ph.D.

Gratis Open Access – <https://www.press.muni.cz/open-access>

© 2021 Masarykova univerzita

ISBN 978-80-210-9978-4 (online ; pdf)

DOI <https://doi.org/10.5817/CZ.MUNI.M210-9978-2021>

OBSAH

Abstrakt a klíčová slova / Abstract and Keywords	7
Seznam zkratk	9
1 Úvod	13
1.1 Vymezení zkoumané problematiky	13
1.1.1 Rozdíly v právní úpravě majetkových poměrů manželů.....	18
1.1.2 Unifikace kolizněprávní úpravy majetkových poměrů manželů.....	22
1.2 Základní popis zkoumaného problému v právní úpravě	23
1.2.1 Vnitrostátní kolizní úprava.....	24
1.2.2 Kolizní úprava v mezinárodních smlouvách.....	27
1.2.3 Unijní kolizní úprava.....	28
1.3 Přehled odborných názorů na danou problematiku.....	39
1.4 Cíle a hypotézy publikace.....	45
1.5 Struktura a metody publikace.....	47
2 Vnitrostátní kolizní úprava majetkových poměrů manželů	51
2.1 Cíl kapitoly.....	51
2.2 Principy a východiska kolizní úpravy.....	51
2.3 Kvalifikace.....	55
2.4 Imperativní normy a výhrada veřejného pořádku	68
2.4.1 Imperativní normy.....	69
2.4.2 Výhrada veřejného pořádku.....	77
2.5 Zpětný a další odkaz.....	84
2.6 Dílčí závěr.....	92
3 Unijní kolizní úprava majetkových poměrů manželů	97
3.1 Cíl kapitoly.....	97
3.2 Principy a východiska kolizní úpravy.....	98
3.3 Kvalifikace a interpretace.....	103
3.3.1 Výklad pojmu „manželství“.....	106
3.3.2 Výklad pojmu „majetkové poměry manželů“	115

3.4	Adaptace	132
3.4.1	Typické situace a možné přístupy k řešení.....	134
3.4.2	Legislativní uchopení	141
3.5	Imperativní normy a výhrada veřejného pořádku	148
3.5.1	Imperativní normy	149
3.5.2	Výhrada veřejného pořádku.....	154
3.6	Zpětný a další odkaz.....	161
3.7	Dílčí závěr	163
4	Zacházení s cizím právem jako právem rozhodným v řízení o vypořádání majetkových poměrů manželů.....	169
4.1	Cíl kapitoly.....	169
4.2	Úvodní východiska.....	170
4.3	Identifikace mezinárodního prvku.....	173
4.4	Používání kolizních norem.....	177
4.5	Volba rozhodného práva.....	181
4.6	Zjišťování obsahu a používání cizího práva.....	184
4.7	Dílčí závěr.....	189
5	Závěr.....	191
	Summary.....	199
	Literatura a další použité zdroje	203
	Monografie.....	203
	Kapitoly v knihách, články a příspěvky	206
	Kvalifikační práce.....	221
	Soudní rozhodnutí.....	222
	Soudy České republiky	222
	Soudní dvůr Evropské unie.....	223
	Právní předpisy.....	224
	Vnitrostátní právní předpisy.....	224
	Mezinárodní smlouvy	225
	Právní předpisy EU	225
	Ostatní zdroje	227

ABSTRAKT A KLÍČOVÁ SLOVA / ABSTRACT AND KEYWORDS

Abstrakt

Monografie se zabývá kolizněprávní úpravou majetkových poměrů manželů s mezinárodním prvkem a s tím spojeným určováním práva rozhodného, a to z pohledu českých soudů. Publikace se zabývá jak regionální unifikací kolizních norem v této oblasti, jež byla přijata v rámci EU, tak kolizněprávní úpravou vnitrostátní. Předmětem zkoumání jsou vybrané instituty obecné části mezinárodního práva soukromého a jejich dopad na použití příslušných kolizních norem ve věcech majetkových poměrů manželů a práva rozhodného určeného na jejich základě. Práce se rovněž věnuje problematice zacházení s cizím právem jako právem rozhodným v řízení o vypořádání majetkových poměrů manželů.

Klíčová slova

Adaptace; kolizní normy; kvalifikace; majetkové poměry manželů; manželský majetkový statut; nařízení o majetkových poměrech manželů; veřejný pořádek; zacházení s cizím právem; zákon o mezinárodním právu soukromém; zpětný a další odkaz.

Abstract

The monograph deals with the conflict-of-law regulation of matrimonial property regimes having cross-border implications and the determination of the law applicable from the perspective of Czech courts. It focuses on both the regional unification of the conflict-of-law rules adopted within the EU and the national conflict-of-law rules. The subject matter of the research constitute selected institutes of the general part of private international law and their impact on the application of the relevant conflict-of-law rules in matters of matrimonial property regimes and the law applicable. The publication also covers the topic of the treatment of foreign law as the law applicable in proceedings related to the marital property division.

Keywords

Adaptation; Classification (Qualification); Conflict-of-Law Rules; Law Applicable to the Matrimonial Property Regimes; Matrimonial Property Regimes; Private International Law Act; Public Policy; Regulation on Matrimonial Property Regimes; Renvoi; Treatment of Foreign Law.

SEZNAM ZKRATEK

Bruselská úmluva

Úmluva ze dne 27. 9. 1968 o příslušnosti soudů a o výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech, ve znění úmluv o přistoupení v rámci postupného rozšiřování Evropské unie

ČR

Česká republika

Důvodová zpráva k ZMPS

Důvodová zpráva k zákonu č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém

EU

Evropská unie

Haagská konference

Haagská konference mezinárodního práva soukromého

Haagský protokol o výživném

Protokol o právu rozhodném pro vyživovací povinnosti

Komise

Evropská komise

Nařízení Brusel I

Nařízení Rady (ES) č. 44/2001 ze dne 22. 12. 2000 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech

Nařízení Brusel Ibis

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1215/2012 ze dne 12. 12. 2012 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech

Nařízení Brusel IIbis

Nařízení Rady (ES) č. 2201/2003 ze dne 27. 11. 2003 o soudní příslušnosti, uznání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti a o zrušení nařízení (ES) č. 1347/2000

Nařízení o dědictví

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 650/2012 ze dne 4. 7. 2012 o příslušnosti, rozhodném právu, uznávání a výkonu rozhodnutí a přijímání a výkonu veřejných listin v dědických věcech a o vytvoření evropského dědického osvědčení

Nařízení o majetkových důsledcích registrovaného partnerství

Nařízení Rady (EU) 2016/1104 ze dne 24. 6. 2016 provádějící posílenou spolupráci v oblasti příslušnosti, rozhodného práva a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech majetkových důsledků registrovaného partnerství

Nařízení o majetkových poměrech manželů, nařízení

Nařízení Rady (EU) 2016/1103 ze dne 24. 6. 2016 provádějící posílenou spolupráci v oblasti příslušnosti, rozhodného práva a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech majetkových poměrů v manželství

Nařízení o výživném

Nařízení Rady (ES) č. 4/2009 ze dne 18. 12. 2008 o příslušnosti, právu rozhodném, uznávání a výkonu rozhodnutí a o spolupráci ve věcech vyživovacích povinností

Nařízení Řím I

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 593/2008 ze dne 17. 6. 2008 o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy (Řím I)

Nařízení Řím II

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 864/2007 ze dne 11. 7. 2007 o právu rozhodném pro mimosmluvní závazkové vztahy (Řím II)

Nařízení Řím III

Nařízení Rady (EU) č. 1259/2010 ze dne 20. 12. 2010, kterým se zavádí posílená spolupráce v oblasti rozhodného práva ve věcech rozvodu a rozluky

Návrh nařízení z roku 2011

Návrh nařízení Rady o příslušnosti, rozhodném právu, uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech majetkových poměrů v manželství (KOM (2011) 126)

Návrh nařízení z roku 2015

Proposal for a Council Regulation on jurisdiction, applicable law and the recognition and enforcement of decisions in matters of matrimonial property regimes – Political agreement

Návrh nařízení z roku 2016

Návrh nařízení Rady o příslušnosti, rozhodném právu, uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech majetkových poměrů v manželství (COM (2016) 106)

Návrh rozhodnutí o povolení posílené spolupráce

Návrh rozhodnutí Rady, kterým se povoluje posílená spolupráce v oblasti příslušnosti, rozhodného práva, uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech majetkových poměrů mezinárodních párů, zahrnujících jak majetkové poměry v manželství, tak majetkové důsledky registrovaného partnerství (COM (2016) 108)

OSŘ

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů

OZ, zákon č. 89/2012 Sb.

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

SDEU, Soudní dvůr EU

Soudní dvůr Evropské unie (dříve Evropský soudní dvůr)

SEU

Smlouva o Evropské unii, konsolidované znění

SFEU

Smlouva o fungování Evropské unie, konsolidované znění

ZMPS, zákon č. 91/2012 Sb.

Zákon č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém, ve znění pozdějších předpisů

ZMPSaP, zákon č. 97/1963 Sb.

Zákon č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním, ve znění pozdějších předpisů

---

1 ÚVOD*

1.1 Vymezení zkoumané problematiky

Pokračující globalizace, pokrok v oblasti dopravy, rozvoj komunikačních a informačních technologií, to jsou faktory, které přispívají k internacionalizaci lidských vztahů. Jedním ze stěžejních momentů, které ovlivňují tento sociální a právní fenomén, je vzrůstající migrace osob.¹ V Evropě je mobilita osob navíc umocněna vytvořením regionálního ekonomického integračního celku v podobě Evropské unie (dále též jen „EU“) (resp. Evropských společenství).² Zejména v důsledku prohlubování vnitřního trhu a vytvoření institutu občanství Evropské unie se svoboda volného pohybu osob postupně vyvinula v základní právo a jádro evropské integrace.³ Volný pohyb osob v rámci EU „přestal být pojímán jako pouhá svoboda ekonomická a stal se svobodou

---

* JUDr. Lucie Zavadilová, Ph.D., Odborná asistentka, Katedra mezinárodního a evropského práva / Assistant professor, Department of International and European Law, Faculty of Law, Masaryk University, Brno, Czech Republic / E-mail: lucie.zavadilova@mail.muni.cz / ORCID: 0000-0001-7256-1614

Monografie vychází z textu disertační práce nazvané „Majetkové poměry manželů – unifikace kolizního práva v rámci Evropské unie“, již jsem v roce 2020 úspěšně obhájila na půdě Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně.

- ¹ Srov. DIAGO DIAGO, Maria del Pilar. The Matrimonial Property Regime in Private International Law. In: ŠARČEVIĆ, Petar a Paul VOLKEN (eds.). *Yearbook of Private International Law. Volume II – 2000*. The Hague: Kluwer Law International, 2000, s. 180; V podrobnostech vizte např. ROZEHNALOVÁ, Naděžda. Několik slov k mezinárodnímu právu soukromému a jeho vývoji. In: ROZEHNALOVÁ, Naděžda, Tereza KYSELOVSKÁ a kol. *K některým vývojovým otázkám mezinárodního práva soukromého*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2013, s. 15–18; K dopadu globalizace na mezinárodní právo soukromé v podrobnostech vizte MALACKA, Michal. Kolizní metoda v kontextu globalizace a europeizace. In: ROZEHNALOVÁ, Naděžda, Klára DRLIČKOVÁ a Jiří VALDHANS (eds.). *Dny práva 2015 – Days of Law 2015: Část IV. Kodifikace obecné části kolizního práva – cesta či omyl?* [online]. Brno: Masarykova univerzita, 2016, s. 145–163 [cit. 11. 3. 2018].
- ² Srov. ŽUPAN, Mirela a Vjekoslav PUJLKO. Shaping European Private International Family Law. *Slovenian Law Review* [online]. 2010, roč. 47, č. 1–2, s. 24 [cit. 14. 8. 2018].
- ³ MASŁOWSKI, Solange. Member States' Sovereignty and Freedom of Movement of Union Citizens. In: KOVÁŘOVÁ, Eva, Lukáš MELECKÝ a Michela STANIČKOVÁ (eds.). *International Conference on European Integration*. Ostrava: VŠB-TU Ostrava, 2016, s. 594; Právním základem svobody volného pohybu osob je čl. 3 odst. 2 Smlouvy o Evropské unii, konsolidované znění (dále jen „SEU“); čl. 20 odst. 2 písm. a), čl. 21 odst. 1, čl. 45 a násl., čl. 67 a násl. Smlouvy o fungování Evropské unie, konsolidované znění (dále jen „SFEU“); čl. 45 Listiny základních práv Evropské unie.

ve smyslu politickém a společenském“.⁴ Mobilita osob v rámci území Evropské unie se týká široké a různorodé skupiny lidí, a to nejenom státních příslušníků členských států EU, ale i státních příslušníků přicházejících se třetích, tj. nečlenských zemí.⁵ Je přitom nezbytné zdůraznit, že migrace těchto osob v rámci EU je motivována různými zájmy a sleduje odlišné cíle.

Nevyhnutelným důsledkem integračního procesu⁶ a s tím související rostoucí mobility osob je nárůst soukromoprávních poměrů s mezinárodním prvkem⁷. I když jsou tedy základem pro vybudování vnitřního trhu zásahy v oblasti veřejnoprávní (v podobě odbourávání administrativních a legislativních překážek volného pohybu osob, zboží, služeb a kapitálu), realizace čtyř základních svobod se nutně odráží také v rovině soukromoprávní.⁸ Z tohoto důvodu existuje v rámci Evropské unie vedle veřejnoprávní regulace pohybu osob, zboží, služeb a kapitálu rovněž potřeba soukromoprávní úpravy poměrů, které přesahují hranice jednotlivých států.⁹

Internacionalizace soukromoprávních poměrů se přitom netýká pouze oblasti práva občanského, obchodního či pracovního. Stále frekventovanější jsou také poměry rodinněprávní, v nichž se vyskytuje mezinárodní prvek. Lidé uzavírají manželství, zakládají rodiny, rozvádějí se, vypořádávají společný

4 TÝČ, Vladimír. *Základy práva Evropské unie pro ekonomy*. 7. přeprac. a aktualiz. vyd. Praha: Leges, 2017, s. 187.

5 V podrobnostech vizte např. VLÁČIL, Jiří. *Právo na vstup a pobyt na území členských států Evropské unie*. 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova, Právnická fakulta, 2016, 154 s.; MASŁOWSKI, Solange. Member States' Sovereignty and Freedom of Movement of Union Citizens. In: KOVÁŘOVÁ, Eva, Lukáš MELECKÝ a Michaela STANÍČKOVÁ (eds.). *International Conference on European Integration*. Ostrava: VŠB-TU Ostrava, 2016, s. 594–604; TÝČ, Vladimír. *Základy práva Evropské unie pro ekonomy*. 7. přeprac. a aktualiz. vyd. Praha: Leges, 2017, s. 186–196, 212–225, 232–241.

6 TÝČ, Vladimír. Prostor práva – justiční spolupráce ve věcech civilních. In: TOMÁŠEK, Michal, Vladimír TÝČ a kol. *Právo Evropské unie*. 2. aktualiz. vyd. Praha: Leges, 2017, s. 366.

7 Od přistoupení k Evropské unii vzrostl počet cizinců v České republice více než dvojnásobně – z cca 254 000 osob koncem roku 2004 na téměř 596 000 cizinců na konci roku 2019. Viz Počet cizinců v ČR – předběžné čtvrtletní údaje; 2004/06–2019/12. *Český statistický úřad* [online]. [cit. 28. 1. 2020].

8 ROZEHNALOVÁ, Naděžda. Evropský justiční prostor ve věcech civilních. In: ROZEHNALOVÁ, Naděžda, Klára DRLIČKOVÁ, Tereza KYSELOVSKÁ a Jiří VALDHANS. *Mezinárodní právo soukromé Evropské unie*. 2. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018, s. 19, 24.

9 ROZEHNALOVÁ, Naděžda. Několik slov k mezinárodnímu právu soukromému a jeho vývoji. In: ROZEHNALOVÁ, Naděžda, Tereza KYSELOVSKÁ a kol. *K některým vývojovým otázkám mezinárodního práva soukromého*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2013, s. 16.

majetek, a to vše bez ohledu na to, na území kterého státu k tomu dochází. Manželství osob různé státní příslušnosti, manželství osob s obvyklým pobytem ve státě, jehož nejsou státními příslušníky, či případy, kdy manželé vlastní majetek nacházející se na území více států (např. nemovitosti, bankovní účty), nejsou nikterak výjimečným jevem.¹⁰

Z údajů Eurostatu vyplývá, že v roce 2015 dosahovala manželství, v nichž byl alespoň jeden z manželů cizinec (tj. státní příslušník jiného státu než je členský stát EU, kde bylo manželství uzavřeno), celkem 10,5 % ze všech manželství uzavřených v Evropské unii. Z pohledu mezinárodního práva soukromého zahrnovalo tedy každé desáté manželství mezinárodní prvek spočívající v subjektu právního poměru. Pokud ovšem jde o konkrétní podíl sňatků cizinců v jednotlivých členských státech EU, lze identifikovat značné rozdíly. Zatímco v Lucembursku dosahovala manželství cizinců více než 60 % ze všech manželství, v Polsku či Maďarsku se jednalo řádově o 2–3 % manželství.¹¹

V České republice (dále též jen „ČR“) bylo od jejího přistoupení k Evropské unii v roce 2004 do konce roku 2019 uzavřeno celkem 77 130 manželství, v nichž měl alespoň jeden z manželů cizí státní příslušnost (tj. 9,5 % ze všech manželství). Přičemž v 94 % případů se jednalo o manželství smíšená (tedy uzavřená mezi státním příslušníkem České republiky a cizincem), pouze v necelých cca 6 % případů byli oba manželé cizinci. Situace v České republice tak v zásadě odpovídá ujiňnímu průměru, neboť v roce 2015 představovaly sňatky cizinců 10,7 % manželství, v roce 2016 se jednalo o 10,2 %, v roce 2017 o 9,7 %, v roce 2018 o 9,9 % a v roce 2019 celkem o 11,2 % ze všech manželství uzavřených v ČR. Z hlediska státní příslušnosti manželů-cizinců lze konstatovat, že zastoupení jsou státní příslušníci členských států EU (zejména občané Slovenska, Německa či Velké Británie) i státní příslušníci třetích zemí (z Ukrajiny, Vietnamu či Spojených států). Největší podíl nicméně každoročně tvoří česko-slovenská manželství.¹²

¹⁰ Shodně DIAGO DIAGO, María del Pilar. The Matrimonial Property Regime in Private International Law. In: ŠARČEVIĆ, Petar a Paul VOLKEN (eds.). *Yearbook of Private International Law. Volume II – 2000*. The Hague: Kluwer Law International, 2000, s. 180.

¹¹ Bohužel, uvedená statistika vychází pouze z údajů 21 členských států EU. Naopak zahrnuje například data z Francie, Německa či Velké Británie. Viz People in the EU – statistics on origin of residents. *Eurostat* [online]. 7. 1. 2019 [cit. 21. 3. 2019].

¹² V podrobnostech vizte Sňatky cizinců v ČR podle vybraných státních občanství v letech 1995–2019. *Český statistický úřad* [online]. [cit. 21. 6. 2021].

V důsledku tohoto vývoje jsou soudy členských států EU stále častěji konfrontovány se situacemi, kdy je nezbytné vypořádat majetkové poměry manželů, v nichž se vyskytuje dostatečně významný, nikoli zjevně zanedbatelný mezinárodní prvek vztahující se k subjektu či předmětu právního poměru¹³. Zpravidla tato potřeba vyvstává v souvislosti s rozvodem manželství nebo v důsledku smrti jednoho z manželů.¹⁴ V takové situaci je nezbytné určit, jakým způsobem, resp. podle právního řádu jakého státu má k vypořádání majetku manželů dojít. Řešení této zdánlivě jednoduché otázky s sebou přitom nese dalekosáhlé konsekvence.

Předmětem předkládané monografie bude dílčí problematika majetkových poměrů manželů, v nichž se vyskytuje relevantní mezinárodní prvek. I když jsou otázky mezinárodní pravomoci, rozhodného práva a uznání a výkonu cizích rozhodnutí z pohledu mezinárodního práva soukromého propojené, nelze se v této práci zabývat všemi. Konkrétně se tato publikace **zaměří na kolizněprávní aspekty úpravy majetkových poměrů manželů s mezinárodním prvkem a s tím spojené určování práva rozhodného, tzv. manželského majetkového statutu**, a to z perspektivy českých soudů. Práce se bude především **zaobírat regionální unifikací kolizních norem v této oblasti**, jež byla přijata v rámci Evropské unie a doplnila tak stávající aplikační rámec použitelných právních předpisů. **Předmětem zájmu ovšem bude i kolizněprávní úprava vnitrostátní**, která je před českými soudy i nadále aplikovatelná. Autorka se přitom neomezí pouze na rozbor specifik kolizní úpravy majetkových poměrů manželů s mezinárodním prvkem. Bude se zejména **zabývat vybranými instituty obecné části mezinárodního práva soukromého a jejich dopadem na aplikaci příslušných kolizních norem ve věcech majetkových poměrů manželů a práva rozhodného určeného na jejich základě**.

¹³ K pojmu mezinárodního prvku v podrobnostech vizte např. KUČERA, Zdeněk a Jiří GAŇO. *Zákon o mezinárodním právu soukromém: komentované vydání s důvodovou zprávou a souvisejícími předpisy*. 1. vyd. Brno: Doplněk, 2014, s. 22–23; KUČERA, Zdeněk a Monika PAUKNEROVÁ. Pojem a předmět mezinárodního práva soukromého. In: KUČERA, Zdeněk, Monika PAUKNEROVÁ, Květoslav RŮŽIČKA a kol. *Mezinárodní právo soukromé*. 8. vyd. Plzeň–Brno: Aleš Čeněk–Doplněk, 2015, s. 24.

¹⁴ Srov. SCHERPE, Jens M. Marital Agreements and Private Autonomy in Comparative Perspective. In: SCHERPE, Jens M. (ed.). *Marital Agreements and Private Autonomy in Comparative Perspective*. 1. vyd. Oxford–Portland: Hart Publishing, 2012, s. 444.

Podle názoru *Rozebnalové* jsou to totiž právě instituty obecné části mezinárodního práva soukromého, které v kontinentálním systému práva představují „*onen rozměr umožňující správně metodologicky uchopit kolizní normu a celkově kolizní metodu. Nebo snad i pochopit, jak legislativně uchopit kolizní normy tak, aby se minimalizovaly problémy, které zde existují*“¹⁵. Zatímco dříve se v českém právním prostředí těmito otázkami zabývala převážně doktrína mezinárodního práva soukromého a judikatura, neboť zákon č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „ZMPSaP“ či „zákon č. 97/1963 Sb.“), až na výjimky explicitní úpravu neobsahoval¹⁶, významných strukturálních změn doznalo české mezinárodní právo soukromé s účinností zákona č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „ZMPS“ či „zákon č. 91/2012 Sb.“). V rámci modernizace českého mezinárodního práva soukromého byla výslovná úprava vybraných institutů obecné části mezinárodního práva soukromého zahrnuta do úvodních ustanovení ZMPS.¹⁷ Jedná se o instituty, jako je kvalifikace, předběžné otázky, imperativní normy, výhrada veřejného pořádku, zpětný a další odkaz, či problematika zacházení s cizím právem (viz § 3–5, 20–23, 25 ZMPS). Patrné je rovněž posílení prvku flexibility konkrétního kolizního řešení, zejména v důsledku zakotvení všeobecné únikové doložky v ustanovení § 24 ZMPS.¹⁸

Kodifikace obecné části mezinárodního práva soukromého se zvažuje také v rámci Evropské unie. Zejména v souvislosti s úvahami o vytvoření tzv. nařízení Řím 0, které by sjednocovalo obecnou část mezinárodního práva soukromého Evropské unie.¹⁹ Stávající situace je ovšem taková, že instituty obecné části mezinárodního práva soukromého jsou separátně upraveny

¹⁵ ROZEHNALOVÁ, Naděžda. *Instituty českého mezinárodního práva soukromého*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, s. 20–21.

¹⁶ Výslovně upraven byl zpětný a další odkaz a výhrada veřejného pořádku. Viz § 35, 36 ZMPSaP.

¹⁷ Srov. PAUKNEROVÁ, Monika a Magdalena PFEIFFER. The New Act on Private International Law in the Czech Republic: Starting Points and Perspectives Within the European Union. *Journal of Private International Law* [online]. 2014, roč. 10, č. 2, s. 214–215 [cit. 30. 5. 2018].

¹⁸ Srov. *Ibid.*, s. 219–221.

¹⁹ V podrobnostech vizte např. WAGNER, Rolf. A ‘Rome 0’ Regulation from a Political Point of View. In: LEIBLÉ, Stefan (ed.). *General Principles of European Private International Law*. Alphen an den Rijn: Kluwer Law International, 2016, s. 61–84.

v jednotlivých instrumentech mezinárodního práva soukromého Evropské unie, vždy pro účely konkrétní oblasti úpravy. To platí i pro unifikovanou úpravu majetkových poměrů manželů obsaženou v nařízení Rady (EU) 2016/1103 ze dne 24. 6. 2016 provádějícím posílenou spolupráci v oblasti příslušnosti, rozhodného práva a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech majetkových poměrů v manželství (dále jen „nařízení o majetkových poměrech manželů“ či „nařízení“). Konkrétně se jedná o čl. 29–34 nařízení o majetkových poměrech manželů. Právě nařízením o majetkových poměrech manželů se tato publikace bude zabývat především.

Úvodní kapitola bude zaměřena na vymezení v této práci zkoumané oblasti mezinárodního práva soukromého. Z důvodu komplexnějšího náhledu bude problematika kolizněprávní úpravy majetkových poměrů manželů s mezinárodním prvkem zasazena do širších souvislostí mezinárodního práva soukromého a práva rodinného. Po terminologickém vymezení základních pojmů a uvedení východisek kolizněprávní úpravy majetkových poměrů manželů budou prezentovány cíle publikace a nastaveny pracovní hypotézy, které budou v následujících kapitolách ověřované, tj. potvrzené nebo vyvrácené.

1.1.1 Rozdíly v právní úpravě majetkových poměrů manželů

Je zjevné, že „jednotný vnitřní trh je skutečně prostorem bez faktických vnitřních hranic“²⁰. Nicméně, i nadále existují oblasti, ve kterých přetrvávají hranice právní. Jak uvádí Týč, právě „rozdílná právní úprava těchto vztahů a jim odpovídajících institutů v jednotlivých státech se za určitých okolností stává znatelnou brzdou rozvoje a fungování jednotného vnitřního trhu“²¹.

Oblastí, která je charakteristická diverzitou hmotněprávní úpravy v jednotlivých státech, je právo rodinné, a to včetně dílčí problematiky majetkových poměrů manželů.²² Instituty rodinného práva se tradičně odlišují více než instituty jiných odvětví soukromého práva. Nejednotný přístup k regulaci otázek práva rodinného vyplývá z národních, historických, kulturních a právních tradic

²⁰ TÝČ, Vladimír. *Základy práva Evropské unie pro ekonomy*. 7. přeprac. a aktualiz. vyd. Praha: Leges, 2017, s. 242.

²¹ *Ibid.*, s. 243.

²² Tato podkapitola byla zpracována na podkladě autorčiny rigorózní práce. K základním pojmům a východiskům v podrobnostech vizte ZAVADILOVÁ, Lucie. *Vypořádání majetkových poměrů manželů v případě zániku manželství rozvodem – aspekty kolizní*. Rigorózní práce. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2017/2018, 174 s.

a zvyklostí, které konkrétní právní řád determinují.²³ To platí v celosvětovém měřítku, ale i v rámci Evropské unie. *Dvořák a Spáčil* v této souvislosti hovoří o „*pestré mozaice manželských majetkových režimů*“²⁴. Zatímco hmotněprávní úprava majetkových poměrů manželů ve státech kontinentální Evropy vychází z režimu majetkového společenství, země *common law* upřednostňují režim odděleného majetku manželů.²⁵ Nutno ovšem uznat, že uvedené rozdělení je do značné míry zjednodušující, neboť mezi těmito dvěma krajními pozicemi se nachází celá řada tzv. hybridních režimů²⁶, jako je německé přírůstkové majetkové společenství či švýcarský režim účasti na přírůstcích²⁷. Přístupy jednotlivých států se liší také z pohledu toho, jakým způsobem se provádí vypořádání majetkových poměrů manželů. Zatímco ve státech kontinentální Evropy se postupuje primárně podle předem daných, pevných pravidel, v zemích *common law* je v zásadě rozhodující diskrece soudů.²⁸ S jistou nadsázkou je dokonce možné konstatovat, že v 27 členských státech EU fakticky existuje 27 národních manželských majetkových režimů, které se od sebe více či méně odlišují.²⁹

²³ Srov. DVORÁK, Jan a Jiří SPÁČIL. *Společné jmění manželů v teorii a v judikatuře*. 3. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2011, s. 6, 21.

²⁴ *Ibid.*, s. 12.

²⁵ V podrobnostech vizte PINTENS, Walter. Matrimonial Property Law in Europe. In: BOELE-WOELKI, Katharina, Jo MILES a Jens M. SCHERPE (eds.). *The Future of Family Property in Europe*. 1. vyd. Cambridge: Intersentia, 2011, s. 19–46; Režim odděleného majetku manželů se typicky uplatňuje též v islámských zemích. Viz BEZOUŠKOVÁ, Lenka. *Islámské rodinné právo se zaměřením na právo manželské*. 1. vyd. Praha: Leges, 2013, s. 153; SCHUZ, Rhona. Choice of law in relation to matrimonial property in the 21st century. *Journal of Private International Law* [online]. 2019, roč. 15, č. 1, s. 3, 8 [cit. 11. 6. 2019].

²⁶ DVORÁK, Jan a Jiří SPÁČIL. *Společné jmění manželů v teorii a v judikatuře*. 3. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2011, s. 15, 23.

²⁷ PINTENS, Walter. Matrimonial Property Law in Europe. In: BOELE-WOELKI, Katharina, Jo MILES a Jens M. SCHERPE (eds.). *The Future of Family Property in Europe*. 1. vyd. Cambridge: Intersentia, 2011, s. 29–31.

²⁸ SCHERPE, Jens M. Marital Agreements and Private Autonomy in Comparative Perspective. In: SCHERPE, Jens M. (ed.). *Marital Agreements and Private Autonomy in Comparative Perspective*. 1. vyd. Oxford–Portland: Hart Publishing, 2012, s. 446–448.

²⁹ Pro stručný přehled relevantní právní úpravy majetkových poměrů manželů v jednotlivých členských státech EU vizte Couples in Europe – The law for couples in the 27 EU countries. *The Council of the Notaries of the European Union* [online]. CNUÉ, © 2012 [cit. 5. 9. 2018]; Pro národní zprávy ve vybraných státech vizte např. Property Relations Reports by Jurisdiction. *Commission on European Family Law* [online]. Commission on European Family Law, © 2018 [cit. 9. 5. 2018]; SCHERPE, Jens M. (ed.). *Marital Agreements and Private Autonomy in Comparative Perspective*. 1. vyd. Oxford–Portland: Hart Publishing, 2012, xiii, 518 s.; RUGGERI, Lucia, Ivana KUNDA a Sandra WINKLER (eds.). *Family Property and Succession in EU Member States: National Reports on the Collected Data* [online]. 1. vyd. Rijeka: University of Rijeka, Faculty of Law, 2019, 709 s. [cit. 4. 6. 2019].

Vedle různě pojatého zákonného manželského majetkového režimu se v jednotlivých právních řádech zpravidla uplatňuje také režim smluvní, který manželům umožňuje uzavřít manželskou majetkovou smlouvu a modifikovat si své majetkové poměry v manželství podle aktuálních potřeb. Konkrétní rozsah autonomie vůle manželů je však v příslušných státech vymezen odlišně. Důvodem přetrvávajících omezení smluvní volnosti je ochrana ekonomicky zranitelnějšího z manželů a nepřímo též jejich dětí. Tyto ochranné mechanismy jsou časově ukotveny buď k okamžiku uzavření manželské majetkové smlouvy, či k momentu, kdy se manželé manželské majetkové smlouvy dovolávají.³⁰

V této souvislosti je nezbytné zdůraznit, že unifikace hmotného manželského majetkového práva neexistuje a v dohledné době ani nelze očekávat její přijetí. Za nejvýznamnější akademický počín v oblasti harmonizace hmotněprávních pravidel ve věcech majetkových poměrů manželů lze označit Principy evropského rodinného práva týkající se majetkových poměrů mezi manžely (*Principles of European Family Law Regarding Property Relations between Spouses*) z roku 2013, které vytvořila Komise pro evropské rodinné právo (*Commission on European Family Law*).³¹ Tato nezávazná pravidla mají reprezentovat společný základ (*ius commune, common core*) evropských právních řádů, který je doplněn o vlastní řešení založená na přístupu lepšího práva (*better law approach*). Cílem uvedené iniciativy je podporovat harmonizaci národních právních řádů a případně též přispět k unifikaci pravidel v této oblasti.³²

Právě rozdílný přístup k hmotněprávní úpravě majetkových poměrů manželů napříč právními řády a současně neexistence unifikované hmotněprávní

³⁰ SCHERPE, Jens M. Marital Agreements and Private Autonomy in Comparative Perspective. In: SCHERPE, Jens M. (ed.). *Marital Agreements and Private Autonomy in Comparative Perspective*. 1. vyd. Oxford–Portland: Hart Publishing, 2012, s. 483–484; V podrobnostech vizte např. PINTENS, Walter. Matrimonial Property Law in Europe. In: BOELE-WOELKI, Katharina, Jo MILES a Jens M. SCHERPE (eds.). *The Future of Family Property in Europe*. 1. vyd. Cambridge: Intersentia, 2011, s. 37–41, 44–45.

³¹ Principles of European Family Law Regarding Property Relations between Spouses. *Commission on European Family Law* [online]. 2018 [cit. 17. 8. 2018]; V podrobnostech vizte BOELE-WOELKI, Katharina, Frédérique FERRAND, Cristina GONZÁLES BEILFUSS a kol. (eds.). *Principles of European Family Law Regarding Property Relations between Spouses*. 1. vyd. Cambridge–Antwerp–Portland: Intersentia, 2013, xiii, 420 s.

³² PINTENS, Walter. Principles of European Family Law (PEFL). In: BASEDOW, Jürgen, Klaus J. HOPT, Reinhard ZIMMERMANN a Andreas STIER (eds.). *The Max Planck Encyclopedia of European Private Law: Volume II*. 1. vyd. Oxford: Oxford University Press, 2012, s. 1329.

regulace odůvodňuje skutečnost, že v oblasti majetkových poměrů manželů s mezinárodním prvkem má i nadále stěžejní význam kolizní problematika a s tím spojené určování práva rozhodného pro majetkové poměry manželů, tj. manželského majetkového statutu.

Nicméně, i z hlediska kolizněprávní úpravy majetkových poměrů manželů lze v jednotlivých právních rádech identifikovat celou řadu rozdílů. Tím základním je uplatňování různých objektivních kolizních kritérií, kdy za tradičně používané je v současné době možné označit státní příslušnost manželů, domicil manželů a obvyklý pobyt manželů.³³ Kromě samotného hraničního určovatele se ovšem může lišit také jeho časové ukotvení či přístup k možnosti změny manželského majetkového statutu, změní-li se v průběhu manželství skutečnost rozhodná pro určení práva rozhodného (tj. problematika neměnnosti nebo proměnlivosti manželského majetkového statutu). Do úvahy je rovněž nezbytné vzít otázku jednotného či naopak (roz)štěpeného manželského majetkového statutu, podle něhož se pro různé kategorie majetku manželů uplatňuje odlišný hraniční určovatel; typicky se manželský majetkový statut štěpí ve prospěch použití *lex rei sitae* na nemovitý majetek manželů.³⁴ Státy se neshodují ani v přístupu k subjektivnímu koliznímu kritériu v podobě volby manželského majetkového statutu, tedy k tomu, zda a případně s jakými účinky si manželé mohou pro své majetkové poměry v manželství zvolit právo rozhodné, resp. jaký je rozsah autonomie vůle manželů.³⁵

Na základě výše uvedených východisek lze dospět k závěru, že problematika majetkových poměrů manželů s mezinárodním prvkem je oblastí, které

³³ SCOLES, Eugene F. Choice of Law in Family Property Transactions. In: *Recueil des Cours. Collected Courses of the Hague Academy of International Law. 1988 – II, Vol. 209.* Dordrecht: Martinus Nijhoff Publishers, 1989, s. 23–26; K vývoji hraničních určovatelů a konkrétní kolizní úpravě majetkových poměrů manželů v jednotlivých právních rádech v podrobnostech vizte PINTENS, Walter a Jens M. SCHERPE. Matrimonial property. In: BASEDOW, Jürgen, Giesela RÜHL, Franco FERRARI a Pedro DE MIGUEL ASENSIO (eds.). *Encyclopedia of Private International Law: Volume 2.* 1. vyd. Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2017, s. 1236, 1243.

³⁴ Srov. ZIMMERMANN, Michal A. *Mezinárodní právo soukromé* [online]. Brno: Právník, 1933, s. 353–355 [cit. 12. 9. 2017].

³⁵ SCOLES, Eugene F. Choice of Law in Family Property Transactions. In: *Recueil des Cours. Collected Courses of the Hague Academy of International Law. 1988 – II, Vol. 209.* Dordrecht: Martinus Nijhoff Publishers, 1989, s. 20–26; Obdobně PINTENS, Walter a Jens M. SCHERPE. Matrimonial property. In: BASEDOW, Jürgen, Giesela RÜHL, Franco FERRARI a Pedro DE MIGUEL ASENSIO (eds.). *Encyclopedia of Private International Law: Volume 2.* 1. vyd. Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2017, s. 1239–1241.

je nezbytné věnovat pozornost, neboť může být v praxi spojena s celou řadou problémů. Existující situace, kdy se napříč právními řády liší hmotněprávní i kolizněprávní úprava ekonomických důsledků manželství (resp. zániku či zrušení manželství), neposkytuje manželům dostatečnou právní jistotu a předvídatelnost ohledně regulace jejich majetkových poměrů vyplývajících z manželství. Naopak je může odrazovat od využití svobody volného pohybu.

1.1.2 Unifikace kolizněprávní úpravy majetkových poměrů manželů

Jako vhodné řešení, které by mohlo odstranit, resp. překonat přetrvávající právní překážky volného pohybu osob a potažmo i evropské integrace, se jeví sjednocení kolizních pravidel pro určení práva rozhodného pro majetkové poměry manželů s mezinárodním prvkem. Manželský majetkový statut se tak bude určovat podle stejných kolizních norem bez ohledu na soudiště, čímž se současně zajistí, že bude použito stejné hmotné právo.³⁶ Navíc, přijetí jednotné kolizní úpravy je snáze dosažitelné než (byť efektivnější) unifikace hmotného manželského majetkového práva. Za nespornou výhodu unifikace kolizněprávní úpravy lze rovněž označit respekt k existující diverzitě národních právních úprav.³⁷

Vzhledem k tomu, že univerzální unifikace kolizněprávní úpravy majetkových poměrů manželů ve formě mezinárodní smlouvy neexistuje, je zde prostor pro sjednocení kolizních norem alespoň v rámci Evropské unie. Prostředkem k dosažení tohoto cíle má být přijetí nařízení o majetkových poměrech manželů, které se stalo součástí tzv. evropského mezinárodního práva rodinného³⁸. Unifikace kolizních norem má přispět k větší právní jistotě a předvídatelnosti

³⁶ Srov. návrh nařízení Rady o příslušnosti, rozhodném právu, uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech majetkových poměrů v manželství. Brusel: Evropská komise, 2. 3. 2016, COM(2016) 106 v konečném znění (dále jen „návrh nařízení z roku 2016“).

³⁷ Obecně v kontextu unifikace kolizních norem viz ROZEHNALOVÁ, Naděžda. Evropský justiční prostor ve věcech civilních. In: ROZEHNALOVÁ, Naděžda, Klára DRLIČKOVÁ, Tereza KYSELOVSKÁ a Jiří VALDHANS. *Mezinárodní právo soukromé Evropské unie*. 2. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018, s. 20.

³⁸ Pojem „evropské mezinárodní právo rodinné“ se používá pro označení součásti mezinárodního práva soukromého, kterou tvoří unijní právní úprava v oblasti práva rodinného. Viz MARTINY, Dieter. European Family Law (PIL). In: BASEDOW, Jürgen, Klaus J. HOPT, Reinhard ZIMMERMANN a Andreas STIER (eds.). *The Max Planck Encyclopedia of European Private Law: Volume I*. 1. vyd. Oxford: Oxford University Press, 2012, s. 595.

řešení³⁹, zajistit rozhodovací jednotu (tj. předejít *forum shopping*), poskytnout ochranu legitimnímu očekávání stran a docílit (kolizní) spravedlnosti.⁴⁰

Kromě uvedených obecných cílů mezinárodního práva soukromého sleduje unijní zákonodárce i zvláštní, evropské cíle. Právní úprava unifikovaná v rámci Evropské unie, jakožto ekonomického integračního celku, má zejména přispět k rozvoji prostoru svobody, bezpečnosti a práva, podpoře integrace, posílení justiční spolupráce, opodstatnění konceptu občanství EU a zajištění fungování vnitřního trhu.⁴¹ Přičemž finálním cílem je zajištění volného pohybu osob.⁴²

1.2 Základní popis zkoumaného problému v právní úpravě

Určování manželského majetkového statutu nabývá tradičně na významu v souvislosti se zrušením manželství rozvodem nebo zánikem manželství smrtí jednoho z manželů, kdy vyvstává potřeba vypořádat společný majetek manželů. Nicméně, otázka určení práva rozhodného pro majetkové poměry manželů s mezinárodním prvkem může být relevantní již za trvání manželství, či dokonce ještě před jeho vznikem. Právní jistota a možnost předvídat, jakým právním řádem se budou řídit majetkové poměry manželů a jejich případné vypořádání, hrají při úvahách manželů (resp. budoucích manželů), jak se svým majetkem do budoucna naložit, významnou roli.

Zdrojům kolizní úpravy majetkových poměrů manželů, jejich působnosti a vymezení základních aplikačních vazeb mezi jednotlivými prameny práva se autorka věnovala již ve své předchozí práci. To platí i pro analýzu konkrétních kolizních řešení v relevantních právních předpisech, především v ZMPS a nařízení o majetkových poměrech manželů. Pro účely předkládané monografie si proto autorka dovolí shrnout pouze nejdůležitější závěry, z nichž

³⁹ Bod 15, 72 preambule nařízení o majetkových poměrech manželů.

⁴⁰ Srov. BAARSMA, Nynke A. *The Europeanisation of International Family Law*. 1. vyd. The Hague: T. M. C. Asser Press, 2011, s. 3, 94–97; Obdobně FIORINI, Aude. Which Legal Basis for Family Law? The Way Forward. *Directorate General for Internal Policies. Policy Department C: Citizens' Rights and Constitutional Affairs* [online]. European Parliament, © 2012 [cit. 31. 1. 2018]. s. 10.

⁴¹ Srov. bod 1, 2, 72 preambule nařízení o majetkových poměrech manželů. Obdobně BAARSMA, Nynke A. *The Europeanisation of International Family Law*. 1. vyd. The Hague: T. M. C. Asser Press, 2011, s. 3, 98–110.

⁴² Bod 1 preambule nařízení o majetkových poměrech manželů.

bude v dalším textu vycházet. V podrobnostech potom odkazuje na svou předchozí práci a literaturu v ní uvedenou.⁴³

1.2.1 Vnitrostátní kolizní úprava

Základním formálním pramenem práva vnitrostátního původu, který obsahuje kolizněprávní úpravu majetkových poměrů manželů s mezinárodním prvkem, je zákon č. 91/2012 Sb., jenž je podle svého ustanovení § 125 účinný od 1. ledna 2014⁴⁴. Konkrétně se jedná o ustanovení § 49 odst. 3 ZMPS, jež nabízí obecnou kolizní normu pro určení manželského majetkového statutu, a dále § 49 odst. 4 ZMPS se speciální (a tedy přednostně použitelnou) kolizní úpravou pro manželské majetkové smlouvy, tj. smluvenou úpravu manželského majetkového práva.

V souladu s obecnou vývojovou tendencí v mezinárodním právu soukromém upřednostňuje i český zákonodárce v zákoně č. 91/2012 Sb. kritérium obvyklého pobytu.⁴⁵ Za rozhodující se pro určení použitelného práva považuje fakticita životních poměrů, tedy spojení osoby se státem, v němž žije a zapojuje se do společenského a ekonomického života.⁴⁶ V kontextu majetkových poměrů manželů se konkrétně jedná o společný obvyklý pobyt manželů, který se v obecné kolizní normě v § 49 odst. 3 ZMPS používá jako primární objektivní hraniční určovatel. Aby se jednalo o společný obvyklý pobyt manželů, je nezbytné, aby oba manželé měli v rozhodnou dobu obvyklý pobyt na území jednoho státu, přičemž se nemusí jednat o stejné místo či dokonce soužití manželů ve společné domácnosti.⁴⁷ Otázkou ovšem zůstává, zda se skutečně

⁴³ ZAVADILOVÁ, Lucie. *Vypořádání majetkových poměrů manželů v případě zániku manželství rozvodem – aspekty kolizní*. Rigorózní práce. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2017/2018, 174 s.

⁴⁴ K vymezení působnosti ZMPS v podrobnostech vizte PAUKNEROVÁ, Monika. Všeobecný úvod – teoretická východiska. In: PAUKNEROVÁ, Monika, Naděžda ROZEHNALOVÁ, Marta ZAVADILOVÁ a kol. *Zákon o mezinárodním právu soukromém: komentář*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, s. lxx–lxxi.

⁴⁵ PFEIFFER, Magdalena. *Kritérium obvyklého pobytu v mezinárodním právu soukromém*. 1. vyd. Praha: Leges, 2013, s. 60.

⁴⁶ KUČERA, Zdeněk a Jiří GAŇO. *Zákon o mezinárodním právu soukromém: komentované vydání s důvodovou zprávou a souvisejícími předpisy*. 1. vyd. Brno: Doplněk, 2014, s. 19–20, 75.

⁴⁷ ZAVADILOVÁ, Marta. § 49 (Právo rozhodné pro poměry mezi manželý). In: PAUKNEROVÁ, Monika, Naděžda ROZEHNALOVÁ, Marta ZAVADILOVÁ a kol. *Zákon o mezinárodním právu soukromém: komentář*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, s. 338.

jedná o nejhodnější a nejlépe určitelné kolizní kritérium. Nespornou výhodou obvyklého pobytu je schopnost reagovat na zvýšenou mobilitu osob. Problémem naopak může být například existence tzv. vícenásobného obvyklého pobytu, mají-li manželé současně vazby k území více států. V neposlední řadě mohou pochybnosti vznikat ohledně délky pobytu na území určitého státu, která je nezbytná k získání obvyklého pobytu v tomto státě.⁴⁸

Ve snaze docílit větší právní jistoty při určování manželského majetkového statutu následují v obecné kolizní normě v § 49 odst. 3 ZMPS po kritériu společného obvyklého pobytu manželů další, hierarchicky uspořádané hraniční určovatele, konkrétně společná státní příslušnost manželů, resp. *lex fori*.⁴⁹ Vzhledem k tomu, že společný obvyklý pobyt manželů ani společná státní příslušnost manželů nejsou časově stabilizovány k určitému okamžiku, jedná se o koncept částečně proměnlivého manželského majetkového statutu. Pro určení práva rozhodného pro majetkové poměry manželů je proto nutné skutečnost použitou jako kolizní kritérium posuzovat k okamžiku, kdy došlo k právně významnému jednání nebo jiné právní skutečnosti.⁵⁰ Těmi jsou například rozvod manželství, smrt jednoho z manželů či uskutečnění konkrétního obchodu. Uvedený přístup umožňuje pružně reagovat na aktuální situaci manželů, změni-li se jejich obvyklý pobyt či státní příslušnost. Současně ovšem klade vysoké nároky na soudce, neboť vyžaduje, aby se jednotlivé části majetku manželů posuzovaly samostatně podle konkrétního právního řádu použitelného pro majetkové poměry manželů v rozhodném okamžiku. V souladu se zásadou jednoty rozhodného práva se manželským majetkovým

⁴⁸ Obecně v kontextu analýzy hraničního určovatele obvyklého pobytu viz VALDHANS, Jiří. Vývoj kritérií určujících rozhodné právo a mezinárodní příslušnost v osobních otázkách. In: ROZEHNALOVÁ, Naděžda, Tereza KYSELOVSKÁ a kol. *K některým vývojovým otázkám mezinárodního práva soukromého*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2013, s. 127–129; K obvyklému pobytu v podrobnostech vizte PFEIFFER, Magdalena. *Kritérium obvyklého pobytu v mezinárodním právu soukromém*. 1. vyd. Praha: Leges, 2013, s. 129–150.

⁴⁹ K používání kaskády hraničních určovatelů v ZMPS vizte PAUKNEROVÁ, Monika a Magdalena PFEIFFER. The New Act on Private International Law in the Czech Republic: Starting Points and Perspectives Within the European Union. *Journal of Private International Law* [online]. 2014, roč. 10, č. 2, s. 211 [cit. 30. 5. 2018].

⁵⁰ Shodně KUČERA, Zdeněk a Jiří GANO. *Zákon o mezinárodním právu soukromém: komentované vydání s důvodovou zprávou a souvisejícími předpisy*. 1. vyd. Brno: Doplněk, 2014, s. 102.

statutem určeným na základě obecné kolizní normy řídí majetek manželů jako celek, tj. majetek movitý i nemovitý, bez ohledu na jeho polohu.⁵¹

Z hlediska systematiky kolizní úpravy majetkových poměrů manželů v ZMPS má před obecnou kolizní normou prioritní zvláštní úprava podle § 49 odst. 4 ZMPS, která se použije v případech smluvené úpravy manželského majetkového práva.⁵² V zájmu posílení autonomie vůle manželů je zde – v českém mezinárodním právu soukromém nově – připuštěna kolizně omezená volba práva. Vedle preference kritéria obvyklého pobytu manželů je právě zavedení možnosti, aby si manželé pro svou manželskou majetkovou smlouvu zvolili právo rozhodné, nejvýznamnější změnou, jež zákon č. 91/2012 Sb. ve srovnání s předchozí právní úpravou v této oblasti přináší. V souladu s § 49 odst. 4 větou druhou ZMPS si manželé mohou pro smluvenou úpravu manželského majetkového práva zvolit právní režim státu státní příslušnosti jednoho z manželů, právo obvyklého pobytu jednoho z manželů, právo polohy nemovitosti, pokud jde o tuto nemovitost, či *lex fori* (tj. české právo). Taxativním výčtem hraničních určovatелů se zákonodárce snaží docílit úzkého spojení mezi zvoleným právním řádem a poměry manželů. Pro formální platnost dohody o volbě manželského majetkového statutu je podle znění § 49 odst. 4 věty třetí ZMPS nutné dodržet formu notářského zápisu nebo obdobné listiny, uzavírá-li se dohoda o volbě práva v cizině. Zvoleným manželským majetkovým statutem se zásadně řídí majetek manželů jako celek. Volbou práva polohy nemovitosti ovšem může dojít k rozštěpení práva rozhodného ve prospěch použití *lex rei sitae* na tuto nemovitou věc.⁵³

Pro případ neexistence volby práva ustanovení § 49 odst. 4 věta první ZMPS stanovuje, že se smluvená úprava manželského majetkového práva řídí právním řádem, který byl v době sjednání úpravy rozhodný pro majetkové poměry manželů. Kolizní kritéria uplatněná v obecné kolizní normě jsou zde

⁵¹ V podrobnostech vizte ZAVADILOVÁ, Lucie. *Vypořádání majetkových poměrů manželů v případě zániku manželství rozvodem – aspekty kolizní*. Rigorózní práce. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2017/2018, 174 s., s. 115–118, 122.

⁵² Shodně ZAVADILOVÁ, Marta. § 49 (Právo rozhodné pro poměry mezi manžely). In: PAUKNEROVÁ, Monika, Naděžda ROZEHNALOVÁ, Marta ZAVADILOVÁ a kol. *Zákon o mezinárodním právu soukromém: komentář*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, s. 338.

⁵³ V podrobnostech vizte ZAVADILOVÁ, Lucie. *Vypořádání majetkových poměrů manželů v případě zániku manželství rozvodem – aspekty kolizní*. Rigorózní práce. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2017/2018, 174 s., s. 118–122.

stabilizována k okamžiku uzavření manželské majetkové smlouvy, což vede k určení neměnného manželského majetkového statutu. Právem rozhodným se v takovém případě řídí smlouvy uzavřené za trvání manželství i smlouvy předmanželské.⁵⁴

V předkládané publikaci bude autorka analyzovat další aspekty vnitrostátní kolizní úpravy majetkových poměrů manželů s mezinárodním prvkem. Primárně se bude zabývat kvalifikací, kvalifikačními metodami a možným řešením kvalifikačních problémů. Rovněž zvaží použitelnost institutu výhrady veřejného pořádku a imperativních norem, jakožto prostředků na ochranu veřejných zájmů státu. V souvislosti s majetkovými poměry manželů je relevantní také otázka přijímání zpětného a dalšího odkazu. V neposlední řadě bude pozornost věnována problematice zjišťování a používání cizího práva jako práva rozhodného v řízení o vypořádání majetkových poměrů manželů.⁵⁵

1.2.2 Kolizní úprava v mezinárodních smlouvách

Na mezinárodní úrovni se kolizní úpravě majetkových poměrů manželů doposud věnovaly dvě mnohostranné mezinárodní úmluvy vytvořené Haagskou konferencí mezinárodního práva soukromého (*Hague Conference on Private International Law*, dále též jen „Haagská konference“). Konkrétně se jedná o Úmluvu o kolizních normách týkajících se dopadů manželství na práva a povinnosti manželů v jejich osobním vztahu a na majetek manželů ze dne 17. 7. 1905⁵⁶, a především Úmluvu o právu rozhodném pro manželské majetkové poměry ze dne 14. 3. 1978⁵⁷. S ohledem na nízký počet ratifikací je ovšem jejich význam omezený; navíc Česká republika není vázána ani jednou z nich. Současně je nicméně nutné uznat, že zejména úmluva z roku 1978 se stala inspiračním zdrojem nejenom pro vnitrostátní kolizněprávní úpravu

⁵⁴ Shodně ZAVADILOVÁ, Lucie. *Vypořádání majetkových poměrů manželů v případě zániku manželství rozvodem – aspekty kolizní*. Rigorózní práce. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2017/2018, 174 s., s. 118–119.

⁵⁵ Srov. § 3, 4, 20, 21, 23, 25 ZMPS ve spojení s § 49 odst. 3, 4 ZMPS.

⁵⁶ Convention du 17 juillet 1905 concernant les conflits de lois relatifs aux effets du mariage sur les droits et les devoirs des époux dans leurs rapports personnels et sur les biens des époux. *Hague Conference on Private International Law* [online]. HCCH, © 1951 – 2019 [cit. 30. 3. 2019].

⁵⁷ Convention of 14 March 1978 on the Law Applicable to Matrimonial Property Regimes. *Hague Conference on Private International Law* [online]. HCCH, © 1951 – 2019 [cit. 30. 3. 2019].

majetkových poměrů manželů v řadě států, ale i pro unijního zákonodárce při přijímání unifikované unijní právní úpravy.⁵⁸ Zejména pokud jde o preferenci kritéria společného obvyklého pobytu manželů a posílení autonomie vůle manželů, neboť kolizně omezená volba práva rozhodného pro majetkové poměry manželů je zde základním hraničním určovatelem.⁵⁹

Z pramenů mezinárodního původu se proto před českými soudy aplikují pouze bilaterální smlouvy o právní pomoci, které obsahují kolizní normy pro určení manželského majetkového statutu.⁶⁰ Vzhledem k omezené použitelnosti mezinárodních smluv při určování práva rozhodného pro majetkové poměry manželů se těmito instrumenty nebude tato publikace dále zabývat.

1.2.3 Unijní kolizní úprava

Justiční spolupráce ve věcech civilních nepatřila k původním cílům Evropského společenství ani k prioritám evropské integrace.⁶¹ Nicméně, budování jednotného vnitřního trhu a realizace svobody volného pohybu osob, zboží, služeb a kapitálu si nepřímou vyžádaly i regulaci v oblasti soukromoprávní. Problémem ovšem byla otázka legislativních pravomocí Evropského společenství, neboť společnou evropskou úpravu bylo možné opřít pouze o čl. 220 Smlouvy o založení Evropského hospodářského společenství. Důležitým milníkem bylo přijetí Maastrichtské smlouvy, jež zahrnula

⁵⁸ BOELE-WOELKI, Katharina, Frédérique FERRAND, Cristina GONZÁLES BEILFUSS a kol. (eds.). *Principles of European Family Law Regarding Property Relations between Spouses*. 1. vyd. Cambridge–Antwerp–Portland: Intersentia, 2013, s. 19.

⁵⁹ V podrobnostech vizte ZAVADILOVÁ, Lucie. *Vypořádání majetkových poměrů manželů v případě zániku manželství rozvodem – aspekty kolizní*. Rigorózní práce. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2017/2018, 174 s., s. 70–72.

⁶⁰ Kolizněprávní úprava majetkových poměrů manželů je obsažena ve dvoustranných smlouvách o právní pomoci, kterými je Česká republika vázána ve vztahu k Bělorusku, Bosně a Hercegovině, Bulharsku, Černé Hoře, Gruzii, Chorvatsku, KILDR, Kosovu, Kubě, Kyrgyzstánu, Maďarsku, Makedonii, Moldavsku, Mongolsku, Polsku, Rumunsku, Rusku, Slovinsku, Srbsku, Ukrajině, Uzbekistánu a Vietnamu. V podrobnostech vizte Přehled hlavních dvoustranných smluv o mezinárodní právní pomoci v oblasti trestní a civilní a dokumentů souvisejících. *Ministerstvo spravedlnosti ČR* [online]. [cit. 12. 3. 2019]; Pro výčet relevantních dvoustranných smluv o právní pomoci si autorka dovoluje odkázat na přílohu č. 1 (Přehled dvoustranných mezinárodních smluv) své rigorózní práce. Viz ZAVADILOVÁ, Lucie. *Vypořádání majetkových poměrů manželů v případě zániku manželství rozvodem – aspekty kolizní*. Rigorózní práce. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2017/2018, 174 s., s. 169–170.

⁶¹ Judicial cooperation in civil matters: Facts sheet on the European Union. *European parliament* [online]. October 2018 [cit. 14. 11. 2018].

spolupráci v oblasti justice a vnitřních věcí do třetího, tj. mezivládního pilíře. Bezesporu nejvýznamnějším okamžikem pro mezinárodní právo soukromé však bylo přijetí Amsterdamské smlouvy, která vytvořila prostor svobody, bezpečnosti a práva. Justiční spolupráce ve věcech civilních, v nichž se vyskytuje mezinárodní prvek, byla přesunuta do prvního, komunitárního pilíře, čímž získaly orgány Evropského společenství pravomoc vydávat v této oblasti sekundární právní akty. Od této chvíle se také používá označení „evropské mezinárodní právo soukromé a procesní“.⁶²

Nové kompetence Evropské unie se týkaly rovněž rodinněprávních otázek.⁶³ Je nicméně nezbytné zdůraznit, že Evropská unie nadále nemá legislativní pravomoc sjednocovat hmotněprávní úpravu v oblasti práva rodinného.⁶⁴ Přijetí unijního nástroje týkajícího se příslušnosti, rozhodného práva a uznání a výkonu rozhodnutí ve věcech majetkových poměrů manželů patřilo již k prioritám Vídeňského akčního plánu z roku 1998.⁶⁵ K předložení konkrétních návrhů Rada vyzvala Evropskou komisi (dále též jen „Komise“) v Haagském programu z roku 2004.⁶⁶ Rozsáhlé konzultace o existujících problémech a jednotlivých právních otázkách týkajících se majetkových poměrů manželů s mezinárodním prvkem odstartovala Zelená kniha o kolizním právu ve věcech majetkových poměrů manželů, včetně otázek příslušnosti

⁶² ROZEHNALOVÁ, Naděžda. Evropský justiční prostor ve věcech civilních. In: ROZEHNALOVÁ, Naděžda, Klára DRLÍČKOVÁ, Tereza KYSELOVSKÁ a Jiří VALDHANS. *Mezinárodní právo soukromé Evropské unie*. 2. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018, s. 24–28; Pro shrnutí legislativního vývoje vizte např. KUIPERS, Jan-Jaap. European Union and private international law. In: BASEDOW, Jürgen, Giesela RÜHL, Franco FERRARI a Pedro DE MIGUEL ASENSIO (eds.). *Encyclopedia of Private International Law: Volume 1*. 1. vyd. Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2017, s. 687–692; SLAŠTAN, Miroslav. Mezinárodní právo soukromé Evropské unie v premenách času. In: SLAŠTAN, Miroslav, Michael SIMON a kol. *Aktuálne otázky európskeho mezinárodného práva súkromného* [online]. Pezinok: Justičná akadémia Slovenskej republiky, 2018, s. 11–25 [cit. 19. 12. 2019].

⁶³ Viz čl. 81 odst. 3 SFEU. K vývoji unijních kompetencí v oblasti evropského mezinárodního práva rodinného v podrobnostech vizte ŽUPAN, Mirela a Vjekoslav PUJLKO. Shaping European Private International Family Law. *Slovenian Law Review* [online]. 2010, roč. 47, č. 1–2, s. 30–50 [cit. 14. 8. 2018].

⁶⁴ MARTINY, Dieter. European Family Law (PIL). In: BASEDOW, Jürgen, Klaus J. HOPT, Reinhard ZIMMERMANN a Andreas STIER (eds.). *The Max Planck Encyclopedia of European Private Law: Volume I*. 1. vyd. Oxford: Oxford University Press, 2012, s. 596.

⁶⁵ Action plan of the Council and the Commission on how best to implement the provisions of the Treaty of Amsterdam on an area of freedom, security and justice. *Justice and home affairs council* [online]. 3. 12. 1998, s. 10 [cit. 11. 6. 2018].

⁶⁶ Haagský program: Posílení svobody, bezpečnosti a práva v Evropské unii. *Rada evropské unie* [online]. 3. 3. 2005, s. 13 [cit. 11. 6. 2018].

a vzájemného uznávání, kterou Evropská komise předložila v roce 2006.⁶⁷ V březnu 2011 Komise přijala dva návrhy nařízení s podobnou strukturou i obsahem – první pro majetkové poměry manželů⁶⁸, druhý pro majetkové důsledky registrovaného partnerství⁶⁹. Ideou bylo zohlednit specifika každého typu svazku v samostatném právním instrumentu, neboť zatímco manželství je právním svazkem, který existuje ve všech členských státech EU, institut registrovaného partnerství zakotvují pouze některé právní řády členských států. Vzhledem k úzké souvislosti těchto institutů ovšem měly být oba návrhy nařízení přijaty současně jako soubor (či balík) právních předpisů, aby se usnadnil každodenní život mezinárodních párů a zajistilo se rovné zacházení mezi manžely a registrovanými partnery.⁷⁰

K přijetí nařízení ve věcech majetkových poměrů mezinárodních párů mělo dojít v souladu se zvláštní legislativní procedurou podle čl. 81 odst. 3 SFEU, tj. na základě jednomyslného rozhodnutí Rady, jemuž předchází konzultace s Evropským parlamentem. Koncem roku 2015 však již bylo zřejmé, že potřebné jednomyslnosti, a tedy souhlasu všech členských států EU, nebude možné v této oblasti právní úpravy v přiměřené době dosáhnout. Tato skutečnost byla důsledkem obavy některých členských států, že přijetím nařízení budou muset do svých právních řádů zavést jim neznámé instituty, jako např. manželství osob stejného pohlaví či registrované partnerství.⁷¹ Právě absence společného chápání institutu manželství (potažmo registrovaného partnerství) se ukázala být překážkou procesu unifikace v rámci

⁶⁷ Green paper on conflict of laws in matters concerning matrimonial property regimes, including the question of jurisdiction and mutual recognition. Brussels: Commission of the European Communities, 17. 7. 2006, COM(2006) 400 final.

⁶⁸ Návrh nařízení Rady o příslušnosti, rozhodném právu, uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech majetkových poměrů v manželství. Brusel: Evropská komise, 16. 3. 2011, KOM(2011) 126 v konečném znění (dále jen „návrh nařízení z roku 2011“).

⁶⁹ Návrh nařízení Rady o příslušnosti, rozhodném právu, uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech majetkových důsledků registrovaného partnerství. Brusel: Evropská komise, 16. 3. 2011, KOM(2011) 127 v konečném znění.

⁷⁰ Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů. Brusel: Evropská komise, 16. 3. 2011, KOM(2011) 125 v konečném znění, s. 5–6.

⁷¹ Návrh rozhodnutí Rady, kterým se povoluje posílená spolupráce v oblasti příslušnosti, rozhodného práva, uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech majetkových poměrů mezinárodních párů, zahrnujících jak majetkové poměry v manželství, tak majetkové důsledky registrovaného partnerství. Brusel: Evropská komise, 2. 3. 2016, COM(2016) 108 v konečném znění, s. 2–3 (dále jen „návrh rozhodnutí o povolení posílené spolupráce“).

Evropské unie. A to i přesto, že návrh nařízení výslovně uváděl, že pojem „manželství“ bude vykládán podle *lex fori*.⁷²

Legislativní snahy o sjednocení pravidel v oblasti majetkových poměrů manželů s mezinárodním prvkem tímto ovšem zcela neztroskotaly. Celkem 18 členských států EU včetně České republiky⁷³ se postupně rozhodlo pro řešení *ultima ratio*, tedy přijetí opatření ve věcech majetkových poměrů manželů formou posílené spolupráce.⁷⁴ Posílená spolupráce, též flexibilita, byla zavedena Amsterdamskou smlouvou. Tento mechanismus umožňuje užší spolupráci skupiny členských států EU, které si přejí v určité oblasti postupovat v integraci rychleji, aniž by se tato spolupráce dotkla zájmů ostatních členských států.⁷⁵ Právním základem pro navázání posílené spolupráce je čl. 20 SEU, podrobnější úprava je obsažena v čl. 326–334 SFEU. Vzhledem k tomu, že Komise považovala všechny podmínky nezbytné pro navázání posílené spolupráce za splněné, předložila Radě návrh rozhodnutí o povolení posílené spolupráce a dále návrh samotného nařízení provádějícího posílenou spolupráci ve věcech majetkových poměrů manželů.⁷⁶ Se souhlasem Evropského parlamentu přijala Rada jednomyslně rozhodnutí o povolení posílené spolupráce ve věcech majetkových poměrů mezinárodních párů.⁷⁷ V tomto případě museli konsenzu dosáhnout pouze zástupci těch členských států, které se chtěly posílené spolupráce účastnit.⁷⁸ Přičemž v ostatních členských státech EU zůstává i nadále použitelná dosavadní (tj. vnitrostátní, resp. mezinárodní) úprava majetkových poměrů manželů, nerozhodnou-li

⁷² Bod 10 preambule návrhu nařízení z roku 2011.

⁷³ Posílené spolupráce se účastní Belgie, Bulharsko, Česká republika, Finsko, Francie, Chorvatsko, Itálie, Kypr, Lucembursko, Malta, Německo, Nizozemsko, Portugalsko, Rakousko, Řecko, Slovinsko, Španělsko a Švédsko (dále jen „zúčastněné členské státy“). Viz bod 11 preambule nařízení o majetkových poměrech manželů.

⁷⁴ Bod 12, 13 preambule nařízení o majetkových poměrech manželů.

⁷⁵ TÝČ, Vladimír. *Základy práva Evropské unie pro ekonomy*. 7. přeprac. a aktualiz. vyd. Praha: Leges, 2017, s. 56–59.

⁷⁶ Srov. návrh nařízení z roku 2016. Obdobně tyto členské státy postupovaly ve věcech majetkových důsledků registrovaného partnerství. Viz návrh nařízení Rady o příslušnosti, rozhodném právu, uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech majetkových důsledků registrovaného partnerství. Brusel: Evropská komise, 2. 3. 2016, COM(2016) 107 v konečném znění.

⁷⁷ Rozhodnutí Rady (EU) č. 2016/954 ze dne 9. 6. 2016, kterým se povoluje posílená spolupráce v oblasti příslušnosti, rozhodného práva, uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech majetkových poměrů mezinárodních párů, zahrnujících jak majetkové poměry v manželství, tak majetkové důsledky registrovaného partnerství.

⁷⁸ Čl. 330 SFEU.

se do posílené spolupráce na nařízení též později zapojit. Nicméně, snaha Komise a zúčastněných členských států má směřovat k tomu, aby se k posílené spolupráci připojil co největší počet členských států.⁷⁹ Svůj zájem připojit se k režimu posílené spolupráce na nařízení prozatím notifikovalo Estonsko.⁸⁰

Po mnoha letech příprav, vyjednávání a hledání politického kompromisu bylo samotné nařízení o majetkových poměrech manželů definitivně přijato Radou v červnu 2016, tj. téměř pět let po předpokládaném termínu pro přijetí.⁸¹ Důvod je nasnadě, vliv národních a kulturních tradic na rodinné právo činí dosažení shody mezi členskými státy obtížnější, a proto i proces přijímání opatření týkajících se rodinného práva trvá zpravidla delší dobu než ve věcech občanských.⁸²

Z hlediska obsahu lze nařízení o majetkových poměrech manželů označit za další z tzv. superpředpisů⁸³ či nařízení třetí generace⁸⁴, neboť v jednom předpise sjednocuje pravidla pro určení příslušnosti, práva rozhodného i uznání a výkon cizích rozhodnutí.⁸⁵ Pro účely této monografie je stěžejní unifikace pravidel pro určení manželského majetkového statutu, tedy sjednocení kolizních norem, na jejichž základě se určuje právo rozhodné pro majetkové poměry manželů; těm bude v dalším textu věnována pozornost.

⁷⁹ Čl. 20 odst. 4 SEU; čl. 327, 328 SFEU. Mimo posílenou spolupráci na nařízení prozatím zůstávají Dánsko, Estonsko, Irsko, Litva, Lotyšsko, Maďarsko, Polsko, Rumunsko a Slovensko. K nezúčastněným členským státům v podrobnostech vizte WYSOCKA-BAR, Anna. Enhanced cooperation in property matters in the EU and non-participating Member States. *ERA Forum* [online]. 2019, s. 1–14 [cit. 27. 9. 2019].

⁸⁰ Which Member States Participate in Enhanced Cooperation With Respect to Family Property Regimes? *E-training on EU Family Property Regimes* [online]. 1. 4. 2019 [cit. 30. 6. 2021].

⁸¹ Bod 6–13 preambule nařízení o majetkových poměrech manželů. Paralelně bylo přijato též nařízení Rady (EU) 2016/1104 ze dne 24. 6. 2016 provádějící posílenou spolupráci v oblasti příslušnosti, rozhodného práva a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech majetkových důsledků registrovaného partnerství (dále jen „nařízení o majetkových důsledcích registrovaného partnerství“).

⁸² Obdobně FIORINI, Aude. Which Legal Basis for Family Law? The Way Forward. *Directorate General for Internal Policies. Policy Department C: Citizens' Rights and Constitutional Affairs* [online]. European Parliament, © 2012, s. 6, 12 [cit. 31. 1. 2018].

⁸³ V kontextu unijní úpravy ve věcech vyživovacích povinností obdobně viz KYSELOVSKÁ, Tereza. Rodinné právo. In: ROZEHNALOVÁ, Naděžda, Klára DRLIČKOVÁ, Tereza KYSELOVSKÁ a Jiří VALDHANS. *Úvod do mezinárodního práva soukromého*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2017, s. 246.

⁸⁴ V kontextu unijní úpravy ve věcech dědických obdobně viz PFEIFFER, Magdalena. Legal Certainty and Predictability in International Succession Law. *Journal of Private International Law* [online]. 2016, roč. 12, č. 3, s. 570 [cit. 28. 2. 2018].

⁸⁵ Bod 15 preambule nařízení o majetkových poměrech manželů.

Lze konstatovat, že přijetím tohoto unijního instrumentu došlo ke změně ve struktuře pramenů práva, na základě kterých lze určit právo rozhodné pro majetkové poměry manželů. V zúčastněných členských státech⁸⁶ je nařízení o majetkových poměrech manželů použitelné na řízení zahájená k 29. lednu 2019 či později. Aby se však pro určení manželského majetkového statutu aplikovaly kolizní normy obsažené v nařízení, musí se jednat o manžele, kteří uzavřeli manželství nebo si zvolili právo rozhodné pro své majetkové poměry v manželství nejdříve dne 29. ledna 2019.⁸⁷ Od tohoto okamžiku jsou kolizní normy v nařízení o majetkových poměrech manželů závazné a přímo použitelné i před českými soudy, resp. notáři⁸⁸.

Byť pokračující unifikační úsilí na půdě Evropské unie a s tím spojené přijímání dalších právních předpisů v oblasti evropského mezinárodního práva soukromého postupně zužuje prostor pro použití vnitrostátních norem mezinárodního práva soukromého, s ohledem na vymezení časové působnosti nařízení o majetkových poměrech manželů je nutné upozornit, že v oblasti majetkových poměrů manželů zůstává kolizní úprava obsažená v § 49 odst. 3, 4 ZMPS i nadále použitelná.⁸⁹ V těchto věcech lze proto hovořit o jisté dvoj kolejnosti či paralelnosti kolizněprávní úpravy.

⁸⁶ Bod 11 preambule, čl. 70 nařízení o majetkových poměrech manželů. Pro účely nařízení o majetkových poměrech manželů je pojem „členský stát“ omezen na zúčastněné členské státy, nikoliv všechny členské státy EU.

⁸⁷ Z uvedeného vyplývá, že časová působnost unifikovaných jurisdikčních pravidel a časová působnost sjednocených kolizních norem se liší. V prvním případě je rozhodným okamžikem zahájení řízení, ve druhém má význam okamžik uzavření manželství, resp. provedení volby práva. Viz čl. 69, 70 nařízení o majetkových poměrech manželů. K časové působnosti nařízení vizte opravu nařízení Rady (EÚ) 2016/1103 ze dne 24. 6. 2016 provádějícího posílenou spolupráci v oblasti příslušnosti, rozhodného práva a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech majetkových poměrů v manželství, ze dne 29. 4. 2017.

⁸⁸ Pro vymezení pojmu „soud“ pro účely nařízení v podrobnostech vizte bod 29, 30 preambule, čl. 3 odst. 2 nařízení o majetkových poměrech manželů. Česká republika pod rozsah tohoto pojmu podřadila kromě soudů též notáře jako soudní komisaře v řízení o pozůstalosti. Viz *Majetkové poměry v manželství – Česká republika. Evropská komise* [online]. 11. 2. 2019 [cit. 8. 5. 2019].

⁸⁹ Nařízením o majetkových poměrech manželů není dotčena použitelnost mezinárodních smluv, jejichž smluvními stranami nejsou výlučně zúčastněné členské státy, a to v rozsahu, ve kterém se tyto úmluvy týkají otázek upravených nařízením. Nařízení se aplikuje přednostně před dvoustrannými mezinárodními smlouvami, kterými je Česká republika vázána ve vztazích k Bulharsku, Chorvatsku a Slovinsku. Srov. bod 65 preambule, čl. 62 odst. 1, 2 nařízení o majetkových poměrech manželů.

Vzhledem k tomu, že nařízení o majetkových poměrech manželů doplňuje existující rámec mezinárodního práva soukromého Evropské unie, má pro jeho použití stěžejní význam vymezení věcné působnosti. Nejprve se proto příslušný soud musí vypořádat s výkladem pojmu „manželství“. Pro účely naplnění tohoto konceptu odkazuje nařízení o majetkových poměrech manželů – obdobně jako i jiné instrumenty z oblasti justiční spolupráce ve věcech civilních – na vnitrostátní právo členského státu⁹⁰. Nejasnosti ohledně výkladu pojmu „manželství“ vyvstávají především v souvislosti se stejnopohlavními manželstvími, jež nejsou známa ve všech právních řádech členských států.⁹¹ Jak bude v předkládané práci podrobně rozebráno, v tomto ohledu nelze hranici mezi věcnou působností, a tedy použitelností nařízení o majetkových poměrech manželů a nařízení o majetkových důsledcích registrovaného partnerství považovat za jasně definovanou.

Pro aplikaci sjednocené kolizněprávní úpravy obsažené v nařízení o majetkových poměrech manželů je klíčová kvalifikace a interpretace pojmu „majetkové poměry manželů“, která má být autonomní.⁹² Publikace se bude zabývat otázkou, jakým obsahem má být pojem „majetkové poměry manželů“ naplněn, když se hmotněprávní úprava majetkových poměrů manželů v jednotlivých státech liší a současně v rámci Evropské unie neexistuje unifikovaná úprava hmotného manželského majetkového práva. Navíc, použitelnost rozhodného práva podle nařízení o majetkových poměrech manželů je univerzální⁹³, což znamená, že manželským majetkovým statutem může být právní řád kteréhokoli státu, tj. státu členského⁹⁴ i nečlenského. Z tohoto důvodu bude nezbytné vyhodnotit, jaké jsou možné cesty k naplnění konceptu majetkových poměrů manželů, a tedy i určení věcného rozsahu nařízení o majetkových poměrech manželů a kolizních norem v něm obsažených.

Problematické může být také negativní vymezení věcné působnosti nařízení o majetkových poměrech manželů, a to zejména pokud jde o vyloučení otázek

⁹⁰ Bod 17 preambule nařízení o majetkových poměrech manželů.

⁹¹ Srov. MARINO, Silvia. Strengthening the European Civil Judicial Cooperation: The Patrimonial Effects of Family Relationships. *Cuadernos de Derecho Transnacional* [online]. 2017, roč. 9, č. 1, s. 267–268 [cit. 12. 6. 2018].

⁹² Bod 18 preambule, čl. 1 odst. 1 nařízení o majetkových poměrech manželů.

⁹³ Bod 44 preambule, čl. 20 nařízení o majetkových poměrech manželů.

⁹⁴ Za „právo členského státu“ se pro účely nařízení o majetkových poměrech manželů považuje pouze právní řád zúčastněného členského státu. Nezúčastněné členské státy se považují za třetí státy a odkaz na jejich právní řád za odkaz na právo státu třetího.

týkajících se vyživovací povinnosti mezi manžely a dědění po zemřelém manželovi.⁹⁵ Obtížné se jeví též rozlišování mezi manželským majetkovým statutem a statutem věcným.⁹⁶ Kromě již zmíněné autonomní kvalifikace a interpretace se pro účely rozhraničení věcného rozsahu jednotlivých právních předpisů nabízí prostor pro uplatnění funkční kvalifikace a institutu adaptace⁹⁷, čemuž bude v předkládané publikaci rovněž věnována patřičná pozornost.

Věcná působnost nařízení o majetkových poměrech manželů je v neposlední řadě vymezena existencí mezinárodního prvku, neboť unifikovaná kolizně-právní úprava je použitelná pouze na majetkové poměry manželů mající určitý přeshraniční přesah.⁹⁸ V čistě vnitrostátních situacích se nařízení neaplikuje. Předpokladem použití nařízení o majetkových poměrech manželů je existence objektivního mezinárodního prvku. Subjektivní mezinárodní prvek (tj. volba práva manžely, jakožto jediné spojení jejich majetkových poměrů v manželství se zahraničím) není dostačující.⁹⁹ Nařízení bude typicky použitelné na majetkové poměry manželů, kteří jsou občany některého členského státu EU nebo státu třetího a kteří 1) žijí v členském státě EU a mají různou státní příslušnost, 2) žijí v členském státě EU odlišném od země jejich původu (tj. státní příslušnosti), 3) nežijí na území EU, ale vlastní majetek v některém z členských států EU.¹⁰⁰

Kolizněprávní úprava majetkových poměrů manželů je obsažena v kapitole III nařízení o majetkových poměrech manželů, konkrétně v čl. 20–35. Určování práva rozhodného je založeno na principu nejužšího spojení (též princip blízkosti).¹⁰¹

⁹⁵ Bod 22 preambule, čl. 1 odst. 2 písm. c, d) nařízení o majetkových poměrech manželů.

⁹⁶ Bod 24, 25 preambule, čl. 1 odst. 2 písm. g) nařízení o majetkových poměrech manželů.

⁹⁷ Srov. bod 25, 26 preambule, čl. 29 nařízení o majetkových poměrech manželů.

⁹⁸ Bod 14 preambule nařízení o majetkových poměrech manželů ve spojení s čl. 81 SFEU.

⁹⁹ Srov. VIARENGO, Ilaria. The EU Proposal on Matrimonial Property Regimes – Some General Remarks. In: ŠARČEVIĆ, Petar, Paul VOLKEN, Andrea BONOMI a Gian P. ROMANO (eds.). *Yearbook of Private International Law. Volume XIII – 2011*. Munich: Sellier. European Law Publishers, 2011, s. 204; MANSEL, Heinz-Peter. Party Autonomy. In: LEIBLÉ, Stefan (ed.). *General Principles of European Private International Law*. Alphen an den Rijn: Kluwer Law International, 2016, s. 151.

¹⁰⁰ Majetkové poměry v případech mezinárodních párů. *Evropská unie* [online]. 1. 2. 2019 [cit. 12. 7. 2019].

¹⁰¹ Bod 43 preambule nařízení o majetkových poměrech manželů. Srov. MARINO, Silvia. Strengthening the European Civil Judicial Cooperation: The Patrimonial Effects of Family Relationships. *Cuadernos de Derecho Transnacional* [online]. 2017, roč. 9, č. 1, s. 278, 280, 282 [cit. 12. 6. 2018]; MARINO, Silvia. The Role of Party Autonomy in Matrimonial Property Regime and Partnership Property Regime Regulations. In: HRNČÍŘÍKOVÁ, Miluše. *Řešení přeshraničních sporů – pravomoc a autonomie vůle*. Praha: Leges, 2017, s. 116.

Základním kolizním kritériem pro určení práva rozhodného pro majetkové poměry manželů je podle čl. 22 nařízení volba práva. Rozšíření autonomie vůle na oblast majetkových poměrů manželů je vhodné především pro manžele, kteří využívají svobody volného pohybu. Unijní zákonodárce tím dává přednost flexibilnímu řešení, které má nejlépe zajistit kolizní spravedlnost. A to za současného respektování zásady právní jistoty a předvídatelnosti. Manželé jsou však při volbě manželského majetkového statutu omezeni kolizně (tj. výčtem právních řádů) a dále z hlediska časového a formálního.¹⁰²

S cílem zajistit dostatečně úzké spojení mezi manželským majetkovým statutem a poměry manželů si manželé, resp. budoucí manželé, mohou pro své majetkové poměry v manželství zvolit pouze právo státu obvyklého pobytu (budoucích) manželů či jednoho z nich, nebo právo státu, jehož je alespoň jeden z (budoucích) manželů státním příslušníkem. Obě kolizní kritéria (obvyklý pobyt a státní příslušnost) jsou časově stabilizována k okamžiku uzavření dohody o volbě práva. Volbu manželského majetkového statutu mohou manželé provést kdykoli, před uzavřením manželství, při jeho uzavření nebo v průběhu manželství.¹⁰³ Přípustná je rovněž dobrovolná změna práva rozhodného, a to na základě výslovného projevu vůle obou manželů. Nedohodnou-li se manželé jinak, bude mít nově zvolený manželský majetkový statut účinky pouze do budoucna, nikoliv zpětně.¹⁰⁴

K zajištění formální platnosti dohody o volbě manželského majetkového statutu nařízení o majetkových poměrech manželů vyžaduje, aby tato dohoda byla vyhotovena písemně a opatřena datem a podpisem obou manželů. Vedle uvedených minimálních formálních požadavků však mohou dodatečné podmínky vyplývat z právních řádů členských států, zejména práva členského státu obvyklého pobytu manželů (resp. jednoho z manželů) v době uzavření dohody o volbě práva.¹⁰⁵ Z pohledu českého práva se jedná o požadavek

¹⁰² Bod 45–47 preambule, čl. 22 nařízení o majetkových poměrech manželů. Viz MARINO, Silvia. Strengthening the European Civil Judicial Cooperation: The Patrimonial Effects of Family Relationships. *Cuadernos de Derecho Transnacional* [online]. 2017, roč. 9, č. 1, s. 277–278 [cit. 12. 6. 2018]; V podrobnostech vizte ZAVADILOVÁ, Lucie. *Vypořádání majetkových poměrů manželů v případě zániku manželství rozvodem – aspekty kolizní*. Rigorózní práce. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2017/2018, 174 s., s. 125–131.

¹⁰³ Bod 45 preambule, čl. 22 odst. 1 nařízení o majetkových poměrech manželů.

¹⁰⁴ Bod 46 preambule, čl. 22 nařízení o majetkových poměrech manželů.

¹⁰⁵ Bod 47 preambule, čl. 23 nařízení o majetkových poměrech manželů. V podrobnostech vizte PFEIFFER, Magdalena. Kolizní nástrahy smluveného majetkového režimu manželů. *Ad Notam*, 2019, roč. 25, č. 1, s. 23–24.

uzavřít dohodu o volbě manželského majetkového statutu ve formě veřejné listiny.¹⁰⁶ Problematické ovšem může být, že nařízení nebere v potaz dodatečné požadavky na formální platnost dohody o volbě práva vyplývající z právních řádů třetích států.¹⁰⁷

V případě, že si manželé pro své majetkové poměry v manželství právo rozhodné nezvolí (resp. je-li volba práva neplatná), bude manželský majetkový statut určen na základě hierarchicky uspořádané kolizní normy obsažené v čl. 26 odst. 1 nařízení o majetkových poměrech manželů. Objektivními hraničními určovateli jsou: první společný obvyklý pobyt po uzavření manželství, společná státní příslušnost manželů v době uzavření manželství, resp. kritérium nejužšího spojení v době uzavření manželství.¹⁰⁸ Dochází tedy k jednoznačné preferenci hraničního určovatele obvyklého pobytu a jeho pevnému časovému ukotvení. Toto řešení ovšem nelze přijímat nekriticky, neboť má i své nevýhody. Za netradiční lze označit řešení problému vícenásobné státní příslušnosti manželů. Podle ustanovení čl. 26 odst. 2 nařízení o majetkových poměrech manželů se kritérium státní příslušnosti v takové situaci vůbec neuplatní a bude nezbytné rovnou přistoupit k použití subsidiárního hraničního určovatele v podobě nejužšího spojení.¹⁰⁹

Za splnění předepsaných podmínek se kterýkoli z manželů může dovolat použití práva státu jejich posledního společného obvyklého pobytu.¹¹⁰ Smyslem této zvláštní únikové doložky (*escape clause*) zakotvené v čl. 26 odst. 3 nařízení o majetkových poměrech manželů je zajistit respekt k legitimnímu

¹⁰⁶ Srov. bod 47 preambule, čl. 23 odst. 2–4 nařízení o majetkových poměrech manželů ve spojení s § 716 odst. 2 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „OZ“ či „zákon č. 89/2012 Sb.“).

¹⁰⁷ Shodně PINTENS, Walter a Jens M. SCHERPE. Matrimonial property. In: BASEDOW, Jürgen, Giesela RÜHL, Franco FERRARI a Pedro DE MIGUEL ASENSIO (eds.). *Encyclopedia of Private International Law: Volume 2*. 1. vyd. Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2017, s. 1241.

¹⁰⁸ Bod 49 preambule, čl. 26 odst. 1 nařízení o majetkových poměrech manželů.

¹⁰⁹ V podrobnostech vizte ZAVADILOVÁ, Lucie. *Vypořádání majetkových poměrů manželů v případě zániku manželství rozvodem – aspekty kolizní*. Rigorózní práce. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2017/2018, 174 s., s. 131–137; COESTER-WALTJEN, Dagmar. Connecting Factors to Determine the Law Applicable to Matrimonial Property Regimes. In: ŠARČEVIĆ, Petar, Paul VOLKEN, Andrea BONOMI a Gian P. ROMANO (eds.). *Yearbook of Private International Law. Volume XIX – 2017/2018*. Köln: Otto Schmidt, 2018, s. 201–206.

¹¹⁰ Bod 51 preambule, čl. 26 odst. 3 nařízení o majetkových poměrech manželů.

očekávání manželů v souladu s principem nejužšího spojení a předejít tím aplikaci právního řádu státu, k němuž již manželé ztratili významný vztah.¹¹¹

Manželským majetkovým statutem se řídí nejenom účinky majetkových poměrů manželů ve vztazích *inter partes*, ale také jejich účinky na právní poměry se třetími osobami.¹¹² Nařízení o majetkových poměrech manželů proto zakotvuje různé mechanismy na ochranu práv a oprávněných zájmů třetích osob. Třetí osoby, které vstupují s jedním nebo oběma z manželů do právních vztahů, jsou chráněny před ztrátou nabytých práv v důsledku retroaktivní volby práva, při použití únikové doložky a dále před použitím manželského majetkového statutu, který nemohly předvídat.¹¹³

Pokud jde o charakteristiku kolizněprávní úpravy v nařízení o majetkových poměrech manželů, lze konstatovat, že je založena na principu jednoty manželského majetkového statutu. Z tohoto důvodu se právo rozhodně pro majetkové poměry manželů, ať zvolené manžely či určené na základě objektivního kolizního kritéria, vztahuje na majetek manželů jako celek; relevantní není poloha ani povaha majetku.¹¹⁴ Štěpení manželského majetkového statutu je nicméně připuštěno ve vztahu ke třetím osobám.¹¹⁵ Uplatňuje se též princip neměnnosti manželského majetkového statutu. Jeho případným negativním důsledkům se unijní zákonodárce snaží předejít zakotvením únikové doložky, tedy možností dovolat se ve výjimečných případech aplikace právního řádu státu posledního společného obvyklého pobytu manželů. Změny

¹¹¹ MARINO, Silvia. Strengthening the European Civil Judicial Cooperation: The Patrimonial Effects of Family Relationships. *Cuadernos de Derecho Transnacional* [online]. 2017, roč. 9, č. 1, s. 282–283 [cit. 12. 6. 2018]; V podrobnostech vizte ZAVADILOVÁ, Lucie. *Vypořádání majetkových poměrů manželů v případě zániku manželství rozvodem – aspekty kolizní*. Rigorózní práce. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2017/2018, 174 s., s. 137–139; COESTER-WALTIJEN, Dagmar. Connecting Factors to Determine the Law Applicable to Matrimonial Property Regimes. In: ŠARČEVIĆ, Petar, Paul VOLKEN, Andrea BONOMI a Gian P. ROMANO (eds.). *Yearbook of Private International Law. Volume XIX – 2017/2018*. Köln: Otto Schmidt, 2018, s. 206–211.

¹¹² Bod 52 preambule, čl. 27 písm. f) nařízení o majetkových poměrech manželů.

¹¹³ Bod 46, 51, 52 preambule, čl. 22 odst. 3, čl. 26 odst. 3, čl. 28 nařízení o majetkových poměrech manželů. V podrobnostech vizte ZAVADILOVÁ, Lucie. *Vypořádání majetkových poměrů manželů v případě zániku manželství rozvodem – aspekty kolizní*. Rigorózní práce. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2017/2018, 174 s., s. 128–129, 138, 140–142.

¹¹⁴ Bod 43 preambule, čl. 21 nařízení o majetkových poměrech manželů.

¹¹⁵ V podrobnostech vizte ZAVADILOVÁ, Lucie. *Vypořádání majetkových poměrů manželů v případě zániku manželství rozvodem – aspekty kolizní*. Rigorózní práce. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2017/2018, 174 s., s. 124–125, 142.

rozhodného práva pro své majetkové poměry vyplývající z manželství mohou manželé dosáhnout také provedením volby práva.¹¹⁶

Předkládaná monografie se bude podrobně zabírat vybranými instituty obecné části mezinárodního práva soukromého a jejich dopadem na aplikaci unifikovaných unijních kolizních norem a manželského majetkového statutu určeného na jejich základě. Řada z těchto institutů je přitom v nařízení o majetkových poměrech manželů upravena výslovně. Stěžejní pozornost bude věnována kvalifikaci a interpretaci základních pojmů¹¹⁷ a s tím související otázce adaptace (též přizpůsobení)¹¹⁸. Vzhledem k tomu, že nařízení o majetkových poměrech manželů limituje použití manželského majetkového statutu prostředky na ochranu veřejného zájmu, bude nezbytné se též zabývat imperativními normami, které zahrnují například pravidla o ochraně společného obydlí¹¹⁹, a výhradou veřejného pořádku¹²⁰. Rovněž bude nutné zohlednit vyloučení použití zpětného a dalšího odkazu¹²¹. Blíže analýze bude v této práci podrobena také problematika zacházení s cizím právem jako právem rozhodným v řízení o vypořádání majetkových poměrů manželů. Z důvodu omezeného rozsahu se publikace nebude zabývat institutem předběžných otázek¹²². Stranou autorka ponechává také materii meziosobních a mezioblastních kolizí právních řádů¹²³.

1.3 Přehled odborných názorů na danou problematiku

Téma majetkových poměrů manželů z pohledu mezinárodního práva soukromého není v české odborné literatuře uceleně zpracované a nelze je tedy

¹¹⁶ V podrobnostech vizte ZAVADILOVÁ, Lucie. *Vypořádání majetkových poměrů manželů v případě zániku manželství rozvodem – aspekty kolizní*. Rigorózní práce. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2017/2018, 174 s., s. 126, 135–136, 142.

¹¹⁷ Bod 17, 18 preambule, čl. 1 odst. 1, čl. 3 odst. 1 písm. a, b) nařízení o majetkových poměrech manželů.

¹¹⁸ Bod 24–26 preambule, čl. 29 nařízení o majetkových poměrech manželů.

¹¹⁹ Bod 53 preambule, čl. 30 nařízení o majetkových poměrech manželů.

¹²⁰ Bod 54 preambule, čl. 31 nařízení o majetkových poměrech manželů.

¹²¹ Čl. 32 nařízení o majetkových poměrech manželů.

¹²² Srov. bod 21 preambule, čl. 1 odst. 2 písm. b) nařízení o majetkových poměrech manželů.

¹²³ Bod 55 preambule, čl. 33–35 nařízení o majetkových poměrech manželů; Jediným zúčastněným členským státem, který využívá více právních systémů z hlediska územního, je Španělsko. Viz Manželské režimy – Výkladová příručka k nařízení Rady (EU) 2016/1103 ze dne 24. 6. 2016 provádějící posílenou spolupráci v oblasti příslušnosti, rozhodného práva a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech majetkových poměrů v manželství. *Notaries of Europe* [online], s. 14 [cit. 11. 6. 2019].

považovat za vyčerpané. Naopak nabízí široký prostor pro další zkoumání. Uvedené platí o to více, pokud jde o unifikovanou unijní kolizněprávní úpravu majetkových poměrů manželů, která je (stále relativně nově) aplikovatelná i před českými soudy.

Kolizní problematice majetkových poměrů manželů se věnuje především komentářová literatura, jež analyzuje a vykládá konkrétní kolizní normy v ZMPS¹²⁴, resp. v předchozím zákoně č. 97/1963 Sb.¹²⁵. Ze starších publikací si zaslouží pozornost *Mezinárodní právo soukromé* od Zimmermanna.¹²⁶ I když jsou mnohé jeho závěry ohledně majetkových poměrů manželů i nadále použitelné, ani jeho dílo s ohledem na rok vydání, logicky, nereflektuje aktuální doktrinární a legislativní vývoj v této oblasti. Uvedené platí obdobně pro publikaci *Základy mezinárodního práva soukromého* od Bystrickéhoho.¹²⁷ Ostatní učebnice mezinárodního práva soukromého¹²⁸ se zpravidla omezují pouze na základní

¹²⁴ DOBIÁŠ, Petr. § 49. In: DOBIÁŠ, Petr, Markéta HÁLOVÁ, Zdeněk KOVAŘÍK a kol. *Zákon o mezinárodním právu soukromém: komentář: podle právního stavu k 1. lednu 2014*. 1. vyd. Praha: Leges, 2013, s. 190–194; ZAVADILOVÁ, Marta. § 49 (Právo rozhodné pro poměry mezi manžely). In: PAUKNEROVÁ, Monika, Naděžda ROZEHNALOVÁ, Marta ZAVADILOVÁ a kol. *Zákon o mezinárodním právu soukromém: komentář*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, s. 337–339; FIŠEROVÁ, Zuzana. § 49 [Rozhodné právo pro osobní a majetkové poměry manželů]. In: BRÍZA, Petr, Tomáš BRICHÁČEK, Zuzana FIŠEROVÁ a kol. *Zákon o mezinárodním právu soukromém: komentář*. 1. vyd. Plzeň: C. H. Beck, 2014, s. 256–262; KUČERA, Zdeněk a Jiří GAŇO. *Zákon o mezinárodním právu soukromém: komentované vydání s důvodovou zprávou a souvisejícími předpisy*. 1. vyd. Brno: Doplněk, 2014, s. 100–102.

¹²⁵ Kolizní úprava majetkových poměrů manželů byla obsažena v § 21 ZMPSaP. Viz KUČERA, Zdeněk a Luboš TICHÝ. *Zákon o mezinárodním právu soukromém a procesním: komentář*. 1. vyd. Praha: Panorama, 1989, s. 160–164; POKORNÝ, Milan. *Zákon o mezinárodním právu soukromém a procesním: komentář*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 44.

¹²⁶ ZIMMERMANN, Michal A. *Mezinárodní právo soukromé* [online]. Brno: Právník, 1933, s. 350–361 [cit. 12. 9. 2017].

¹²⁷ BYSTRICKÝ, Rudolf. *Základy mezinárodního práva soukromého*. 1. vyd. Praha: Orbis, 1958, s. 417–421.

¹²⁸ KUČERA, Zdeněk a Magdalena PFEIFFER. Rodinné právo. In: KUČERA, Zdeněk, Monika PAUKNEROVÁ, Květoslav RŮŽIČKA a kol. *Mezinárodní právo soukromé*. 8. vyd. Plzeň–Brno: Aleš Čeněk–Doplněk, 2015, s. 330–332; KYSELOVSKÁ, Tereza. Rodinné právo. In: ROZEHNALOVÁ, Naděžda, Klára DRLIČKOVÁ, Tereza KYSELOVSKÁ a Jiří VALDHANS. *Úvod do mezinárodního práva soukromého*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2017, s. 251–252; KYSELOVSKÁ, Tereza. Příslušnost, rozhodné právo a uznání a výkon rozhodnutí v oblasti rodinného práva. In: ROZEHNALOVÁ, Naděžda, Klára DRLIČKOVÁ, Tereza KYSELOVSKÁ a Jiří VALDHANS. *Mezinárodní právo soukromé Evropské unie*. 2. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018, s. 328–337; MALACKA, Michal a Lukáš RYŠAVÝ. *Mezinárodní právo soukromé: základy obecné a zvláštní části*. 1. vyd. Praha: Leges, 2019, s. 178–183.

informace o právní úpravě majetkových poměrů manželů s mezinárodním prvkem v právu vnitrostátním, příp. též unijním. Ojedinele je téma kolizní úpravy majetkových poměrů manželů, potažmo jeho úzce vymezená dílčí část, předmětem zájmu českých (resp. v České republice působících) autorů v člancích, konferenčních příspěvcích¹²⁹ či kvalifikačních pracích¹³⁰.

V zahraniční literatuře lze nalézt řadu publikací, které se věnují hmotněprávní úpravě majetkových poměrů manželů. Přínosné jsou v tomto ohledu především komparativní práce, které nabízí srovnání právní úpravy manželských majetkových režimů v jednotlivých státech.¹³¹ Tito autoři se však nezaobírají kolizněprávními aspekty a s tím související otázkou výběru mezi použitelnými právními řady, jež obsahují hmotněprávní úpravu majetkových poměrů manželů. Upozornit lze rovněž na akademické iniciativy, které usilují o unifikaci či harmonizaci rodinného práva. Do uvedené kategorie spadají také již výše zmiňované Principy evropského rodinného práva týkající se majetkových poměrů mezi manžely a literatura tyto principy doprovázející.¹³²

¹²⁹ PFEIFFER, Magdalena. Choice of Law in International Family and Succession Law. *The Lawyer Quarterly* [online]. 2012, roč. 2, č. 4, s. 291–305 [cit. 16. 5. 2018]; VALENTOVÁ, Lucia. Property Regimes of Spouses and Partners in New EU Regulations – Jurisdiction, Prorogation and Choice of Law. *International and Comparative Law Review* [online]. 2016, roč. 16, č. 2, s. 221–240 [cit. 16. 5. 2018]; RYŠAVÝ, Lukáš. Volba práva a nová „římská nařízení“. In: ROZEHNALOVÁ, Naděžda, Klára DRLIČKOVÁ a Jiří VALDHANS (eds.). *Dny práva 2017 – Days of Law 2017: Část IV. Aktuální otázky evropského mezinárodního práva soukromého* [online]. Brno: Masarykova univerzita, 2018, s. 91–106 [cit. 24. 4. 2018]; PFEIFFER, Magdalena. Kolizní nástrahy smluveného majetkového režimu manželů. *Ad Notam*, 2019, roč. 25, č. 1, s. 20–26.

¹³⁰ ZAVŘELOVÁ, Veronika. *Autonómia vôle strán v rodinnom práve s medzinárodným prvkom*. Diplomová práce. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2014/2015, 79 s.; BIRNEROVÁ, Nikol. *Vybrané otázky kolizní úpravy mezinárodního práva rodinného*. Diplomová práce. Praha: Karlova univerzita, Právnická fakulta, 2016, 63 s.; MAJDOVÁ, Simona. *Majetkové vztahy mezi manželi pohledem mezinárodního práva soukromého*. Diplomová práce. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2017, 74 s.

¹³¹ Např. RHEINSTEIN, Max a Mary A. GLENDON. Interspousal Relations. In: CHLOROS, Aleck (ed.). *International Encyclopedia of Comparative Law, Volume IV. Persons and Family, Chapter 4*. Tübingen: J. C. B. Mohr (Paul Siebeck), 1980, 194 s.; PINTENS, Walter. Matrimonial Property Law in Europe. In: BOELE-WOELKI, Katharina, Jo MILES a Jens M. SCHERPE (eds.). *The Future of Family Property in Europe*. 1. vyd. Cambridge: Intersentia, 2011, s. 19–46; SCHERPE, Jens M. (ed.). *Marital Agreements and Private Autonomy in Comparative Perspective*. 1. vyd. Oxford–Portland: Hart Publishing, 2012, xiii, 518 s.

¹³² Např. BOELE-WOELKI, Katharina, Frédérique FERRAND, Cristina GONZÁLES BÉILFUSS a kol. (eds.). *Principles of European Family Law Regarding Property Relations between Spouses*. 1. vyd. Cambridge–Antwerp–Portland: Intersentia, 2013, xiii, 420 s.

Kolizní úprava majetkových poměrů manželů byla opakovaně předmětem zájmu v rámci Haagské akademie mezinárodního práva (*Hague Academy of International Law*). V roce 1986 se touto materií zabýval Pålsson¹³³, o tři roky později Scoles¹³⁴. Naposledy se problematice majetkových poměrů manželů komplexně věnoval Rodríguez-Benot v roce 2017¹³⁵. Kromě toho lze propojení majetkových poměrů manželů a mezinárodního práva soukromého nalézt např. v příspěvku Diago Diago¹³⁶.

Změna nastala v souvislosti s unifikačními tendencemi směřujícími k přijetí jednotné právní úpravy na půdě Evropské unie. S ohledem na novost unifikovaných unijních pravidel v této oblasti se autoři věnují kolizněprávní úpravě majetkových poměrů manželů ve výrazně větším měřítku. Objevují se především články a příspěvky¹³⁷, které analyzují vhodnost zvolených

¹³³ PÅLSSON, Lennart. Rules, Problems and Trends in Family Conflict of Law – Especially in Sweden. In: *Recueil des Cours. Collected Courses of the Hague Academy of International Law. 1986, Vol. 199*. Leiden–Boston: Martinus Nijhoff Publishers, 1986, s. 378–402.

¹³⁴ SCOLES, Eugene F. Choice of Law in Family Property Transactions. In: *Recueil des Cours. Collected Courses of the Hague Academy of International Law. 1988 – II, Vol. 209*. Dordrecht: Martinus Nijhoff Publishers, 1989, s. 9–94.

¹³⁵ Tématem zvláštního kurzu mezinárodního práva soukromého, kterého se autorka této publikace osobně zúčastnila, bylo *The Property Regimes of Marriages and Registered Partnerships in Private International Law*. V rámci jednotlivých přednášek se Rodríguez-Benot věnoval komparaci hmotněprávních přístupů k manželskému majetkovému právu, mezinárodním kodifikacím, procesním a kolizním otázkám v této oblasti.

¹³⁶ DIAGO DIAGO, Maria del Pilar. The Matrimonial Property Regime in Private International Law. In: ŠARČEVIĆ, Petar a Paul VOLKEN (eds.). *Yearbook of Private International Law. Volume II – 2000*. The Hague: Kluwer Law International, 2000, s. 179–203.

¹³⁷ Např. COESTER-WALTJEN, Dagmar. Connecting Factors to Determine the Law Applicable to Matrimonial Property Regimes. In: ŠARČEVIĆ, Petar, Paul VOLKEN, Andrea BONOMI a Gian P. ROMANO (eds.). *Yearbook of Private International Law. Volume XIX – 2017/2018*. Köln: Otto Schmidt, 2018, s. 195–211; DUTTA, Anatol. Beyond Husband and Wife – New Couple Regimes and the European Property Regulations. In: ŠARČEVIĆ, Petar, Paul VOLKEN, Andrea BONOMI a Gian P. ROMANO (eds.). *Yearbook of Private International Law. Volume XIX – 2017/2018*. Köln: Otto Schmidt, 2018, s. 145–158; GRIECO, Cristina. The Role of Party Autonomy under the Regulations on Matrimonial Property Regimes and Property Consequences of Registered Partnerships. Some Remarks on the Coordination Between the Legal Regime Established by the New Regulations and Other Relevant Instruments of European Private International Law. *Cuadernos de Derecho Transnacional* [online]. 2018, roč. 10, č. 2, s. 457–476 [cit. 27. 1. 2019]; RADEMACHER, Lukas. Changing the Past: Retroactive Choice of Law and the Protection of Third Parties in the European Regulations on Patrimonial Consequences of Marriages and Registered Partnerships. *Cuadernos de Derecho Transnacional* [online]. 2018, roč. 10, č. 1, s. 7–18 [cit. 1. 8. 2018]; WYSOCKA-BAR, Anna. Enhanced cooperation in property matters in the EU and non-participating Member States. *ERA Forum* [online]. 2019, s. 1–14 [cit. 27. 9. 2019].

řešení v nařízení o majetkových poměrech manželů a legislativně technickou konstrukci v něm obsažených kolizních norem. Opakovaně se touto problematikou zabývali např. *Bonomi*¹³⁸, *Viarengo*¹³⁹ či *Marino*¹⁴⁰. Důležité jsou především úvahy o rozsahu autonomie vůle manželů při volbě manželského majetkového statutu a použitých objektivních kolizních kritériích pro případ, že si manželé rozhodné právo pro své majetkové poměry v manželství nezvolí. Postupně začíná vznikat také literatura komentářová.¹⁴¹

S povděkem lze kvitovat rovněž nejrůznější akademické iniciativy, jako je evropský projekt *Personalized Solutions in European Family and Succession Law* (akronym *PSEFS*), jehož výsledkem je mimo jiné 28 národních zpráv z členských států EU, které kromě hmotněprávní úpravy majetkových poměrů manželů v jednotlivých právních řádech pokrývají i otázky mezinárodního práva soukromého. Národní zpravodajové se vyjadřují především k problémům, které očekávají od aplikace nařízení o majetkových poměrech manželů.¹⁴² Důležitou roli,

¹³⁸ BONOMI, Andrea. The Interaction among the Future EU Instruments on Matrimonial Property, Registered Partnerships and Successions. In: ŠARČEVIĆ, Petar, Paul VOLKEN, Andrea BONOMI a Gian P. ROMANO (eds.). *Yearbook of Private International Law. Volume XIII – 2011*. Munich: Sellier. European Law Publishers, 2011, s. 217–231; BONOMI, Andrea. The Proposal for a Regulation on Matrimonial Property: A Critique of the Proposed Rule on the Immutability of the Applicable Law. In: BOELE-WOELKI, Katharina, Nina DETHLOFF a Werner GEPHART (eds.). *Family Law and Culture in Europe: Developments, Challenges and Opportunities*. 1. vyd. Cambridge–Antwerp–Portland: Intersentia, 2014, s. 231–247.

¹³⁹ VIARENGO, Ilaria. The EU Proposal on Matrimonial Property Regimes – Some General Remarks. In: ŠARČEVIĆ, Petar, Paul VOLKEN, Andrea BONOMI a Gian P. ROMANO (eds.). *Yearbook of Private International Law. Volume XIII – 2011*. Munich: Sellier. European Law Publishers, 2011, s. 199–215; VIARENGO, Ilaria. Choice of law agreements in property regimes, divorce, and succession: stress-testing the new EU Regulations. *ERA Forum* [online]. 2017, roč. 17, č. 4, s. 543–554 [cit. 2. 8. 2018].

¹⁴⁰ MARINO, Silvia. Strengthening the European Civil Judicial Cooperation: The Patrimonial Effects of Family Relationships. *Cuadernos de Derecho Transnacional* [online]. 2017, roč. 9, č. 1, s. 265–284 [cit. 12. 6. 2018]; MARINO, Silvia. The Role of Party Autonomy in Matrimonial Property Regime and Partnership Property Regime Regulations. In: HRNČIRÍKOVÁ, Miluše. *Řešení přeshraničních sporů – pravomoc a autonomie vůle*. Praha: Leges, 2017, s. 111–130.

¹⁴¹ VIARENGO, Ilaria a Pietro FRANZINA (eds.). *The EU Regulations on the Property Regimes of International Couples: A Commentary*. 1. vyd. Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2020, 608 s.; BONOMI, Andrea a Patrick WAUTELET. *Le droit européen des relations patrimoniales de couple: Commentaire des Règlements (UE) 2016/1103 et 2016/1104*. 1. vyd. Bruxelles: Larcier, 2021, 1368 s.

¹⁴² V podrobnostech vizte RUGGERI, Lucia, Ivana KUNDA a Sandra WINKLER (eds.). *Family Property and Succession in EU Member States: National Reports on the Collected Data* [online]. 1. vyd. Rijeka: University of Rijeka, Faculty of Law, 2019, 709 s. [cit. 4. 6. 2019]. Pro více informací o projektu vizte *Personalized Solutions in European Family and Succession Law* [online]. [cit. 9. 9. 2019].

pokud jde o analýzu a seznámení s předpisy evropského mezinárodního práva soukromého ve věcech rodinněprávních a dědických, hraje projekt *Planning the future of cross-border families: a path through coordination* (tzv. *EUFam's I*)¹⁴³ a na něj navazující projekt *EUFam's II*¹⁴⁴. Z provedené empirické studie mimo jiné vyplývá, že odborníci prozatím nejsou dostatečně, pokud vůbec, obeznámeni s nařízením o majetkových poměrech manželů.¹⁴⁵ V návaznosti na tuto skutečnost je vhodné zmínit také projekt *C.L.A.S.S.4EU*, jenž je zaměřen na vzdělávání odborníků ohledně rodinněprávních instrumentů včetně nařízení o majetkových poměrech manželů.¹⁴⁶ Za pozornost stojí v neposlední řadě i projekt *E-training on EU Family Property Regimes (EU-FamPro)*.¹⁴⁷

Konkrétní kolizní řešení a aplikace práva rozhodného určeného na jejich základě jsou ovlivňovány instituty obecné části mezinárodního práva soukromého, jako jsou kvalifikace, adaptace, zpětný a další odkaz či výhrada veřejného pořádku. Zvláštní význam mají též pravidla pro zacházení s cizím právem. V české odborné literatuře se těmto otázkám komplexně věnuje *Rozehnalová* ve své stěžejní monografii *Instituty českého mezinárodního práva soukromého*¹⁴⁸, ve které analyzuje nejenom uchopení uvedených institutů v ZMPS, resp. české právní vědě, ale zohledňuje též jejich specifika v právní úpravě unijní. Ze zahraničních lze vyzdvihnout publikaci *General Principles of European Private International Law*¹⁴⁹ zpracovanou kolektivem zejména německých autorů.

V posledních letech nabývají uvedené otázky na významu v souvislosti s diskuzemi o vytvoření tzv. nařízení Řím 0, které by v jednom nástroji sjednotilo regulaci obecných institutů pro všechny oblasti mezinárodního práva

143 Pro více informací o projektu vizte *EUFam's Project. Università degli Studi di Milano* [online]. Università degli Studi di Milano, © 2016 [cit. 2. 11. 2019].

144 Pro více informací o projektu vizte *EUFams II. Universität Heidelberg* [online]. © Universität Heidelberg [cit. 2. 11. 2019].

145 LOBACH, Quincy C. a Tobias RAPP. *EUFams II: Facilitating cross-border family life: Towards a common European understanding: An empirical study on European family and succession law* [online]. 31. 5. 2019, s. 26–27 [cit. 31. 1. 2020].

146 Pro více informací o projektu vizte *C.L.A.S.S.4EU – The Project. Università Di Verona* [online]. Università Di Verona, © 2017–2018 [cit. 2. 11. 2019].

147 Pro více informací o projektu vizte *E-training on EU Family Property Regimes. The EUFAMPRO Project* [online]. [cit. 30. 6. 2021].

148 ROZEHNALOVÁ, Naděžda. *Instituty českého mezinárodního práva soukromého*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, 270 s.

149 LEIBLE, Stefan (ed.). *General Principles of European Private International Law*. Alphen an den Rijn: Kluwer Law International, 2016, xxxv, 373 s.

soukromého Evropské unie.¹⁵⁰ Prozatím jsou však tyto instrumenty obecné části mezinárodního práva soukromého upraveny v jednotlivých nařízeních, což platí i pro nařízení o majetkových poměrech manželů¹⁵¹. Předmětem analýzy v rámci předkládané monografie proto bude zhodnocení dopadu vybraných institutů obecné části mezinárodního práva soukromého na konkrétní oblast majetkových poměrů manželů a jejich kolizněprávní úpravu, vnitrostátní i unijní.

Z výše uvedeného je patrné, že kolizněprávní problematika majetkových poměrů manželů není v odborné literatuře komplexně zpracována. Zejména zahraniční autoři si jednotlivé problémy uvědomují a reflektují je ve svých pracích. Absentuje však ucelená analýza doktrinního a legislativního vývoje kolizněprávní úpravy majetkových poměrů manželů. Chybí též propojení kolizní problematiky majetkových poměrů manželů a institutů obecné části mezinárodního práva soukromého, které mohou významným způsobem ovlivnit uchopení kolizních norem a použití manželského majetkového statutu určeného na jejich základě. Rovněž je nezbytné zohlednit skutečnost, že v souvislosti s unijní unifikací mohou tyto instituty vykazovat řadu specifík. To platí také pro otázku procesního zacházení s cizím právem a úvahy o tom, zda vůbec existuje povinnost soudů členských států EU aplikovat unifikované kolizní normy, a jakým způsobem mají tyto soudy přistupovat ke zjišťování a používání cizího práva jako práva rozhodného v řízení ve věcech majetkových poměrů manželů.

1.4 Cíle a hypotézy publikace

Monografie se věnuje kolizněprávní úpravě majetkových poměrů manželů s mezinárodním prvkem, jejíž rostoucí význam je nezpochybnitelný. Ambicí této publikace je postihnout a analyzovat uvedenou materii v kontextu

¹⁵⁰ V podrobnostech vizte LEIBLÉ, Stefan a Michael MÜLLER. The Idea of a “Rome 0 Regulation”. In: ŠARČEVIĆ, Petar, Paul VOLKEN, Andrea BONOMI a Gian P. ROMANO (eds.). *Yearbook of Private International Law. Volume XIV – 2012/2013*. Munich: Sellier. European Law Publishers, 2013, s. 157–169; WAGNER, Rolf. Do We Need a Rome 0 Regulation? *Netherlands International Law Review* [online]. 2014, roč. 61, č. 2, s. 225–242 [cit. 19. 12. 2018]; WAGNER, Rolf. A ‘Rome 0’ Regulation from a Political Point of View. In: LEIBLÉ, Stefan (ed.). *General Principles of European Private International Law*. Alphen an den Rijn: Kluwer Law International, 2016, s. 61–84.

¹⁵¹ Srov. čl. 29–35 nařízení o majetkových poměrech manželů.

institutů obecné části mezinárodního práva soukromého, včetně s tím související problematiky zacházení s cizím právem jako právem rozhodným v řízení. A to především prizmatem unifikované kolizní úpravy majetkových poměrů manželů v rámci Evropské unie, která je v režimu posílené spolupráce použitelná i před českými soudy. Vzhledem k nastavení časové působnosti nařízení o majetkových poměrech manželů, a tedy existující dvojkolejnosti kolizně-právní úpravy majetkových poměrů manželů, však publikace zahrne rovněž rozbor relevantní vnitrostátní úpravy v zákoně č. 91/2012 Sb.

Prvním cílem této publikace bude analyzovat vybrané otázky obecné části mezinárodního práva soukromého a uvést, jakým způsobem tyto instituty ovlivňují použití kolizních norem a manželského majetkového statutu určeného na jejich základě. Pozornost bude věnována institutům, jako jsou kvalifikace, adaptace či zpětný a další odkaz. Zvláštní význam při použití práva rozhodného pro majetkové poměry manželů má také dopad imperativních norem a otázka ochrany veřejného zájmu a hodnot práva fóra prostřednictvím výhrady veřejného pořádku. V rámci analýzy jednotlivých institutů obecné části mezinárodního práva soukromého bude pozornost mimo jiné zaměřena na zhodnocení, do jaké míry tyto instrumenty přispívají k naplnění základních principů unifikované kolizní úpravy, konkrétně zajištění právní jistoty, předvídatelnosti a kolizní spravedlnosti.

Rozbor v této části publikace bude sledovat **potvrzení nebo vyvrácení první dílčí hypotézy, že v nařízení o majetkových poměrech manželů použité prvky flexibility jsou dostačující k zabezpečení spravedlnosti konkrétního řešení.** A to při zajištění právní jistoty a předvídatelnosti. K pružnosti kolizního řešení, a tedy i dosažení spravedlnosti v individuálním případě, mají zejména přispět prostředky, jako jsou funkční kvalifikace nebo adaptace.

Autorka se v této souvislosti dále zaměří na **potvrzení či vyvrácení druhé dílčí hypotézy, že v nařízení o majetkových poměrech manželů přijaté kolizní řešení je způsobilé zmírnit problémy vyplývající z rozdílnosti hmotněprávní úpravy majetkových poměrů manželů v jednotlivých právních řádech.** Práce se bude snažit odpovědět na otázku, zda může regionální unifikovaná kolizněprávní úprava eliminovat nežádoucí důsledky, které vznikají na úrovni hmotněprávní úpravy majetkových poměrů manželů. Nespornou výhodou zvoleného řešení by mělo být sjednocení pravidel

pro určování práva rozhodného za současného zachování existujících hmotněprávních řešení, které reflektují zájmy a hodnoty národních úprav. K tomu mají sloužit především imperativní normy a institut výhrady veřejného pořádku.

Publikace se bude věnovat také **potvrzení nebo vyvrácení třetí dílčí hypotézy, že instituty obecné části mezinárodního práva soukromého vykazují v souvislosti s unijní unifikací kolizněprávní úpravy v nařízení o majetkových poměrech manželů řadu specifík**, která se neuplatňují v kontextu vnitrostátní kolizněprávní úpravy majetkových poměrů manželů, což je dáno povahou unijní regulace a cíli, které tato sleduje.

Byť lze kvitovat přijetí nařízení o majetkových poměrech manželů, a tedy alespoň částečné sjednocení pravidel pro určení práva rozhodného pro majetkové poměry manželů v právu EU, unifikace norem procesních i nadále absentuje. V rámci naplnění **druhého cíle** má předkládaná publikace ambici **demonstrovat, jakým způsobem je kolizní právo v oblasti majetkových poměrů manželů, resp. cizí právo určené na jeho základě, v řízení ovlivňováno procesním právem *lex fori*, a do jaké míry je zde prostor pro autonomii vůle stran**. Uvedená problematika má přitom o to větší význam v souvislosti s unifikovanou kolizní úpravou. Neexistence zvláštního unijního uchopení zacházení s cizím právem s sebou totiž přináší riziko odlišné aplikace sjednocených kolizních norem i použitelného cizího práva před soudy jednotlivých zúčastněných členských států.

Předmětná část publikace bude usilovat o **potvrzení nebo vyvrácení hypotézy, že absence jednotných pravidel pro zacházení s cizím právem jako právem rozhodným představuje limit unifikace kolizní úpravy ve věcech majetkových poměrů manželů**.

1.5 Struktura a metody publikace

Struktura a metody publikace budou kopírovat její cíle a hypotézy. Mezi vědecké metody uplatněné v této práci patří především analýza a syntéza. Použity budou rovněž metody indukce a dedukce.

Předmětem první věcné části publikace (kapitola 2) bude konkrétní vnitrostátní kolizněprávní regulace majetkových poměrů manželů v ZMPS, která

je s ohledem na vymezení časové působnosti nařízení o majetkových poměrech manželů před českými soudy i nadále použitelná. Autorka se zaměří na principy a východiska kolizní úpravy a zejména na zhodnocení dopadu vybraných institutů obecné části mezinárodního práva soukromého na aplikaci vnitrostátních kolizních norem a manželského majetkového statutu určeného na jejich základě. Ambicí kapitoly je vytvořit zázemí pro rozbor regionální kolizněprávní unifikace v oblasti majetkových poměrů manželů. Předmětná část publikace bude založena na analýze vnitrostátní právní úpravy, která výslovně upravuje většinu institutů obecné části mezinárodního práva soukromého, rozboru relevantní české odborné literatury a judikatury českých soudů. Získané poznatky budou pomocí syntézy formulovány do ucelených závěrů, z nichž bude autorka vycházet v dalších částech publikace.

Jádro publikace (kapitola 3) bude věnováno konkrétní kolizněprávní úpravě majetkových poměrů manželů v nařízení o majetkových poměrech manželů. Práce se v této části zaměří na identifikaci principů a východisek, na nichž je založena sjednocená kolizní úprava majetkových poměrů manželů v právu EU. Největší prostor bude věnován vybraným institutům obecné části mezinárodního práva soukromého a jejich specifickým, která vykazují v kontextu unifikované unijní právní úpravy. Kromě analýzy příslušné právní úpravy a vybrané tuzemské i zahraniční literatury nabídne tato kapitola také rozbor soudních rozhodnutí, zejména relevantní judikatury Soudního dvora Evropské unie (dále též jen „SDEU“ či „Soudní dvůr EU“). Základními pracovními metodami budou analýza a syntéza. Při práci s judikaturou bude využito rovněž metody induktivní.

Následovat bude kapitola (kapitola 4) zabývající se problematikou zacházení s cizím právem jako právem rozhodným v řízení o vypořádání majetkových poměrů manželů. Autorka se pokusí demonstrovat, jakým způsobem může vnitrostátní právo procesní ovlivnit materii jinak upravenou (evropským) mezinárodním právem soukromým. Na kolizní úpravu majetkových poměrů manželů (resp. určení práva rozhodného) se totiž nelze dívat izolovaně, nýbrž vždy v kontextu konkrétního civilního procesu, jehož základní principy mohou ovlivnit i samotné zacházení s cizím právem. Taktéž v této části publikace budou pracovními metodami analýza a syntéza. Kapitola bude

---

vycházet z relevantních právních předpisů, tuzemské i zahraniční literatury a dále judikatury českých soudů.

V závěru (kapitola 5) bude zhodnoceno dosažení cílů publikace a také potvrzeny nebo vyvráceny sledované hypotézy publikace.

Autorka považuje za nezbytné na tomto místě uvést, že v publikaci vychází z oficiálních českých znění relevantních právních předpisů. S ohledem na poměrně časté nepřesnosti vznikající při překladech jsou však průběžně konfrontovány také jiné jazykové verze, zejména anglické. Důvodem je především rozdílný výklad pojmů v jednotlivých právních řádech.¹⁵²

Publikace vychází z právního stavu platného a účinného ke dni 30. června 2021.

---

¹⁵² Požadavek srovnávat při výkladu ustanovení unijního práva různé jazykové verze ostatně vyplývá z judikatury SDEU. Viz rozsudek Soudního dvora ze dne 6. 10. 1982, *Srl Cilfit a Lanificio di Gavardo Sp.A proti Ministero della Sanità*, věc C-283/81, bod 18.

---

2 VNITROSTÁTNÍ KOLIZNÍ ÚPRAVA MAJETKOVÝCH POMĚRŮ MANŽELŮ

2.1 Cíl kapitoly

Dílním cílem kapitoly je analýza konkrétní kolizní úpravy majetkových poměrů manželů v zákoně č. 91/2012 Sb., kterou musí české soudy použít, mají-li určit právo rozhodné pro majetkové poměry manželů s mezinárodním prvkem, jež uzavřeli manželství před 29. lednem 2019 a neprovedli po tomto datu volbu manželského majetkového statutu.¹⁵³

Po vymezení základních principů a východisek kolizní úpravy přejde výklad k rozboru a posouzení dopadu vybraných institutů obecné části mezinárodního práva soukromého na aplikaci vnitrostátních kolizních norem a manželského majetkového statutu určeného na jejich základě. Uvedené má o to větší význam vzhledem ke skutečnosti, že „řada institutů, které doposud byly diskutovány doktrínou a rozhodovací praxí, byla uchopena legislativně“¹⁵⁴ v ZMPS. Konkrétně se publikace bude zabývat kvalifikací, imperativními normami a výhradou veřejného pořádku a dále institutem zpětného a dalšího odkazu. Ambicí kapitoly je vytvořit referenční rámec pro analýzu regionální unifikace kolizní úpravy majetkových poměrů manželů v nařízení o majetkových poměrech manželů.

2.2 Principy a východiska kolizní úpravy

Funkcí kolizních norem je provést výběr mezi dotčenými právními řády, tedy na základě určitého kritéria (tj. hraničního určovatele či kolizního kritéria) stanovit, kterým právním řádem se bude konkrétní soukromoprávní poměr

---

¹⁵³ Srov. čl. 69 odst. 3, čl. 70 odst. 2 nařízení o majetkových poměrech manželů. V této souvislosti je nezbytné zdůraznit, že pro veškerá řízení zahájená k 29. lednu 2019 či později, budou soudy zúčastněných členských států určovat svoji příslušnost na základě unifikovaných pravidel obsažených v nařízení o majetkových poměrech manželů. Neboť časová působnost jurisdikčních pravidel je vázána na okamžik zahájení řízení, nikoliv uzavření manželství (resp. volbu práva). A to i přesto, že pro určení práva rozhodného mohou být i nadále použitelné vnitrostátní kolizní normy. Srov. čl. 69 odst. 1 nařízení o majetkových poměrech manželů.

¹⁵⁴ ROZEHNALOVÁ, Naděžda. *Instituty českého mezinárodního práva soukromého*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, s. 21.

s mezinárodním prvkem řídit.¹⁵⁵ Pro správné pochopení a uchopení kolizní úpravy ve věcech majetkových poměrů manželů tak, jak je legislativně-technicky řešena v ZMPS, je nezbytné vymezit její principy a východiska.

Za primární poslání zákona č. 91/2012 Sb. označuje důvodová zpráva „dosažení vyváženého výběru mezi potenciálně použitelnými právními řády a tím dosažení tzv. kolizní spravedlnosti“¹⁵⁶. Kolizní spravedlnost má spočívat v aplikaci právního řádu státu, s nímž má daný soukromoprávní poměr s mezinárodním prvkem – zde majetkové poměry manželů – nejužší spojení.¹⁵⁷ Základní premisou je zásadně neutrální výběr rozhodného práva, který nezohledňuje hmotněprávní výsledek.¹⁵⁸ V řadě případů ovšem uplatňuje český zákonodárce v ZMPS i princip materiální spravedlnosti, kdy aplikace použitelného práva sleduje určitý výsledek, jenž je rozumný a spravedlivý z hlediska práva hmotného.¹⁵⁹

Výběr rozhodného práva na základě kritéria nejužšího spojení má přispět k právní jistotě subjektů právního poměru a předvídatelnosti rozhodnutí, čímž se má uspokojit očekávání stran. Při určování použitelného práva má být dále zohledňován zájem na zachování platnosti právních jednání a jejich účinků a tím se má respektovat vůle jednajících. Ve vybraných situacích poskytuje ZMPS ochranu osobám, které se vůči druhé straně nacházejí ve slabším postavení, čímž vyrovnává faktickou nerovnost stran.¹⁶⁰

V některých případech se ZMPS zavazuje respektovat autonomii vůle stran¹⁶¹, čemuž odpovídá připuštění volby práva ve věcech smluvené úpravy

¹⁵⁵ Důvodová zpráva k zákonu č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém, s. 42–43 (dále jen „důvodová zpráva k ZMPS“).

¹⁵⁶ Důvodová zpráva k ZMPS, s. 43.

¹⁵⁷ Důvodová zpráva k ZMPS, s. 43. Viz PAUKNEROVÁ, Monika. Všeobecný úvod – teoretická východiska. In: PAUKNEROVÁ, Monika, Naděžda ROZEHNALOVÁ, Marta ZAVADILOVÁ a kol. *Zákon o mezinárodním právu soukromém: komentář*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, s. lxxvii–lxxviii.

¹⁵⁸ KUČERA, Zdeněk a Jiří GAŇO. *Zákon o mezinárodním právu soukromém: komentované vydání s důvodovou zprávou a souvisejícími předpisy*. 1. vyd. Brno: Doplněk, 2014, s. 19.

¹⁵⁹ Důvodová zpráva k ZMPS, s. 43. Viz PAUKNEROVÁ, Monika. Všeobecný úvod – teoretická východiska. In: PAUKNEROVÁ, Monika, Naděžda ROZEHNALOVÁ, Marta ZAVADILOVÁ a kol. *Zákon o mezinárodním právu soukromém: komentář*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, s. lxxvii–lxxviii.

¹⁶⁰ Důvodová zpráva k ZMPS, s. 43. Viz BRÍZA, Petr. § 1 Předmět úpravy. In: BRÍZA, Petr, Tomáš BRICHÁČEK, Zuzana FIŠEROVÁ a kol. *Zákon o mezinárodním právu soukromém: komentář*. 1. vyd. Plzeň: C. H. Beck, 2014, s. 8–9.

¹⁶¹ Důvodová zpráva k ZMPS, s. 43. Viz KUČERA, Zdeněk a Jiří GAŇO. *Zákon o mezinárodním právu soukromém: komentované vydání s důvodovou zprávou a souvisejícími předpisy*. 1. vyd. Brno: Doplněk, 2014, s. 19.

manželského majetkového práva v § 49 odst. 4 ZMPS. Jak již bylo uvedeno v oddíle 1.2.1 této publikace, kolizně omezená volba práva byla s účinností zákona č. 91/2012 Sb. zakotvena jako základní hraniční určovatel pro určení práva rozhodného pro manželské majetkové smlouvy. Úzké spojení mezi použitelným manželským majetkovým statutem a poměry manželů má zajistit taxativní výčet právních řádů, z nichž mohou manželé vybírat. Ve snaze ochránit manžele před neinformovanou a do důsledků nepromyšlenou volbou práva, požaduje ZMPS pro dohodu o volbě práva kvalifikovanou formu notářského zápisu nebo obdobné listiny podle cizího práva. Ochrana se poskytuje i třetím osobám, resp. jejich nabytým právům.¹⁶²

Ve srovnání s předchozí právní úpravou v zákoně č. 97/1963 Sb. upřednostňuje ZMPS v řadě případů před hraničním určovatelem státní příslušnosti kritérium obvyklého pobytu. Důraz se klade na fakticitu životních poměrů spojující osobu s územím určitého státu, která převažuje nad někdy formálním vztahem v podobě státní příslušnosti ke státu jinému.¹⁶³ Kolizní normy obsažené v ZMPS také ve větší míře obsahují alternativně či hierarchicky uspořádané hraniční určovatele. Zatímco alternativní hraniční určovatele se využívají k rozšíření flexibility rozhodování v konkrétním případě, kaskády hraničních určovatelů posilují právní jistotu.¹⁶⁴ Tyto trendy se rovněž promítly do kolizní úpravy majetkových poměrů manželů. Manželský majetkový statut se podle obecné kolizní normy obsažené v § 49 odst. 3 ZMPS určuje na základě kaskády hraničních určovatelů, primárně podle kritéria společného obvyklého pobytu manželů.¹⁶⁵ Právě společný obvyklý pobyt manželů

¹⁶² Srov. § 49 odst. 4 ZMPS. K volbě práva v podrobnostech vizte ZAVADILOVÁ, Lucie. Postavení volby práva ve věcech majetkových poměrů manželů. In: ROZEHNALOVÁ, Naděžda, KLÁRA DRLIČKOVÁ a Jiří VALDHANS (eds.). *Dny práva 2016 – Days of Law 2016: Část V. Princíp autonomie vôle ve vzťahoch s mezinárodným prvkom* [online]. Brno: Masarykova univerzita, 2017, s. 126–128 [cit. 24. 3. 2018]; ZAVADILOVÁ, Lucie. *Vypořádání majetkových poměrů manželů v případech zániku manželství rozvodem – aspekty kolizní*. Rigorózní práce. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2017/2018, 174 s., s. 119–121.

¹⁶³ KUČERA, Zdeněk a Jiří GAŇO. *Zákon o mezinárodním právu soukromém: komentované vydání s důvodovou zprávou a souvisejícími předpisy*. 1. vyd. Brno: Doplněk, 2014, s. 19–20.

¹⁶⁴ PAUKNEROVÁ, Monika a Magdalena PFEIFFER. The New Act on Private International Law in the Czech Republic: Starting Points and Perspectives Within the European Union. *Journal of Private International Law* [online]. 2014, roč. 10, č. 2, s. 211 [cit. 30. 5. 2018].

¹⁶⁵ Srov. § 21 odst. 1 ZMPSaP; § 49 odst. 3 ZMPS.

má ve věcech majetkových poměrů manželů, podle názoru zákonodárce, nejlépe vyhovovat principu nejužšího spojení.

V této souvislosti lze upozornit také na zakotvení tzv. všeobecné únikové doložky v § 24 odst. 1 ZMPS, která umožňuje (za splnění v ní obsažených podmínek) odchýlit se od kterékoliv kolizní normy obsažené v ZMPS¹⁶⁶, tj. včetně kolizní normy pro určení práva rozhodného pro majetkové poměry manželů. Od zákonného pravidla se ovšem je možné odchýlit pouze ve výjimečných případech, a to tehdy, odpovídá-li to rozumnému a spravedlivému uspořádání vztahu účastníků.¹⁶⁷ Limity uplatnění únikové doložky, které mají zajistit, že nebude ohrožena právní jistota a předvídatelnost řešení, jsou podle Pauknerové „*přiměřenost, kolizní spravedlnost (princip rozumného a spravedlivého uspořádání z hlediska určení rozhodného práva), přiblížení k souhrnu všech relevantních okolností, a ochrana práv třetích osob*“.¹⁶⁸

Pauknerová také uvádí příklad, kdy by bylo vhodné únikovou doložku použít v souvislosti s majetkovými poměry manželů. Vychází přitom ze situace, kterou české soudy řešily za účinnosti zákona č. 97/1963 Sb.¹⁶⁹, kdy se v souladu s § 21 ZMPSaP právo rozhodné pro majetkové poměry manželů určovalo na základě kritéria společné státní příslušnosti manželů, resp. *lex fori*,

¹⁶⁶ K všeobecné únikové doložce v podrobnostech vizte PAUKNEROVÁ, Monika. § 24 Výjimečné a podpůrné určení rozhodného práva. In: PAUKNEROVÁ, Monika, Naděžda ROZEHNALOVÁ, Marta ZAVADILOVÁ a kol. *Zákon o mezinárodním právu soukromém: komentář*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, s. 175–180; BRÍZA, Petr. § 24 Výjimečné a podpůrné určení rozhodného práva. In: BRÍZA, Petr, Tomáš BRICHÁČEK, Zuzana FIŠEROVÁ a kol. *Zákon o mezinárodním právu soukromém: komentář*. 1. vyd. Plzeň: C. H. Beck, 2014, s. 151–153; PAUKNEROVÁ, Monika. Prostor pro uvážení v českém mezinárodním právu soukromém: ohlédnutí se za mezinárodním právem soukromým k výročí Antonína Hobzy. *Právník*, 2016, roč. 155, č. 1, s. 18–21; ROZEHNALOVÁ, Naděžda. *Instituty českého mezinárodního práva soukromého*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, s. 39–45; PAUKNEROVÁ, Monika. Únikové doložky v mezinárodním právu soukromém. In: DVORÁK, Jan a kol. *Soukromé právo 21. století*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2017, s. 43–45.

¹⁶⁷ § 24 odst. 1 ZMPS. Viz PAUKNEROVÁ, Monika. Prostor pro uvážení v českém mezinárodním právu soukromém: ohlédnutí se za mezinárodním právem soukromým k výročí Antonína Hobzy. *Právník*, 2016, roč. 155, č. 1, s. 19.

¹⁶⁸ PAUKNEROVÁ, Monika. Prostor pro uvážení v českém mezinárodním právu soukromém: ohlédnutí se za mezinárodním právem soukromým k výročí Antonína Hobzy. *Právník*, 2016, roč. 155, č. 1, s. 19; V podrobnostech vizte PAUKNEROVÁ, Monika. § 24 Výjimečné a podpůrné určení rozhodného práva. In: PAUKNEROVÁ, Monika, Naděžda ROZEHNALOVÁ, Marta ZAVADILOVÁ a kol. *Zákon o mezinárodním právu soukromém: komentář*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, s. 178–180.

¹⁶⁹ Viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 7. 2013, sp. zn. 22 Cdo 2909/2012.

pokud manželé byli příslušníky různých států, a kdy by použitím únikové doložky (pokud by byla obsažena již v ZMPSaP) bylo možné docílit aplikace práva jiného státu, k němuž by daný případ měl zjevně užší vztah.¹⁷⁰ Typicky se mohlo jednat o právo státu, v němž manželé měli společný obvyklý pobyt. Vzhledem k aktuální právní úpravě v § 49 odst. 3, 4 ZMPS, a tedy preferenci společného obvyklého pobytu manželů jako výchozího kolizního kritéria a přípustění volby práva pro manželské majetkové smlouvy, by však nutnost použití únikové doložky neměla vyvstat. Úzké spojení mezi majetkovými poměry manželů a použitelným právem by mělo být zajištěno již přímo ze zákona. Navíc, jak bylo uvedeno v oddíle 1.2.1 této publikace, manželský majetkový statut určený podle obecné kolizní normy v § 49 odst. 3 ZMPS je založen na principu částečné proměnlivosti. Nemělo by tedy docházet k petrifikaci použitelného práva. Tím se vnitrostátní kolizní úprava liší od úpravy v nařízení o majetkových poměrech manželů, jež vychází z konceptu neměnnosti manželského majetkového statutu určeného na základě objektivního hraničního určovatele. Z tohoto důvodu má zakotvení únikové doložky v čl. 28 odst. 3 nařízení o majetkových poměrech manželů větší smysl a uplatnění.

2.3 Kvalifikace

V případech, kdy si manželé neupravili své majetkové poměry v manželství smluvně (tj. neuzavřeli manželskou majetkovou smlouvu), se manželský majetkový statut určuje podle obecné kolizní normy v § 49 odst. 3 ZMPS. Základním předpokladem pro správnou aplikaci kolizního pravidla obsaženého v tomto ustanovení je určení, jaké konkrétní právní poměry bude možné podřadit pod rozsah dvou ústředních pojmů vymezujících věcnou působnost této kolizní normy, konkrétně „manželství“ a „majetkové poměry manželů“. Jestliže manželé uzavřeli manželskou majetkovou smlouvu, použije se pro určení manželského majetkového statutu úprava v § 49 odst. 4 ZMPS.

¹⁷⁰ V podrobnostech vizte PAUKNEROVÁ, Monika. Prostor pro uvážení v českém mezinárodním právu soukromém: ohlédnutí se za mezinárodním právem soukromým k výročí Antonína Hobzy. *Právník*, 2016, roč. 155, č. 1, s. 20–21; Shodně PAUKNEROVÁ, Monika. Escape Clauses and Legal Certainty in Private International Law. In: ŠARČEVIĆ, Petar, Paul VOLKEN, Andrea BONOMI a Gian P. ROMANO (eds.). *Yearbook of Private International Law. Volume XV/III – 2016/2017*. Köln: Otto Schmidt, 2017, s. 69–70.

Pro účely aplikace této zvláštní kolizní normy je obdobně nezbytné naplnit pojem „smluvená úprava manželského majetkového práva“. K tomu slouží institut kvalifikace.

Výslovná vnitrostátní právní úprava v § 20 odst. 1 věta první ZMPS vymezuje kvalifikaci jako „*právní hodnocení určitého právního poměru nebo otázky za účelem vyhledání použitelného kolizního ustanovení pro určení rozhodného práva*“¹⁷¹. Rozehnalová proto považuje kvalifikaci za proces, který se skládá z více stupňů, jmenovitě kvalifikace v užším smyslu, subsumpce a interpretace. Smyslem uvedeného postupu je určení věcné působnosti příslušné kolizní normy.¹⁷²

Důležitost kvalifikace v mezinárodním právu soukromém spočívá podle *Allarousse* v tom, že kontroluje řešení kolize právních řádů států. Proces kvalifikace přitom není vlastní pouze mezinárodnímu právu soukromému, nýbrž se uplatňuje prakticky ve všech právních úvahách a soudních rozhodnutích. V oblasti mezinárodního práva soukromého se ovšem unikátně vyskytuje tzv. konflikt kvalifikací (či kvalifikační problém¹⁷³), k němuž dochází v situaci, kdy se dotčené právní řády neshodují v kvalifikaci.¹⁷⁴ Právě kvalifikační problém „*představuje jednu z nejsložitějších otázek mezinárodního práva soukromého a práva vůbec*“¹⁷⁵. Příčinou tohoto jevu je diverzita hmotněprávní úpravy v jednotlivých státech.¹⁷⁶ Vzhledem k tomu, že odlišnosti v hmotněprávní regulaci existují mimo jiné také v oblasti práva rodinného, a to včetně v této

¹⁷¹ Ze zákonné definice vyplývá, že se jedná o „*právní hodnocení skutkového stavu, které je realizováno dle konkrétního právního řádu, a to za účelem subsumpce pod rozsah kolizní normy, jejíž pojmy současně interpretujeme*“. Viz ROZEHNALOVÁ, Naděžda. *Instituty českého mezinárodního práva soukromého*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, s. 55.

¹⁷² ROZEHNALOVÁ, Naděžda. *Instituty českého mezinárodního práva soukromého*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, s. 52–55, 57.

¹⁷³ Kvalifikační problém vzniká „*jestliže dotčené, potenciálně použitelné právní řády, k nimž má posuzovaný případ vztah, se neshodují v právním hodnocení, kvalifikaci určité otázky, kterou je nutno podřadit pod právní pojem vymezující rozsah použití některé kolizní normy. Vzniká tak otázka, který právní řád vzít za základ pro uvedené hodnocení*“. Viz důvodová zpráva k ZMPS, odůvodnění § 20.

¹⁷⁴ ALLAROUSSE, Veronique. A Comparative Approach to the Conflict of Characterization in Private International Law. *Case Western Reserve Journal of International Law* [online]. 1991, roč. 23, č. 3, s. 479 [cit. 10. 8. 2018].

¹⁷⁵ BRÍZA, Petr. § 20 Kvalifikace. In: BRÍZA, Petr, Tomáš BŘICHÁČEK, Zuzana FIŠEROVÁ a kol. *Zákon o mezinárodním právu soukromém: komentář*. 1. vyd. Plzeň: C. H. Beck, 2014, s. 129.

¹⁷⁶ Srov. ROZEHNALOVÁ, Naděžda. *Instituty českého mezinárodního práva soukromého*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, s. 62.

práci zkoumané materie majetkových poměrů manželů, je i v těchto věcech riziko vzniku kvalifikačního problému vyšší.

Od kvalifikačního problému je nutné odlišovat další problém, kterým je předběžná otázka.¹⁷⁷ Předběžná otázka může vyvstat například i při rozhodování o majetkových poměrech manželů (tj. základní otázka), kdy bude nezbytné nejprve posoudit existenci, platnost či uznání manželství (předběžná otázka). Institut předběžných otázek a podrobná analýza jejich možných řešení však přesahují rozsah předkládané publikace, a proto si autorka v této souvislosti dovoluje odkázat na existující práce jiných autorů.¹⁷⁸

Cílem této podkapitoly není analyzovat a kriticky se vyjadřovat k jednotlivým metodám a přístupům ke kvalifikaci¹⁷⁹, nýbrž zhodnotit, jakým způsobem ovlivňuje výslovná legislativní úprava kvalifikace v ZMPS (která ostatně

¹⁷⁷ Shodně ALLAROUSSE, Veronique. A Comparative Approach to the Conflict of Characterization in Private International Law. *Case Western Reserve Journal of International Law* [online]. 1991, roč. 23, č. 3, s. 480 [cit. 10. 8. 2018].

¹⁷⁸ Z českých autorů k předběžným otázkám obecně, nikoliv přímo v kontextu majetkových poměrů manželů, v podrobnostech vizte např. ROZEHNALOVÁ, Naděžda. § 22 Předběžné otázky. In: PAUKNEROVÁ, Monika, Naděžda ROZEHNALOVÁ, Marta ZAVADILOVÁ a kol. *Zákon o mezinárodním právu soukromém: komentář*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, s. 161–166; BŘÍZA, Petr. § 22 Předběžné otázky. In: BŘÍZA, Petr, Tomáš BŘICHÁČEK, Zuzana FIŠEROVÁ a kol. *Zákon o mezinárodním právu soukromém: komentář*. 1. vyd. Plzeň: C. H. Beck, 2014, s. 139–144; KUČERA, Zdeněk a Monika PAUKNEROVÁ. Používání vlastních a cizích kolizních norem, zpětný a další odkaz, předběžné, dílčí a následné otázky. In: KUČERA, Zdeněk, Monika PAUKNEROVÁ, Kvetoslav RŮŽIČKA a kol. *Mezinárodní právo soukromé*. 8. vyd. Plzeň–Brno: Aleš Čeněk–Doplňek, 2015, s. 162–165; PFEIFFER, Magdalena. Předběžná otázka v kolizi právních řádů. *Právník*, 2016, roč. 155, č. 1, s. 65–79; ROZEHNALOVÁ, Naděžda. *Instituty českého mezinárodního práva soukromého*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, s. 118–135.

¹⁷⁹ Ke kvalifikaci, jejímu předmětu, historickému vývoji a jednotlivým metodám v podrobnostech vizte např. ALLAROUSSE, Veronique. A Comparative Approach to the Conflict of Characterization in Private International Law. *Case Western Reserve Journal of International Law* [online]. 1991, roč. 23, č. 3, s. 479–516 [cit. 10. 8. 2018]; KUČERA, Zdeněk a Monika PAUKNEROVÁ. Kvalifikační problém. In: KUČERA, Zdeněk, Monika PAUKNEROVÁ, Kvetoslav RŮŽIČKA a kol. *Mezinárodní právo soukromé*. 8. vyd. Plzeň–Brno: Aleš Čeněk–Doplňek, 2015, s. 137–153; ROZEHNALOVÁ, Naděžda. *Instituty českého mezinárodního práva soukromého*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, s. 52–92.

reflektuje dosavadní doktrínu českého mezinárodního práva soukromého¹⁸⁰) aplikaci kolizních norem týkajících se majetkových poměrů manželů. Vzhledem k tomu, že kolizní normy obsažené v § 49 odst. 3, 4 ZMPS neobsahují definice ani znaky, které by naplňovaly právní pojmy uvedené v jejich rozsahu, je nutné určit, jaké konkrétní právní poměry bude možné pod tuto vnitrostátní kolizní úpravu ve věcech majetkových poměrů manželů podřadit. Z tohoto důvodu je nezbytné se v této práci zabývat třemi stěžejními pojmy, konkrétně „manželství“, „majetkové poměry manželů“ a „smluvená úprava manželského majetkového práva“.

Právní úprava kvalifikace v ustanovení § 20 ZMPS je pružná. Explicitně zákon reguluje pouze některé kvalifikační metody, které by měly sloužit jako východisko pro použití ve většině případů; v konkrétním případě ovšem nevylučuje uplatnění přístupů jiných, resp. jejich kombinací.¹⁸¹ Východí metodou je podle § 20 odst. 1 ZMPS kvalifikace *lex fori*, tj. právní hodnocení podle českého práva. Český soudce proto bude fakta kvalifikovat primárně podle znaků, které nachází v pojmech nebo institutech českého hmotného práva. Ve prospěch použití této kvalifikační metody hovoří zejména předvídatelnost a právní jistota stran.¹⁸²

V souladu s českou hmotněprávní úpravou v ustanovení § 655 OZ lze pojem „manželství“ vymezit jako „*trvalý svazek muže a ženy vzniklý způsobem, který stanoví tento zákon*“¹⁸³. Základem je princip monogamie, který je jedním

¹⁸⁰ Srov. ROZEHNALOVÁ, Naděžda. § 20 Kvalifikace. In: PAUKNEROVÁ, Monika, Naděžda ROZEHNALOVÁ, Marta ZAVADILOVÁ a kol. *Zákon o mezinárodním právu soukromém: komentář*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, s. 150; ROZEHNALOVÁ, Naděžda. Kolize kolizních norem – aneb k úpravě kvalifikace a zpětného odkazu v zákoně o mezinárodním právu soukromém. *Časopis pro právní vědu a praxi*, 2014, roč. XXII, č. 4, s. 310.

¹⁸¹ ROZEHNALOVÁ, Naděžda. § 20 Kvalifikace. In: PAUKNEROVÁ, Monika, Naděžda ROZEHNALOVÁ, Marta ZAVADILOVÁ a kol. *Zákon o mezinárodním právu soukromém: komentář*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, s. 150; ROZEHNALOVÁ, Naděžda. *Instituty českého mezinárodního práva soukromého*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, s. 80.

¹⁸² Obecně v kontextu kvalifikace *lex fori* viz ROZEHNALOVÁ, Naděžda. § 20 Kvalifikace. In: PAUKNEROVÁ, Monika, Naděžda ROZEHNALOVÁ, Marta ZAVADILOVÁ a kol. *Zákon o mezinárodním právu soukromém: komentář*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, s. 147.

¹⁸³ V podrobnostech vizte HRUŠÁKOVÁ, Milana; KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. § 655 [Pojem, podstata a účel manželství]. In: HRUŠÁKOVÁ, Milana, Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ, Lenka WESTPHALOVÁ a kol. *Občanský zákoník II: komentář. Rodinné právo (§ 655–975)*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1–3; ŠÍNOVÁ, Renáta. § 655. In: MELZER, Filip, Petr TĚGL a kol. *Občanský zákoník: velký komentář. Svazek IV/1. § 655–975 a související společná a přechodná ustanovení*. 1. vyd. Praha: Leges, 2016, s. 2–5.

z fundamentálních principů rodinného práva, neboť „*manželství nemůže uzavřít osoba, která již dříve uzavřela manželství, ani osoba, která již dříve vstoupila do registrovaného partnerství nebo jiného obdobného svazku uzavřeného v zahraničí*“, jestliže „*toto manželství, registrované partnerství nebo jiný obdobný svazek uzavřený v zahraničí trvá*“¹⁸⁴.

Dále zákonodárce požaduje, aby se jednalo o svazek dvou osob různého pohlaví. Tzv. genderově neutrální manželství české právo (zatím) neupravuje.¹⁸⁵

Vzhledem ke zvýšené mobilitě osob a skutečnosti, že stále více národních právních řádů umožňuje, aby manželství uzavíraly i osoby stejného pohlaví, je nicméně nutné posoudit, jakým způsobem by české soudy měly přistupovat k určování práva rozhodného pro majetkové poměry vyplývající z manželství osob stejného pohlaví, které uzavřely manželství v některém ze států, jež takové stejnopohlavní svazky připouští. Tuto otázku (přesněji kvalifikační problém) nelze v českém mezinárodním právu soukromém považovat za vyřešenou. Ani komentářová literatura není, pokud jde o kvalifikaci stejnopohlavních manželství, jednotná.

M. Zavadilová a J. Grygar podřazují manželství osob stejného pohlaví pod rozsah pojmu „manželství“. Při určování práva rozhodného pro majetkové poměry stejnopohlavních manželů by proto české soudy měly aplikovat kolizní úpravu obsaženou v § 49 odst. 3, 4 ZMPS.¹⁸⁶ V této souvislosti

¹⁸⁴ § 674 OZ. V podrobnostech vizte KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. § 674 [Překážka dřívějšího manželství, registrovaného partnerství nebo jiného obdobného svazku uzavřeného v zahraničí]. In: HRUŠÁKOVÁ, Milana, Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ, Lenka WESTPHALOVÁ a kol. *Občanský zákoník II: komentář. Rodinné právo (§ 655–975)*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 45–46; ŠINOVA, Renáta. § 674. In: MELZER, Filip, Petr TĚGL a kol. *Občanský zákoník: velký komentář. Svazek IV/1. § 655–975 a související společná a přechodná ustanovení*. 1. vyd. Praha: Leges, 2016, s. 78–81.

¹⁸⁵ V Parlamentu ČR se aktuálně projednávají dva legislativní návrhy týkající se konceptu manželství v českém právu. Zatímco první podporuje tradiční, konzervativní pojetí manželství (manželství jakožto svazek muže a ženy má být chráněn v Listině základních práv a svobod), druhý, který je progresivnější a modernější, usiluje o vytvoření institutu manželství jako trvalého svazku „dvou lidí“. Viz Novela ústavního zákona – Listina základních práv a svobod. Sněmovní tisk 211/0. *Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR* [online]. [cit. 4. 6. 2019]; Novela zákona – občanský zákoník. Sněmovní tisk 201/0. *Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR* [online]. [cit. 4. 6. 2019]; V podrobnostech vizte KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. *Family law*. In: RUGGERI, Lucia, Ivana KUNDA a Sandra WINKLER (eds.). *Family Property and Succession in EU Member States: National Reports on the Collected Data* [online]. 1. vyd. Rijeka: University of Rijeka, Faculty of Law, 2019, s. 137–138, 140 [cit. 4. 6. 2019].

¹⁸⁶ ZAVADILOVÁ, Marta a Jiří GRYGAR. § 67 (Pravomoc, rozhodné právo a uznávání rozhodnutí ve věcech registrovaného partnerství a obdobných poměrů). In: PAUKNEROVÁ, Monika, Naděžda RÓZEHNALOVÁ, Marta ZAVADILOVÁ a kol. *Zákon o mezinárodním právu soukromém: komentář*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, s. 437–438.

je ovšem vhodné upozornit na určitou rozpornost (resp. nekonzistentnost) jednotlivých pasáží citovaného komentáře, neboť v kontextu ustanovení § 47 ZMPS *M. Zavadilová* uvádí, že stejnopohlavní manželství nelze před českými soudy – za předpokladu využití kvalifikace podle českého práva – považovat za manželství.¹⁸⁷ V rámci výkladu k § 49 odst. 2 ZMPS obdobně konstatuje, že „podle českého práva nejen že takový svazek není manželstvím, ale není mu přiznán ani jakýkoliv jiný statut“¹⁸⁸.

V jiném komentáři k ZMPS se *Fišerová a Břicháček* spíše přiklánějí k podřazení manželství osob stejného pohlaví pod koncept „poměr obdobný registrovanému partnerství“ podle § 67 ZMPS, který upravuje registrovaná partnerství a obdobné poměry. V souladu s tímto názorem by se právo rozhodné pro majetkové poměry stejnopohlavních manželů mělo určovat podle kolizní normy v ustanovení § 67 odst. 2 ZMPS. Výhodou uvedeného přístupu je, že by se majetkové poměry stejnopohlavních manželů vždy řídily právním řádem státu, v němž byl tento právní poměr uzavřen. Snahou zákonodárce je předejít použití práva státu, který registrované partnerství nebo obdobné poměry nezná.¹⁸⁹ Rizikem naopak může být ztráta úzkého spojení mezi situací stejnopohlavních manželů a právem rozhodným.¹⁹⁰

¹⁸⁷ ZAVADILOVÁ, Marta. § 47 (Pravomoc). In: PAUKNEROVÁ, Monika, Naděžda ROZEHNALOVÁ, Marta ZAVADILOVÁ a kol. *Zákon o mezinárodním právu soukromém: komentář*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, s. 314.

¹⁸⁸ ZAVADILOVÁ, Marta. § 49 (Právo rozhodné pro poměry mezi manžely). In: PAUKNEROVÁ, Monika, Naděžda ROZEHNALOVÁ, Marta ZAVADILOVÁ a kol. *Zákon o mezinárodním právu soukromém: komentář*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, s. 337.

¹⁸⁹ FIŠEROVÁ, Zuzana a Tomáš BŘICHÁČEK. § 67 [Pravomoc, rozhodné právo a uznávání a výkon rozhodnutí ve věcech registrovaného partnerství]. In: BŘÍZA, Petr, Tomáš BŘICHÁČEK, Zuzana FIŠEROVÁ a kol. *Zákon o mezinárodním právu soukromém: komentář*. 1. vyd. Plzeň: C. H. Beck, 2014, s. 342; Pravidlo *lex loci registrationis* funguje nejenom jako kolizní norma, ale současně jako pravidlo o uznání registrovaného partnerství nebo obdobného poměru. Srov. WAUTELET, Patrick. Registered partnerships. In: BASEDOW, Jürgen, Giesela RÜHL, Franco FERRARI a Pedro DE MIGUEL ASENSIO (eds.). *Encyclopedia of Private International Law: Volume 2*. 1. vyd. Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2017, s. 1514.

¹⁹⁰ ZAVADILOVÁ, Marta a Jiří GRYGAR. § 67 (Pravomoc, rozhodné právo a uznávání rozhodnutí ve věcech registrovaného partnerství a obdobných poměrů). In: PAUKNEROVÁ, Monika, Naděžda ROZEHNALOVÁ, Marta ZAVADILOVÁ a kol. *Zákon o mezinárodním právu soukromém: komentář*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, s. 440.

Případem stejnopohlavního manželství uzavřeného v zahraničí se již zabýval Nejvyšší správní soud.¹⁹¹ V dané věci šlo o žádost manželů, aby jejich stejnopohlavní manželství uzavřené v Nizozemsku podle nizozemského práva bylo v České republice zapsáno do zvláštní matriky jako manželství. Protože manželé nesouhlasili se zápisem svého stejnopohlavního manželství jako registrovaného partnerství do knihy partnerství, správní orgány a následně i správní soud jejich žádosti nevyhověli. Nejvyšší správní soud se přiklonil k závěru, že správní orgán byl oprávněn zapsat manžely „*uzavřený sňatek toliko jako registrované partnerství, neboť jen tuto formu uznává česká právní úprava jako formu trvalého právně zakotveného soužití dvou osob stejného pohlaví*“¹⁹². Kasační stížnost manželů proto Nejvyšší správní soud zamítl s odůvodněním, že stejnopohlavní manželství český právní řád nezná a takový svazek nelze v České republice zapsat jako manželství.¹⁹³ Z uvedeného vyplývá, že pro veřejnoprávní účely by stejnopohlavní manželství uzavřené v zahraničí mohlo být zapsáno pouze jako registrované partnerství.

Vzhledem k výše uvedenému se jeví jako odůvodněné tvrzení, že kvalifikace *lex fori* selhává v případech, kde neexistuje analogie mezi institutem tuzemského práva a institutem podle práva cizího.¹⁹⁴ Také v souvislosti se stejnopohlavními manželstvími lze proto uvažovat o použití kvalifikace *lex causae*, jakožto další, konkrétně v § 20 odst. 3 ZMPS výslovně upravené kvalifikační metody. Tato umožňuje provést kvalifikaci podle právního řádu státu, jímž se bude právní poměr v budoucnu řídit. Kvalifikace *lex causae* nalézá své uplatnění mimo jiné právě v situacích, kdy právo fóra nezná určitý institut, avšak zná ho cizí právo, které bude pro uvedený právní poměr použitelné. Pro postup podle *lex causae* hovoří zejména vnější rozhodovací harmonie, větší internacionalizace a odpojení od národního práva.¹⁹⁵ Jestliže by tedy

¹⁹¹ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 30. 5. 2018, sp. zn. 8 As 230/2017.

¹⁹² Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 30. 5. 2018, sp. zn. 8 As 230/2017, bod 22.

¹⁹³ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 30. 5. 2018, sp. zn. 8 As 230/2017, bod 24. V podrobnostech vizte též rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 22. 8. 2017, sp. zn. 29 A 122/2015.

¹⁹⁴ ALLAROUSSE, Veronique. A Comparative Approach to the Conflict of Characterization in Private International Law. *Case Western Reserve Journal of International Law* [online]. 1991, roč. 23, č. 3, s. 484–485 [cit. 10. 8. 2018].

¹⁹⁵ Obecně v kontextu kvalifikace *lex causae* viz ROZEHNALOVÁ, Naděžda. *Instituty českého mezinárodního práva soukromého*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, s. 64–66.

právem rozhodným byl právní řád státu, který stejnopohlavní manželství připouští, bylo by možné i pro určení práva rozhodného pro majetkové poměry vyplývající z takového svazku dospět k použití kolizních norem ve věcech majetkových poměrů manželů, tj. § 49 odst. 3, 4 ZMPS. Samostatnou otázkou je případné uplatnění výhrady veřejného pořádku, čemuž se autorka bude věnovat v oddíle 2.4.2 této publikace.

Pod rozsah pojmu „majetkové poměry manželů“, jenž zákonodárce využívá k vymezení věcné působnosti obecné kolizní normy v § 49 odst. 3 ZMPS, spadá úprava manželského majetkového režimu. Ten lze charakterizovat jako „způsob uspořádání majetkových práv a závazků manželů k majetku, který každý manžel vlastní v okamžiku uzavření manželství, k majetku, který manželé nabudou společně nebo jednotlivě za trvání manželství, jakož i k souhrnu práv a závazků každého manžela v případě, že dojde k zániku manželství“¹⁹⁶. V kontextu českého manželského majetkového práva se jedná o režim společného jmění manželů ve smyslu ustanovení § 708 a násl. OZ. S ohledem na způsob vzniku společného jmění manželů rozlišuje § 708 odst. 2 OZ režim zákonný, režim založený rozhodnutím soudu a režim smluvený. Podle § 717 odst. 1 OZ může snoubenci či manžely smluvně modifikovaný manželský majetkový režim spočívat v režimu oddělených jmění, v režimu vyhrazujícím vznik společného jmění ke dni zániku manželství, či v režimu rozšíření nebo zúžení rozsahu společného jmění v zákonném režimu. Přičemž smluvený režim společného jmění manželů podle § 716 a násl. OZ lze podřadit pod pojem „smluvená úprava manželského majetkového práva“, s nímž operuje speciální kolizní norma v § 49 odst. 4 ZMPS.

Nejvyšší soud ve svých rozhodnutích zařadil do rozsahu pojmu „majetkové poměry manželů“ řízení o vypořádání společného jmění manželů s mezinárodním prvkem po zrušení jejich manželství rozvodem¹⁹⁷. Tento pojem má rovněž zahrnovat řízení o určení, že nemovitost ležící na území České republiky, kterou nabyt manžel (mající české a německé státní občanství),

¹⁹⁶ DVOŘÁK, Jan a Jiří SPÁČIL. *Společné jmění manželů v teorii a v judikatuře*. 3. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2011, s. 11.

¹⁹⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 8. 2013, sp. zn. 33 Nd 146/2013, uveřejněné pod č. 11/2003 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek. Pro stejný závěr vizte usnesení Nejvyššího soudu ze dne 1. 12. 2015, sp. zn. 22 Cdo 2419/2015; usnesení Ústavního soudu ze dne 5. 4. 2016, sp. zn. III. ÚS 902/16.

je ve společném jmění manželů, je-li manželka německou státní občankou¹⁹⁸; či řízení o určení, zda nemovitost nacházející se na území České republiky je součástí majetkového společenství manželů, jejichž manželství bylo rozvedeno na Slovensku¹⁹⁹. Byť se uvedená rozhodnutí týkala výkladu ustanovení § 21 odst. 1 ZMPSaP (resp. negativního vymezení věcné působnosti nařízení Rady (ES) č. 44/2001 ze dne 22. 12. 2000 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech (dále jen „nařízení Brusel I“)), uvedené závěry jsou použitelné i pro účely použití ZMPS.

Koncept majetkových poměrů manželů je možné vymezit také negativně. Z rozsahu tohoto pojmu jsou vyloučeny osobní poměry manželů, pro něž existuje samostatná kolizní úprava v § 49 odst. 1 ZMPS. Z pohledu českého práva, zejména § 687 OZ, zahrnuje pojem „osobní poměry manželů“ především princip rovnosti muže a ženy, povinnost vzájemné úcty, společného soužití, věrnosti, vzájemného respektu, podpory udržování rodinného společenství, vytváření zdravého rodinného prostředí a povinnost společné péče o děti.²⁰⁰ K osobním poměrům manželů se dále řadí vzájemná informační povinnost manželů, povinnost ohleduplnosti²⁰¹, společné obstarávání záležitostí rodiny²⁰², vzájemné zastupování manželů v běžných záležitostech²⁰³.

¹⁹⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 7. 2013, sp. zn. 22 Cdo 2909/2012.

¹⁹⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 4. 2014, sp. zn. 22 Cdo 113/2013. Uvedený závěr Nejvyšší soud potvrdil i v navazujícím rozhodnutí. Viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 3. 2017, sp. zn. 22 Cdo 723/2015.

²⁰⁰ K osobním poměrům manželů v podrobnostech vizte WESTPHALOVÁ, Lenka a Ondřej SPÁČIL. Nová právní úprava osobních vztahů mezi manžely. *Právní rozhledy*, 2013, roč. 21, č. 6, s. 216–222; WESTPHALOVÁ, Lenka. § 687 [Práva a povinnosti manželů]. In: HRUŠÁKOVÁ, Milana, Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ, Lenka WESTPHALOVÁ a kol. *Občanský zákoník II: komentář. Rodinné právo (§ 655–975)*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 83–87; PODRAZIL, Petr. § 687. In: MELZER, Filip, Petr TĚGL a kol. *Občanský zákoník: velký komentář. Svazek IV/1. § 655–975 a související společná a přechodná ustanovení*. 1. vyd. Praha: Leges, 2016, s. 141–155; KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. Vzájemné povinnosti a práva manželů. In: HRUŠÁKOVÁ, Milana, Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ, Lenka WESTPHALOVÁ a kol. *Rodinné právo*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 64–68.

²⁰¹ § 688, 689 OZ; V podrobnostech vizte PODRAZIL, Petr. § 689. In: MELZER, Filip, Petr TĚGL a kol. *Občanský zákoník: velký komentář. Svazek IV/1. § 655–975 a související společná a přechodná ustanovení*. 1. vyd. Praha: Leges, 2016, s. 157–164.

²⁰² § 693, 694 OZ; V podrobnostech vizte PODRAZIL, Petr. § 695. In: MELZER, Filip, Petr TĚGL a kol. *Občanský zákoník: velký komentář. Svazek IV/1. § 655–975 a související společná a přechodná ustanovení*. 1. vyd. Praha: Leges, 2016, s. 182–188.

²⁰³ § 696 OZ; V podrobnostech vizte PODRAZIL, Petr. § 696. In: MELZER, Filip, Petr TĚGL a kol. *Občanský zákoník: velký komentář. Svazek IV/1. § 655–975 a související společná a přechodná ustanovení*. 1. vyd. Praha: Leges, 2016, s. 188–192.

Do věcné působnosti kolizní normy v § 49 odst. 1 ZMPS je možné podřadit také otázku příjmení manželů.²⁰⁴ Je nicméně nutné upozornit, že výčet osobních práv a povinností mezi manžely obsažený v zákoně č. 89/2012 Sb. není taxativní. Podle *Podrazila* jsou předmětem výslovné úpravy pouze „nejzákladnější práva a povinnosti osobního charakteru, které se obvykle v každém manželském svazku vyskytují a na nichž by každé manželství mělo být vystavěno“²⁰⁵.

Z hlediska kvalifikace je nutné uvést, že hranice mezi osobními právy manželů na straně jedné a manželskými právy majetkové povahy na straně druhé není ostře vymezená, ale naopak se tato práva a povinnosti prolínají.²⁰⁶ Nejasnosti z pohledu české právní nauky existují, pokud jde o institut vzájemné vyživovací povinnosti mezi manžely ve smyslu § 697 OZ.²⁰⁷ Zatímco podle starší právní úpravy se tato problematika řadila mezi osobní poměry manželů²⁰⁸, v současnosti se autoři přiklání k zařazení výživného mezi manžely do rozsahu práv a povinností majetkového charakteru²⁰⁹, resp. manželských práv osobně-majetkového charakteru²¹⁰. Vzhledem k tomu, že ustanovení

²⁰⁴ V tomto případě by manželé měli mít možnost se dovolat i použití práva rozhodného, jež bude určeno podle obecné kolizní úpravy jména fyzické osoby v § 29 odst. 3 ZMPS. V podrobnostech vizte KUČERA, Zdeněk a Jiří GAŇO. *Zákon o mezinárodním právu soukromém: komentované vydání s důvodovou zprávou a souvisejícími předpisy*. 1. vyd. Brno: Doplněk, 2014, s. 101; Obdobně KUČERA, Zdeněk a Magdalena PFEIFFER. *Otázky obecné části občanského práva*. In: KUČERA, Zdeněk, Monika PAUKNEROVÁ, Květoslav RŮŽIČKA a kol. *Mezinárodní právo soukromé*. 8. vyd. Plzeň–Brno: Aleš Čeněk–Doplněk, 2015, s. 251.

²⁰⁵ PODRAZIL, Petr. § 687. In: MELZER, Filip, Petr TĚGL a kol. *Občanský zákoník: velký komentář. Svazek IV/1. § 655–975 a související společná a přechodná ustanovení*. 1. vyd. Praha: Leges, 2016, s. 141.

²⁰⁶ Obdobně Ibid., s. 145.

²⁰⁷ V podrobnostech vizte GRYGAR, Jiří. § 697. In: MELZER, Filip, Petr TĚGL a kol. *Občanský zákoník: velký komentář. Svazek IV/1. § 655–975 a související společná a přechodná ustanovení*. 1. vyd. Praha: Leges, 2016, s. 193–198.

²⁰⁸ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. *Vzájemné povinnosti a práva manželů*. In: HRUŠÁKOVÁ, Milana, Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ, Lenka WESTPHALOVÁ a kol. *Rodinné právo*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 64–65.

²⁰⁹ WESTPHALOVÁ, Lenka. § 687 [Práva a povinnosti manželů]. In: HRUŠÁKOVÁ, Milana, Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ, Lenka WESTPHALOVÁ a kol. *Občanský zákoník II: komentář. Rodinné právo (§ 655–975)*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 81; KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. *Vzájemné povinnosti a práva manželů*. In: HRUŠÁKOVÁ, Milana, Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ, Lenka WESTPHALOVÁ a kol. *Rodinné právo*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 64–65.

²¹⁰ PODRAZIL, Petr. § 687. In: MELZER, Filip, Petr TĚGL a kol. *Občanský zákoník: velký komentář. Svazek IV/1. § 655–975 a související společná a přechodná ustanovení*. 1. vyd. Praha: Leges, 2016, s. 145–146.

§ 49 odst. 2 ZMPS reguluje vyživovací povinnost mezi manžely samostatně (tj. odděleně od osobních i majetkových poměrů manželů), není již nutné rozhodovat, pod kterou z uvedených kategorií výživné mezi manžely podřadit.²¹¹

Na podkladě výše uvedeného lze konstatovat, že z pohledu kvalifikace se jeví být vhodnější společná úprava osobních poměrů manželů a majetkových poměrů manželů (včetně výživného) v jedné kolizní normě, tak jako tomu bylo v § 21 odst. 1 ZMPSaP²¹². Nicméně, oddělení kolizní úpravy, a tedy i využití jiných kolizních kritérií (přesněji řečeno jiného pořadí těchto kolizních kritérií) pro osobní poměry manželů na straně jedné a majetkové poměry manželů na straně druhé má svůj význam. Snahou zákonodárce je docílit použití právního řádu, s nímž jsou poměry manželů nejužší spjaty.

I když se v českém mezinárodním právu soukromém používá jako východisko kvalifikace *lex fori*, v ustanovení § 20 odst. 2 ZMPS je tato metoda doplněna kvalifikační funkcí. Funkční kvalifikace umožňuje, aby se v situaci, kdy se má pro určitý právní poměr nebo otázku použít ustanovení z více než jednoho právního řádu, při hodnocení těchto ustanovení přihlíželo také k funkci, kterou tato ustanovení plní v rámci svého právního řádu.²¹³ Uplatnění kvalifikační metody funkční se nabízí zejména, bude-li při vypořádání společného majetku manželů v případě smrti jednoho z manželů nezbytné odlišit nároky pozůstalého manžela na vypořádání majetkových poměrů manželů na straně jedné a nároky dědickoprávní na straně druhé, a tedy i odlišit manželský majetkový statut a statut dědický. Snahou je předejít důsledkům, které by nepředvídal žádný z dotčených právních řádů.²¹⁴

Další kvalifikační problém, s nímž se i české soudy mohou ve své rozhodovací praxi setkat, souvisí s právním hodnocením institutu *mahr* (věno), který je známý státům s islámskou právní tradicí.²¹⁵ *Mahr* lze zjednodušeně charakte-

²¹¹ Obdobně FIŠEROVÁ, Zuzana. § 49 [Rozhodné právo pro osobní a majetkové poměry manželů]. In: BŘÍZA, Petr, Tomáš BŘICHÁČEK, Zuzana FIŠEROVÁ a kol. *Zákon o mezinárodním právu soukromém: komentář*. 1. vyd. Plzeň: C. H. Beck, 2014, s. 258.

²¹² V podrobnostech vizte KUČERA, Zdeněk a Luboš TICHÝ. *Zákon o mezinárodním právu soukromém a procesním: komentář*. 1. vyd. Praha: Panorama, 1989, s. 160–164.

²¹³ § 20 odst. 2 ZMPS.

²¹⁴ Obecně v kontextu funkční kvalifikace viz ROZEHNALOVÁ, Naděžda. *Instituty českého mezinárodního práva soukromého*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, s. 80–81.

²¹⁵ Ke kvalifikaci institutu *mahr* z pohledu českého soudu v podrobnostech vizte PAUKNEROVÁ, Monika a Lenka BEZOUŠKOVÁ. *Mahr („věno“) v právu muslimských zemí a mezinárodní právo soukromé*. *Právník*, 2019, roč. 158, č. 4, s. 349–369.

rizovat jako určitý majetek, který je specifikován v manželské smlouvě a který manžel předává v souvislosti s uzavřením manželství své manželce (zpravidla ve formě peněz, šperků, nemovitostí či vybavení).²¹⁶ Z hlediska kvalifikace se nabízí *mahr* právně hodnotit jako institut manželského majetkového práva, otázku výživného pro manželku či problém dědického práva.²¹⁷ *Bezoušková* a *Pauknerová* se ve svém článku příklánějí ke kvalifikaci *mahr* jako institutu, který spadá mezi majetkové poměry manželů a zpravidla tvoří součást manželské majetkové smlouvy. Pro účely určení práva rozhodného tedy podřazují problematiku *mahr* pod rozsah kolizní normy v § 49 odst. 4 ZMPS.²¹⁸ Ani tento přístup ovšem není aplikovatelný ve všech situacích, a proto doporučují kvalifikovat *mahr* případ od případu. Vyloučena není ani mozaiková úprava, neboť *mahr* může v konkrétním případě plnit různé funkce a vést k použití více právních řádů na jednotlivé právní otázky.²¹⁹ Kvalifikační metodou bude zásadně kvalifikace *lex fori*; při použití ustanovení z více právních řádů pro právní hodnocení institutu *mahr* přichází i zde v úvahu využití kvalifikace funkční.²²⁰

²¹⁶ V podrobnostech vizte PAUKNEROVÁ, Monika a Lenka BEZOUŠKOVÁ. *Mahr* („věno“) v právu muslimských zemí a mezinárodní právo soukromé. *Právník*, 2019, roč. 158, č. 4, s. 351–358.

²¹⁷ PAUKNEROVÁ, Monika a Lenka BEZOUŠKOVÁ. *Mahr* („věno“) v právu muslimských zemí a mezinárodní právo soukromé. *Právník*, 2019, roč. 158, č. 4, s. 359–360; K institutu *mahr* a analýze rozhodovací praxe evropských soudů v podrobnostech vizte BEZOUŠKOVÁ, Lenka. Ujednání o mahru („obvěnění“) v islámských zemích a jeho aplikace evropskými soudy. *Právník*, 2012, roč. 151, č. 12, s. 1323–1344; *Bogdan* obdobně upozorňuje na rozhodnutí švédských soudů. Viz BOGDAN, Michael. Private International Law as Component of the Law of the Forum. General Course on Private International Law. In: *Recueil des Cours. Collected Courses of the Hague Academy of International Law. 2010, Vol. 348*. Leiden–Boston: Martinus Nijhoff Publishers, 2011, s. 147.

²¹⁸ Situace spadající do časové působnosti nařízení o majetkových poměrech manželů se samozřejmě budou řídit unifikovanou kolizní úpravou, konkrétně čl. 22 a 26 nařízení o majetkových poměrech manželů. Viz PAUKNEROVÁ, Monika a Lenka BEZOUŠKOVÁ. *Mahr* („věno“) v právu muslimských zemí a mezinárodní právo soukromé. *Právník*, 2019, roč. 158, č. 4, s. 360–361, 362–364.

²¹⁹ *Ibid.*, s. 359–360.

²²⁰ Při použití nařízení o majetkových poměrech manželů by se měla uplatňovat kvalifikace autonomní. *Pauknerová* ji však v tuto chvíli považuje za nerealistickou. Viz *Ibid.*, s. 367–368.

Do věcné působnosti kolizních norem v § 49 odst. 3, 4 ZMPS spadá také věcněprávní úprava vztahů v rámci majetkových poměrů manželů.²²¹ Pro věcná práva k nemovitým věcem a hmotným věcem movitým vyplývající z majetkových poměrů manželů je totiž „stanoveno něco jiného“, konkrétně v rámci kolizní normy pro majetkové poměry manželů. Uvedené znamená, že manželský majetkový statut se aplikuje přednostně před statutem věcným.²²² Specifikum ovšem představuje kvalifikace věcí movitých a nemovitých, jež se v souladu s ustanovením § 69 odst. 1 věta druhá ZMPS provádí podle *lex rei sitae*, tj. právního řádu místa, v němž předmětná věc je.²²³

Pokud jde o právní hodnocení skutečností obsažených v kolizních normách, které rozhodují o výběru použitelného práva (též kvalifikace hraničních určovatelů), postupuje se ve smyslu § 20 odst. 4 ZMPS podle českého práva.²²⁴ Co se považuje za společný obvyklý pobyt manželů, společnou státní příslušnost manželů, resp. *lex rei sitae* pro účely určení manželského majetkového statutu, budou české soudy posuzovat podle českého práva.

Na základě provedené analýzy a posouzení dopadu výslovné úpravy institutu kvalifikace v § 20 ZMPS na kolizní úpravu majetkových poměrů manželů v § 49 odst. 3, 4 ZMPS lze učinit několik dílčích závěrů. Vzhledem k diverzitě hmotněprávní úpravy majetkových poměrů manželů napříč jednotlivými

²²¹ Srov. POLÁČEK, Bohumil. § 69 (Rozhodné právo pro věci movité a nemovité). In: PAUKNEROVÁ, Monika, Naděžda ROZEHNALOVÁ, Marta ZAVADILOVÁ a kol. *Zákon o mezinárodním právu soukromém: komentář*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, s. 452–453; SVOBODA, Jiří. § 69 [Věcná práva k nemovitým věcem a k hmotným věcem movitým]. In: BRÍZA, Petr, Tomáš BRICHÁČEK, Zuzana FIŠEROVÁ a kol. *Zákon o mezinárodním právu soukromém: komentář*. 1. vyd. Plzeň: C. H. Beck, 2014, s. 352; KYSELOVSKÁ, Tereza. Věcná práva. In: ROZEHNALOVÁ, Naděžda, Klára DRLIČKOVÁ, Tereza KYSELOVSKÁ a Jiří VALDHANS. *Úvod do mezinárodního práva soukromého*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2017, s. 204–205.

²²² Srov. § 69 odst. 1 věta první ZMPS ve spojení s § 49 odst. 3, 4 ZMPS.

²²³ ROZEHNALOVÁ, Naděžda. § 20 Kvalifikace. In: PAUKNEROVÁ, Monika, Naděžda ROZEHNALOVÁ, Marta ZAVADILOVÁ a kol. *Zákon o mezinárodním právu soukromém: komentář*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, s. 151. Obdobně KUČERA, Zdeněk a Jiří GAŇO. *Zákon o mezinárodním právu soukromém: komentované vydání s důvodovou zprávou a souvisejícími předpisy*. 1. vyd. Brno: Doplněk, 2014, s. 125; SVOBODA, Jiří. § 69 [Věcná práva k nemovitým věcem a k hmotným věcem movitým]. In: BRÍZA, Petr, Tomáš BRICHÁČEK, Zuzana FIŠEROVÁ a kol. *Zákon o mezinárodním právu soukromém: komentář*. 1. vyd. Plzeň: C. H. Beck, 2014, s. 350–351.

²²⁴ BRÍZA, Petr. § 20 Kvalifikace. In: BRÍZA, Petr, Tomáš BRICHÁČEK, Zuzana FIŠEROVÁ a kol. *Zákon o mezinárodním právu soukromém: komentář*. 1. vyd. Plzeň: C. H. Beck, 2014, s. 133.

právními řády existuje v této oblasti nezanedbatelné riziko vzniku tzv. kvalifikačních problémů. Z pohledu vnitrostátní kolizní úpravy majetkových poměrů manželů se jako nejproblematictější jeví rozhraničení majetkových poměrů manželů a otázek souvisejících, jako jsou osobní poměry manželů, problematika vyživovacích povinností mezi manžely či otázky vyplývající z práva dědického, jež jsou upraveny samostatnými kolizními normami. Zvláštní „kvalifikační oříšek“ představuje právní hodnocení institutů známých cizímu právu, které nemají v českém právním řádu adekvátní ekvivalent, ať už jde o stejnopohlavní manželství a jeho majetkové důsledky či výše zmíněný institut *mahr*. Byť i v těchto věcech budou české soudy uplatňovat primárně kvalifikační metodu *lex fori*, nelze vyloučit (naopak v mnoha ohledech spíše doporučit) také využití postupu podle *lex causae* či kvalifikace funkční. V tomto ohledu lze úpravu kvalifikace v § 20 ZMPS považovat za vhodné vodítko, které je ovšem dostatečně flexibilní, aby bylo možné zohlednit specifika konkrétního případu. Je nicméně vhodné upozornit, že uvedené problémy mohou souviset i s dalšími instituty a procesy uplatňovanými v mezinárodním právu soukromém, jako je adaptace, čemuž se autorka bude věnovat v podkapitole 3.4 této publikace.

2.4 Imperativní normy a výhrada veřejného pořádku

Jak již autorka uvedla v podkapitole 2.2 této publikace, základní zásadou kolizní úpravy majetkových poměrů manželů v § 49 odst. 3, 4 ZMPS je princip nejužšího spojení, jehož prostřednictvím se má dosáhnout tzv. kolizní spravedlnosti. Vzhledem k tomu, že právní úprava vychází z rovnosti právních řádů států, může být manželským majetkovým statutem právo české i cizí. Problémem ovšem je, že použití zásadně neutrálních kolizních norem může v některých případech vést k hmotněprávnímu výsledku, který je z pohledu práva fóra nepřijatelný.

Proto obsahuje i české mezinárodní právo soukromé instituty, které slouží k prosazení či ochraně veřejných zájmů určitého státu, konkrétně imperativní normy a výhradu veřejného pořádku. Oba uvedené prostředky spojuje další pojem mezinárodního práva soukromého, a to veřejný pořádek.²²⁵ Výhrada

²²⁵ ROZEHNALOVÁ, Naděžda. Obecná část kolizního práva – zacházení s cizím právem. In: ROZEHNALOVÁ, Naděžda, Klára DRLIČKOVÁ, Tereza KYSELOVSKÁ a Jiří VALDHANS. *Úvod do mezinárodního práva soukromého*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2017, s. 126.

veřejného pořádku se tradičně chápe jako negativní forma veřejného pořádku, na základě které lze vyloučit použití ustanovení cizího hmotného práva jako práva rozhodného, byla-li by jeho aplikace v konkrétním případě zjevně v rozporu se základními principy práva fóra. Naopak imperativní normy se považují za pozitivní konstrukci veřejného pořádku.²²⁶ Imperativní normy dopadají na soukromoprávní poměr s mezinárodním prvkem bez ohledu na právo rozhodné; přičemž samotné použití imperativních norem je závislé na jejich původu.²²⁷ Byť jsou oba tyto instrumenty úzce spjaty, je nezbytné mezi nimi rozlišovat.²²⁸ Z tohoto důvodu se jimi bude autorka této publikace zabývat v samostatných oddílech. Cílem podkapitoly bude analyzovat imperativní normy a výhradu veřejného pořádku, jakožto výslovně v ZMPS legislativně uchopené instituty, a to v kontextu vnitrostátní kolizní úpravy majetkových poměrů manželů.

2.4.1 Imperativní normy

Prvním z prostředků, které slouží k ochraně veřejného pořádku, jsou tzv. imperativní normy. Podstata problému spočívá v tom, že „*v právních řádech existují normy, které nemohou být v mezích svého předmětu úpravy zásadně zaměněny či nahrazeny cizím právem. Má-li jejich použití v daném případě význam pro soukromoprávní poměr s mezinárodním prvkem, musí se jich v mezích jejich předmětu úpravy použít vždy, bez ohledu na to, kterým právem se na základě kolizní*

²²⁶ Bogdan dokonce tyto instituty označuje za „dvě strany téže mince“. Viz BOGDAN, Michael. Private International Law as Component of the Law of the Forum. General Course on Private International Law. In: *Recueil des Cours. Collected Courses of the Hague Academy of International Law. 2010, Vol. 348*. Leiden–Boston: Martinus Nijhoff Publishers, 2011, s. 182, 184; Obdobně ROZEHNALOVÁ, Naděžda. *Instituty českého mezinárodního práva soukromého*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, s. 170–171; Používají se též pojmy „pasivní veřejný pořádek“ a „aktivní veřejný pořádek“. Viz ROZEHNALOVÁ, Naděžda. Obecná část kolizního práva – zacházení s cizím právem. In: ROZEHNALOVÁ, Naděžda, Klára DRLIČKOVÁ, Tereza KYSELOVSKÁ a Jiří VALDHANS. *Úvod do mezinárodního práva soukromého*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2017, s. 126.

²²⁷ ROZEHNALOVÁ, Naděžda. Obecná část kolizního práva – zacházení s cizím právem. In: ROZEHNALOVÁ, Naděžda, Klára DRLIČKOVÁ, Tereza KYSELOVSKÁ a Jiří VALDHANS. *Úvod do mezinárodního práva soukromého*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2017, s. 132, 134.

²²⁸ Ke srovnání obou institutů v podrobnostech vizte ŠIMKOVÁ, Iva. Vztah výhrady veřejného pořádku a imperativních norem fóra z pohledu české právní úpravy. In: ROZEHNALOVÁ, Naděžda, Klára DRLIČKOVÁ a Jiří VALDHANS (eds.). *Dny práva 2015 – Days of Law 2015: Část IV. Kodifikace obecné části kolizního práva – cesta či omyl?* [online]. Brno: Masarykova univerzita, 2016, s. 207–219 [cit. 21. 12. 2019].

*normy řídí daný soukromoprávní poměr s mezinárodním prvkem, tzn. i když se řídí cizím právem.*²²⁹ Imperativní normy tedy limitují prostor pro uplatnění kolizních norem a použití práva rozhodného určeného na jejich základě.²³⁰

Institut imperativních norem se zpravidla spojuje s oblastí (smluvních) závazkových vztahů.²³¹ I přesto, že se imperativní normy nejčastěji používají právě v oblasti závazkového práva, jedná se o obecný institut mezinárodního práva soukromého. Dopad imperativních norem proto není vyloučen ani v jiných oblastech právní úpravy. *Bříza* dokonce uvádí, že se imperativní normy uplatňují ve všech oblastech mezinárodního práva soukromého.²³² V této publikaci se proto autorka bude imperativními normami a možnostmi (resp. nutností) jejich aplikace zabývat v kontextu problematiky majetkových poměrů manželů. Cílem je posoudit, zda může být použití manželského majetkového statutu určeného na základě kolizních norem v ZMPS ovlivněno (resp. omezeno) dopadem imperativních norem.

Na úvod je nutné připomenout, že imperativní normy nelze ztotožňovat s normami kogentními, jež se aplikují bez ohledu na odchýlné ujednání stran. „Obyčejné“ kogentní normy totiž mohou být v případech soukromoprávních poměrů s mezinárodním prvkem nahrazeny normami jiného právního řádu jako práva rozhodného určeného na základě příslušné kolizní normy (ať již využívající objektivní hraniční určovatel nebo kritérium volby práva). Naopak imperativní normy se používají vždy, bez ohledu na to, jakým právním řádem se daný soukromoprávní poměr s mezinárodním prvkem řídí.²³³

²²⁹ KUČERA, Zdeněk a Monika PAUKNEROVÁ. Uplatnění nutně použitelných imperativních předpisů. In: KUČERA, Zdeněk, Monika PAUKNEROVÁ, Květoslav RŮŽIČKA a kol. *Mezinárodní právo soukromé*. 8. vyd. Plzeň–Brno: Aleš Čeněk–Doplňek, 2015, s. 230.

²³⁰ *Ibid.*, s. 230.

²³¹ BOGDAN, Michael. Private International Law as Component of the Law of the Forum. General Course on Private International Law. In: *Recueil des Cours. Collected Courses of the Hague Academy of International Law. 2010, Vol. 348*. Leiden–Boston: Martinus Nijhoff Publishers, 2011, s. 184.

²³² BRÍZA, Petr. § 3 Nutně použitelná ustanovení právních předpisů. In: BRÍZA, Petr, Tomáš BRICHÁČEK, Zuzana FIŠEROVÁ a kol. *Zákon o mezinárodním právu soukromém: komentář*. 1. vyd. Plzeň: C. H. Beck, 2014, s. 19.

²³³ KUČERA, Zdeněk a Monika PAUKNEROVÁ. Uplatnění nutně použitelných imperativních předpisů. In: KUČERA, Zdeněk, Monika PAUKNEROVÁ, Květoslav RŮŽIČKA a kol. *Mezinárodní právo soukromé*. 8. vyd. Plzeň–Brno: Aleš Čeněk–Doplňek, 2015, s. 230–231; Obdobně PAUKNEROVÁ, Monika. § 3 Nutně použitelná ustanovení právních předpisů. In: PAUKNEROVÁ, Monika, Naděžda ROZEHNALOVÁ, Marta ZAVADILOVÁ a kol. *Zákon o mezinárodním právu soukromém: komentář*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, s. 32–33.

Jako imperativní normy se kvalifikují zejména předpisy z oblasti práva veřejného²³⁴ (např. finančního či správního). Nicméně, imperativní povahu mají stále častěji i určitá ustanovení z oblasti soukromého práva. *Kučera a Pauknerová* v této souvislosti uvádí některé normy práva občanského, obchodního či pracovního, týkající se např. obchodního zastoupení, nájemních smluv, ochrany spotřebitelů či zaměstnanců.²³⁵ *Bogdan* řadí mezi imperativní normy soukromoprávní povahy ustanovení na ochranu určitých osob, jako jsou ženy, děti, zaměstnanci či spotřebitelé.²³⁶ *Rozehnalová* zmiňuje normy zajišťující rovnost stran, konkrétně normy z oblasti nájmu nemovitostí, spotřebitelských obchodů nebo pracovního práva. Upozorňuje ovšem, že v těchto případech není jasně vymezena hranice mezi ochranou poskytovanou pomocí tzv. ochranných kogentních norem a ochranou prostřednictvím norem imperativních.²³⁷ Pokud jde o rozlišování těchto dvou institutů, nelze dospět k jednoznačnému řešení, neboť přístupy jednotlivých států se liší.²³⁸

²³⁴ Pro konkrétní příklady v podrobnostech vizte např. BŘÍZA, Petr. § 3 Nutně použitelná ustanovení právních předpisů. In: BŘÍZA, Petr, Tomáš BRÍCHÁČEK, Zuzana FIŠEROVÁ a kol. *Zákon o mezinárodním právu soukromém: komentář*. 1. vyd. Plzeň: C. H. Beck, 2014, s. 21–22; KUČERA, Zdeněk a Monika PAUKNEROVÁ. Uplatnění nutně použitelných imperativních předpisů. In: KUČERA, Zdeněk, Monika PAUKNEROVÁ, Květoslav RŮŽIČKA a kol. *Mezinárodní právo soukromé*. 8. vyd. Plzeň–Brno: Aleš Čeněk–Doplňek, 2015, s. 229–231; ROZEHNALOVÁ, Naděžda. *Instituty českého mezinárodního práva soukromého*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, s. 192; VALDHANS, Jiří. *Odchylky od neutrálního kolizního řešení*. Habilitační práce. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2019, 199 s., s. 154–155.

²³⁵ KUČERA, Zdeněk a Monika PAUKNEROVÁ. Uplatnění nutně použitelných imperativních předpisů. In: KUČERA, Zdeněk, Monika PAUKNEROVÁ, Květoslav RŮŽIČKA a kol. *Mezinárodní právo soukromé*. 8. vyd. Plzeň–Brno: Aleš Čeněk–Doplňek, 2015, s. 230; Obdobně PAUKNEROVÁ, Monika. § 25 Nutně použitelná ustanovení jiného zahraničního práva. In: PAUKNEROVÁ, Monika, Naděžda ROZEHNALOVÁ, Marta ZAVADILOVÁ a kol. *Zákon o mezinárodním právu soukromém: komentář*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, s. 183.

²³⁶ BOGDAN, Michael. Private International Law as Component of the Law of the Forum. General Course on Private International Law. In: *Recueil des Cours. Collected Courses of the Hague Academy of International Law*. 2010, Vol. 348. Leiden–Boston: Martinus Nijhoff Publishers, 2011, s. 183.

²³⁷ ROZEHNALOVÁ, Naděžda. Nařízení Řím I – základ unifikace závazků ze smluv. In: ROZEHNALOVÁ, Naděžda, Klára DRLIČKOVÁ, Tereza KYSELOVSKÁ a Jiří VALDHANS. *Mezinárodní právo soukromé Evropské unie*. 2. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018, s. 102; *Valdhans* ve své práci přehledně a důsledně rozlišuje jednotlivé soukromoprávní a veřejnoprávní prostředky na ochranu slabšího subjektu (spotřebitele či zaměstnance). Viz VALDHANS, Jiří. *Odchylky od neutrálního kolizního řešení*. Habilitační práce. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2019, 199 s., s. 156–158.

²³⁸ WILDERSPIN, Michael. Overriding mandatory provisions. In: BASEDOW, Jürgen, Giesela RÜHL, Franco FERRARI a Pedro DE MIGUEL ASENSIO (eds.). *Encyclopedia of Private International Law: Volume 2*. 1. vyd. Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2017, s. 1331–1332.

Způsob, jakým se zachází s imperativními normami, odvisí od jejich původu. Z tohoto pohledu je nezbytné rozlišovat, zda nutně použitelné předpisy vyplývají z právního řádu fóra (imperativní normy *lex fori*), práva rozhodného (imperativní normy *lex causae*), nebo jiného právního řádu (imperativní normy třetího státu).²³⁹

Český zákonodárce upravuje imperativní normy *lex fori* výslovně v § 3 ZMPS. Z formulace vyplývá, že „*ustanovení tohoto zákona nebrání použití těch ustanovení českého právního řádu, kterých je nutné v mezích jejich předmětu úpravy použít vždy bez ohledu na to, kterým právním řádem se řídí právní poměry, v nichž se projeví účinky použití takových ustanovení*“²⁴⁰. Byť ZMPS operuje s pojmem „nutně použitelná ustanovení právních předpisů“, z důvodové zprávy k ZMPS lze dovodit, že se jedná o imperativní ustanovení (resp. imperativní normy) ve smyslu čl. 9 nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 593/2008 ze dne 17. 6. 2008 o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy (Řím I) (dále jen „nařízení Řím I“).²⁴¹ Tyto pojmy jsou tedy zaměnitelné. Vzhledem k tomu, že imperativní normy jsou relevantní zejména v oblasti práva závazkového, které se přednostně řídí unifikovanou úpravou v nařízení Řím I a nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 864/2007 ze dne 11. 7. 2007 o právu rozhodném pro mimosmluvní závazkové vztahy (Řím II) (dále jen „nařízení Řím II“)²⁴², není věcný rozsah § 3 ZMPS příliš široký. Nicméně, vnitrostátní úprava imperativních norem *lex fori* může být – kromě jiného – použitelná ve věcech

²³⁹ ROZEHNALOVÁ, Naděžda. Obecná část kolizního práva – zacházení s cizím právem. In: ROZEHNALOVÁ, Naděžda, Klára DRLIČKOVÁ, Tereza KYSELOVSKÁ a Jiří VALDHANS. *Úvod do mezinárodního práva soukromého*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2017, s. 135. Obdobně BŘÍZA, Petr. *Volba práva a volba soudu v mezinárodním obchodě*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 8–9.

²⁴⁰ § 3 ZMPS.

²⁴¹ Důvodová zpráva k ZMPS, odůvodnění § 3.

²⁴² K analýze imperativních norem v oblasti závazkových vztahů v podrobnostech vizte např. BŘÍZA, Petr. *Volba práva a volba soudu v mezinárodním obchodě*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 71–84, 99; VALDHANS, Jiří. *Právní úprava mimosmluvních závazků s mezinárodním prvkem*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 227–230; ROZEHNALOVÁ, Naděžda. Nařízení Řím I – základ unifikace závazků ze smluv. In: ROZEHNALOVÁ, Naděžda, Klára DRLIČKOVÁ, Tereza KYSELOVSKÁ a Jiří VALDHANS. *Mezinárodní právo soukromé Evropské unie*. 2. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018, s. 101–109; VALDHANS, Jiří. Nařízení Řím II – základ unifikace mimosmluvních závazků. In: ROZEHNALOVÁ, Naděžda, Klára DRLIČKOVÁ, Tereza KYSELOVSKÁ a Jiří VALDHANS. *Mezinárodní právo soukromé Evropské unie*. 2. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018, s. 159–162.

majetkových poměrů manželů.²⁴³ A to v těch případech majetkových poměrů manželů s mezinárodním prvkem, které nespádají do časové působnosti nařízení o majetkových poměrech manželů²⁴⁴ a pro které se tedy bude právo rozhodné určovat na základě vnitrostátních kolizních norem v ZMPS. Z tohoto pohledu je možné připustit, že imperativní normy vyplývající z českého práva by v mezích svého předmětu úpravy mohly dopadat i na situace majetkových poměrů manželů, nezávisle na tom, jakým právním řádem se tyto poměry budou podle § 49 odst. 3, 4 ZMPS řídit. Bohužel, odborná literatura se problematice nutně použitelných předpisů v souvislosti s majetkovými poměry manželů blíže nevěnuje. Je proto otázkou, zda vůbec v českém právním řádu existují pravidla, která by mohla být považována za imperativní normy *lex fori*, které by svým dopadem potenciálně mohly zasáhnout oblast majetkových poměrů manželů a ovlivnit použití rozhodného manželského majetkového statutu. Nebo zda jsou tyto úvahy čistě teoretické.

Lze nicméně uvést alespoň obecné poznatky ke kvalifikaci norem *lex fori* jako nutně použitelných předpisů. *Valdhans* uvádí, že imperativní normy „je nutné chápat jako normy neregulující přímo práva a povinnosti účastníků daného právního vztahu (to činí normy práva rozhodného, na něž odkáže kolizní norma), ale jako normy tento vztah ovlivňující, stanovující povinnosti jedné ze stran. Nikoliv však typicky povinnost vůči druhé straně právního vztahu, ale spíše jako povinnost vyplývající z veřejného zájmu.“²⁴⁵ Podle *Břízy* se musí „jednat o normy, které v daném případě činí více, než jen vyvažují nerovnováhu stran v soukromoprávních vztazích. Musí s nimi vždy být spojena ochrana nějakého výrazného veřejného zájmu“²⁴⁶, nejen zájmu individuálního,

²⁴³ PAUKNEROVÁ, Monika. § 3 Nutně použitelná ustanovení právních předpisů. In: PAUKNEROVÁ, Monika, Naděžda ROZEHNALOVÁ, Marta ZAVADILOVÁ a kol. *Zákon o mezinárodním právu soukromém: komentář*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, s. 33; KUČERA, Zdeněk a Monika PAUKNEROVÁ. Uplatnění nutně použitelných imperativních předpisů. In: KUČERA, Zdeněk, Monika PAUKNEROVÁ, Květoslav RŮŽIČKA a kol. *Mezinárodní právo soukromé*. 8. vyd. Plzeň–Brno: Aleš Čeněk–Doplňek, 2015, s. 234.

²⁴⁴ K analýze imperativních norem v kontextu nařízení o majetkových poměrech manželů v podrobnostech vizte oddíl 3.5.1 této publikace.

²⁴⁵ V kontextu mimosmluvních závazkových vztahů v režimu nařízení Řím II viz VALDHANS, Jiří. *Právní úprava mimosmluvních závazků s mezinárodním prvkem*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 229.

²⁴⁶ V kontextu ochrany spotřebitele viz BŘÍZA, Petr. § 3 Nutně použitelná ustanovení právních předpisů. In: BŘÍZA, Petr, Tomáš BRICHÁČEK, Zuzana FIŠEROVÁ a kol. *Zákon o mezinárodním právu soukromém: komentář*. 1. vyd. Plzeň: C. H. Beck, 2014, s. 21.

soukromého²⁴⁷. Následkem použití imperativní normy na určitý soukromoprávní poměr s mezinárodním prvkem je zpravidla neplatnost právního jednání či nemožnost plnění.²⁴⁸ Z oblasti práva rodinného zmiňuje *Bříža* jako příklad neplatnost manželství v případě bigamie.²⁴⁹ Podle autorčina názoru ovšem není zcela zřetelné, zda by se v tomto případě jednalo o důsledek dopadu imperativní normy, jak uvádí *Bříža*, či spíše o situaci vhodnou pro uplatnění výhrady veřejného pořádku. V každém případě bude záviset na posouzení konkrétního soudu, jaké předpisy tuzemského práva bude kvalifikovat jako imperativní normy a jaké důsledky vyvodí z jejich případné aplikace na oblast majetkových poměrů manželů.

Povinnost používat imperativní normy *lex causae* vyplývá z § 23 odst. 1 věty druhé ZMPS. Podle tohoto ustanovení se použije těch ustanovení cizího práva, „*kterých by se na území, na němž toto právo platí, pro rozhodnutí ve věci použilo, bez ohledu na jejich systematické zařazení nebo jejich veřejnoprávní povahu, pokud nejsou v rozporu s nutně použitelnými předpisy českého práva*“.²⁵⁰ Bude-li tedy cizí právní řád, kterým se v daném případě budou řídit majetkové poměry manželů, obsahovat určitá nutně použitelná ustanovení (byť by šlo o normy veřejného práva), bude je český soud muset aplikovat jako součást práva rozhodného. Jako příklad lze uvést francouzské právo, podle něhož se za imperativní normu považuje ustanovení o ochraně rodinného obydlí.²⁵¹ Takové nutně použitelné předpisy vyplývající z rozhodného manželského majetkového statutu by nebylo možné použít pouze v případě jejich rozporu s imperativními normami *lex fori*

²⁴⁷ BRÍŽA, Petr. § 3 Nutně použitelná ustanovení právních předpisů. In: BRÍŽA, Petr, Tomáš BRICHÁČEK, Zuzana FIŠEROVÁ a kol. *Zákon o mezinárodním právu soukromém: komentář*. 1. vyd. Plzeň: C. H. Beck, 2014, s. 21.

²⁴⁸ PAUKNEROVÁ, Monika. § 3 Nutně použitelná ustanovení právních předpisů. In: PAUKNEROVÁ, Monika, Naděžda ROZEHNALOVÁ, Marta ZAVADÍLOVÁ a kol. *Zákon o mezinárodním právu soukromém: komentář*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, s. 35.

²⁴⁹ BRÍŽA, Petr. § 3 Nutně použitelná ustanovení právních předpisů. In: BRÍŽA, Petr, Tomáš BRICHÁČEK, Zuzana FIŠEROVÁ a kol. *Zákon o mezinárodním právu soukromém: komentář*. 1. vyd. Plzeň: C. H. Beck, 2014, s. 22.

²⁵⁰ § 23 odst. 1 věta druhá ZMPS. Srov. důvodová zpráva k ZMPS, odůvodnění § 23; V podrobnostech vizte FIŠEROVÁ, Zuzana a Petr BRÍŽA. § 23 Zjišťování a používání zahraničního práva. In: BRÍŽA, Petr, Tomáš BRICHÁČEK, Zuzana FIŠEROVÁ a kol. *Zákon o mezinárodním právu soukromém: komentář*. 1. vyd. Plzeň: C. H. Beck, 2014, s. 145.

²⁵¹ Srov. CLAVEL, Sandrine a Fabienne JAULT-SESEKE. Public Interest Considerations – Changes in Continuity. In: ŠARČEVIĆ, Petar, Paul VOLKEN, Andrea BONOMI a Gian P. ROMANO (eds.). *Yearbook of Private International Law. Volume XIX – 2017/2018*. Köln: Otto Schmidt, 2018, s. 242.

podle § 3 ZMPS, nebo zjevného rozporu s veřejným pořádkem ve smyslu § 4 ZMPS.²⁵² Je nutné zdůraznit, že přístup k uchopení imperativních norem *lex causae* se postupem času zásadním způsobem změnil. Zatímco dříve se použití imperativních norem *lex causae* odmítalo s odůvodněním, že nelze aplikovat cizí veřejnoprávní předpisy. V současné době se jejich dopad řeší v rámci problematiky zacházení s cizím právem jako právem rozhodným, s tím argumentem, že cizí právo se má používat v nezkrácené podobě, tj. včetně případných imperativních norem.²⁵³ V podrobnostech si proto autorka dovoľuje odkázat na kapitolu 4 této publikace týkající se zacházení s cizím právem. Tuzemský zákonodárce přistoupil i k explicitní úpravě imperativních norem vyplývajících z práva třetího státu. Podle § 25 ZMPS platí, že „*ke návrhu účastníka se mohou použít ustanovení právního řádu jiného státu, kterého se podle ustanovení tohoto zákona nemá použít, avšak podle právního řádu, jehož jsou součástí, se jich má použít bez ohledu na to, kterým právním řádem se řídí práva a povinnosti, o které jde. Podmínkou pro použití je, že práva a povinnosti, o které jde, mají ke takovému jinému státu dostatečně významný vztah a je to spravedlivé vzhledem ke povaze těchto ustanovení, jejich účelu nebo ke důsledkům, jež by vyplynuly zejména pro účastníky z jejich použití nebo z jejich nepoužití. Účastník, který se takových ustanovení dovolává, musí prokázat platnost a obsah těchto ustanovení.*“²⁵⁴ Z uvedené formulace je patrné, že imperativní

²⁵² Obdobně ZAVADILOVÁ, Marta a Pavla BELLOŇOVÁ. § 23 Zjišťování a používání zahraničního práva. In: PAUKNEROVÁ, Monika, Naděžda ROZEHNALOVÁ, Marta ZAVADILOVÁ a kol. *Zákon o mezinárodním právu soukromém: komentář*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, s. 170; KUČERA, Zdeněk a Monika PAUKNEROVÁ. Uplatnění nutně použitelných imperativních předpisů. In: KUČERA, Zdeněk, Monika PAUKNEROVÁ, Květoslav RŮŽICKA a kol. *Mezinárodní právo soukromé*. 8. vyd. Plzeň–Brno: Aleš Čeněk–Doplňek, 2015, s. 236.

²⁵³ ROZEHNALOVÁ, Naděžda. Obecná část kolizního práva – zacházení s cizím právem. In: ROZEHNALOVÁ, Naděžda, Klára DRLIČKOVÁ, Tereza KYSELOVSKÁ a Jiří VALDHANS. *Úvod do mezinárodního práva soukromého*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2017, s. 136; Obdobně ROZEHNALOVÁ, Naděžda. *Instituty českého mezinárodního práva soukromého*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, s. 193–194.

²⁵⁴ V podrobnostech vizte PAUKNEROVÁ, Monika. § 25 Nutně použitelná ustanovení jiného zahraničního práva. In: PAUKNEROVÁ, Monika, Naděžda ROZEHNALOVÁ, Marta ZAVADILOVÁ a kol. *Zákon o mezinárodním právu soukromém: komentář*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, s. 185–186; BRÍZA, Petr. § 25 Nutně použitelná ustanovení jiného zahraničního práva. In: BRÍZA, Petr, Tomáš BRICHÁČEK, Zuzana FIŠEROVÁ a kol. *Zákon o mezinárodním právu soukromém: komentář*. 1. vyd. Plzeň: C. H. Beck, 2014, s. 154–157; ROZEHNALOVÁ, Naděžda. Obecná část kolizního práva – zacházení s cizím právem. In: ROZEHNALOVÁ, Naděžda, Klára DRLIČKOVÁ, Tereza KYSELOVSKÁ a Jiří VALDHANS. *Úvod do mezinárodního práva soukromého*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2017, s. 137–138.

normy třetích států se používají pouze za určitých, poměrně striktně vymezených podmínek. Přičemž předpokladem jejich uplatnění je návrh účastníka; samotná aplikace potom závisí na diskreci soudu. Dostatečně významný vztah třetího státu k případu majetkových poměrů manželů by mohl být dán např. polohou majetku manželů v tomto státě.²⁵⁵

Kučera a Pauknerová uvádí celou řadu příkladů cizích předpisů správního a finančního práva, které mohou dopadat na soukromoprávní poměry s mezinárodním prvkem.²⁵⁶ Některé z nich by podle autorky předkládané publikace mohly být relevantní i ve věcech majetkových poměrů manželů. Příkladem mohou být cizí měnové předpisy, které by se před českými soudy musely použít, pokud by měnovým statutem (tj. právním řádem státu, v jehož měnové jednotce je stanoveno plnění peněžního závazku) bylo právo jiného státu, než jakým se řídí majetkové poměry manželů, ze kterých tento peněžní závazek vyplývá.

Na aplikaci manželského majetkového statutu by podle autorčina názoru mohla mít dopad například též ustanovení, která zakazují (resp. omezují) nabývání nemovitostí cizinci. Odkázat lze na ustanovení již zrušeného českého devizového zákona, jež cizozemcům (tj. fyzickým osobám, které neměly trvalý pobyt na území ČR) znemožňovalo nabývat (některé) nemovitosti v tuzemsku. Cizozemci mohli vlastnické právo k nemovitosti na území ČR nabýt pouze ve výslovně uvedených případech, např. v rámci dědění či nabytí do společného jmění manželů, z nichž pouze jeden byl českým státním občanem nebo tuzemcem. Obdobně zakazoval zákon o půdě, aby devizový cizozemec získal na základě převodu vlastnictví k půdě.²⁵⁷ Ve vztazích uvnitř EU jsou již taková omezení s ohledem na svobodu volného pohybu zakázána.²⁵⁸ Obdobná ustanovení by nicméně mohla být obsažena v právních řádech třetích států. Samozřejmě je otázkou, zda vůbec by se taková imperativní norma vyplývající z cizího práva (at' již *lex causae* nebo třetího státu) aplikovala, neboť použití

²⁵⁵ Srov. KUČERA, Zdeněk a Monika PAUKNEROVÁ. Uplatnění nutně použitelných imperativních předpisů. In: KUČERA, Zdeněk, Monika PAUKNEROVÁ, Květoslav RŮŽIČKA a kol. *Mezinárodní právo soukromé*. 8. vyd. Plzeň–Brno: Aleš Čeněk–Doplněk, 2015, s. 234–235, 237.

²⁵⁶ *Ibid.*, s. 238–243.

²⁵⁷ Srov. § 17 ve spojení s § 1 písm. c) zákona č. 219/1995 Sb., devizový zákon, ve znění zákona č. 281/2009 Sb.; § 3 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění zákona č. 254/2004 Sb.

²⁵⁸ V podrobnostech vizte KOUKAL, Pavel. Přistoupení k Evropské unii a rovnost podmínek při nabývání nemovitostí. *Bulletin advokacie*, 2004, č. 2, s. 51–54.

takového ustanovení by se pravděpodobně dostalo do rozporu s veřejným pořádkem fóra vyplývajícím z unijního práva. Jejich dopad na použití rozhodného manželského majetkového statutu ovšem vyloučit nelze.

Byť se problematika imperativních norem, jakožto nutně použitelných předpisů prosazujících veřejné zájmy určitého státu, diskutuje spíše v souvislosti s právem závazkovým než rodinným, použití imperativních norem v oblasti majetkových poměrů manželů v zásadě nic nebrání. Může tedy dojít k tomu, že aplikace manželského majetkového statutu určeného na základě vnitrostátní kolizní normy bude ovlivněna dopadem určitých nutně použitelných předpisů. V případech majetkových poměrů manželů, které nespádají do časové působnosti nařízení o majetkových poměrech manželů, se uplatní obecná úprava institutu imperativních norem (*lex fori*, *lex causae* i třetích států) obsažená v ZMPS. Nicméně vzhledem k tomu, že uchopení imperativních norem ve věcech majetkových poměrů manželů je v tuzemské odborné literatuře věnována pozornost pouze velmi okrajově, bude kvalifikace předpisů jako norem imperativních, jejich použití i zhodnocení důsledků dopadu imperativních norem na daný případ záviset ve značné míře na rozhodovací činnosti českých soudů. Častěji bude pravděpodobně použití manželského majetkového statutu ovlivněno druhým z prostředků na ochranu veřejného zájmu, a to výhradou veřejného pořádku, které se autorka bude podrobněji věnovat v následujícím oddíle této publikace.

2.4.2 Výhrada veřejného pořádku

Výhrada veřejného pořádku je institutem obecné části mezinárodního práva soukromého, který se uplatňuje jako obrana proti nežádoucím účinkům aplikace jinak použitelného cizího práva.²⁵⁹ Výhrada veřejného pořádku se obvykle používá v oblasti práva rodinného, dědického a statusového.²⁶⁰

²⁵⁹ KUČERA, Zdeněk a Monika PAUKNEROVÁ. Výhrada veřejného pořádku. In: KUČERA, Zdeněk, Monika PAUKNEROVÁ, Květoslav RŮŽIČKA a kol. *Mezinárodní právo soukromé*. 8. vyd. Plzeň–Brno: Aleš Čeněk–Doplněk, 2015, s. 191. K výhradě veřejného pořádku v podrobnostech vizte LAGARDE, Paul. Public Policy. In: LIPSTEIN, Kurt (ed.). *International Encyclopedia of Comparative Law, Volume III. Private International Law, Chapter 11*. Tübingen: J. C. B. Mohr (Paul Siebeck), 1994, 61 s.

²⁶⁰ THOMÁ, Ioanna. Public policy (ordre public). In: BASEDOW, Jürgen, Giesela RÜHL, Franco FERRARI a Pedro DE MIGUEL ASENSIO (eds.). *Encyclopedia of Private International Law: Volume 2*. 1. vyd. Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2017, s. 1457; Obdobně BĚLOHLÁVEK, Alexander J. Výhrada veřejného pořádku hmotněprávního a procesního ve vztazích s mezinárodním prvkem. *Právník*, 2006, roč. 145, č. 11, s. 1267.

Relativně často se uplatňuje také ve věcech majetkových poměrů manželů, neboť i zde přetrvává diverzita hmotněprávní úpravy v jednotlivých národních právních řádech, která je dána různými ekonomickými, sociálními, kulturními a náboženskými vlivy a tradicemi. Předmětem zájmu v této práci je pouze tzv. hmotněprávní (kolizní) výhrada veřejného pořádku, nikoli veřejný pořádek ve smyslu procesním, který se používá jako důvod pro odepření uznání a výkonu cizího rozhodnutí.²⁶¹

Výhrada veřejného pořádku je obvykle chápána jako „poslední záchrana“, jako prostředek *ultimum remedium*²⁶², k jehož použití lze přistoupit po určení cizího práva jako práva rozhodného na základě příslušné kolizní normy.²⁶³ Výhradu veřejného pořádku lze tedy využít i v případech, kdy bude na základě kolizních norem v § 49 odst. 3, 4 ZMPS určen jako manželský majetkový statut cizí právní řád.

Je nesporné, že výhrada veřejného pořádku narušuje představu tuzemského zákonodárce o kolizní spravedlnosti²⁶⁴ a že negativním důsledkem použití tohoto institutu je větší nepředvídatelnost a absence jednoty²⁶⁵, pokud jde o použitelný právní režim. Současně se ovšem jedná o flexibilní prostředek²⁶⁶, který zajišťuje ochranu základních hodnot a principů *lex fori*, na nichž

²⁶¹ V podrobnostech vizte BĚLOHLÁVEK, Alexander J. Výhrada veřejného pořádku hmotněprávního a procesního ve vztazích s mezinárodním prvkem. *Právník*, 2006, roč. 145, č. 11, s. 1267–1301; Obdobně KAPITÁN, Zdeněk. Teorie veřejného pořádku a kritéria jeho použití. *Časopis pro právní vědu a praxi*, 2004, roč. XII, č. 3, s. 216.

²⁶² BOGDAN, Michael. Private International Law as Component of the Law of the Forum. General Course on Private International Law. In: *Recueil des Cours. Collected Courses of the Hague Academy of International Law. 2010, Vol. 348*. Leiden–Boston: Martinus Nijhoff Publishers, 2011, s. 170.

²⁶³ KUČERA, Zdeněk a Monika PAUKNEROVÁ. Výhrada veřejného pořádku. In: KUČERA, Zdeněk, Monika PAUKNEROVÁ, Květoslav RŮŽIČKA a kol. *Mezinárodní právo soukromé*. 8. vyd. Plzeň–Brno: Aleš Čeněk–Doplňek, 2015, s. 191.

²⁶⁴ ROZEHNALOVÁ, Naděžda. *Instituty českého mezinárodního práva soukromého*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, s. 175; ROZEHNALOVÁ, Naděžda. Obecná část kolizního práva – zacházení s cizím právem. In: ROZEHNALOVÁ, Naděžda, Klára DRLIČKOVÁ, Tereza KYSELOVSKÁ a Jiří VALDHANS. *Úvod do mezinárodního práva soukromého*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2017, s. 129.

²⁶⁵ BOGDAN, Michael. Private International Law as Component of the Law of the Forum. General Course on Private International Law. In: *Recueil des Cours. Collected Courses of the Hague Academy of International Law. 2010, Vol. 348*. Leiden–Boston: Martinus Nijhoff Publishers, 2011, s. 172.

²⁶⁶ PHILIP, Allan. General Course on Private International Law. In: *Recueil des Cours. Collected Courses of the Hague Academy of International Law. 1978 – II, Vol. 160*. Alphen an den Rijn: Sijthoff & Noordhoff, 1979, s. 56.

je nutno bezvýhradně trvat, a to i tam, kde kolizní norma *lex fori* přikazuje použít cizí právo.²⁶⁷ Je nutné zdůraznit, že se jedná o „prostředek pro zajištění společných hodnot tuzemského právního řádu, nikoli zájmu jednotlivce“.²⁶⁸ Z výjimečné povahy institutu výhrady veřejného pořádku vyplývá, že k překonání případných problémů by se měly přednostně používat jiné prostředky, jako je pře-kvalifikace²⁶⁹ či adaptace. Výhradu veřejného pořádku například nelze bez dalšího uplatnit v případech, kdy cizí právo upravuje instituty českému právu neznámé. Zde může být vhodnější přistoupit k adaptaci.²⁷⁰

Z § 4 věty první ZMPS vyplývá, že „ustanovení zahraničního právního řádu, jehož se má použít podle ustanovení tohoto zákona, nelze použít, jestliže by se účinky tohoto použití zjevně přičily veřejnému pořádku“. Veřejný pořádek se chápe jako teritoriálně omezený koncept, jehož konkrétní obsah a výklad jsou vázány na konkrétní stát a mohou se v čase měnit.²⁷¹ V českém právu se veřejným pořádkem „rozumí pravidla, na nichž leží právní základy společenského řádu společnosti.“²⁷² Podle důvodové zprávy k ZMPS se jedná o takové zásady českého právního řádu, na nichž je nutno bez výhrady trvat, a dobré mravy.²⁷³ Tyto zásady

²⁶⁷ ROZEHNALOVÁ, Naděžda. *Instituty českého mezinárodního práva soukromého*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, s. 175–176; ROZEHNALOVÁ, Naděžda. Obecná část kolizního práva – zacházení s cizím právem. In: ROZEHNALOVÁ, Naděžda, Klára DRLIČKOVÁ, Tereza KYSELOVSKÁ a Jiří VALDHANS. *Úvod do mezinárodního práva soukromého*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2017, s. 129.

²⁶⁸ ROZEHNALOVÁ, Naděžda. Obecná část kolizního práva – zacházení s cizím právem. In: ROZEHNALOVÁ, Naděžda, Klára DRLIČKOVÁ, Tereza KYSELOVSKÁ a Jiří VALDHANS. *Úvod do mezinárodního práva soukromého*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2017, s. 129; Obdobně BOGDAN, Michael. Private International Law as Component of the Law of the Forum. General Course on Private International Law. In: *Recueil des Cours. Collected Courses of the Hague Academy of International Law*. 2010, Vol. 348. Leiden–Boston: Martinus Nijhoff Publishers, 2011, s. 166.

²⁶⁹ Srov. BOGDAN, Michael. Private International Law as Component of the Law of the Forum. General Course on Private International Law. In: *Recueil des Cours. Collected Courses of the Hague Academy of International Law*. 2010, Vol. 348. Leiden–Boston: Martinus Nijhoff Publishers, 2011, s. 170–171.

²⁷⁰ ROZEHNALOVÁ, Naděžda. Obecná část kolizního práva – zacházení s cizím právem. In: ROZEHNALOVÁ, Naděžda, Klára DRLIČKOVÁ, Tereza KYSELOVSKÁ a Jiří VALDHANS. *Úvod do mezinárodního práva soukromého*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2017, s. 131; K institutu adaptace v podrobnostech vizte podkapitulu 3.4 této publikace.

²⁷¹ BŘIČÁČEK, Tomáš a Petr BŘÍZA. § 4 Výhrada veřejného pořádku. In: BŘÍZA, Petr, Tomáš BŘIČÁČEK, Zuzana FIŠEROVÁ a kol. *Zákon o mezinárodním právu soukromém: komentář*. 1. vyd. Plzeň: C. H. Beck, 2014, s. 24.

²⁷² KUČERA, Zdeněk a Monika PAUKNEROVÁ. Výhrada veřejného pořádku. In: KUČERA, Zdeněk, Monika PAUKNEROVÁ, Květoslav RŮŽIČKA a kol. *Mezinárodní právo soukromé*. 8. vyd. Plzeň–Brno: Aleš Čeněk–Doplňek, 2015, s. 192.

²⁷³ Důvodová zpráva k ZMPS, odůvodnění § 4.

lze dovodit především z ústavního pořádku; mohou však vyplývat i z jiných ustanovení právního řádu²⁷⁴, např. § 3 odst. 2, 3 OZ²⁷⁵. Nebylo by například možné použít ustanovení cizího práva, jež obsahuje úpravu diskriminující ženy, národnost či rasu.²⁷⁶

Je nezbytné zdůraznit, že výhrada veřejného pořádku nesměřuje vůči ustanovení cizího práva jako takovému, nýbrž vůči důsledkům jeho použití. „Českému soudci ani jinému rozhodujícímu orgánu nepřísluší hodnotit samotné zahraniční právo, pouze účinky jeho aplikace na konkrétní právní poměr, zda jsou či nejsou v rozporu se základními principy, na nichž je třeba bezvýhradně trvat.“²⁷⁷ Nejde tedy o abstraktní hodnocení, nýbrž posuzování účinků (tj. výsledků) použití cizího práva na konkrétní případ a jeho okolnosti.²⁷⁸

Základním předpokladem pro použití výhrady veřejného pořádku je dostatečná intenzita (též proximita či relativita výhrady veřejného pořádku²⁷⁹) určitého případu k území České republiky, a to intenzita prostorová a časová. Platí, že čím intenzivnější je spojení konkrétního případu s tuzemským územím, tím větší je riziko nežádoucích účinků aplikace cizího práva, a tím

²⁷⁴ KUČERA, Zdeněk a Jiří GAŇO. *Zákon o mezinárodním právu soukromém: komentované vydání s důvodovou zprávou a souvisejícími předpisy*. 1. vyd. Brno: Doplněk, 2014, s. 29; V podrobnostech vizte KAPITÁN, Zdeněk. Teorie veřejného pořádku a kritéria jeho použití. *Časopis pro právní vědu a praxi*, 2004, roč. XII, č. 4, s. 303–305.

²⁷⁵ PAUKNEROVÁ, Monika. § 4 Výhrada veřejného pořádku. In: PAUKNEROVÁ, Monika, Naděžda ROZEHNALOVÁ, Marta ZAVADILOVÁ a kol. *Zákon o mezinárodním právu soukromém: komentář*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, s. 38–39.

²⁷⁶ Stanovisko Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 27. 8. 1987, sp. zn. Cpjf 27/1986.

²⁷⁷ PAUKNEROVÁ, Monika. § 4 Výhrada veřejného pořádku. In: PAUKNEROVÁ, Monika, Naděžda ROZEHNALOVÁ, Marta ZAVADILOVÁ a kol. *Zákon o mezinárodním právu soukromém: komentář*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, s. 39; V opačném případě by se jednalo o zásah do svrchovanosti jiného státu. Viz KUČERA, Zdeněk a Monika PAUKNEROVÁ. Výhrada veřejného pořádku. In: KUČERA, Zdeněk, Monika PAUKNEROVÁ, Květoslav RŮŽIČKA a kol. *Mezinárodní právo soukromé*. 8. vyd. Plzeň–Brno: Aleš Čeněk–Doplněk, 2015, s. 193.

²⁷⁸ KUČERA, Zdeněk a Monika PAUKNEROVÁ. Výhrada veřejného pořádku. In: KUČERA, Zdeněk, Monika PAUKNEROVÁ, Květoslav RŮŽIČKA a kol. *Mezinárodní právo soukromé*. 8. vyd. Plzeň–Brno: Aleš Čeněk–Doplněk, 2015, s. 193; V kontextu § 36 ZMPSaP obdobně viz KUČERA, Zdeněk a Luboš TICHÝ. *Zákon o mezinárodním právu soukromém a procesním: komentář*. 1. vyd. Praha: Panorama, 1989, s. 206; Shodně rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 4. 4. 2016, sp. zn. 5 A 185/2012; rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 4. 4. 2016, sp. zn. 5 A 186/2012; rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 22. 8. 2017, sp. zn. 29 A 122/2015, bod 34.

²⁷⁹ WURMNEST, Wolfgang. Ordre Public (Public Policy). In: LEIBLE, Stefan (ed.). *General Principles of European Private International Law*. Alphen an den Rijn: Kluwer Law International, 2016, s. 322–323.

se tedy zvyšuje potřeba využití výhrady veřejného pořádku.²⁸⁰ Právě kritérium intenzity bude rozhodující i pro případné uplatnění výhrady veřejného pořádku ve věcech majetkových poměrů manželů.

Jednou ze základních zásad, na kterých je nutné z pohledu *lex fori* bezvýhradně trvat, je zásada monogamického manželství.²⁸¹ Lze předpokládat, že bude-li ustanovení cizího práva připouštět uzavření polygamního manželství, bude vznesena výhrada veřejného pořádku, neboť české orgány (zde konkrétně matriční úřady) nemohou spolupůsobit při uzavření polygamního manželství. Pokud by se ovšem před příslušnými českými orgány projednávaly případné dědické či vyživovací nároky manželky vyplývající z takového polygamního svazku, nebude pravděpodobně uplatnění výhrady veřejného pořádku namístě. Neboť odeprání použití ustanovení cizího práva by vedlo k nespravedlivému zacházení s manželkou z polygamního manželství. V tomto druhém případě tedy není vztah k území ČR dostatečně intenzivní, aby odůvodnil použití institutu výhrady veřejného pořádku.²⁸² Podle autorky této publikace budou české soudy obdobně postupovat i v řízeních, která by se týkala případných majetkových poměrů manželů vyplývajících z polygamního manželství.

Za zásadu českého rodinného práva, a tedy i součást veřejného pořádku, lze považovat také zásadu, že manželství mohou uzavřít pouze muž a žena, tj. osoby

²⁸⁰ ROZEHNALOVÁ, Naděžda. *Instituty českého mezinárodního práva soukromého*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, s. 180.

²⁸¹ KUČERA, Zdeněk a Jiří GAŇO. *Zákon o mezinárodním právu soukromém: komentované vydání s důvodovou zprávou a souvisejícími předpisy*. 1. vyd. Brno: Doplněk, 2014, s. 29. Obdobně ŠÍNOVÁ, Renáta. § 674. In: MELŽER, Filip, Petr TĚGL a kol. *Občanský zákoník: velký komentář. Svazek IV/1. § 655–975 a související společná a přechodná ustanovení*. 1. vyd. Praha: Leges, 2016, s. 79–80.

²⁸² KUČERA, Zdeněk a Monika PAUKNEROVÁ. Výhrada veřejného pořádku. In: KUČERA, Zdeněk, Monika PAUKNEROVÁ, Květoslav RŮŽIČKA a kol. *Mezinárodní právo soukromé*. 8. vyd. Plzeň–Brno: Aleš Čeněk–Doplněk, 2015, s. 194; Obdobně PHILIP, Allan. General Course on Private International Law. In: *Recueil des Cours. Collected Courses of the Hague Academy of International Law. 1978 – II, Vol. 160*. Alphen an den Rijn: Sijthoff & Noordhoff, 1979, s. 59–60; PAUKNEROVÁ, Monika. § 4 Výhrada veřejného pořádku. In: PAUKNEROVÁ, Monika, Naděžda ROZEHNALOVÁ, Marta ZAVADILOVÁ a kol. *Zákon o mezinárodním právu soukromém: komentář*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, s. 40; KUČERA, Zdeněk a Jiří GAŇO. *Zákon o mezinárodním právu soukromém: komentované vydání s důvodovou zprávou a souvisejícími předpisy*. 1. vyd. Brno: Doplněk, 2014, s. 30; ROZEHNALOVÁ, Naděžda. *Instituty českého mezinárodního práva soukromého*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, s. 180.

opačného pohlaví.²⁸³ Výhradu veřejného pořádku by české orgány mohly pravděpodobně uplatnit v případě, kdy by cizí právo (např. nizozemské) jako právo rozhodné pro způsobilost uzavřít manželství podle § 48 odst. 1 ZMPS umožňovalo uzavřít manželství osobám stejného pohlaví.²⁸⁴ Otázkou ovšem je, jak by příslušné české orgány postupovaly v situaci, kdy by se daný případ týkal pouze určitých důsledků stejnopohlavního manželství uzavřeného v cizině podle cizího práva²⁸⁵, jako např. vyživovací povinnosti, majetkových poměrů manželů či otázek dědických. Podle autorčina názoru však tato problematika souvisí s již v předchozím textu podrobně analyzovaným kvalifikačním problémem, který spočívá v posouzení toho, zda se z pohledu českého práva považuje stejnopohlavní manželství za manželství, nebo je nutné jej podřadit pod pojem „registrované partnerství a obdobné poměry“.²⁸⁶

²⁸³ Rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 22. 8. 2017, sp. zn. 29 A 122/2015, bod 34; Shodně rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 30. 5. 2018, sp. zn. 8 As 230/2017, bod 23.

²⁸⁴ FIŠEROVÁ, Zuzana. § 48 [Rozhodné právo pro uzavření manželství]. In: BRÍZA, Petr, Tomáš BRICHÁČEK, Zuzana FIŠEROVÁ a kol. *Zákon o mezinárodním právu soukromém: komentář*. 1. vyd. Plzeň: C. H. Beck, 2014, s. 253; Nutno podotknout, že v již výše zmínovaném případě stejnopohlavních manželů správní soud výhradu veřejného pořádku – jako důvod pro odeprání zápisu stejnopohlavního manželství do knihy manželství – neuplatnil, ale pouze konstatoval, že podmínky pro použití tohoto institutu by byly splněny. Současně uvedl, že postoj jednotlivých evropských právních řádů ke stejnopohlavním manželstvím se vyvíjí. V kontextu českého rodinného práva se, nicméně, stále připouští uzavření manželství výlučně mezi mužem a ženou, přičemž změny může docílit pouze zákonodárce. Viz rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 22. 8. 2017, sp. zn. 29 A 122/2015, bod 30, 34–36.

²⁸⁵ Ústavní soud České republiky se již zabýval otázkou uznání cizího rozhodnutí (konkrétně rozsudku kalifornského soudu) o určení rodičovství k dítěti dvou osob stejného pohlaví (stejnopohlavních manželů – státního příslušníka ČR a státního příslušníka Dánska). Přičemž dospěl k závěru, že „*neuznání cizího rozhodnutí, kterým bylo určeno rodičovství k dítěti dvou osob stejného pohlaví v situaci, kdy už rodinný život byl mezi nimi fakticky i právně konstituován formou náhradního mateřství, z důvodu, že české právo neumožňuje rodičovství dvou osob stejného pohlaví, je v rozporu s nejlepším zájmem dítěte* ...“ Stejným argumentem, proč mají být cizímu rozhodnutí přiznány účinky na území ČR, byl tedy nejlepší zájem dítěte. Ochrana tradiční rodiny, tj. výchova dítěte dvěma osobami opačného pohlaví, nemůže v této situaci převážet nad nejlepším zájmem dítěte. Navíc, v posuzovaném případě šlo o uznání v zahraničí již existujícího vztahu mezi rodičem a dítětem, nikoliv o vytvoření nového rodinného poměru. Podle názoru Ústavního soudu není uznání daného rozhodnutí ve zjevném rozporu s veřejným pořádkem. Viz náleží Ústavního soudu ze dne 29. 7. 2017, sp. zn. I ÚS 3226/16. Naopak Nejvyšší soud v ústavní stížnosti napadaném rozhodnutí argumentoval, že podle § 15 odst. 1 písm. e) ZMPS nelze cizí rozhodnutí uznat, neboť se zjevně přiči veřejnému pořádku. V důsledku uznání tohoto rozhodnutí by podle jeho názoru došlo k nastolení stavu, který je ekvivalentní situaci společného osvojení dítěte dvěma osobami stejného pohlaví, jež české právo neakceptuje. Viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. 7. 2016, sp. zn. 28 Ncu 187/2015.

²⁸⁶ Ke kvalifikaci v podrobnostech vizte podkapitulu 2.3 této publikace.

Na základě výše uvedeného je patrné, že před uplatněním výhrady veřejného pořádku by se vždy mělo zohledňovat, zda se v daném případě jedná o otázku vzniku určitého právního poměru na území ČR na základě cizího práva jako práva rozhodného, nebo o problematiku uznání následků právního poměru již vytvořeného v cizině. Respektive, zda předmětné ustanovení cizího práva upravuje otázku základní, nebo otázku předběžnou.²⁸⁷

Z formulace § 4 ZMPS rovněž vyplývá výjimečná povaha výhrady veřejného pořádku. Tento institut lze využít pouze v případech „zjevného“ rozporu s veřejným pořádkem fóra. Jestliže však jsou podmínky pro aplikaci výhrady veřejného pořádku naplněny, musí příslušný orgán tento institut použít *ex officio*. Zvažování uplatnění výhrady veřejného pořádku není v diskreci rozhodujícího orgánu²⁸⁸, ani se nevyžaduje, aby se tohoto institutu dovolali účastníci řízení.

Důsledkem uplatnění výhrady veřejného pořádku je nepoužití určitého ustanovení cizího právního řádu; aplikace ostatních ustanovení rozhodného práva je nedotčena. Vzniká proto otázka, zda a případně čím se má vyloučené ustanovení cizího práva nahradit. Zatímco v některých případech není náhrada za nepoužité ustanovení nutná, v jiných případech je nezbytné k takovému nahrazení přistoupit. Zpravidla se nabízí použít odpovídající ustanovení *lex fori*, příp. práva jiného státu, s nímž byl případ úžeji spojen.²⁸⁹ Došlo-li

²⁸⁷ V kontextu § 36 ZMPSaP obdobně viz KUČERA, Zdeněk a Luboš TICHÝ. *Zákon o mezinárodním právu soukromém a procesním: komentář*. 1. vyd. Praha: Panorama, 1989, s. 207; Obdobně BOGDAN, Michael. Private International Law as Component of the Law of the Forum. General Course on Private International Law. In: *Recueil des Cours. Collected Courses of the Hague Academy of International Law*. 2010, Vol. 348. Leiden–Boston: Martinus Nijhoff Publishers, 2011, s. 177–178.

²⁸⁸ ROZEHNALOVÁ, Naděžda. Obecná část kolizního práva – zacházení s cizím právem. In: ROZEHNALOVÁ, Naděžda, Klára DRLIČKOVÁ, Tereza KYSELOVSKÁ a Jiří VALDHANS. *Úvod do mezinárodního práva soukromého*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2017, s. 131.

²⁸⁹ KUČERA, Zdeněk a Monika PAUKNEROVÁ. Výhrada veřejného pořádku. In: KUČERA, Zdeněk, Monika PAUKNEROVÁ, Květoslav RŮŽIČKA a kol. *Mezinárodní právo soukromé*. 8. vyd. Plzeň–Brno: Aleš Čeněk–Doplňek, 2015, s. 194–195; Obdobně BOGDAN, Michael. Private International Law as Component of the Law of the Forum. General Course on Private International Law. In: *Recueil des Cours. Collected Courses of the Hague Academy of International Law*. 2010, Vol. 348. Leiden–Boston: Martinus Nijhoff Publishers, 2011, s. 179–181; KUČERA, Zdeněk a Jiří GAŇO. *Zákon o mezinárodním právu soukromém: komentované vydání s důvodovou zprávou a souvisejícími předpisy*. 1. vyd. Brno: Doplňek, 2014, s. 30; V kontextu § 36 ZMPSaP obdobně viz KUČERA, Zdeněk a Luboš TICHÝ. *Zákon o mezinárodním právu soukromém a procesním: komentář*. 1. vyd. Praha: Panorama, 1989, s. 205.

uplatněním výhrady veřejného pořádku k vyloučení ustanovení cizího práva, které si strany zvolily, měla by i zde být respektována autonomie vůle stran; řešení by se proto mělo primárně hledat v rámci zvoleného právního řádu.²⁹⁰ Jestliže by aplikace zbývajících ustanovení cizího rozhodného práva, ať již samostatně nebo ve spojení s ustanoveními vyplývajícími z jiného právního řádu (*lex fori* nebo třetího státu) vedla k nežádoucím výsledkům, lze k překonání uvedené situace využít adaptaci (též přizpůsobení).²⁹¹

Nezbývá než shrnout, že výhrada veřejného pořádku má stále své místo a význam i ve věcech majetkových poměrů manželů, což souvisí s rozdíly v hmotněprávní úpravě v jednotlivých právních řádech, které vznikly a jsou dány zejména vlivem náboženství. Výhradu veřejného pořádku bude nutné uplatnit, jestliže se účinky použití ustanovení cizího práva jako rozhodného manželského majetkového statutu v daném případě dostanou do zjevného rozporu s fundamentálními zásadami *lex fori*, na nichž je nutné bezvýhradně trvat. Nelze ovšem zapomínat na to, že se jedná o skutečně výjimečný institut kolizního práva, k jehož aplikaci lze přistoupit až po pečlivém uvážení všech okolností individuálního případu. Klíčovým kritériem je intenzita spojení daného případu s územím České republiky. Právě spojení konkrétního případu se státem fóra, bude rozhodující skutečností pro případné použití výhrady veřejného pořádku podle § 4 ZMPS ve věcech majetkových poměrů manželů s mezinárodním prvkem.

2.5 Zpětný a další odkaz

Posledním institutem obecné části mezinárodního práva soukromého, jemuž se bude autorka v této publikaci v souvislosti s vnitrostátní kolizní úpravou

²⁹⁰ Srov. BŘÍZA, Petr. *Volba práva a volba soudu v mezinárodním obchodě*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 10–11.

²⁹¹ KUČERA, Zdeněk a Monika PAUKNEROVÁ. Výhrada veřejného pořádku. In: KUČERA, Zdeněk, Monika PAUKNEROVÁ, Květoslav RŮŽIČKA a kol. *Mezinárodní právo soukromé*. 8. vyd. Plzeň–Brno: Aleš Čeněk–Doplňek, 2015, s. 194–195; Obdobně KUČERA, Zdeněk a Jiří GAŇO. *Zákon o mezinárodním právu soukromém: komentované vydání s důvodovou zprávou a souvisejícími předpisy*. 1. vyd. Brno: Doplňek, 2014, s. 30; V kontextu § 36 ZMPSaP obdobně viz KUČERA, Zdeněk a Luboš TICHÝ. *Zákon o mezinárodním právu soukromém a procesním: komentář*. 1. vyd. Praha: Panorama, 1989, s. 205. K institutu adaptace v podrobnostech vizte podkapitolu 3.4 této publikace.

majetkových poměrů manželů věnovat, je zpětný a další odkaz.²⁹² Institut zpětného a dalšího odkazu je relevantní v situaci, kdy kolizní norma *lex fori* přikazuje použít jako právo rozhodné pro určitý soukromoprávní poměr s mezinárodním prvkem cizí právní řád.²⁹³ Přičemž je nezbytné posoudit, jaký je dosah odkazu kolizní normy fóra na cizí právo.²⁹⁴ Vzniká totiž otázka, zda se mají použít pouze hmotněprávní ustanovení cizího práva, či se mají zohledňovat rovněž kolizní normy tohoto cizího práva. Protože i kolizní normy jsou součástí právního řádu cizího státu.²⁹⁵

Ke zpětnému odkazu (jinak *renvoi*, remise) dochází, jestliže „*kolizní norma tuzemského práva (legis fori) přikazuje použít cizího práva a podle kolizní normy tohoto cizího práva se má použít tuzemského práva (lex fori)*“. Další odkaz (také odkaz k třetímu právu, transmisse) nastává v situaci, „*kdy kolizní norma tuzemského práva přikazuje použít práva cizího státu a podle kolizní normy tohoto práva cizího státu se má použít práva jiného cizího státu*“.²⁹⁶

²⁹² Tato podkapitola byla zpracována na podkladě autorčina příspěvku ZAVADILOVÁ, Lucie. Zpětný a další odkaz a alternativní hraniční určovatel. In: ROZEHNALOVÁ, Naděžda, Klára DRLIČKOVÁ a Jíří VALDHANS (eds.). *Dny práva 2015 – Days of Law 2015: Část IV. Kodifikace obecné části kolizního práva – cesta či omyl?* [online]. Brno: Masarykova univerzita, 2016, s. 236–253 [cit. 24. 3. 2018].

²⁹³ Ke zpětnému a dalšímu odkazu nedochází, jestliže se cizí právní řád prohlásí za použitelný (tj. kolizní normy cizího práva určí jako právo rozhodné vlastní právní řád). Viz BRÍZA, Petr. § 21 Zpětný a další odkaz In: BRÍZA, Petr, Tomáš BRICHÁČEK, Zuzana FIŠEROVÁ a kol. *Zákon o mezinárodním právu soukromém: komentář*. 1. vyd. Plzeň: C. H. Beck, 2014, s. 136; Institut zpětného a dalšího odkazu má význam pouze v souvislosti s kolizními normami dvoustrannými. V případech jednostranných kolizních norem, které vymezují působnost pouze vlastního právního řádu, nejsou odkazy relevantní. Viz SAUVEPLANNE, Jean Georges. *Renvoi*. In: LIPSTEIN, Kurt (ed.). *International Encyclopedia of Comparative Law, Volume III. Private International Law, Chapter 6*. Tübingen: J. C. B. Mohr (Paul Siebeck), 1990, s. 6.

²⁹⁴ Obdobně MALACKA, Michal a Lukáš RYŠAVÝ. *Mezinárodní právo soukromé: základy obecné a zvláštní části*. 1. vyd. Praha: Leges, 2019, s. 60.

²⁹⁵ ROZEHNALOVÁ, Naděžda. Kolize kolizních norem – aneb k úpravě kvalifikace a zpětného odkazu v zákoně o mezinárodním právu soukromém. *Časopis pro právní vědu a praxi*, 2014, roč. XXII, č. 4, s. 311–312; KUČERA, Zdeněk a Monika PAUKNEROVÁ. Používání vlastních a cizích kolizních norem, zpětný a další odkaz, předběžné, dílčí a následné otázky. In: KUČERA, Zdeněk, Monika PAUKNEROVÁ, Květoslav RŮŽIČKA a kol. *Mezinárodní právo soukromé*. 8. vyd. Plzeň–Brno: Aleš Čeněk–Doplňek, 2015, s. 155; ROZEHNALOVÁ, Naděžda. *Instituty českého mezinárodního práva soukromého*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, s. 93, 99.

²⁹⁶ KUČERA, Zdeněk a Monika PAUKNEROVÁ. Používání vlastních a cizích kolizních norem, zpětný a další odkaz, předběžné, dílčí a následné otázky. In: KUČERA, Zdeněk, Monika PAUKNEROVÁ, Květoslav RŮŽIČKA a kol. *Mezinárodní právo soukromé*. 8. vyd. Plzeň–Brno: Aleš Čeněk–Doplňek, 2015, s. 155.

Odborná literatura uvádí tři možné příčiny vzniku tohoto jevu. Ke vzniku zpětného a dalšího odkazu může vést tzv. zjevný (otevřený) konflikt zákonů²⁹⁷ (zjevná kolize). Tak se označují situace, „kdy se využívá různých hraničních určovatelnů pro stejné kolizní normy.“²⁹⁸ Rozdíl mezi kolizními normami jednotlivých států je tak zjevný již ze samotného textu právních předpisů.²⁹⁹ Ke zpětnému a dalšímu odkazu může dojít i z důvodu tzv. kolize hraničních určovatelnů, kdy jednotlivé právní řády dávají shodnému hraničnímu určovateli rozdílný význam a naplnění (tj. liší se v interpretaci hraničního určovatele). Třetí možnou příčinou je tzv. skrytá (též latentní) kolize, kdy se dotčené právní řády různí v hmotněprávním hodnocení příslušných soukromoprávních poměrů, tedy v kvalifikaci.³⁰⁰ Siehr uvádí, že se jedná o „problém koordinace kolizních systémů“.³⁰¹ Rozehnalová v této souvislosti používá pojem „kolize kolizních norem“.³⁰²

Jak již bylo uvedeno v předchozím textu, kolizní úprava majetkových poměrů manželů se v jednotlivých státech liší, ať už pokud jde o využití různých hraničních určovatelnů (zejména kritérií státní příslušnosti manželů, obvyklého pobytu manželů či *lex rei sitae* pro nemovitosti) nebo o rozdíly v kvalifikaci (typicky při rozhranění majetkových poměrů manželů a otázek dědických). To znamená, že na základě příslušných kolizních norem lze dospět k různým použitelným právním řádům. Cílem tohoto oddílu publikace je posoudit, jaký

297 KUČERA, Zdeněk a Monika PAUKNEROVÁ. Používání vlastních a cizích kolizních norem, zpětný a další odkaz, předběžné, dělčí a následné otázky. In: KUČERA, Zdeněk, Monika PAUKNEROVÁ, Květoslav RŮŽIČKA a kol. *Mezinárodní právo soukromé*. 8. vyd. Plzeň–Brno: Aleš Čeněk–Doplňek, 2015, s. 155–156.

298 ROZEHNALOVÁ, Naděžda. Kolize kolizních norem – aneb k úpravě kvalifikace a zpětného odkazu v zákoně o mezinárodním právu soukromém. *Časopis pro právní vědu a praxi*, 2014, roč. XXII, č. 4, s. 304–305.

299 BYSTRICKÝ, Rudolf. *Základy mezinárodního práva soukromého*. 1. vyd. Praha: Orbis, 1958, s. 84.

300 ROZEHNALOVÁ, Naděžda. Kolize kolizních norem – aneb k úpravě kvalifikace a zpětného odkazu v zákoně o mezinárodním právu soukromém. *Časopis pro právní vědu a praxi*, 2014, roč. XXII, č. 4, s. 304–305; Obdobně ROZEHNALOVÁ, Naděžda. Obecná část kolizního práva – zacházení s kolizní normou. In: ROZEHNALOVÁ, Naděžda, Klára DRLIČKOVÁ, Tereza KYSELOVSKÁ a Jiří VALDHANS. *Úvod do mezinárodního práva soukromého*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2017, s. 97.

301 SIEHR, Kurt. General Problems of Private International Law in Modern Codifications – De Lege Lata and De Lege Europea Ferenda. In: ŠARČEVIĆ, Petar, Paul VOLKEN a Andrea BONOMI (eds.). *Yearbook of Private International Law. Volume VII – 2005*. Munich: Sellier. European Law Publishers, 2006, s. 41.

302 ROZEHNALOVÁ, Naděžda. Kolize kolizních norem – aneb k úpravě kvalifikace a zpětného odkazu v zákoně o mezinárodním právu soukromém. *Časopis pro právní vědu a praxi*, 2014, roč. XXII, č. 4, s. 311–312.

dopad má výslovná úprava institutu zpětného a dalšího odkazu v ZMPS na kolizněprávní úpravu majetkových poměrů manželů.

Obecná právní úprava zpětného a dalšího odkazu, která je až na výjimky použitelná pro všechny kolizní normy obsažené v ZMPS³⁰³, je obsažena v § 21 ZMPS. V § 21 odst. 1 ZMPS se uvádí, že „*jestliže ustanovení tohoto zákona přikazují použití zahraničního práva, jehož ustanovení odkazují zpět na české právo, použije se hmotněprávních ustanovení českého práva. Odkazují-li ustanovení zahraničního práva k právu dalšího cizího státu, použije se hmotněprávních ustanovení tohoto práva, jestliže se ho má použít podle jeho kolizních ustanovení; jinak se použijí hmotněprávní ustanovení českého práva.*“ Ustanovení § 21 odst. 2 ZMPS výslovně vylučuje uplatnění zpětného a dalšího odkazu v poměrech práva závazkového a pracovního. Použití odkazů je rovněž vyloučeno v případě volby rozhodného práva stranami, nevyplývá-li z jejich ujednání opak. V těchto situacích se proto použije přímo hmotněprávních ustanovení použitelného právního řádu, na který odkázal objektivní hraniční určovatel v tuzemské kolizní normě, příp. které si strany zvolily.³⁰⁴

Interpretační ustanovení § 21 ZMPS lze dospět k závěru, že odkaz na cizí právo znamená odkaz na právní řád jako celek, tj. včetně jeho kolizních norem. Přičemž zpětný odkaz se přijímá vždy. Český soud má nejenom povinnost zabývat se zpětným odkazem, nýbrž i povinnost takový odkaz přijmout a aplikovat hmotné normy českého práva.³⁰⁵ Jde o tzv. *homeward*

³⁰³ BŘÍZA, Petr. § 21 Zpětný a další odkaz In: BŘÍZA, Petr, Tomáš BŘICHÁČEK, Zuzana FIŠEROVÁ a kol. *Zákon o mezinárodním právu soukromém: komentář*. 1. vyd. Plzeň: C. H. Beck, 2014, s. 135; Zvláštní úpravu odkazů lze nalézt v § 31 odst. 1 větě druhé ZMPS pro způsobilost osoby směnečně nebo šekově se zavazovat a v § 119 větě třetí ZMPS v kontextu určování práva rozhodného v rozhodčím řízení. Ustanovení § 65 odst. 3 ZMPS vylučuje použití odkazů ve věcech poručení a opatrovnictví nad nezletilými, obdobně § 83 odst. 2, 3, 7 ZMPS týkající se některých práv k cenným papírům. Viz ROZEHNALOVÁ, Naděžda. *Instituty českého mezinárodního práva soukromého*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, s. 110–112; ROZEHNALOVÁ, Naděžda. Obecná část kolizního práva – zacházení s kolizní normou. In: ROZEHNALOVÁ, Naděžda, Klára DRLÍČKOVÁ, Tereza KYSELOVSKÁ a Jiří VALDHANS. *Úvod do mezinárodního práva soukromého*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2017, s. 99–100.

³⁰⁴ BŘÍZA, Petr. § 21 Zpětný a další odkaz In: BŘÍZA, Petr, Tomáš BŘICHÁČEK, Zuzana FIŠEROVÁ a kol. *Zákon o mezinárodním právu soukromém: komentář*. 1. vyd. Plzeň: C. H. Beck, 2014, s. 138.

³⁰⁵ ROZEHNALOVÁ, Naděžda. Kolize kolizních norem – aneb k úpravě kvalifikace a zpětného odkazu v zákoně o mezinárodním právu soukromém. *Časopis pro právní vědu a praxi*, 2014, roč. XXII, č. 4, s. 314. Obdobně ROZEHNALOVÁ, Naděžda. § 21 Zpětný a další odkaz. In: PAUKNEROVÁ, Monika, Naděžda ROZEHNALOVÁ, Marta ZAVADILOVÁ a kol. *Zákon o mezinárodním právu soukromém: komentář*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, s. 159.

trend.³⁰⁶ Nemá totiž být použit cizí právní řád, který si na základě svých kolizních norem nepřeje být v daném případě aplikován.³⁰⁷ Zákon č. 91/2012 Sb. rovněž explicitně připouští jeden další odkaz. A to za předpokladu, že cizí (třetí) stát tento odkaz přijme, tedy že použití tohoto cizího práva potvrdí i jeho kolizní normy. V opačném případě se mají aplikovat hmotněprávní ustanovení českého práva. Zakotvením jasného a jednoznačného řešení přispívá právní úprava zpětného a dalšího odkazu v ZMPS k větší předvídatelnosti kolizního řešení a mezinárodní rozhodovací harmonii.³⁰⁸

Obecně platí, že rodinné a dědické právo je spíše přístupnější odkazům.³⁰⁹ Důvodem je zájem na vnější rozhodovací jednotě.³¹⁰ Ani české mezinárodní právo soukromé proto zpětný a další odkaz ve věcech rodinněprávních nevyklučuje.³¹¹ Vzhledem k tomu, že neexistuje zvláštní úprava zpětného a dalšího odkazu pro majetkové poměry manželů, uplatní se obecná regulace v § 21 ZMPS. I v případech majetkových poměrů manželů proto může dojít k přijetí zpětného či dalšího odkazu. V této souvislosti si autorka dovoluje připomenout, že některé právní řády při určování manželského majetkového statutu rozlišují, zda se jedná o majetek movitý či nemovitý. V případě, kdy by kolizní norma cizího státu podřazovala nemovitý majetek režimu *lex rei*

³⁰⁶ SONNENTAG, Michael. Renvoi. In: BASEDOW, Jürgen, Giesela RÜHL, Franco FERRARI a Pedro DE MIGUEL ASENSIO (eds.). *Encyclopedia of Private International Law: Volume 2*. 1. vyd. Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2017, s. 1539; Tento přístup je akceptovatelný v situacích, ve kterých nepřevažuje zájem na aplikaci cizího práva, ale naopak existuje úzké spojení daného případu se státem fóra. Srov. SAUVEPLANNE, Jean Georges. Renvoi. In: LIPSTEIN, Kurt (ed.). *International Encyclopedia of Comparative Law, Volume III. Private International Law, Chapter 6*. Tübingen: J. C. B. Mohr (Paul Siebeck), 1990, s. 10.

³⁰⁷ Důvodová zpráva k ZMPS, odůvodnění § 21.

³⁰⁸ ROZEHNALOVÁ, Naděžda. Kolize kolizních norem – aneb k úpravě kvalifikace a zpětného odkazu v zákoně o mezinárodním právu soukromém. *Časopis pro právní vědu a praxi*, 2014, roč. XXII, č. 4, s. 314.

³⁰⁹ HEIN, Jan von. Renvoi in European Private International Law. In: LEIBL, Stefan (ed.). *General Principles of European Private International Law*. Alphen an den Rijn: Kluwer Law International, 2016, s. 241.

³¹⁰ ČERMÁK, Karel. Zpětný a další odkaz v mezinárodním právu soukromém. *Právník*, 1998, roč. 137, č. 10–11, s. 870.

³¹¹ Obecně v kontextu rodinného práva viz PFEIFFER, Magdalena. Conflict of Law Rules. In: PAUKNEROVÁ, Monika a Magdalena PFEIFFER. *Private International Law in the Czech Republic* [online]. 2. vyd. Alphen aan den Rijn: Wolters Kluwer, 2019, s. 126 [cit. 19. 6. 2019].

sitae, nelze vyloučit ani rozštěpení manželského majetkového statutu ve prospěch práva polohy věci pro nemovitý majetek manželů.³¹²

Odkazy budou ve věcech majetkových poměrů manželů vyloučeny pouze za předpokladu, že si manželé zvolí právo rozhodné a nedohodnou se na použití cizích kolizních norem. Byť ze zákona jasně nevyplyvá, zda se tato výjimka podle § 21 odst. 2 věty druhé ZMPS vztahuje pouze na poměry práva závazkového a pracovního, nebo na všechny případy volby práva³¹³, přiklání se Pfeiffer k závěru, že jde o obecně použitelnou výjimku z přijímání odkazů. Důvodem je především zájem na tom, aby byla respektována vůle stran projevená ve volbě práva rozhodného.³¹⁴ Lze se proto domnívat, že zpětný a další odkaz nebude relevantní ani v těch případech, kdy si manželé pro svou smlouvenou úpravu manželského majetkového práva zvolí rozhodný manželský majetkový statut. Ke kolizním normám zvoleného cizího právního řádu by se přihlíželo jen tehdy, pokud by se na jejich použití manželé dohodli. Argumentem pro vyloučení odkazů v případech volby práva je i skutečnost, že volba práva ve věcech majetkových poměrů manželů je kolizně omezena. Nebylo by tedy vhodné ji rozšiřovat o další právní řády, k jejichž použití by se případně dospělo po přijetí zpětného či dalšího odkazu.³¹⁵

Jako příklad uplatnění institutu zpětného a dalšího odkazu v kontextu majetkových poměrů manželů lze uvést situaci, kdy bude nezbytné určit právo rozhodné pro vypořádání majetkových poměrů manželů, státních příslušníků ČR, kteří mají obvyklý pobyt na Slovensku. V případě, že manželé neprovedli volbu manželského majetkového statutu ani neuzavřeli manželskou majetkovou smlouvu, použije český soud k určení práva rozhodného obecnou kolizní normu v § 49 odst. 3 ZMPS. Na základě kritéria společného obvyklého pobytu manželů bude jako právo rozhodné určeno právo slovenské.

³¹² Srov. SIEHR, Kurt. Connecting Factors, Party Autonomy and Renvoi. In: MALATESTA, Alberto, Stefania BARIATTI a Fausto POCAR (eds.). *The External Dimension of EC Private International Law in Family and Succession Matters*. 1. vyd. Padova: Cedam, 2008, s. 266–267; Obdobně v kontextu dědického práva viz DONNER, Bohdan. Zpětný odkaz a česko-slovenské dědické kolizní právo. *Časopis pro mezinárodní právo*, 1958, s. 339–340.

³¹³ Srov. § 21 odst. 2 ZMPS.

³¹⁴ V kontextu dědického práva obdobně viz PFEIFFER, Magdalena. Dědický statut v rukou zůstavitele – volba rozhodného práva v rámci kolizní úpravy dědických poměrů. *Ad Notam*, 2014, roč. 20, č. 6, s. 10–11.

³¹⁵ V kontextu německého práva obdobně viz HEIN, Jan von. Renvoi in European Private International Law. In: LEIBLÉ, Stefan (ed.). *General Principles of European Private International Law*. Alphen an den Rijn: Kluwer Law International, 2016, s. 236–237.

Vzhledem k tomu, že odkaz na cizí právo znamená odkaz na právní řád jako celek (tj. včetně jeho kolizních norem), je nezbytné aplikovat příslušnou kolizní normu vyplývající ze slovenského práva, která za rozhodující kritérium ve věcech majetkových poměrů manželů považuje státní příslušnost manželů.³¹⁶ Důsledkem použití cizí kolizní normy je odkaz zpět na české právo. Český soud odkaz přijme a vypořádání majetkových poměrů manželů provede podle českého hmotného práva. Nespornou výhodou přijetí zpětného odkazu je použití českého práva jako *lex fori* a současně i zajištění mezinárodní rozhodovací jednoty.³¹⁷

Řešení by ovšem bylo odlišné, pokud by manželé ve výše uvedeném případě uzavřeli manželskou majetkovou smlouvu a jako právo rozhodné si zvolili např. právo slovenské (tj. právo svého společného obvyklého pobytu). V tomto druhém případě by bylo nutné vypořádání majetkových poměrů v manželství provést podle slovenského hmotného práva; k uplatnění zpětného odkazu by nedošlo. Cizí kolizní normy by bylo možné použít, pokud by to vyplývalo z ujednání manželů obsaženého v dohodě o volbě práva.³¹⁸ To ovšem nebude v praxi příliš obvyklé.

V rámci analýzy zpětného a dalšího odkazu je vhodné upozornit ještě na jednu související otázku. V odborné literatuře se často diskutuje o uchopení zpětného a dalšího odkazu ve vztahu k alternativním či subsidiárním hraničním určovatelům. Jde o situace, kdy zákonodárce používá pro určení práva rozhodného pro otázky uvedené v rozsahu kolizní normy více hraničních určovatelů s cílem dosáhnout určitého žádoucího výsledku.³¹⁹ V těchto

³¹⁶ § 21 odst. 1 zákona č. 97/1963 Zb., o mezinárodním práve s úkromnom a procesnom, v znení neskorších predpisov.

³¹⁷ Srov. § 21 odst. 1 ZMPS. Obecně v kontextu zpětného a dalšího odkazu viz ROZEHNALOVÁ, Naděžda. Obecná část kolizního práva – zacházení s kolizní normou. In: ROZEHNALOVÁ, Naděžda, Klára DRLIČKOVÁ, Tereza KYSELOVSKÁ a Jiří VALDHANS. *Úvod do mezinárodního práva soukromého*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2017, s. 98.

³¹⁸ Srov. § 49 odst. 4 ZMPS ve spojení s § 21 odst. 2 ZMPS.

³¹⁹ KUČERA, Zdeněk a Jiří GANO. *Zákon o mezinárodním právu soukromém: komentované vydání s důvodovou zprávou a souvisejícími předpisy*. 1. vyd. Brno: Doplněk, 2014, s. 19, 61. V podrobnostech vizte KUČERA, Zdeněk a Monika PAUKNEROVÁ. Hraniční určovatelé. In: KUČERA, Zdeněk, Monika PAUKNEROVÁ, Květoslav RŮŽIČKA a kol. *Mezinárodní právo soukromé*. 8. vyd. Plzeň–Brno: Aleš Čeněk–Doplněk, 2015, s. 120–121; K alternativním hraničním určovatelům v podrobnostech vizte VALDHANS, Jiří. *Odhylky od neutrálního kolizního řešení*. Habilitační práce. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2019, 199 s., s. 71–94.

případech si proto lze klást otázku, zda se má přednostně aplikovat kolizní norma s alternativním (resp. subsidiárním) navázáním, nebo zpětný a další odkaz.³²⁰ Byť se autoři zpravidla vyslovují ve prospěch přednostního použití alternativních navázání, připouští současně, že neexistuje obecně platné řešení, nýbrž je nutné postupovat *ad hoc* s ohledem na konkrétní okolnosti daného případu.³²¹ Nicméně ustanovení § 49 odst. 3 ZMPS, na základě kterého se nejčastěji určuje manželský majetkový statut, je koncipováno jako kaskádově (též hierarchicky) uspořádaná kolizní norma. To znamená, že pořadí hraničních určovatelů je jasně dané; k dalšímu koliznímu kritériu je možné přistoupit až tehdy, není-li naplněno kritérium předchozí. Přičemž smyslem kaskády je zajištění nejužšího spojení mezi použitelným právním řádem a poměry manželů, a tedy dosažení kolizní spravedlnosti, nikoliv určitého hmotněprávního výsledku. Z tohoto důvodu lze podle autorčina názoru v těchto věcech zpětný a další odkaz připustit. Tak jak to bylo ostatně demonstrováno na výše uvedeném modelovém příkladu.

Lze shrnout, že i česká vnitrostátní kolizněprávní úprava vychází z přijímání zpětného a dalšího odkazu, byť v jasně vymezené (resp. omezené) míře. Rodinné a dědické právo je obecně spíše přístupnější odkazům; v tomto

³²⁰ ROZEHNALOVÁ, Naděžda. *Instituty českého mezinárodního práva soukromého*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, s. 112–114; HEIN, Jan von. Renvoi in European Private International Law. In: LEIBLÉ, Stefan (ed.). *General Principles of European Private International Law*. Alphen an den Rijn: Kluwer Law International, 2016, s. 237–238; SONNENTAG, Michael. Renvoi. In: BASEDOW, Jürgen, Giesela RÜHL, Franco FERRARI a Pedro DE MIGUEL ASENSIO (eds.). *Encyclopedia of Private International Law: Volume 2*. 1. vyd. Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2017, s. 1543–1544; V podrobnostech vizte ZAVADILOVÁ, Lucie. Zpětný a další odkaz a alternativní hraniční určovatel. In: ROZEHNALOVÁ, Naděžda, Klára DRLIČKOVÁ a Jiří VALDHANS (eds.). *Dny práva 2015 – Days of Law 2015: Část IV. Kodifikace obecné části kolizního práva – cesta či omyl?* [online]. Brno: Masarykova univerzita, 2016, s. 236–253 [cit. 24. 3. 2018].

³²¹ ZAVADILOVÁ, Lucie. Zpětný a další odkaz a alternativní hraniční určovatel. In: ROZEHNALOVÁ, Naděžda, Klára DRLIČKOVÁ a Jiří VALDHANS (eds.). *Dny práva 2015 – Days of Law 2015: Část IV. Kodifikace obecné části kolizního práva – cesta či omyl?* [online]. Brno: Masarykova univerzita, 2016, s. 249–250 [cit. 24. 3. 2018]; Obdobně SAUVEPLANNE, Jean Georges. Renvoi. In: LIPSTEIN, Kurt (ed.). *International Encyclopedia of Comparative Law, Volume III. Private International Law, Chapter 6*. Tübingen: J. C. B. Mohr (Paul Siebeck), 1990, s. 34–35; ROZEHNALOVÁ, Naděžda. *Instituty českého mezinárodního práva soukromého*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, s. 113–114; HEIN, Jan von. Renvoi in European Private International Law. In: LEIBLÉ, Stefan (ed.). *General Principles of European Private International Law*. Alphen an den Rijn: Kluwer Law International, 2016, s. 237–238.

ohledu tedy nejsou majetkové poměry manželů výjimkou. Bude-li rozhodným manželským majetkovým statutem určen cizí právní řád, je i v těchto případech nutné počítat s použitím cizích kolizních norem a jejich případným odkazem zpět na právo české nebo dále na jiný právní řád. Zpětný a další odkaz je vyloučen pouze v případech volby práva, nedohodnou-li se manželé jinak. Výhodou přijetí zpětného odkazu je jednak zajištění mezinárodní rozhodovací jednoty, jednak možnost vyhnout se použití cizího práva před českými soudy. Problematice zacházení s cizím právem jako právem rozhodným a s tím spojeným úskalím se bude autorka podrobně věnovat v kapitole 4 této publikace.

2.6 Dílčí závěr

V první řadě je nutné uvést, že právo rozhodné pro majetkové poměry manželů, kteří uzavřeli manželství před 29. lednem 2019 a ne zvolili si po tomto datu rozhodný manželský majetkový statut, se před českými soudy i po nabytí účinnosti nařízení o majetkových poměrech manželů nadále určuje na základě vnitrostátních kolizních norem v § 49 odst. 3, 4 ZMPS. Výhodiskem je obecná kolizní norma, která obsahuje kaskádu objektivních hraničních určovatelných, jejichž použití má přispět k právní jistotě a předvídatelnosti kolizního řešení. V souladu s obecným trendem rozšiřování autonomie vůle v oblasti práva rodinného je však i manželům dána možnost, aby si pro svou smlouvanou úpravu manželského majetkového práva zvolili právo rozhodné.

Vzhledem k tomu, že použití kolizních norem a určování práva rozhodného jsou ovlivněny instituty obecné části mezinárodního práva soukromého, zabývala se autorka v jednotlivých podkapitolách postupně kvalifikací, imperativními normami, výhradou veřejného pořádku a v neposlední řadě též institutem zpětného a dalšího odkazu.

V souvislosti s vnitrostátní kolizní úpravou ve věcech majetkových poměrů manželů má stěžejní význam kvalifikace třech základních pojmů, konkrétně „manželství“, „majetkové poměry manželů“ a „smlouvaná úprava manželského majetkového práva“, které vymezují věcnou působnost příslušných kolizních norem. Byť je kvalifikace procesem, který se uplatňuje ve všech právních úvahách, odvětvích, právních normách i soudních rozhodnutích, v mezinárodním právu soukromém vykazuje určitá specifika, která spočívají

zejména v konfliktu kvalifikací, tedy vzniku kvalifikačních problémů. Toto riziko existuje i ve věcech majetkových poměrů manželů, což pramení z diversity hmotněprávní úpravy v této oblasti v jednotlivých národních právních řádech. V kontextu vnitrostátní kolizní úpravy majetkových poměrů manželů lze identifikovat dva základní kvalifikační problémy, s nimiž se musí české soudy vypořádat. První spočívá v rozhraničení majetkových poměrů manželů a otázek souvisejících, jako jsou zejména osobní poměry manželů, vyživovací povinnosti mezi manžely nebo dědickoprávní nároky pozůstalého manžela. Druhý kvalifikační problém vzniká při právním hodnocení institutů známých cizímu právnímu řádu, které ovšem nemají adekvátní ekvivalent v českém právu. Problematická je především kvalifikace stejnopohlavních manželství. I když prozatím není v českém mezinárodním právu soukromém tato otázka uspokojivě vyřešena, domnívá se autorka této publikace, že při určování práva rozhodného pro případné vypořádání majetkových důsledků stejnopohlavního manželství uzavřeného v zahraničí budou české soudy postupovat podle § 67 odst. 2 ZMPS, tedy kolizní normy určené pro registrovaná partnerství a obdobné poměry. Jako výchozí kvalifikační metoda se bude ve většině případů používat metoda *lex fori*, tedy hodnocení podle českého hmotného práva. V nejasných případech ovšem může napomoci postup podle *lex causae* či využití kvalifikace funkční. K tomuto ostatně poskytuje úprava kvalifikace v § 20 ZMPS vhodnou oporu.

Vzhledem k tomu, že český zákonodárce vychází z principu rovnosti právních řádů, může být rozhodným manželským majetkovým statutem právo české i cizí. Použití cizího práva jako práva rozhodného pro majetkové poměry manželů ovšem není neomezené. Limity jeho aplikace, resp. účinků použití na území ČR představují imperativní normy a výhrada veřejného pořádku. Oba tyto instituty jsou výslovně legislativně uchopeny v ZMPS.

Předmětem analýzy v této publikaci byla otázka, zda může být aplikace manželského majetkového statutu určeného na základě příslušné vnitrostátní kolizní normy ovlivněna (resp. omezena) dopadem určitých imperativních norem. Imperativní normy se využívají jako prostředek k prosazení veřejných zájmů státu. Jedná se o nutně použitelné předpisy (zpravidla, nikoliv však nutně, veřejnoprávní povahy), které dopadají na soukromoprávní poměr s mezinárodním prvkem bez ohledu na právo rozhodné. Pro účely

použití imperativních norem je nezbytné zohledňovat jejich původ, tedy zda se jedná o imperativní normy *lex fori*, imperativní normy *lex causae* či imperativní normy vyplývající z práva třetího státu. I když se imperativní normy nejčastěji uplatňují v oblasti závazkového práva, úprava institutu imperativních norem v ZMPS je obecná, a proto jejich aplikaci zřejmě nelze vyloučit ani ve věcech majetkových poměrů manželů. Z pohledu praktického ovšem není jasné, jaké normy (tuzemské či cizí) by případně bylo možné kvalifikovat jako normy imperativní s potenciálem dopadu na případ majetkových poměrů manželů s mezinárodním prvkem. Například ve Francii se za imperativní normu relevantní v této oblasti právní úpravy považuje ustanovení o ochraně rodinného obydlí. Kvalifikace předpisů jako norem imperativních, jejich aplikace, jakož i zhodnocení důsledků dopadu imperativních norem na daný případ bude proto ve značné míře záviset na rozhodovací činnosti českých soudů. Lze se však domnívat, že ochranu fundamentálních principů a veřejných zájmů fóra zajistí v souvislosti s majetkovými poměry manželů spíše institut výhrady veřejného pořádku, který se typicky uplatňuje právě v oblasti práva rodinného.

S ohledem na přetrvávající diverzitu hmotněprávní úpravy majetkových poměrů manželů v jednotlivých národních právních řádech má v těchto věcech institut výhrady veřejného pořádku nesporně své místo a význam. K uplatnění výhrady veřejného pořádku je nutné přistoupit tehdy, dostanou-li se v daném případě účinky použití ustanovení cizího práva jako rozhodného manželského majetkového statutu do zjevného rozporu se základními zásadami *lex fori*, na kterých je nezbytné bez výhrady trvat. V každém případě se ovšem jedná o skutečně výjimečný institut, prostředek *ultimum remedium*, který lze uplatnit až po pečlivém uvážení všech okolností konkrétního případu. Rozhodujícím kritériem pro případné použití výhrady veřejného pořádku podle § 4 ZMPS je intenzita spojení mezi daným případem majetkových poměrů manželů s mezinárodním prvkem a teritoriem České republiky. Z tohoto pohledu je nezbytné rozlišovat situace, kdy by měl příslušný český orgán například spolupůsobit při uzavření polygamního manželství, a situace, kdy by se měl český soud zabývat vypořádáním majetkových důsledků vyplývajících z takového svazku. Zatímco v prvním případě bude uplatnění výhrady veřejného pořádku pro zjevný rozpor s principem monogamie opodstatněné,

ve druhém případě pravděpodobně nebude vztah k území ČR dostatečně intenzivní a ke vznesení výhrady veřejného pořádku tedy nedojde.

Posledním analyzovaným institutem byl zpětný a další odkaz. V této souvislosti lze uvést, že s výjimkou případů volby práva (nedohodnou-li se manželé jinak), je zpětný a další odkaz ve věcech majetkových poměrů manželů připuštěn. Odkaz vnitrostátní kolizní normy na cizí právo tedy znamená odkaz na právní řád jako celek, včetně jeho kolizních norem. V souladu s úpravou v § 21 odst. 1 ZMPS se vždy přijímá odkaz cizí kolizní normy zpět na české manželské majetkové právo a za splnění předepsaných podmínek i jeden další odkaz na právo třetího státu. Výhodu přijetí zpětného odkazu je možné spatřovat především v zajištění mezinárodní rozhodovací jednoty a dále v možnosti vyhnout se použití cizího hmotného práva před českými soudy.

---

3 UNIJNÍ KOLIZNÍ ÚPRAVA MAJETKOVÝCH POMĚRŮ MANŽELŮ

3.1 Cíl kapitoly

Dílčím cílem kapitoly je analýza konkrétní unifikované kolizněprávní úpravy v nařízení o majetkových poměrech manželů, jež je před českými soudy aplikovatelná s účinností ode dne 29. ledna 2019. Kolizní normy obsažené v nařízení se použijí pro určení práva rozhodného ve věcech majetkových poměrů manželů, kteří uzavřeli manželství dne 29. ledna 2019 či později. Unifikované kolizní normy se použijí i na manželství dřívější, jestliže si manželé zvolili pro své majetkové poměry v manželství právo rozhodné, a to nejdříve dne 29. ledna 2019.³²²

Nejprve budou vymezeny základní principy a východiska unifikace kolizních norem ve věcech majetkových poměrů manželů v právu EU. Následně výklad přejde k rozboru a posouzení dopadu vybraných institutů obecné části mezinárodního práva soukromého na aplikaci regionálně sjednocených kolizních norem a manželského majetkového statutu určeného na jejich základě. Obdobně jako jiná unijní nařízení z oblasti evropského mezinárodního práva soukromého i nařízení o majetkových poměrech manželů výslovně upravuje pouze některé instituty, konkrétně adaptaci, imperativní normy, výhradu veřejného pořádku, zpětný a další odkaz.³²³

Stěžejní význam bude mít podkapitola týkající se kvalifikace a interpretace základních pojmů vymezuujících věcnou působnost kolizněprávní úpravy v nařízení o majetkových poměrech manželů. Následovat bude podkapitola věnovaná adaptaci, jakožto prostředku přizpůsobení, který může být v souvislosti s majetkovými poměry manželů nápomocný v různých případech. Samostatná podkapitola se bude zabírat nástroji na ochranu veřejného zájmu státu, tedy imperativními normami a výhradou veřejného pořádku. Ve čtvrté podkapitole se autorka vyjádří k vyloučení zpětného a dalšího odkazu.

---

³²² Srov. čl. 69 odst. 3, čl. 70 odst. 2 nařízení o majetkových poměrech manželů.

³²³ Body 25, 26, 53, 54 preambule, čl. 29–32 nařízení o majetkových poměrech manželů.

3.2 Principy a východiska kolizní úpravy

Nejobecnějším cílem nařízení o majetkových poměrech manželů je „zachovat a rozvíjet prostor svobody, bezpečnosti a práva, v jehož rámci je zajištěn volný pohyb osob“³²⁴. Prostřednictvím tohoto předpisu sjednocuje unijní zákonodárce kolizní úpravu majetkových poměrů manželů s mezinárodním prvkem. Smyslem je vyhnout se jevu *forum shopping* a zajistit rozhodovací jednotu napříč členskými státy EU.³²⁵ Limitem jednotné úpravy zůstává, že se toto nařízení nepodařilo přijmout Evropskou unií jako celkem, nýbrž pouze v režimu posílené spolupráce. Úspěch posílené spolupráce na nařízení o majetkových poměrech manželů bude tedy do určité míry záviset na tom, zda se k ní rozhodnou připojit i další členské státy.³²⁶ Nemožnost dosáhnout konsenzu mezi členskými státy EU při přijímání nařízení ukazuje, jak těžké je najít v této oblasti právní úpravy společný základ, dokonce i mezi státy s podobnými právními tradicemi.³²⁷ Přesto se však podle autorčina názoru jedná o vývoj správným směrem.

Unijní unifikace kolizní úpravy má přispět především k právní jistotě a předvídatelnosti manželů ohledně toho, právním řádem jakého státu se řídí jejich majetkové poměry v manželství. Východiskem je pravidlo, že rozhodným manželským majetkovým statutem by měl být právní řád státu, ke kterému mají majetkové poměry manželů úzkou vazbu.³²⁸ Jak již bylo uvedeno v oddíle 1.2.3 této publikace, jako základní hraniční určovatel je v čl. 22 nařízení o majetkových poměrech manželů nastaveno kritérium volby práva. Úzké spojení mezi majetkovými poměry manželů a použitelným manželským majetkovým statutem má zajistit kritérium obvyklého pobytu nebo státní příslušnosti alespoň jednoho z manželů. Jedná se tedy o volbu práva kolizně omezenou; volba právního řádu jiného státu než v nařízení taxativně uvedeného

³²⁴ Bod 1 preambule nařízení o majetkových poměrech manželů.

³²⁵ Srov. bod 43, 72 preambule nařízení o majetkových poměrech manželů; V kontextu evropského mezinárodního práva rodinného obdobně viz FIORINI, Aude. Which Legal Basis for Family Law? The Way Forward. *Directorate General for Internal Policies. Policy Department C: Citizens' Rights and Constitutional Affairs* [online]. European Parliament, © 2012, s. 10 [cit. 31. 1. 2018].

³²⁶ Srov. bod 13 preambule nařízení o majetkových poměrech manželů.

³²⁷ Shodně SCHUZ, Rhona. Choice of law in relation to matrimonial property in the 21st century. *Journal of Private International Law* [online]. 2019, roč. 15, č. 1, s. 43 [cit. 11. 6. 2019].

³²⁸ Bod 43 preambule nařízení o majetkových poměrech manželů.

připuštena není.³²⁹ Předepsané požadavky na formu dohody o volbě práva mají manžele ochránit před nezasvěcenou a do důsledků nepromyšlenou volbou práva.³³⁰ Ochrana se poskytuje též třetím osobám, s nimiž manželé vstupují do právních poměrů, resp. jejich nabytým právům.³³¹ Nutno podotknout, že autonomie vůle manželů v režimu nařízení o majetkových poměrech manželů je širší oproti ZMPS v tom smyslu, že volba práva je považována za východisko, ke kterému se manželé mohou uchýlit nejenom v případě smluvené úpravy manželského majetkového režimu, ale i v případě režimu zákonného. Na druhou stranu, výčet právních řádů, z nichž mohou manželé volit, je v nařízení vymezen úžeji. Na rozdíl od ZMPS si manželé nemohou pro svůj nemovitý majetek zvolit *lex rei sitae*.

V případě absence (platné) volby práva má být úzké spojení mezi majetkovými poměry manželů a rozhodným právem zajištěno primárně pomocí kritéria prvního společného obvyklého pobytu manželů po uzavření manželství, po němž v kaskádě následují společná státní příslušnost manželů v době uzavření manželství a kritérium nejužšího spojení v době uzavření manželství. Tato úprava je obsažena v čl. 26 odst. 1 nařízení o majetkových poměrech manželů.³³²

³²⁹ Bod 45 preambule, čl. 22 odst. 1 nařízení o majetkových poměrech manželů; K volbě práva v podrobnostech vizte ZAVADILOVÁ, Lucie. Postavení volby práva ve věcech majetkových poměrů manželů. In: ROZEHNALOVÁ, Naděžda, Klára DRLIČKOVÁ a Jiří VALDHANS (eds.). *Dny práva 2016 – Days of Law 2016: Část V. Princip autonomie vůle ve vztazích s mezinárodním prvkem* [online]. Brno: Masarykova univerzita, 2017, s. 129–133 [cit. 24. 3. 2018]; OPREA, Elena A. Party Autonomy and the Law Applicable to the Matrimonial Property Regimes in Europe. *Cuadernos de Derecho Transnacional* [online]. 2018, roč. 10, č. 2, s. 579–596 [cit. 27. 1. 2019]; WAUTELET, Patrick. What's Wrong with Article 22? The Unsolved Mysteries of Choice of Law for Matrimonial Property. In: ŠARČEVIĆ, Petar, Paul VOLKEN, Andrea BONOMI a Gian P. ROMANO (eds.). *Yearbook of Private International Law. Volume XIX – 2017/2018*. Köln: Otto Schmidt, 2018, s. 213–231; ZAVADILOVÁ, Lucie. *Vypořádání majetkových poměrů manželů v případě zániku manželství rozvodem – aspekty kolizní*. Rigorózní práce. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2017/2018, 174 s., s. 125–131.

³³⁰ Bod 47 preambule, čl. 23 nařízení o majetkových poměrech manželů.

³³¹ Srov. bod 46 preambule, čl. 22 odst. 3 nařízení o majetkových poměrech manželů.

³³² Bod 49 preambule, čl. 26 odst. 1 nařízení o majetkových poměrech manželů. V podrobnostech vizte COESTER-WALTJEN, Dagmar. Connecting Factors to Determine the Law Applicable to Matrimonial Property Regimes. In: ŠARČEVIĆ, Petar, Paul VOLKEN, Andrea BONOMI a Gian P. ROMANO (eds.). *Yearbook of Private International Law. Volume XIX – 2017/2018*. Köln: Otto Schmidt, 2018, s. 201–206; ZAVADILOVÁ, Lucie. *Vypořádání majetkových poměrů manželů v případě zániku manželství rozvodem – aspekty kolizní*. Rigorózní práce. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2017/2018, 174 s., s. 131–137.

I v kontextu majetkových poměrů manželů tedy unijní zákonodárce upřednostňuje kritérium obvyklého pobytu před státní příslušností.

Dalším principem nařízení o majetkových poměrech manželů je univerzální použitelnost v něm obsažených kolizních norem. Z ustanovení čl. 20 nařízení o majetkových poměrech manželů totiž vyplývá, že právem rozhodným mohou být nejenom právní řády zúčastněných členských států, ale i členských států EU, které se posílené spolupráce na nařízení neúčastní, a států třetích.³³³ Předpokladem pro použití unifikovaných kolizních norem je existence mezinárodního prvku ve věcech majetkových poměrů manželů; nemusí se však nutně jednat o poměry čistě vnitrounijní. Kolizní úprava v nařízení o majetkových poměrech manželů má účinky *erga omnes*.

Kromě toho vychází nařízení o majetkových poměrech manželů z principu jednotného manželského majetkového statutu. To platí jak v případech volby práva, tak i při určování práva rozhodného na základě kaskády objektivních hraničních určovatelů. Majetkové poměry manželů jsou podřízeny jednomu rozhodnému právu bez ohledu na povahu věcí (movité či nemovité) a polohu věcí, které tvoří majetek manželů (tj. zda se majetek nachází v jiném členském státě nebo ve třetím státě). Unijní zákonodárce se snaží zamezit štěpení manželského majetkového statutu, jehož důsledkem by byla aplikace různých právních řádů na jednotlivé součásti majetku manželů.³³⁴ Ke štěpení práva rozhodného přesto může dojít ve vztahu ke třetím osobám.³³⁵ Výhodou jednotného manželského majetkového statutu je, že soudy nemusí současně používat více právních řádů, což snižuje (resp. ještě více nezvyšuje) náklady řízení. Zakotvením principu jednoty se rovněž předchází kvalifikačnímu problému, jenž je spojen s rozlišováním, které součásti majetku manželů jsou věci movité a které nemovité.³³⁶

³³³ Bod 44 preambule, čl. 20 nařízení o majetkových poměrech manželů.

³³⁴ Bod 43 preambule, čl. 21 nařízení o majetkových poměrech manželů. V podrobnostech vizte ZAVADILOVÁ, Lucie. *Vypořádání majetkových poměrů manželů v případě zániku manželství rozvodem – aspekty kolizní*. Rigorózní práce. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2017/2018, 174 s., s. 124–125.

³³⁵ Srov. čl. 28 odst. 3 nařízení o majetkových poměrech manželů.

³³⁶ Obdobně HEIN, Jan von. *Conflicts between International Property, Family and Succession Law – Interfaces and Regulatory Techniques*. *European Property Law Journal* [online]. 2017, roč. 6, č. 2, s. 144 [cit. 14. 3. 2018].

Právo rozhodné určené na základě objektivních hraničních určovatелů je zásadně neměnné. Při určování manželského majetkového statutu se rozhodné skutečnosti (tj. obvyklý pobyt manželů, státní příslušnost manželů, příp. nejužší spojení) posuzují k okamžiku uzavření manželství (resp. krátce po něm). Pokud dojde za trvání manželství k jejich změně, právo rozhodné se nezmění. Takový přístup má přispět ke stabilitě, předvídatelnosti a spolehlivosti ohledně práva rozhodného, jak pro samotné manžele, tak i pro třetí osoby.³³⁷ Nevýhodou principu neměnnosti je, že může vést k petrifikaci rozhodného práva, kdy manželským majetkovým statutem může být právní řád státu, k němuž již manželé ztratili úzkou vazbu.³³⁸ Změny rozhodného manželského majetkového statutu mohou manželé docílit pouze pozdější volbou práva či uplatněním únikové doložky.³³⁹ Nařízení tedy upřednostňuje právní jistotu ohledně použitelného práva před principem nejužšího spojení. Jako určitý kompromis mezi principem neměnnosti a principem proměnlivosti manželského majetkového statutu zakotvuje čl. 26 odst. 3 nařízení o majetkových poměrech manželů speciální únikovou doložku (*escape clause*).³⁴⁰ Úniková doložka umožňuje, aby se kterýkoliv z manželů dovolal použití práva státu posledního společného obvyklého pobytu manželů, a to namísto jinak použitelného práva státu prvního společného obvyklého pobytu manželů. Jedná

³³⁷ COESTER-WALTJEN, Dagmar. Connecting Factors to Determine the Law Applicable to Matrimonial Property Regimes. In: ŠARČEVIĆ, Petar, Paul VOLKEN, Andrea BONOMI a Gian P. ROMANO (eds.). *Yearbook of Private International Law. Volume XIX – 2017/2018*. Köln: Otto Schmidt, 2018, s. 199.

³³⁸ V podrobnostech vizte ZAVADILOVÁ, Lucie. *Vypořádání majetkových poměrů manželů v případě zániku manželství rozvodem – aspekty kolizní*. Rigorózní práce. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2017/2018, 174 s., s. 126, 135–136, 142; Ke kritice principu neměnnosti v podrobnostech vizte BONOMI, Andrea. The Proposal for a Regulation on Matrimonial Property: A Critique of the Proposed Rule on the Immutability of the Applicable Law. In: BOELE-WOELKI, Katharina, Nina DETHLOFF a Werner GEPHART (eds.). *Family Law and Culture in Europe: Developments, Challenges and Opportunities*. 1. vyd. Cambridge–Antwerp–Portland: Intersentia, 2014, s. 231–247.

³³⁹ COESTER-WALTJEN, Dagmar. Connecting Factors to Determine the Law Applicable to Matrimonial Property Regimes. In: ŠARČEVIĆ, Petar, Paul VOLKEN, Andrea BONOMI a Gian P. ROMANO (eds.). *Yearbook of Private International Law. Volume XIX – 2017/2018*. Köln: Otto Schmidt, 2018, s. 203; ZAVADILOVÁ, Lucie. *Vypořádání majetkových poměrů manželů v případě zániku manželství rozvodem – aspekty kolizní*. Rigorózní práce. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2017/2018, 174 s., s. 142.

³⁴⁰ COESTER-WALTJEN, Dagmar. Connecting Factors to Determine the Law Applicable to Matrimonial Property Regimes. In: ŠARČEVIĆ, Petar, Paul VOLKEN, Andrea BONOMI a Gian P. ROMANO (eds.). *Yearbook of Private International Law. Volume XIX – 2017/2018*. Köln: Otto Schmidt, 2018, s. 199, 206.

se však skutečně pouze o únikovou doložku, nikoliv další kritérium v kaskádě hraničních určovateli. Změnu tedy může příslušný soud připustit ve výjimečných případech a pouze za splnění předepsaných podmínek.³⁴¹ Podle *Rodríguez Benota* jsou však tyto podmínky příliš komplikované, což znesnadňuje uplatnění únikové doložky.³⁴² Také *Coester-Waltjen* považuje formulaci únikové doložky za problematickou; přesto se však podle jejího názoru jedná o vítaný projev flexibility, který nařízení o majetkových poměrech manželů zakotvuje.³⁴³ Snahou je, aby rozhodný manželský majetkový statut odpovídal legitimnímu očekávání stran a principu nejvyššího spojení mezi právem rozhodným a majetkovými poměry manželů.³⁴⁴

Vzhledem k tomu, že se nařízení o majetkových poměrech manželů nevztahuje pouze na majetkové poměry manželů ve vztazích *inter partes*, ale též na jejich účinky na právní poměry se třetími osobami³⁴⁵, je důležitým principem nařízení také ochrana práv třetích osob. Třetí osoby, jež vstupují s jedním nebo oběma z manželů do právních vztahů, jsou chráněny před negativními důsledky změny rozhodného manželského majetkového statutu, pokud manželé provedou v průběhu manželství retroaktivní volbu práva. Vůči třetím osobám se rovněž nelze dovolat manželského majetkového statutu, jehož

³⁴¹ Bod 51 preambule, čl. 26 odst. 3 nařízení o majetkových poměrech manželů. V podrobnostech vizte COESTER-WALTJEN, Dagmar. Connecting Factors to Determine the Law Applicable to Matrimonial Property Regimes. In: ŠARČEVIĆ, Petar, Paul VOLKEN, Andrea BONOMI a Gian P. ROMANO (eds.). *Yearbook of Private International Law. Volume XIX – 2017/2018*. Köln: Otto Schmidt, 2018, s. 206–211; ZAVADILOVÁ, Lucie. *Vypořádání majetkových poměrů manželů v případě zániku manželství rozvodem – aspekty kolizní*. Rigorózní práce. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2017/2018, 174 s., s. 137–139.

³⁴² RODRÍGUEZ BENOT, Andrés. Los efectos patrimoniales de los matrimonios y de las uniones registradas en la Unión Europea. *Cuadernos de Derecho Transnacional* [online]. 2019, roč. 11, č. 1, s. 42 [cit. 31. 12. 2019].

³⁴³ COESTER-WALTJEN, Dagmar. Connecting Factors to Determine the Law Applicable to Matrimonial Property Regimes. In: ŠARČEVIĆ, Petar, Paul VOLKEN, Andrea BONOMI a Gian P. ROMANO (eds.). *Yearbook of Private International Law. Volume XIX – 2017/2018*. Köln: Otto Schmidt, 2018, s. 211.

³⁴⁴ MARINO, Silvia. Strengthening the European Civil Judicial Cooperation: The Patrimonial Effects of Family Relationships. *Cuadernos de Derecho Transnacional* [online]. 2017, roč. 9, č. 1, s. 282 [cit. 12. 6. 2018].

³⁴⁵ Bod 52 preambule, čl. 27 písm. f) nařízení o majetkových poměrech manželů.

použití nemohly třetí osoby předvídat. Ochrana se třetím osobám poskytuje také při uplatnění únikové doložky.³⁴⁶

Lze shrnout, že kolizní úprava majetkových poměrů manželů v nařízení o majetkových poměrech manželů je založena na principu nejužšího spojení, omezené autonomii vůle stran, preferenci kritéria obvyklého pobytu, univerzální použitelnosti kolizních norem, principu jednotného a neměnného manželského majetkového statutu a principu ochrany práv třetích osob. Mezi principy nařízení o majetkových poměrech manželů je v neposlední řadě rovněž možné zařadit autonomní výklad v něm obsažených pojmů, čemuž se autorka bude podrobně věnovat v podkapitole 3.3 této publikace.

3.3 Kvalifikace a interpretace

Stejně jako v případě vnitrostátní kolizní úpravy i pro účely aplikace unifikované unijní kolizněprávní úpravy ve věcech majetkových poměrů manželů je nutné vymezit základní pojmy. V kontextu nařízení o majetkových poměrech manželů se konkrétně jedná o pojem „majetkové poměry manželů“ a dále koncepty „manželství“ a „manželská majetková smlouva“.³⁴⁷ Vzhledem k tomu, že nařízení o majetkových poměrech manželů doplňuje existující rámec mezinárodního práva soukromého Evropské unie, má interpretace základních pojmů zásadní význam jak pro určení věcného rozsahu nařízení o majetkových poměrech manželů a rozhraničení jeho věcné působnosti ve vztahu k dalším relevantním instrumentům, tak pro následné vymezení věcné působnosti konkrétních kolizních norem obsažených v nařízení o majetkových poměrech manželů.

Na úvod je nutné uvést, že v evropském mezinárodním právu soukromém (potažmo evropském mezinárodním právu rodinném), vykazuje proces

³⁴⁶ Bod 46, 51, 52 preambule, čl. 22 odst. 3, čl. 26 odst. 3, čl. 28 nařízení o majetkových poměrech manželů; V podrobnostech vizte RADEMACHER, Lukas. Changing the Past: Retroactive Choice of Law and the Protection of Third Parties in the European Regulations on Patrimonial Consequences of Marriages and Registered Partnerships. *Cuadernos de Derecho Transnacional* [online]. 2018, roč. 10, č. 1, s. 7–18 [cit. 1. 8. 2018]; ZAVADILOVÁ, Lucie. *Vypořádání majetkových poměrů manželů v případě zániku manželství rozvodem – aspekty kolizní*. Rigorózní práce. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2017/2018, 174 s., s. 128–129, 138, 140–142.

³⁴⁷ Srov. bod 17, 18 preambule, čl. 1 odst. 1, čl. 3 odst. 1 písm. a, b) nařízení o majetkových poměrech manželů.

interpretace a kvalifikace řadu specifík. Byť podle ROZEHNALOVÉ „*ani zde, nežádniká' proces interakce skutkového stavu a právní skutkové podstaty spolu se subsumpcí pod rozsah autonomně interpretovaného rozsahu unifikované kolizní normy*“³⁴⁸, nejde o totožný postup jako u kvalifikace na úrovni norem národních.³⁴⁹

Z hlediska institucionálního představuje specifikum především pravomoc Soudního dvora Evropské unie, jakožto nadnárodního soudu, jednotně interpretovat pojmy použité v unifikovaných kolizních normách.³⁵⁰ Důležitou skutečností, kterou je nezbytné brát při výkladu jednotlivých pojmů obsažených v unijním právu též v úvahu, je neexistence unifikované hmotně-právní úpravy³⁵¹, což platí i pro manželské majetkové právo. Důvodem je absence pravomoci Evropské unie, pokud jde o hmotné rodinné právo.³⁵²

³⁴⁸ ROZEHNALOVÁ, Naděžda. *Instituty českého mezinárodního práva soukromého*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, s. 56; Podle HEISSE a KAUFMANN-MOHI je nutné se přiklonit k širokému chápání institutu kvalifikace. Uvádí, že „... kvalifikace je chápána jako proces subsumpcie, která vyžaduje předběžnou interpretaci pojmů kolizního práva“. Viz HEISS, Helmut a EMESE KAUFMANN-MOHI. Classification: A Subject Matter for a Rome 0 Regulation? In: LEIBLÉ, Stefan (ed.). *General Principles of European Private International Law*. Alphen an den Rijn: Kluwer Law International, 2016, s. 90.

³⁴⁹ V podrobnostech vizte např. TOMASI, Laura, Carola RICCI a Stefania BARIATTI. Characterisation in Family Matters for Purposes of European Private International Law. In: MEEUSEN, Johan, Gert STRAETMANS, Marta PERTEGÁS a Frederik SWENNEN (eds.). *International Family Law for the European Union*. 1. vyd. Antwerp–Oxford: Intersentia, 2007, s. 374–388; BARIATTI, Stefania. Classification (characterization). In: BASEDOW, Jürgen, Giesela RÜHL, Franco FERRARI a Pedro DE MIGUEL ASENSIO (eds.). *Encyclopedia of Private International Law: Volume 1*. 1. vyd. Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2017, s. 359–364.

³⁵⁰ ROZEHNALOVÁ, Naděžda. § 20 Kvalifikace. In: PAUKNEROVÁ, Monika, Naděžda ROZEHNALOVÁ, Marta ZAVADILOVÁ a kol. *Zákon o mezinárodním právu soukromém: komentář*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, s. 146–147; Obdobně ROZEHNALOVÁ, Naděžda. *Instituty českého mezinárodního práva soukromého*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, s. 89–90; RÖSLER, Hannes. Interpretation, autonomous. In: BASEDOW, Jürgen, Giesela RÜHL, Franco FERRARI a Pedro DE MIGUEL ASENSIO (eds.). *Encyclopedia of Private International Law: Volume 2*. 1. vyd. Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2017, s. 1007; Pravomoc Soudního dvora EU závazně vykládat sekundární právo vyplývá z ustanovení čl. 19 odst. 3 písm. b) SEU ve spojení s čl. 267 SFEU.

³⁵¹ Obecně v kontextu unijní úpravy viz ROZEHNALOVÁ, Naděžda. § 20 Kvalifikace. In: PAUKNEROVÁ, Monika, Naděžda ROZEHNALOVÁ, Marta ZAVADILOVÁ a kol. *Zákon o mezinárodním právu soukromém: komentář*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, s. 146–147.

³⁵² Shodně MEEUSEN, Johan, Marta PERTEGÁS, Gert STRAETMANS a Frederik SWENNEN. General Report. In: MEEUSEN, Johan, Gert STRAETMANS, Marta PERTEGÁS a Frederik SWENNEN (eds.). *International Family Law for the European Union*. 1. vyd. Antwerp–Oxford: Intersentia, 2007, s. 21.

Již v Haagském programu, v němž Rada vyzývala Komisi k předložení legislativních návrhů ve věcech rodinněprávních a dědických, bylo výslovně uvedeno, že příslušné unijní instrumenty „by měly zahrnovat otázky mezinárodního práva soukromého a neměly by být založeny na harmonizovaných pojmech ‚rodina‘, ‚manželství‘ nebo dalších pojmech“³⁵³. V neposlední řadě nelze opomenout ani fakt, že při výkladu norem evropského mezinárodního práva soukromého mohou být soudy členských států konfrontovány s instituty vyplývajícími z práva třetích států³⁵⁴, neboť právem rozhodným může být nejenom právo členského státu EU, ale i právo státu třetího³⁵⁵.

V souvislosti s předpisy evropského mezinárodního práva soukromého se zpravidla uplatňují dva základní přístupy k interpretaci v nich obsažených rodinněprávních pojmů. Ideálním, a tedy preferovaným řešením je autonomní interpretace v unifikovaných kolizních normách použitých právních pojmů. Autonomní kvalifikace a interpretace přispívá k jednotnému použití unijního práva a respektuje princip rovnosti právních řádů. Je proto vhodná při výkladu rodinněprávních pojmů, u nichž lze mezi členskými státy EU identifikovat určité „společné jádro“ (*common core*).³⁵⁶ Nicméně, příliš široké a všezahrnující pojmy mohou být členskými státy chápány jako pokus unijního zákonodárce nepřímou unifikovat hmotné rodinné právo, k čemuž

³⁵³ Haagský program: Posílení svobody, bezpečnosti a práva v Evropské unii. *Rada Evropské unie* [online]. 3. 3. 2005, s. 13 [cit. 11. 6. 2018].

³⁵⁴ MEEUSEN, Johan, Marta PERTEGÁS, Gert STRAETMANS a Frederik SWENNEN. General Report. In: MEEUSEN, Johan, Gert STRAETMANS, Marta PERTEGÁS a Frederik SWENNEN (eds.). *International Family Law for the European Union*. 1. vyd. Antwerp–Oxford: Intersentia, 2007, s. 21; BARIATTI, Stefania. Classification (characterization). In: BASEDOW, Jürgen, Giesela RÜHL, Franco FERRARI a Pedro DE MIGUEL ASENSIO (eds.). *Encyclopedia of Private International Law: Volume 1*. 1. vyd. Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2017, s. 359.

³⁵⁵ Srov. čl. 20 nařízení o majetkových poměrech manželů.

³⁵⁶ MEEUSEN, Johan, Marta PERTEGÁS, Gert STRAETMANS a Frederik SWENNEN. General Report. In: MEEUSEN, Johan, Gert STRAETMANS, Marta PERTEGÁS a Frederik SWENNEN (eds.). *International Family Law for the European Union*. 1. vyd. Antwerp–Oxford: Intersentia, 2007, s. 21; TOMASI, Laura, Carola RICCI a Stefania BARIATTI. Characterisation in Family Matters for Purposes of European Private International Law. In: MEEUSEN, Johan, Gert STRAETMANS, Marta PERTEGÁS a Frederik SWENNEN (eds.). *International Family Law for the European Union*. 1. vyd. Antwerp–Oxford: Intersentia, 2007, s. 354–355, 374–375.

ovšem tento nemá pravomoc.³⁵⁷ V případech kontroverzních pojmů, jejichž chápání se v jednotlivých členských státech liší, je vhodnější přístup neautonomní. Pro účely výkladu takového právního pojmu se využívá odkazu na právo určeného členského státu.³⁵⁸ Přičemž se může jednat o odkaz na pojem obsažený v hmotném právu fóra, odkaz na kolizní normy *lex fori*, na jejichž základě se určí právo rozhodné, či odkaz na právo jiného určeného členského státu.³⁵⁹

Obdobně jako i jiné unijní instrumenty, které sjednocují kolizní normy v určité oblasti mezinárodního práva soukromého, ani nařízení o majetkových poměrech manželů neobsahuje obecné ustanovení týkající se procesu kvalifikace.³⁶⁰ Jak ovšem bude podrobně analyzováno v následujících oddílech této publikace, pro účely kvalifikace a interpretace stěžejních pojmů v nařízení o majetkových poměrech manželů kombinuje unijní zákonodárce přístup autonomní i neautonomní.

3.3.1 Výklad pojmu „manželství“

Byť lze v evropských právních řádech pozorovat společný přístup k manželství, i nadále přetrvávají mezi jednotlivými státy značné rozdíly, pokud

³⁵⁷ TOMASI, Laura, Carola RICCI a Stefania BARIATTI. Characterisation in Family Matters for Purposes of European Private International Law. In: MEEUSEN, Johan, Gert STRAETMANS, Marta PERTEGÁS a Frederik SWENNEN (eds.). *International Family Law for the European Union*. 1. vyd. Antwerp–Oxford: Intersentia, 2007, s. 341, 355; K autonomní interpretaci v podrobnostech vizte RÖSLER, Hannes. Interpretation, autonomous. In: BASEDOW, Jürgen, Giesela RÜHL, Franco FERRARI a Pedro DE MIGUEL ASENSIO (eds.). *Encyclopedia of Private International Law: Volume 2*. 1. vyd. Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2017, s. 1006–1015.

³⁵⁸ MEEUSEN, Johan, Marta PERTEGÁS, Gert STRAETMANS a Frederik SWENNEN. General Report. In: MEEUSEN, Johan, Gert STRAETMANS, Marta PERTEGÁS a Frederik SWENNEN (eds.). *International Family Law for the European Union*. 1. vyd. Antwerp–Oxford: Intersentia, 2007, s. 21; TOMASI, Laura, Carola RICCI a Stefania BARIATTI. Characterisation in Family Matters for Purposes of European Private International Law. In: MEEUSEN, Johan, Gert STRAETMANS, Marta PERTEGÁS a Frederik SWENNEN (eds.). *International Family Law for the European Union*. 1. vyd. Antwerp–Oxford: Intersentia, 2007, s. 341, 356.

³⁵⁹ BARIATTI, Stefania. Classification (characterization). In: BASEDOW, Jürgen, Giesela RÜHL, Franco FERRARI a Pedro DE MIGUEL ASENSIO (eds.). *Encyclopedia of Private International Law: Volume 1*. 1. vyd. Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2017, s. 362.

³⁶⁰ Shodně HEISS, Helmut a Emese KAUFMANN-MOHI. Classification: A Subject Matter for a Rome 0 Regulation? In: LEIBL, Stefan (ed.). *General Principles of European Private International Law*. Alphen an den Rijn: Kluwer Law International, 2016, s. 88.

jde o obecné chápání tohoto institutu a jeho detailnější úpravu. Manželství se zpravidla popisuje jako celoživotní, osobní svazek mezi dvěma osobami, založený na základě vzájemného souhlasu, který byl vyjádřen určitým formalizovaným způsobem.³⁶¹ Zatímco však některé členské státy EU otevřely institut manželství i stejnopohlavním párům³⁶², jiné stále vychází z tradičního, heterosexuálního konceptu manželství³⁶³.

Institutu manželství se mezinárodní právo soukromé věnuje z pohledu třech základních otázek. Prvním hlediskem je určování práva rozhodného pro uzavření manželství. Předmětem zájmu mezinárodního práva soukromého je dále problematika platnosti manželství uzavřeného v zahraničí. Třetím aspektem je určování práva rozhodného pro účinky manželství, ať již osobní či majetkové.³⁶⁴ I přesto, že jsou všechny tyto otázky provázané, pro účely předkládané publikace bude pojem manželství posuzován pouze v souvislosti s majetkovými poměry manželů.³⁶⁵

Pojem „manželství“ (resp. „manžel“) používá nařízení Rady (ES) č. 2201/2003 ze dne 27. 11. 2003 o soudní příslušnosti, uznání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti a o zrušení nařízení (ES) č. 1347/2000 (dále jen „nařízení Brusel IIbis“), nařízení Rady (EU) č. 1259/2010 ze dne 20. 12. 2010, kterým se zavádí posílená spolupráce v oblasti rozhodného práva ve věcech rozvodu a rozluky (dále jen „nařízení

³⁶¹ COESTER-WALTJEN, Dagmar. Marriage. In: BASEDOW, Jürgen, Klaus J. HOPT, Reinhard ZIMMERMANN a Andreas STIER (eds.). *The Max Planck Encyclopedia of European Private Law: Volume II*. 1. vyd. Oxford: Oxford University Press, 2012, s. 1154.

³⁶² Uzavření manželství osob stejného pohlaví připouští třináct členských států EU, konkrétně Belgie, Dánsko, Finsko, Francie, Irsko, Lucembursko, Malta, Německo, Nizozemsko, Portugalsko, Rakousko, Španělsko a Švédsko. Viz Manželství. *Evropská unie* [online]. 12. 2. 2021 [cit. 22. 6. 2021].

³⁶³ Obdobně GONZÁLES BEILFUSS, Cristina. The Proposal for a Council Regulation on the Property Consequences of Registered Partnerships. In: ŠARČEVIĆ, Petar, Paul VOLKEN, Andrea BONOMI a Gian P. ROMANO (eds.). *Yearbook of Private International Law. Volume XIII – 2011*. Munich: Sellier. European Law Publishers, 2011, s. 185.

³⁶⁴ COESTER-WALTJEN, Dagmar. Marriage. In: BASEDOW, Jürgen, Giesela RÜHL, Franco FERRARI a Pedro DE MIGUEL ASENSIO (eds.). *Encyclopedia of Private International Law: Volume 2*. 1. vyd. Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2017, s. 1226.

³⁶⁵ Tento oddíl byl zpracován na podkladě autorčina příspěvku ZAVADILOVÁ, Lucie. The Concept of Marriage in European Private International Law. In: KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, Martin KORNEJL a Jiří VALDHANS (eds.). *Dny práva 2018 – Days of Law 2018: Part I. Marriage for all?* [online]. Brno: Masarykova univerzita, 2019, s. 176–195 [cit. 9. 9. 2019].

Řím III⁶⁶), i nařízení Rady (ES) č. 4/2009 ze dne 18. 12. 2008 o příslušnosti, právu rozhodném, uznávání a výkonu rozhodnutí a o spolupráci ve věcech vyživovacích povinností (dále jen „nařízení o výživném“)⁶⁷. Manželský status je tedy právním základem pro užívání řady práv vyplývajících z práva EU. Nicméně, žádný z unijních předpisů pojem „manželství“ či „manžel“ nedefinuje.⁶⁸ Uvedené platí rovněž pro nařízení o majetkových poměrech manželů. Aby ovšem bylo možné aplikovat některý z předpisů evropského mezinárodního práva rodinného, který zahrnuje pojem manželství, musí soudy členských států EU rozhodnout, zda považují určitý právní svazek, jehož se řízení týká, za manželství.⁶⁹

Pro účely této publikace je stěžejní, že instituty manželství a registrovaného partnerství vymezují věcnou působnost nařízení o majetkových poměrech manželů a nařízení o majetkových důsledcích registrovaného partnerství. Problém spočívá v tom, že byť jsou tyto předpisy do značné míry paralelní, hranice jejich použitelnosti není zcela ostrá a jasně vymezená.⁷⁰ Vzhledem k tomu, že manželství i registrované partnerství může být, v závislosti na vnitrostátním právu příslušného členského státu, otevřeno párům opačného pohlaví i párům stejného pohlaví, jsou oba tyto instrumenty neutrální z hlediska pohlaví.⁷¹ Rozlišujícím kritériem pro použití jednoho z předpisů tedy není sexuální orientace osob.

³⁶⁶ Srov. bod 10, 26 preambule, čl. 1 odst. 2 písm. b), čl. 13 nařízení Řím III. Je ovšem nezbytné upozornit, že do posílené spolupráce na tomto nařízení se Česká republika prozatím nezapojila. Srov. bod 6 preambule nařízení Řím III.

³⁶⁷ Srov. bod 11, 25 preambule, čl. 1 odst. 1, čl. 22 nařízení o výživném.

³⁶⁸ Shodně TOMASI, Laura, Carola RICCI a Stefania BARIATTI. Characterisation in Family Matters for Purposes of European Private International Law. In: MEEUSEN, Johan, Gert STRAETMANS, Marta PERTEGÁS a Frederik SWENNEN (eds.). *International Family Law for the European Union*. 1. vyd. Antwerp–Oxford: Intersentia, 2007, s. 342.

³⁶⁹ GRAY, Jacqueline a Pablo QUINZÁ REDONDO. Stress-Testing the EU Proposal on Matrimonial Property Regimes: Co-operation between EU Private International Law Instruments on Family Matters and Succession. *Family & Recht* [online]. 2013 [cit. 5. 2. 2018].

³⁷⁰ Shodně GONZÁLES BEILFUSS, Cristina. The Proposal for a Council Regulation on the Property Consequences of Registered Partnerships. In: ŠARČEVIĆ, Petar, Paul VOLKEN, Andrea BONOMI a Gian P. ROMANO (eds.). *Yearbook of Private International Law. Volume XIII – 2011*. Munich: Sellier. European Law Publishers, 2011, s. 184.

³⁷¹ Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů. Brusel: Evropská komise, 16. 3. 2011, KOM(2011) 125 v konečném znění, s. 6.

Na možné nejasnosti a problémy při aplikaci nařízení o majetkových poměrech manželů v této souvislosti upozorňují i národní zpravodajové v rámci již výše zmíněného evropského projektu *Personalized Solutions in European Family and Succession Law*. Jako problematické předvídají především situace, bude-li právem rozhodným pro majetkové poměry manželů právo státu, jenž nezná stejnopohlavní manželství.³⁷²

Registrované partnerství je v čl. 3 odst. 1 písm. a) nařízení o majetkových důsledcích registrovaného partnerství vymezeno autonomně jako „*právně upravený režim společného života dvou osob, jehož registrace je podle dotčeného práva povinná a jenž splňuje právní náležitosti vyžadované tímto právem pro jeho vznik*“³⁷³. Přičemž skutečný obsah pojmu „registrované partnerství“ má být i nadále vymezen ve vnitrostátním hmotném právu členských států. Výslovně je navíc uvedeno, že členským státům, jež ve svých právních řádech neupravují registrované partnerství, nevzniká na základě nařízení o majetkových důsledcích registrovaného partnerství povinnost tento institut do svého hmotného práva zavést.³⁷⁴ Z uvedené definice je rovněž možné dovodit, že úprava obsažená v nařízení o majetkových důsledcích registrovaného partnerství se nevztahuje na nesezdané (*de facto*) svazky.³⁷⁵

Zatímco tedy nařízení o majetkových důsledcích registrovaného partnerství definuje pojem „registrované partnerství“, v případě konceptu manželství

³⁷² Srov. národní zprávy Belgie, Bulharska, České republiky, Chorvatska, Německa či Rakouska. V podrobnostech vizte RUGGERI, Lucia, Ivana KUNDA a Sandra WINKLER (eds.). *Family Property and Succession in EU Member States: National Reports on the Collected Data* [online]. 1. vyd. Rijeka: University of Rijeka, Faculty of Law, 2019, 709 s. [cit. 4. 6. 2019].

³⁷³ V podrobnostech vizte DUTTA, Anatol. Beyond Husband and Wife – New Couple Regimes and the European Property Regulations. In: ŠARČEVIĆ, Petar, Paul VOLKÉN, Andrea BONOMI a Gian P. ROMANO (eds.). *Yearbook of Private International Law. Volume XLIX – 2017/2018*. Köln: Otto Schmidt, 2018, s. 146–148.

³⁷⁴ Bod 17 preambule nařízení o majetkových důsledcích registrovaného partnerství.

³⁷⁵ Srov. bod 16 preambule nařízení o majetkových důsledcích registrovaného partnerství; Shodně KYSELOVSKÁ, Tereza. Příslušnost, rozhodné právo a uznání a výkon rozhodnutí v oblasti rodinného práva. In: ROZEHNALOVÁ, Naděžda, Klára DRLIČKOVÁ, Tereza KYSELOVSKÁ a Jiří VALDHANS. *Mezinárodní právo soukromé Evropské unie*. 2. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018, s. 338; Ve prospěch zahrnutí nesezdaných svazků do působnosti nařízení o majetkových důsledcích registrovaného partnerství se v průběhu legislativního procesu vyslovili zástupci Maďarska a Slovinska. Návrh však nebyl přijat. Viz RODRÍGUEZ BENOT, Andrés. Los efectos patrimoniales de los matrimonios y de las uniones registradas en la Unión Europea. *Cuadernos de Derecho Transnacional* [online]. 2019, roč. 11, č. 1, s. 24, pozn. č. 60 [cit. 31. 12. 2019].

je situace odlišná.³⁷⁶ Nařízení o majetkových poměrech manželů neobsahuje autonomní definici „manželství“, nýbrž pro účely vymezení tohoto pojmu odkazuje na vnitrostátní právo členského státu.³⁷⁷ Je nesporné, že nařízení o majetkových poměrech manželů se aplikuje na majetkové důsledky monogamních manželství osob různého pohlaví, jež představují společné jádro definice manželství ve všech právních řádech.³⁷⁸ Lze si ovšem klást otázku, zda by se toto nařízení mělo používat také ve věcech majetkových důsledků stejnopohlavních manželství³⁷⁹, která do svých právních řádů postupně zavádí řada členských států.

Z formulace obsažené v preambuli nařízení o majetkových poměrech manželů, že pojem „manželství“ „je vymezen vnitrostátním právem členských států“³⁸⁰, ovšem jasně nevyplývá, podle práva kterého členského státu se má koncept manželství kvalifikovat.³⁸¹ Použije-li se kvalifikace podle *lex fori*, mohou být manželé vystaveni riziku, že jejich stejnopohlavní manželství nebude uznáno a soud členského státu se odmítne zabývat majetkovými účinky takového

³⁷⁶ Shodně DUTTA, Anatol. Beyond Husband and Wife – New Couple Regimes and the European Property Regulations. In: ŠARČEVIĆ, Petar, Paul VOLKEN, Andrea BONOMI a Gian P. ROMANO (eds.). *Yearbook of Private International Law. Volume XIX – 2017/2018*. Köln: Otto Schmidt, 2018, s. 146.

³⁷⁷ Bod 17 preambule nařízení o majetkových poměrech manželů.

³⁷⁸ DUTTA, Anatol. Beyond Husband and Wife – New Couple Regimes and the European Property Regulations. In: ŠARČEVIĆ, Petar, Paul VOLKEN, Andrea BONOMI a Gian P. ROMANO (eds.). *Yearbook of Private International Law. Volume XIX – 2017/2018*. Köln: Otto Schmidt, 2018, s. 148.

³⁷⁹ V této souvislosti lze upozornit, že stejnopohlavní manželství jsou (prozatím) vyloučena z věcné působnosti nařízení Brusel IIbis, neboť institut stejnopohlavního manželství nespádá do rozsahu autonomně interpretovaného pojmu „manželství“. V případě nařízení Řím III záleží na přístupu jednotlivých členských států, zda uznávají stejnopohlavní manželství, a zda tedy tento předpis používají i k určení práva rozhodného pro rozvod stejnopohlavních manželství. Pokud jde o nařízení o výživném, toto je aplikovatelné i na vyživovací povinnosti vyplývající ze stejnopohlavních manželství. Viz PINTENS, Walter a Jens M. SCHERPE. Same-sex marriages. In: BASEDOW, Jürgen, Giesela RÜHL, Franco FERRARI a Pedro DE MIGUEL ASENSIO (eds.). *Encyclopedia of Private International Law: Volume 2*. 1. vyd. Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2017, s. 1606–1607.

³⁸⁰ Bod 17 preambule nařízení o majetkových poměrech manželů.

³⁸¹ MARINO, Silvia. Strengthening the European Civil Judicial Cooperation: The Patrimonial Effects of Family Relationships. *Cuadernos de Derecho Transnacional* [online]. 2017, roč. 9, č. 1, s. 267 [cit. 12. 6. 2018]; V podrobnostech vizte DUTTA, Anatol. Beyond Husband and Wife – New Couple Regimes and the European Property Regulations. In: ŠARČEVIĆ, Petar, Paul VOLKEN, Andrea BONOMI a Gian P. ROMANO (eds.). *Yearbook of Private International Law. Volume XIX – 2017/2018*. Köln: Otto Schmidt, 2018, s. 149.

svazku.³⁸² Negativním důsledkem přístupu podle *lex fori* je proto narušení rozhodovací jednoty při aplikaci unifikované unijní právní úpravy. Neboť majetkové důsledky stejnopohlavního manželství mohou být v závislosti na právu fóra podřízeny nařízením o majetkových poměrech manželů (pokud *lex fori* takové svazky uznává), nebo nařízením o majetkových důsledcích registrovaného partnerství (neuznává-li *lex fori* stejnopohlavní manželství). Pokud se při právním hodnocení takového svazku bude postupovat podle *lex loci registrationis*³⁸³, resp. *lex loci actus*, může být soud členského státu nucen uznat status vyplývající z cizího práva, který je jeho právnímu řádu neznámý a který může být v rozporu s veřejným pořádkem fóra.³⁸⁴

Ve prospěch kvalifikace *lex fori* hovoří i skutečnost, že nařízením o majetkových poměrech manželů obsahuje dostatečné záruky, které umožňují soudům členských států, jejichž právo fóra vymezuje pojem „manželství“ restriktivně, aby se vyhnuly aplikaci tohoto nařízení na situace majetkových důsledků stejnopohlavních manželství. Mezi takové „pojistky“ lze zařadit především ustanovení o tzv. alternativní příslušnosti, podle něhož se může soud členského státu, který podle svých norem mezinárodního práva soukromého neuznává dotčené manželství, prohlásit za nepřislušný. A dále je to výhrada veřejného pořádku³⁸⁵, čemuž se autorka bude věnovat v oddíle 3.5.2 této publikace.

³⁸² Srov. bod 17 preambule nařízení o majetkových poměrech manželů. Shodně MARINO, Silvia. Strengthening the European Civil Judicial Cooperation: The Patrimonial Effects of Family Relationships. *Cuadernos de Derecho Transnacional* [online]. 2017, roč. 9, č. 1, s. 267 [cit. 12. 6. 2018].

³⁸³ DUTTA, Anatol. Beyond Husband and Wife – New Couple Regimes and the European Property Regulations. In: ŠARČEVIĆ, Petar, Paul VOLKEN, Andrea BONOMI a Gian P. ROMANO (eds.). *Yearbook of Private International Law. Volume XIX – 2017/2018*. Köln: Otto Schmidt, 2018, s. 150.

³⁸⁴ Srov. bod 17 preambule nařízení o majetkových poměrech manželů. Shodně MARINO, Silvia. Strengthening the European Civil Judicial Cooperation: The Patrimonial Effects of Family Relationships. *Cuadernos de Derecho Transnacional* [online]. 2017, roč. 9, č. 1, s. 267 [cit. 12. 6. 2018].

³⁸⁵ Srov. bod 38, 54 preambule, čl. 9, čl. 31 nařízení o majetkových poměrech manželů. Viz DUTTA, Anatol. Beyond Husband and Wife – New Couple Regimes and the European Property Regulations. In: ŠARČEVIĆ, Petar, Paul VOLKEN, Andrea BONOMI a Gian P. ROMANO (eds.). *Yearbook of Private International Law. Volume XIX – 2017/2018*. Köln: Otto Schmidt, 2018, s. 151; ZAVADILOVÁ, Lucie. The Concept of Marriage in European Private International Law. In: KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, Martin KORNEL a Jiří VALDHANS (eds.). *Dny práva 2018 – Days of Law 2018: Part I. Marriage for all?* [online]. Brno: Masarykova univerzita, 2019, s. 187–188 [cit. 9. 9. 2019]. K alternativní příslušnosti v podrobnostech vizte FRANZINA, Pietro. Jurisdiction in Matters Relating to Property Regimes Under EU Private International Law. In: ŠARČEVIĆ, Petar, Paul VOLKEN, Andrea BONOMI a Gian P. ROMANO (eds.). *Yearbook of Private International Law. Volume XIX – 2017/2018*. Köln: Otto Schmidt, 2018, s. 184–189.

Lze se tedy přiklonit k převažujícímu názoru, že kvalifikace stejnopohlavního manželství bude provedena podle *lex fori*.³⁸⁶ Následně je ovšem nutné se vypořádat s další otázkou, a to, jak členský stát fóra stejnopohlavní manželství kvalifikuje.³⁸⁷ V této souvislosti je nezbytné zdůraznit, že členské státy, jež neuznávají institut stejnopohlavního manželství, nemají povinnost na takové situace aplikovat předpisy evropského mezinárodního práva soukromého týkající se manželství.³⁸⁸

V odborné literatuře³⁸⁹ se diskutují tři možná řešení, která se nabízí soudům členských států, jež ve svém hmotném právu neupravují institut stejnopo-

³⁸⁶ VIARENGO, Ilaria. The EU Proposal on Matrimonial Property Regimes – Some General Remarks. In: ŠARČEVIĆ, Petar, Paul VOLKEN, Andrea BONOMI a Gian P. ROMANO (eds.). *Yearbook of Private International Law. Volume XIII – 2011*. Munich: Sellier. European Law Publishers, 2011, s. 202, pozn. č. 13; COESTER-WALTJEN, Dagmar. Connecting Factors to Determine the Law Applicable to Matrimonial Property Regimes. In: ŠARČEVIĆ, Petar, Paul VOLKEN, Andrea BONOMI a Gian P. ROMANO (eds.). *Yearbook of Private International Law. Volume XIX – 2017/2018*. Köln: Otto Schmidt, 2018, s. 198; S odkazem na další autory též DUTTA, Anatol. Beyond Husband and Wife – New Couple Regimes and the European Property Regulations. In: ŠARČEVIĆ, Petar, Paul VOLKEN, Andrea BONOMI a Gian P. ROMANO (eds.). *Yearbook of Private International Law. Volume XIX – 2017/2018*. Köln: Otto Schmidt, 2018, s. 149. Nutno uvést, že sám Dutta není zcela přesvědčen o vhodnosti přístupu podle *lex fori*.

³⁸⁷ DUTTA, Anatol. Beyond Husband and Wife – New Couple Regimes and the European Property Regulations. In: ŠARČEVIĆ, Petar, Paul VOLKEN, Andrea BONOMI a Gian P. ROMANO (eds.). *Yearbook of Private International Law. Volume XIX – 2017/2018*. Köln: Otto Schmidt, 2018, s. 151.

³⁸⁸ Srov. bod 64 preambule nařízení o majetkových poměrech manželů, podle něhož by uznání a výkon rozhodnutí ve věcech majetkových poměrů manželů na základě nařízení nemělo v žádném případě znamenat uznání manželství, jež je základem majetkových poměrů manželů vedoucích k vydání tohoto rozhodnutí. Viz GRAY, Jacqueline a Pablo QUINZÁ REDONDO. Stress-Testing the EU Proposal on Matrimonial Property Regimes: Co-operation between EU Private International Law Instruments on Family Matters and Succession. *Family & Recht* [online]. 2013 [cit. 5. 2. 2018]; MARINO, Silvia. Strengthening the European Civil Judicial Cooperation: The Patrimonial Effects of Family Relationships. *Cuadernos de Derecho Transnacional* [online]. 2017, roč. 9, č. 1, s. 268 [cit. 12. 6. 2018]; Některé členské státy totiž vyjádřily v průběhu procesu přijímání nařízení o majetkových poměrech manželů obavy, že i když nebudou na základě budoucího unijního nástroje nuceny zavádět do svých vnitrostátních právních řádů jim neznámé instituty, mohlo by již samotné uznání majetkových důsledků vyplývajících z takového svazku uzavřeného podle cizího práva mít v tomto státě nepřímý účinek na jejich vnitrostátní rodinné právo a politiku. Viz návrh rozhodnutí o povolení posílené spolupráce, s. 2–3.

³⁸⁹ GRAY, Jacqueline a Pablo QUINZÁ REDONDO. Stress-Testing the EU Proposal on Matrimonial Property Regimes: Co-operation between EU Private International Law Instruments on Family Matters and Succession. *Family & Recht* [online]. 2013 [cit. 5. 2. 2018]; MARINO, Silvia. Strengthening the European Civil Judicial Cooperation: The Patrimonial Effects of Family Relationships. *Cuadernos de Derecho Transnacional* [online]. 2017, roč. 9, č. 1, s. 267–268 [cit. 12. 6. 2018].

hlavního manželství. Podle prvního přístupu mohou členské státy odmítnout přiznat stejnopohlavnímu manželství jakékoli účinky včetně majetkových důsledků vyplývajících z tohoto svazku.³⁹⁰ Na takový pár bude příslušný členský stát pohlížet jako na osoby, které mají určitý majetek ve spoluvlastnictví.³⁹¹ Druhé řešení umožňuje soudům členských států, aby částečně nebo úplně uznaly majetkové důsledky stejnopohlavního manželství uzavřeného v zahraničí.³⁹² Soud členského státu tedy bude stejnopohlavní manželství považovat za skutečnost, která nastala v zahraničí a s níž jsou spojeny určité majetkové důsledky, aniž by uznával stejnopohlavní manželství jako status nabytý v zahraničí.³⁹³ V souladu s třetí variantou mohou soudy členských států, jež ve svém hmotném právu upravují institut registrovaného partnerství osob stejného pohlaví, „ponížít“ (*downgrade*) stejnopohlavní manželství uzavřené v zahraničí na stejnopohlavní registrované partnerství podle *lex fori*.³⁹⁴ Byť uvedené řešení nemusí odpovídat legitimnímu očekávání manželů³⁹⁵, lze kvitovat, že se takovému svazku přiznají alespoň nějaké účinky.³⁹⁶

³⁹⁰ GRAY, Jacqueline a Pablo QUINZÁ REDONDO. Stress-Testing the EU Proposal on Matrimonial Property Regimes: Co-operation between EU Private International Law Instruments on Family Matters and Succession. *Family & Recht* [online]. 2013 [cit. 5. 2. 2018].

³⁹¹ V kontextu nařízení o majetkových důsledcích registrovaného partnerství obdobně viz Key features of Council regulation (EU) 2016/1104 of 24 June 2016 implementing enhanced cooperation in the area of jurisdiction, applicable law and the recognition and enforcement of decisions in matters of the property consequences of registered partnerships. *Hague Conference on Private International Law* [online]. [cit. 13. 12. 2018]. s. 3.

³⁹² GRAY, Jacqueline a Pablo QUINZÁ REDONDO. Stress-Testing the EU Proposal on Matrimonial Property Regimes: Co-operation between EU Private International Law Instruments on Family Matters and Succession. *Family & Recht* [online]. 2013 [cit. 5. 2. 2018].

³⁹³ MARINO, Silvia. Strengthening the European Civil Judicial Cooperation: The Patrimonial Effects of Family Relationships. *Cuadernos de Derecho Transnacional* [online]. 2017, roč. 9, č. 1, s. 268 [cit. 12. 6. 2018].

³⁹⁴ GRAY, Jacqueline a Pablo QUINZÁ REDONDO. Stress-Testing the EU Proposal on Matrimonial Property Regimes: Co-operation between EU Private International Law Instruments on Family Matters and Succession. *Family & Recht* [online]. 2013 [cit. 5. 2. 2018].

³⁹⁵ MARINO, Silvia. Strengthening the European Civil Judicial Cooperation: The Patrimonial Effects of Family Relationships. *Cuadernos de Derecho Transnacional* [online]. 2017, roč. 9, č. 1, s. 268 [cit. 12. 6. 2018].

³⁹⁶ K tomuto řešení se přiklání i oficiální webové stránky EU. Zde se uvádí, že „v zemích, které neumožňují manželství osob stejného pohlaví, ale zavedly určitou formu registrovaného partnerství, vyplývají v zásadě ze sňatku osob stejného pohlaví uzavřeného v zahraničí stejná práva jako z registrovaného partnerství.“ Viz Registrovaná partnerství. *Evropská unie* [online]. 24. 1. 2019 [cit. 2. 7. 2019].

Je proto na každém členském státu, aby podle svého práva rozhodl, zda bude nařízení o majetkových poměrech manželů aplikovat též na majetkové důsledky stejnopohlavních manželství.³⁹⁷ Z uvedeného vyplývá, že např. Nizozemsko, jež jako první stát světa otevřelo manželství i párům stejného pohlaví³⁹⁸, zahrne majetkové poměry stejnopohlavních manželů do věcné působnosti nařízení o majetkových poměrech manželů. Naopak Česká republika je reprezentantem států, které připouští pouze manželství osob různého pohlaví. Podle autorčina názoru budou české soudy podřizovat problematiku majetkových důsledků stejnopohlavního manželství uzavřeného v zahraničí spíše pod věcný rozsah nařízení o majetkových důsledcích registrovaného partnerství.³⁹⁹ Obdobné řešení (tj. kvalifikace stejnopohlavního manželství jako registrovaného partnerství) se předpokládá např. i pro účely chorvatské právní úpravy.⁴⁰⁰ Jak ovšem bylo uvedeno v podkapitole 2.3 této publikace, řešení uvedené otázky není vyjasněno ani pro účely aplikace vnitrostátní kolizní úpravy majetkových poměrů manželů v ZMPS.

Na tomto místě lze shrnout, že absence společného chápání pojmu „manželství“ se ukázala být překážkou procesu unifikace kolizní úpravy majetkových poměrů manželů v rámci EU. Tato skutečnost byla důvodem (resp. jedním z důvodů), proč bylo nařízení o majetkových poměrech manželů přijato pouze formou posílené spolupráce. Je možné předpokládat, že chybějící autonomní definice pojmu „manželství“ povede ke kvalifikačním

³⁹⁷ PINTENS, Walter a Jens M. SCHERPE. Same-sex marriages. In: BASEDOW, Jürgen, Giesela RÜHL, Franco FERRARI a Pedro DE MIGUEL ASENSIO (eds.). *Encyclopedia of Private International Law: Volume 2*. 1. vyd. Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2017, s. 1607.

³⁹⁸ Stejnopohlavní manželství bylo v Nizozemsku legalizováno v roce 2001. Viz *Ibid.*, s. 1604.

³⁹⁹ Shodně ZAVADILOVÁ, Lucie. Cross-border issues. In: RUGGERI, Lucia, Ivana KUNDA a Sandra WINKLER (eds.). *Family Property and Succession in EU Member States: National Reports on the Collected Data* [online]. 1. vyd. Rijeka: University of Rijeka, Faculty of Law, 2019, s. 146 [cit. 4. 6. 2019]; Vzhledem k tomu, že pro účely výkladu pojmu „manželství“ odkazuje nařízení o majetkových poměrech manželů výslovně na vnitrostátní právo, mohou i v tomto případě české soudy postupovat podle kvalifikačních pravidel uvedených v § 20 ZMPS. Obecně v kontextu kvalifikace viz BRÍZA, Petr. § 20 Kvalifikace. In: BRÍZA, Petr, Tomáš BRICHÁČEK, Zuzana FIŠEROVÁ a kol. *Zákon o mezinárodním právu soukromém: komentář*. 1. vyd. Plzeň: C. H. Beck, 2014, s. 129, 135.

⁴⁰⁰ KUNDA, Ivana. Cross-border issues. In: RUGGERI, Lucia, Ivana KUNDA a Sandra WINKLER (eds.). *Family Property and Succession in EU Member States: National Reports on the Collected Data* [online]. 1. vyd. Rijeka: University of Rijeka, Faculty of Law, 2019, s. 78 [cit. 4. 6. 2019].

problémům. S ohledem na neexistenci pravomocí Evropské unie sjednocovat hmotné rodinné právo ovšem nebylo možné přijmout jiné řešení. Neutralita nařízení o majetkových poměrech manželů z hlediska pohlaví umožňuje soudům jednotlivých členských států, aby rozhodly, zda budou toto nařízení aplikovat i na majetkové důsledky stejnopohlavních manželství. V České republice bude stejnopohlavní manželství uzavřené v zahraničí pravděpodobně „poníženo“ na registrované partnerství, jehož majetkové důsledky budou podřízeny nařízení o majetkových důsledcích registrovaného partnerství. Nezbyvá než akceptovat, že věcná působnost nařízení o majetkových poměrech manželů (a obdobně též nařízení o majetkových důsledcích registrovaného partnerství) se bude lišit v závislosti na národních právních rádech členských států a jejich přístupu k institutům jejich právu neznámým. Otázka, jakým způsobem se budou kvalifikovat manželství osob stejného pohlaví tak zůstává otevřená. Nelze ji ovšem přeceňovat, neboť institut stejnopohlavního manželství je již známý většině právních řádů členských států.⁴⁰¹ České soudy nicméně mohou tomuto kvalifikačnímu problému čelit i nadále.

3.3.2 Výklad pojmu „majetkové poměry manželů“

Východím předpokladem pro použití unifikované kolizněprávní úpravy v nařízení o majetkových poměrech manželů je interpretace pojmu „majetkové poměry manželů“⁴⁰², kterým je vymezena věcná působnost tohoto nařízení.⁴⁰³ Zatímco koncept „manželství“ se má vykládat podle *lex fori*, v případě pojmu „majetkové poměry manželů“ se uplatňuje přístup autonomní.⁴⁰⁴ Požadavek autonomní interpretace konceptu majetkových poměrů manželů odpovídá přístupu, že pojmy použité k rozhraničení věcné působnosti příslušného předpisu evropského mezinárodního práva soukromého,

⁴⁰¹ Stejnopohlavní manželství neuznává sedm zúčastněných členských států, konkrétně Bulharsko, Česká republika, Chorvatsko, Itálie, Kypr, Řecko a Slovinsko. Z nich pouze Bulharsko neumožňuje ani uzavření registrovaného partnerství. Viz Registrovaná partnerství. *Evropská unie* [online]. 24. 1. 2019 [cit. 2. 7. 2019].

⁴⁰² Tento oddíl byl zpracován na podkladě autorčina článku ZAVADILOVÁ, Lucie. Majetkové poměry manželů v judikatuře Soudního dvora EU. *Právní rozhledy*, 2019, roč. 27, č. 7, s. 229–234.

⁴⁰³ Čl. 1 odst. 1 věta první nařízení o majetkových poměrech manželů. V dalších jazykových verzích například jako *matrimonial property regimes*, *ehelicher Güterstand*, *régime matrimonial*, *majetkové režimy manželů* nebo *małżeński ustrój majątkow*.

⁴⁰⁴ Bod 18 preambule nařízení o majetkových poměrech manželů.

by měly (resp. dokonce musely) být vykládány autonomně. Zřejmým důvodem je podpora jednotné aplikace unijního instrumentu.⁴⁰⁵

K nutnosti autonomní interpretace unijních pojmů se Soudní dvůr Evropské unie poprvé vyjádřil ve svém již notoricky známém rozhodnutí *LTU proti Eurocontrol*, ve věci C-29/76⁴⁰⁶, v němž se zabýval výkladem pojmu „věci občanské a obchodní“ v režimu Úmluvy ze dne 27. 9. 1968 o příslušnosti soudů a o výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech, ve znění úmluv o přistoupení v rámci postupného rozšiřování Evropské unie (dále jen „Bruselská úmluva“). Za klíčové lze označit konstatování, že při interpretaci uvedeného pojmu nelze vycházet pouze z právního řádu určitého státu. Primárně se má přihlížet k cílům a systematické Bruselské úmluvy, sekundárně k obecným zásadám, jež jsou společné právním řádům smluvních států.⁴⁰⁷ Na tuto argumentaci SDEU ustáleně odkazuje, resp. ji rozvíjí ve své další judikatuře.⁴⁰⁸

Uvedené závěry se uplatní i při interpretaci pojmu „majetkové poměry manželů“ pro účely nařízení o majetkových poměrech manželů. Autonomní a v rámci Evropské unie jednotný výklad tohoto pojmu je nezbytné provádět v souladu s cíli a systematickým uspořádáním nařízení o majetkových

⁴⁰⁵ Srov. TOMASI, Laura, Carola RICCI a Stefania BARIATTI. Characterisation in Family Matters for Purposes of European Private International Law. In: MEEUSEN, Johan, Gert STRAETMANS, Marta PERTEGÁS a Frederik SWENNEN (eds.). *International Family Law for the European Union*. 1. vyd. Antwerp–Oxford: Intersentia, 2007, s. 383; BARIATTI, Stefania. Classification (characterization). In: BASEDOW, Jürgen, Giesela RÜHL, Franco FERRARI a Pedro DE MIGUEL ASENSIO (eds.). *Encyclopedia of Private International Law: Volume 1*. 1. vyd. Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2017, s. 363.

⁴⁰⁶ Rozsudek Soudního dvora ze dne 14. 10. 1976, *LTU Lufittransportunternehmen GmbH & Co. KG proti Eurocontrol*, věc C-29/76.

⁴⁰⁷ Rozsudek Soudního dvora ze dne 14. 10. 1976, *LTU Lufittransportunternehmen GmbH & Co. KG proti Eurocontrol*, věc C-29/76, bod 5; Při interpretaci předpisů z oblasti evropského mezinárodního práva soukromého používá SDEU výklad systematický, srovnávací, historický a zejména výklad teleologický. Viz PAUKNEROVÁ, Monika. *Evropské mezinárodní právo soukromé*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 65.

⁴⁰⁸ Z poslední doby vizte např. rozsudek Soudního dvora (velkého senátu) ze dne 18. 10. 2016, *Republik Griechenland proti Grigoriosu Nikiforidisoni*, věc C-135/15, bod 28; rozsudek Soudního dvora (druhého senátu) ze dne 18. 5. 2017, *Hummel Holding A/S proti Nike Inc. a Nike Retail B.V.*, věc C-617/15, bod 22; rozsudek Soudního dvora (druhého senátu) ze dne 1. 3. 2018, *Doris Margret Lisette Mahnkopf*, věc C-558/16, bod 32; rozsudek Soudního dvora (šestého senátu) ze dne 17. 1. 2019, *Klaus Manuel Maria Brisch*, věc C-102/18, bod 22; rozsudek Soudního dvora (velkého senátu) ze dne 26. 3. 2019, *SM proti Entry Clearance Officer, UK Visa Section*, věc C-129/18, bod 50.

poměrech manželů a dále s přihlédnutím k obecným zásadám společným právním řádům členských států. Autonomní výklad předpokládá použití komparativní metody⁴⁰⁹, a tedy vytváření nových, unijně jednotných pojmů⁴¹⁰ na průsečíku hmotněprávních úprav členských států. Nabízí se ovšem otázka, jakým obsahem má být pojem majetkových poměrů manželů naplněn, když je hmotněprávní úprava v této oblasti v jednotlivých státech různorodá a současně v rámci Evropské unie neexistuje unifikovaná úprava hmotného manželského majetkového práva. Interpretaci ovlivňuje také skutečnost, že autonomní pojmy se formují na podkladě obecných zásad vyplývajících z práva členských států, i když použitelnost manželského majetkového statutu určeného na základě kolizních norem v nařízení o majetkových poměrech manželů je univerzální. Právním rozhodným pro majetkové poměry manželů může být právní řád kteréhokoli státu, včetně státu třetího.⁴¹¹

Obecně přijímaný autonomní pojem „majetkové poměry manželů“ v právu Evropské unie neexistuje.⁴¹² Vzhledem ke stále poměrně krátké době použitelnosti nařízení o majetkových poměrech manželů prozatím absentuje i relevantní rozhodovací praxe soudů, jež by se zabývala věcnou působností tohoto předpisu. Nicméně, pojem majetkových poměrů manželů nebyl

⁴⁰⁹ TOMASI, Laura, Carola RICCI a Stefania BARIATTI. Characterisation in Family Matters for Purposes of European Private International Law. In: MEEUSEN, Johan, Gert STRAETMANS, Marta PERTEGÁS a Frederik SWENNEN (eds.). *International Family Law for the European Union*. 1. vyd. Antwerp–Oxford: Intersentia, 2007, s. 359.

⁴¹⁰ Srov. ROZEHNALOVÁ, Naděžda. § 20 Kvalifikace. In: PAUKNEROVÁ, Monika, Naděžda ROZEHNALOVÁ, Marta ZAVADILOVÁ a kol. *Zákon o mezinárodním právu soukromém: komentář*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, s. 146–147; Heiss a Kaufmann-Mohi uvádí, že SDEU vytváří hmotněprávní *lex fori* na nadnárodní úrovni. Viz HEISS, Helmut a Emese KAUFMANN-MOHI. Classification: A Subject Matter for a Rome 0 Regulation? In: LEIBL, Stefan (ed.). *General Principles of European Private International Law*. Alphen an den Rijn: Kluwer Law International, 2016, s. 94.

⁴¹¹ Srov. bod 44 preamble, čl. 20 nařízení o majetkových poměrech manželů. Srov. TOMASI, Laura, Carola RICCI a Stefania BARIATTI. Characterisation in Family Matters for Purposes of European Private International Law. In: MEEUSEN, Johan, Gert STRAETMANS, Marta PERTEGÁS a Frederik SWENNEN (eds.). *International Family Law for the European Union*. 1. vyd. Antwerp–Oxford: Intersentia, 2007, s. 383; BARIATTI, Stefania. Classification (characterization). In: BASEDOW, Jürgen, Giesela RÜHL, Franco FERRARI a Pedro DE MIGUEL ASENSIO (eds.). *Encyclopedia of Private International Law: Volume 1*. 1. vyd. Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2017, s. 363.

⁴¹² VIARENGO, Ilaria. The EU Proposal on Matrimonial Property Regimes – Some General Remarks. In: ŠARČEVIĆ, Petar, Paul VOLKEN, Andrea BONOMI a Gian P. ROMANO (eds.). *Yearbook of Private International Law. Volume XIII – 2011*. Munich: Sellier. European Law Publishers, 2011, s. 202.

v právu EU použit poprvé až v nařízení o majetkových poměrech manželů. S obdobným konceptem pracovala řada již dříve přijatých instrumentů z oblasti (evropského) mezinárodního práva soukromého, povětšinou k negativnímu vymezení své věcné působnosti.⁴¹³ V této souvislosti je nutné uvést, že použitý pojem má zpravidla stejný význam napříč unijními instrumenty, v nichž je tento obsažen. Cílem je koordinace věcné působnosti jednotlivých předpisů a konzistentnost interpretace takových pojmů.⁴¹⁴ Pro účely zajištění autonomního výkladu pojmu „majetkové poměry manželů“ je proto možné vycházet nejenom ze znění samotného textu nařízení o majetkových poměrech manželů, resp. jeho obsáhlé preambule, ale lze se opřít také o související judikaturu Soudního dvora EU, jakož i další součásti práva EU. Neboť tento koncept již prošel v unijním právu a rozhodovací praxi SDEU určitým vývojem.

Věcná působnost nařízení o majetkových poměrech manželů je vymezena pozitivním i negativním způsobem. Základ představuje ustanovení čl. 1 odst. 1 věta první nařízení o majetkových poměrech manželů, podle něhož se tento instrument „*vztahuje na majetkové poměry manželů*“. Pojem „majetkové poměry manželů“ je v čl. 3 odst. 1 písm. a) nařízení výslovně definován jako „*soubor pravidel týkajících se majetkových vztahů mezi manžely navzájem a ve vztahu ke třetím osobám vyplývajících z manželství nebo z jeho zrušení*“. Do věcného rozsahu

⁴¹³ Srov. například pojem „majetková práva plynoucí z manželských vztahů“ podle čl. 1 odst. 2 písm. a) Bruselské úmluvy; čl. 1 odst. 2 písm. a) nařízení Brusel I; čl. 1 odst. 2 písm. a) nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1215/2012 ze dne 12. 12. 2012 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech (dále jen „nařízení Brusel Ibis“). Obdobně pojem „majetkové důsledky manželství“ podle čl. 1 odst. 2 písm. e) nařízení Řím III; či pojem „otáčky vztahující se k úpravě majetkových poměrů manželů“ podle čl. 1 odst. 2 písm. d) nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 650/2012 ze dne 4. 7. 2012 o příslušnosti, rozhodném právu, uznávání a výkonu rozhodnutí a přijímání a výkonu veřejných listin v dědických věcech a o vytvoření evropského dědického osvědčení (dále jen „nařízení o dědictví“).

⁴¹⁴ BARIATTI, Stefania. Classification (characterization). In: BASEDOW, Jürgen, Giesela RÜHL, Franco FERRARI a Pedro DE MIGUEL ASENSIO (eds.). *Encyclopedia of Private International Law: Volume 1*. 1. vyd. Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2017, s. 361–362; Rösler pracuje s termínem „*interdependent interpretation*“, kterým označuje vzájemně synchronizovaný výklad pojmů mezi jednotlivými právními předpisy z oblasti evropského mezinárodního práva soukromého a mezinárodního práva procesního. V podrobnostech vizte RÖSLER, Hannes. Interpretation, autonomous. In: BASEDOW, Jürgen, Giesela RÜHL, Franco FERRARI a Pedro DE MIGUEL ASENSIO (eds.). *Encyclopedia of Private International Law: Volume 2*. 1. vyd. Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2017, s. 1012–1013.

nařízení o majetkových poměrech manželů mají spadat veškeré soukromoprávní aspekty majetkových poměrů manželů, a to jak každodenní správa majetku manželů (např. nemovitosti ve společném vlastnictví či společného bankovního účtu⁴¹⁵), tak i vypořádání jejich majetkových poměrů vyplývajících z manželství, zejména v důsledku rozvodu (resp. rozluky) manželství nebo smrti jednoho z manželů. Koncept majetkových poměrů manželů má z hlediska své povahy zahrnovat nejenom 1) kogentní normy, od kterých se manželé nemohou odchýlit, ale také 2) jakákoli dispozitivní ustanovení rozhodného práva, která umožňují, aby si manželé upravili své majetkové poměry v manželství smluvně (tj. uzavřeli manželskou majetkovou smlouvu), jakož i 3) právní úpravu zákonného manželského majetkového režimu.⁴¹⁶ Z hlediska obsahu by mezi majetkové poměry manželů měly spadat kromě majetkových uspořádání, jež určitý národní právní řád upravuje speciálně a výlučně pro případ manželství, rovněž jakékoli majetkové poměry mezi manžely navzájem a v jejich vztazích ke třetím osobám, jež vyplývají přímo z manželského svazku či jeho zániku.⁴¹⁷

Při výkladu pojmu „majetkové poměry manželů“, a tedy i určování věcné působnosti nařízení o majetkových poměrech manželů nelze opomenout ani čl. 27 nařízení o majetkových poměrech manželů. Citované ustanovení obsahuje demonstrativní výčet otázek, které spadají do působnosti manželského majetkového statutu určeného na základě tohoto nařízení. Právním rozhodným se řídí majetkové poměry manželů od klasifikace majetku jednoho nebo obou z manželů do různých kategorií v průběhu manželství a po jeho zániku až do vypořádání majetkových poměrů manželů. Do oblasti působnosti manželského majetkového statutu spadá také otázka převodu majetku mezi jeho

⁴¹⁵ Srov. *Zpráva o občanství EU za rok 2010: Odstranit překážky pro výkon práv občanů EU*. Brusel: Evropská komise, 27. 10. 2010, KOM(2010) 603 v konečném znění. [cit. 22. 8. 2018]. s. 5.

⁴¹⁶ Srov. bod 18 preambule nařízení o majetkových poměrech manželů.

⁴¹⁷ Bod 18 preambule nařízení o majetkových poměrech manželů. Tato formulace v zásadě reflektuje existující judikaturu SDEU. Viz rozsudek Soudního dvora ze dne 27. 3. 1979, *Jacques de Cavel proti Louise de Cavel*, věc C-143/78, bod 7; Obdobně tzv. Schlosserova zpráva k Bruselské úmluvě. Viz SCHLOSSER, Peter. Report on the Convention on the Association of the Kingdom of Denmark, Ireland and the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland to the Convention on jurisdiction and the enforcement of judgments in civil and commercial matters and to the Protocol on its interpretation by the Court of Justice (signed at Luxembourg, 9 October 1978). *Official Journal of the European Communities C* 59. 5. 3. 1979 [cit. 3. 11. 2018]. C 59/87–89.

jednotlivými kategoriemi, odpovědnost jednoho manžela za závazky a dluhy druhého manžela, jakož i pravomoci, práva a povinnosti jednoho nebo obou z manželů vztahující se k majetku. Věcný rozsah nařízení o majetkových poměrech manželů zahrnuje jak účinky majetkových poměrů manželů na vztahy mezi manžely navzájem (*inter partes*), tak i účinky na právní poměry mezi jedním z manželů a třetími osobami (*erga omnes*).⁴¹⁸ Manželskému majetkovému statutu je výslovně podřízena také materiální platnost manželských majetkových smluv.⁴¹⁹

Smyslem široce nastavené definice pojmu „majetkové poměry manželů“ je obsáhnout veškeré manželské majetkové režimy, které se uplatňují v jednotlivých národních právních řádech⁴²⁰, tedy režimy majetkového společenství, režimy odděleného majetku i nejrůznější hybridní režimy. Spory vztahující se k majetkovým poměrům manželů mohou nabývat různých podob. Nejčastější jsou spory o vypořádání majetkových poměrů manželů v případě zániku manželství, zejména v důsledku rozvodu. Případné spory se ovšem mohou týkat například i existence a výkladu manželských majetkových smluv, přeměn jednoho manželského majetkového režimu v jiný režim, zařazení konkrétní věci do příslušné kategorie majetku nebo určení toho, který z manželů je oprávněn spravovat určitý majetek.⁴²¹

Jak již bylo uvedeno výše, při výkladu pojmu „majetkové poměry manželů“ pro účely nařízení o majetkových poměrech manželů je rovněž možné

⁴¹⁸ Bod 52 preambule, čl. 27 písm. a–f) nařízení o majetkových poměrech manželů.

⁴¹⁹ Bod 48 preambule, čl. 27 písm. g) nařízení o majetkových poměrech manželů.

⁴²⁰ Obdobně VIARENGO, Ilaria. The EU Proposal on Matrimonial Property Regimes – Some General Remarks. In: ŠARČEVIĆ, Petar, Paul VOLKEN, Andrea BONOMI a Gian P. ROMANO (eds.). *Yearbook of Private International Law. Volume XIII – 2011*. Munich: Sellier. European Law Publishers, 2011, s. 202; Srov. SCHLOSSER, Peter. Report on the Convention on the Association of the Kingdom of Denmark, Ireland and the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland to the Convention on jurisdiction and the enforcement of judgments in civil and commercial matters and to the Protocol on its interpretation by the Court of Justice (signed at Luxembourg, 9 October 1978). *Official Journal of the European Communities C 59*. 5. 3. 1979 [cit. 3. 11. 2018]. C 59/87.

⁴²¹ SCHLOSSER, Peter. Report on the Convention on the Association of the Kingdom of Denmark, Ireland and the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland to the Convention on jurisdiction and the enforcement of judgments in civil and commercial matters and to the Protocol on its interpretation by the Court of Justice (signed at Luxembourg, 9 October 1978). *Official Journal of the European Communities C 59*. 5. 3. 1979 [cit. 3. 11. 2018]. C 59/87.

vycházet z dosavadní judikatury Soudního dvora EU, která se vztahuje k interpretaci pojmů „majetková práva plynoucí z manželských vztahů“ nebo „otázky vztahující se k úpravě majetkových poměrů v manželství“ v souvislosti s jinými instrumenty z oblasti justiční spolupráce ve věcech civilních. Většina těchto rozhodnutí se přitom zabývala majetkovými poměry manželů v návaznosti na rozvod manželství. Z poslední doby ovšem existují i rozhodnutí, v nichž se SDEU věnoval případům vypořádání majetkových poměrů manželů v důsledku smrti jednoho z manželů. Pokud jde o podrobnou analýzu jednotlivých rozhodnutí, dovoluje si autorka této publikace odkázat na svůj již dříve publikovaný článek⁴²²; pro účely předkládané publikace se pokusí z relevantní judikatury vyvodit obecně platné závěry.

Na úvod je nutné zdůraznit, že z rozhodnutí Soudního dvora EU je patrná tendence ve prospěch extenzivního výkladu konceptu majetkových poměrů manželů.⁴²³ Z rozsahu tohoto pojmu jsou podle SDEU vyloučeny pouze majetkové poměry mezi manžely, jež nemají žádnou souvislost s manželstvím.⁴²⁴ Jako otázku majetkových poměrů manželů nelze kvalifikovat ani spory o vypořádání majetkových důsledků neregistrovaného (*de facto*) partnerství.⁴²⁵

Mezi majetkové poměry manželů, které vyplývají přímo z manželského svazku, lze podle Soudního dvora EU podřadit například otázku správy manželčina odděleného majetku manželem.⁴²⁶ Jako otázku majetkových poměrů manželů lze kvalifikovat také spor mezi bývalými manžely související s vypořádáním majetkových práv po rozvodu manželství k movité věci, jež

⁴²² ZAVADILOVÁ, Lucie. Majetkové poměry manželů v judikatuře Soudního dvora EU. *Právní rozhledy*, 2019, roč. 27, č. 7, s. 229–234.

⁴²³ Srov. rozsudek Soudního dvora ze dne 27. 3. 1979, *Jacques de Cavel proti Louise de Cavel*, věc C-143/78, bod 7; SDEU zde použil formulaci, kterou se unijní zákonodárcé inspirovali při přijímání bodu 18 preambule nařízení o majetkových poměrech manželů. „... pojem ‚majetková práva plynoucí z manželských vztahů‘ zahrnuje nejen majetkové uspořádání konkrétně a výlučně upravené některými vnitrostátními právními systémy v případě manželství, ale i jakékoli majetkové vztahy vyplývající přímo z manželského vztahu nebo z jeho zrušení“.

⁴²⁴ Srov. rozsudek Soudního dvora ze dne 27. 3. 1979, *Jacques de Cavel proti Louise de Cavel*, věc C-143/78, bod 7; Obdobně stanovisko generálního advokáta Warnera ze dne 22. 2. 1979, *Jacques de Cavel proti Louise de Cavel*, věc C-143/78, s. 1074, 1076.

⁴²⁵ Rozsudek Soudního dvora (šestého senátu) ze dne 6. 6. 2019, *Ágnes Weil proti Gézovi Gulácsimu*, věc C-361/18, bod 42, 45.

⁴²⁶ Rozsudek Soudního dvora ze dne 31. 3. 1982, *C. H. W. proti G. J. H.*, věc C-25/81, bod 7–9.

manželé nabyli za trvání manželství.⁴²⁷ Přístup SDEU k výkladu pojmu majetkových poměrů manželů umožňuje pod tento koncept podřadit také režim odděleného majetku, který se uplatňuje v zemích *common law* (např. v Anglii) a ve kterém je ponecháno na uvážení soudu, jakým způsobem v případě zániku manželství mezi manžele jejich majetek rozdělí. I režim odděleného majetku manželů se proto považuje za zvláštní formu manželského majetkového režimu.⁴²⁸ Jako důvod pro přijetí opačného závěru nebyla shledána ani skutečnost, že režim odděleného majetku je v anglickém právu předmětem obecné právní úpravy, nikoliv zvláštního manželského majetkového práva.⁴²⁹ Z pohledu české rozhodovací praxe lze konstatovat, že Nejvyšší soud pod pojem majetkových poměrů manželů podřazuje řízení o vypořádání společného jmění manželů s mezinárodním prvkem po zrušení jejich manželství rozvodem⁴³⁰ či řízení o určení, zda nemovitost nacházející se na území ČR je součástí majetkového společenství manželů, jejichž manželství bylo rozvedeno slovenským soudem⁴³¹.

Jak již bylo uvedeno, do věcné působnosti nařízení o majetkových poměrech manželů, resp. do rozsahu pojmu „majetkové poměry manželů“ spadá také smluvená úprava manželského majetkového práva.⁴³² „*Smluvenou úpravou manželského majetkového práva se rozumí případy, kdy mohou manželé majetkovými smlouvami*

⁴²⁷ Usnesení Soudního dvora (šestého senátu) ze dne 14. 6. 2017, *Todor Iljev proti Blagovesta Iljeva*, věc C-67/17, bod 30, 32; Shodně stanovisko generální advokátky Rozès ze dne 27. 1. 1982. *C. H. W. proti G. J. H.*, věc C-25/81, s. 1210.

⁴²⁸ Stanovisko generálního advokáta Jacobse ze dne 12. 12. 1996, *Antonius van den Boogaard proti Paule Laumen*, věc C-220/95, bod 66.

⁴²⁹ *Ibid.*, bod 68.

⁴³⁰ Konkrétně se Nejvyšší soud zabýval výkladem ustanovení čl. 1 odst. 2 písm. a) nařízení Brusel I. Viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 8. 2013, sp. zn. 33 Nd 146/2013, uveřejněné pod č. 11/2003 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek. Pro stejný závěr vizte usnesení Nejvyššího soudu ze dne 1. 12. 2015, sp. zn. 22 Cdo 2419/2015; usnesení Ústavního soudu ze dne 5. 4. 2016, sp. zn. III. ÚS 902/16.

⁴³¹ Konkrétně se Nejvyšší soud zabýval výkladem ustanovení čl. 1 odst. 2 písm. a) nařízení Brusel I. Viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 4. 2014, sp. zn. 22 Cdo 113/2013. Uvedený závěr Nejvyšší soud potvrdil i v navazujícím rozhodnutí. Viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 3. 2017, sp. zn. 22 Cdo 723/2015.

⁴³² Srov. bod 18 preambule nařízení o majetkových poměrech manželů. „Závazky vyplývající z majetkových vztahů mezi manžely“ byly vyloučeny z věcné působnosti nařízení Řím I, a proto se řídily vnitrostátní kolizněprávní úpravou. Srov. bod 8 preambule, čl. 1 odst. 2 písm. c) nařízení Řím I. V kontextu českého práva se právo rozhodné pro smluvenou úpravu manželského majetkového práva určovalo podle § 49 odst. 4 ZMPS.

*mezi sebou uzavřenými sjednat jinou úpravu svých manželských majetkových poměrů, než jak by jinak byla stanovena zákonem.*⁴³³ Z tohoto důvodu je pro účely použití nařízení o majetkových poměrech manželů nutné vymezit též související pojem „manželská majetková smlouva“. Vzhledem k tomu, že pojem „manželská majetková smlouva“ má být interpretován autonomně⁴³⁴, lze v tomto ohledu odkázat na výše uvedené. Samotné nařízení o majetkových poměrech manželů definuje manželskou majetkovou smlouvu (*matrimonial property agreement*, v českém znění jako „dohoda o majetkových poměrech v manželství“) jako jakoukoli dohodu mezi manžely nebo budoucími manžely, kterou upravují své majetkové poměry v manželství.⁴³⁵ Z uvedeného vyplývá, že zahrnutý jsou nejenom manželské majetkové smlouvy uzavřené za trvání manželství, ale rovněž smlouvy předmanželské. Pod věcný rozsah této definice lze podřadit také smlouvu o manželském majetkovém režimu podle § 716 a násl. OZ. Pauknerová pod tento pojem podřazuje rovněž institut *mahr*.⁴³⁶

Věcná působnost nařízení o majetkových poměrech manželů je vymezena také negativně. Z věcného rozsahu nařízení je výslovně vyloučena řada otázek, které by mohly souviset s majetkovými poměry manželů.⁴³⁷ Nařízení se nepoužije na záležitosti veřejnoprávní, jmenovitě věci daňové, celní nebo správní.⁴³⁸ Úprava obsažená v nařízení o majetkových poměrech manželů se dále nevztahuje na obecnou právní způsobilost manželů⁴³⁹; existenci,

⁴³³ KUČERA, Zdeněk a Luboš TICHÝ. *Zákon o mezinárodním právu soukromém a procesním: komentář*. 1. vyd. Praha: Panorama, 1989, s. 162–163; Shodně MALACKA, Michal a Lukáš RYŠAVÝ. *Mezinárodní právo soukromé: základy obecné a zvláštní části*. 1. vyd. Praha: Leges, 2019, s. 178; Ke kolizní úpravě v podrobnostech vizte PFEIFFER, Magdalena. Kolizní nástrahy smlouveného majetkového režimu manželů. *Ad Notam*, 2019, roč. 25, č. 1, s. 20–26.

⁴³⁴ Srov. bod 18 preambule nařízení o majetkových poměrech manželů.

⁴³⁵ Bod 48 preambule, čl. 3 odst. 1 písm. b) nařízení o majetkových poměrech manželů.

⁴³⁶ PAUKNEROVÁ, Monika a Lenka BEZOUŠKOVÁ. *Mahr („věno“)* v právu muslimských zemí a mezinárodní právo soukromé. *Právník*, 2019, roč. 158, č. 4, s. 367.

⁴³⁷ Bod 19 preambule nařízení o majetkových poměrech manželů.

⁴³⁸ Bod 19 preambule, čl. 1 odst. 1 věta druhá nařízení o majetkových poměrech manželů.

⁴³⁹ Bod 20 preambule, čl. 1 odst. 2 písm. a) nařízení o majetkových poměrech manželů. Tato dílčí otázka se nadále řídí vnitrostátní kolizní úpravou (resp. příslušnou dvoustrannou mezinárodní smlouvou). V kontextu českého práva se pro tyto účely zpravidla použije § 29 odst. 1, 2 ZMPs. V podrobnostech vizte PFEIFFER, Magdalena. Kolizní nástrahy smlouveného majetkového režimu manželů. *Ad Notam*, 2019, roč. 25, č. 1, s. 21–22. Do působnosti nařízení však spadá problematika zvláštních práv a pravomocí jednoho nebo obou manželů ohledně majetku, a to jak mezi nimi navzájem, tak vůči třetím osobám. Srov. bod 20 preambule, čl. 27 nařízení o majetkových poměrech manželů.

platnost nebo uznání manželství⁴⁴⁰; vyživovací povinnosti mezi manžely⁴⁴¹; dědění pozůstalosti po zemřelém manželovi⁴⁴²; sociální zabezpečení včetně nároků na převod či úpravu některých práv mezi manžely na starobní nebo invalidní důchod⁴⁴³; vyloučena je také problematika povahy věcných práv vztahujících se k majetku⁴⁴⁴ a zápisy práv k nemovitému či movitému majetku do příslušného rejstříku, včetně právních požadavků na takový zápis, a účinky zápisu nebo neprovedení zápisu těchto práv do rejstříku⁴⁴⁵.

Pokud jde o otázky vyloučené z věcné působnosti nařízení o majetkových poměrech manželů, je pro účely předkládané publikace důležité především vymezení (resp. odlišení) majetkových poměrů manželů a institutu výživného, otázek dědických či záležitostí týkajících se práv věcných⁴⁴⁶. Skutečnost, že rozhraničení těchto institutů nemusí být vždy jednoduché, dokladuje také judikatura SDEU.

Z hlediska kvalifikace a interpretace je nezbytné uvést, že pod pojem majetkových poměrů manželů nelze podřadit vyživovací povinnost mezi manžely pro období po rozvodu. Je přitom bez významu, zda manžele k takové vyživovací povinnosti zaváže zákon či rozhodnutí soudu.⁴⁴⁷ K odlišení majetkových poměrů manželů na straně jedné a vyživovací povinnosti na straně druhé využívá Soudní dvůr EU kritérium účelu příslušného rozhodnutí národního soudu. Z tohoto pohledu se rozhodnutí (resp. některé jeho aspekty) týká výživného, jestliže je jeho účelem zabezpečení potřeb jednoho

⁴⁴⁰ Bod 21 preambule, čl. 1 odst. 2 písm. b) nařízení o majetkových poměrech manželů. Tyto předběžné otázky se nadále řídí vnitrostátním právem členských států, včetně jejich norem mezinárodního práva soukromého. V kontextu českého práva se pro tyto účely použije § 48 ZMPS.

⁴⁴¹ Bod 22 preambule, čl. 1 odst. 2 písm. c) nařízení o majetkových poměrech manželů. Uvedené otázky spadají do věcné působnosti nařízení o výživném. Viz bod 11 preambule, čl. 1 odst. 1 nařízení o výživném.

⁴⁴² Bod 22 preambule, čl. 1 odst. 2 písm. d) nařízení o majetkových poměrech manželů. Otázky dědění spadají do věcné působnosti nařízení o dědictví. Viz čl. 23 odst. 2 písm. b) nařízení o dědictví.

⁴⁴³ Bod 23 preambule, čl. 1 odst. 2 písm. e), f) nařízení o majetkových poměrech manželů.

⁴⁴⁴ Bod 24 preambule, čl. 1 odst. 2 písm. g) nařízení o majetkových poměrech manželů.

⁴⁴⁵ Bod 27, 28 preambule, čl. 1 odst. 2 písm. h) nařízení o majetkových poměrech manželů.

⁴⁴⁶ Kvalifikační problém může vzniknout i při rozlišování otázek souvisejících s rozvodem na straně jedné a majetkových důsledků vyplývajících z takového rozvodu manželství na straně druhé. Srov. stanovisko generálního advokáta Henrika Saugmandsgaarda Œe ze dne 14. 9. 2017, *Soba Sahyouni proti Raju Mamischovi*, věc C-372/16, bod 95, 96.

⁴⁴⁷ Srov. rozsudek Soudního dvora (třetího senátu) ze dne 6. 3. 1980, *Louise de Cavel proti Jacques de Cavel*, věc C-120/79, bod 11.

z manželů nebo jsou-li při rozhodování o jeho výši vzaty do úvahy potřeby a prostředky každého z manželů. Naopak, je-li účelem rozhodnutí pouze rozdělení majetku mezi manžele, jedná se o rozhodnutí ohledně majetkových poměrů manželů.⁴⁴⁸ Přičemž ke změně účelu rozhodnutí nedojde ani volbou způsobu placení výživného, tj. zda se realizuje paušální částkou, opakujícími se platbami nebo převodem vlastnictví k určitému majetku mezi bývalými manžely.⁴⁴⁹ K odlišení jednotlivých institutů je tedy vhodné využít přístup funkční.

Kvalifikační problém může nastat také při rozlišování nároků vyplývajících z majetkových poměrů manželů v případě smrti jednoho z manželů na straně jedné a dědickoprávních nároků pozůstalého manžela na straně druhé. Jako prostředek ochrany pozůstalého manžela pro případ smrti jednoho z manželů totiž některé právní řády uplatňují mechanismy manželského majetkového práva, zatímco jiné k těmto účelům využívají nástroje práva dědického; nejčastěji se ovšem vyskytují modely smíšené.⁴⁵⁰ Typickým příkladem je ustanovení § 1371 odst. 1 *Bürgerliches Gesetzbuch*, tj. ustanovení německého občanského zákoníku, podle něhož se zákonný dědický podíl pozůstalého manžela ve výši jedné čtvrtiny zvýší o další čtvrtinu dědictví, jestliže manželé za trvání manželství podléhali manželskému majetkovému režimu ve formě přírůstkového majetkového společenství. Otázkou, zda se toto ustanovení týká majetkových poměrů manželů, nebo otázek dědických, se již SDEU zabýval v kontextu věcné působnosti nařízení o dědictví.⁴⁵¹ Přičemž je vhodné uvést, že kvalifikace

⁴⁴⁸ Rozsudek Soudního dvora (pátého senátu) ze dne 27. 2. 1997, *Antonius van den Boogaard proti Paule Laumen*, věc C-220/95, bod 21, 22; Obdobně stanovisko generálního advokáta Jacobse ze dne 12. 12. 1996, *Antonius van den Boogaard proti Paule Laumen*, věc C-220/95, bod 73, 80.

⁴⁴⁹ Rozsudek Soudního dvora (pátého senátu) ze dne 27. 2. 1997, *Antonius van den Boogaard proti Paule Laumen*, věc C-220/95, bod 23–25.

⁴⁵⁰ Stanovisko generálního advokáta Macieje Szpunara ze dne 13. 12. 2017, *Doris Margret Lisette Mahnkopf*, věc C-558/16, bod 54, 55; Obdobně WELLER, Mathias. Article 1: Scope. In: CALVO CARAVACA, Alfonso L., Angelo DAVÍ a Heinz-Peter MANSEL (eds.). *The EU Succession Regulation: A Commentary*. 1. vyd. Cambridge: Cambridge University Press, 2016, s. 87.

⁴⁵¹ Rozsudek Soudního dvora (druhého senátu) ze dne 1. 3. 2018, *Doris Margret Lisette Mahnkopf*, věc C-558/16, bod 22, 30, 31; Pro analýzu tohoto rozhodnutí v podrobnostech vizte JÚDOVÁ, Elena. Výklad nariadenia č. 650/2012 o dedičských veciach v judikatúre Súdneho dvora EU. In: SLAŠŤAN, Miroslav, Michael SIMON a kol. *Aktuálne otázky európskeho medzinárodného práva súkromného* [online]. Pezinok: Justičná akadémia Slovenskej republiky, 2018, s. 87–94 [cit. 19. 12. 2019].

§ 1371 odst. 1 BGB není vyjasněna ani podle *lex fori*⁴⁵². Nicméně vzhledem k tomu, že pojmy použité v nařízení o dědictví je nutné vykládat autonomním způsobem, musel Soudní dvůr EU uvedené ustanovení vnitrostátního práva posoudit z nového (tj. autonomního) pohledu.⁴⁵³ Přínosný je v tomto ohledu především rozbor vztahu nařízení o majetkových poměrech manželů (byť v té době ještě neúčinného) a nařízení o dědictví, který vyústil v konstatování, že věcná působnost obou těchto předpisů se nemá překrývat, nýbrž doplňovat. Skutečnost, že nařízení o majetkových poměrech manželů nebylo v době rozhodování Soudního dvora EU o předběžné otázce ještě účinné, bylo bez významu, neboť věcný rozsah nařízení o dědictví se po vstupu nařízení o majetkových poměrech manželů v účinnost nezmění.⁴⁵⁴ Z hlediska své věcné působnosti by se nařízení o majetkových poměrech manželů mělo mimo jiné vztahovat na určení toho, jaká majetková práva jsou součástí dědictví, ale nikoliv na posouzení práv pozůstalého manžela k tomu, co již spadá do pozůstalosti.⁴⁵⁵ Za rozhodující kritérium byl i v tomto případě zvolen účel příslušného ustanovení vnitrostátního práva, tedy přístup funkční. SDEU dospěl k závěru, že základním účelem § 1371 odst. 1 BGB se nejvíe být rozdělení majetku nebo vypořádání majetkových poměrů manželů, ale spíše kvantitativní vymezení

⁴⁵² Německé soudy a většina akademiků se přiklánějí k podřazení tohoto ustanovení vnitrostátního práva pod rozsah manželského majetkového práva. S odkazem na další autory viz BONOMI, Andrea. The Interaction among the Future EU Instruments on Matrimonial Property, Registered Partnerships and Successions. In: ŠARČEVIĆ, Petar, Paul VOLKEN, Andrea BONOMI a Gian P. ROMANO (eds.). *Yearbook of Private International Law. Volume XIII – 2011*. Munich: Sellier. European Law Publishers, 2011, s. 219; WELLER, Mathias. Article 1: Scope. In: CALVO CARAVACA, Alfonso L., Angelo DAVÍ a Heinz-Peter MÄNSEL (eds.). *The EU Succession Regulation: A Commentary*. 1. vyd. Cambridge: Cambridge University Press, 2016, s. 89–90; HAUSMANN, Rainer. Drawing the Border Line between the Succession Regulation and the Matrimonial Property Regulation: The example of section 1371(1) German Civil Code (BGB). *The European Legal Forum. Forum Iuris Communis Europae* [online]. 2018, roč. 3, s. 62 [cit. 7. 1. 2019].

⁴⁵³ S odkazem na související literaturu viz stanovisko generálního advokáta Macieje Szpunara ze dne 13. 12. 2017, *Doris Margret Lisette Mahnkopf*, věc C-558/16, bod 31, 32; *Rozebnalová* upozorňuje, že ke kvalifikaci skutkového stavu zde dochází nepřímou, a to přes hodnocení ustanovení vnitrostátního práva. Viz ROZEHNALOVÁ, Naděžda. Evropské mezinárodní právo soukromé – hledání formální a neformální harmonie. In: KYSELOVSKÁ, Tereza, David SEHNÁLEK a Naděžda ROZEHNALOVÁ (eds.). *In varietate concordia: soubor vědeckých statí k počtí prof. Vladimíra Tjýče*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2019, s. 281.

⁴⁵⁴ Stanovisko generálního advokáta Macieje Szpunara ze dne 13. 12. 2017, *Doris Margret Lisette Mahnkopf*, věc C-558/16, bod 72, 73.

⁴⁵⁵ *Ibid.*, bod 77.

dědického podílu pozůstalého manžela vůči podílům připadajícím ostatním dědicům. Takové ustanovení se proto netýká majetkových poměrů manželů, nýbrž dědění pozůstalosti po zemřelém manželovi. Na podkladě těchto skutečností bylo předmětné pravidlo vnitrostátního práva podřazeno pod věcný rozsah dědického statutu ve smyslu nařízení o dědictví.⁴⁵⁶

Z hlediska kvalifikace, potažmo vymezení věcného rozsahu nařízení o majetkových poměrech manželů, se jako problematické může jevit též vytyčení hranice mezi manželským majetkovým statutem a statutem věcným. Neboť obě tyto oblasti se mohou dotýkat převodu věcných práv.⁴⁵⁷ Uvedené má o to větší význam z důvodu, že zatímco majetkové poměry manželů se řídí unifikovanou kolizní úpravou v nařízení o majetkových poměrech manželů⁴⁵⁸, právo rozhodné pro věcná práva se i nadále určuje na základě vnitrostátních kolizních norem.⁴⁵⁹ Vzhledem k tradičnímu uplatnění *lex rei sitae* (tj. práva místa, kde se majetek nachází) pro věcná práva se může manželský majetkový statut a statut věcný lišit.⁴⁶⁰ Jak bylo uvedeno v podkapitole 3.2

⁴⁵⁶ Rozsudek Soudního dvora (druhého senátu) ze dne 1. 3. 2018, *Doris Margret Lisette Mahnkopf*, věc C-558/16, bod 40, 44; V podrobnostech vizte stanovisko generálního advokáta Macieje Szpunara ze dne 13. 12. 2017, *Doris Margret Lisette Mahnkopf*, věc C-558/16, bod 80–96; Ke kritice rozhodnutí SDEU a argumentaci ve prospěch podřazení ustanovení § 1371 odst. 1 BGB pod rozsah manželského majetkového statutu v podrobnostech vizte HAUSMANN, Rainer. Drawing the Border Line between the Succession Regulation and the Matrimonial Property Regulation: The example of section 1371(1) German Civil Code (BGB). *The European Legal Forum. Forum Iuris Communis Europae* [online]. 2018, roč. 3, s. 65–67 [cit. 7. 1. 2019].

⁴⁵⁷ RUPP, Caroline S. The *lex rei sitae* and Its Neighbours – Debates, Developments, and Delineating Boundaries Between PIL Rules. *European Property Law Journal* [online]. 2018, roč. 7, č. 3, s. 268 [cit. 14. 5. 2019].

⁴⁵⁸ Uvedené platí za předpokladu, že posuzovaný případ bude spadat do časové působnosti nařízení o majetkových poměrech manželů. Jak bylo uvedeno výše, pro některé situace majetkových poměrů manželů zůstává zachována použitelnost vnitrostátní kolizní úpravy v ZMPS.

⁴⁵⁹ Obdobně RUPP, Caroline S. The *lex rei sitae* and Its Neighbours – Debates, Developments, and Delineating Boundaries Between PIL Rules. *European Property Law Journal* [online]. 2018, roč. 7, č. 3, s. 271, 279 [cit. 14. 5. 2019]; V kontextu českého vnitrostátního kolizního práva se věcný statut určuje podle § 69 ZMPS. Srov. SVOBODA, Jiří. § 69 [Věcná práva k nemovitým věcem a k hmotným věcem movitým]. In: BRÍZLA, Petr, Tomáš BRÍCHÁČEK, Zuzana FIŠEROVÁ a kol. *Zákon o mezinárodním právu soukromém: komentář*. 1. vyd. Plzeň: C. H. Beck, 2014, s. 357.

⁴⁶⁰ V podrobnostech vizte RUPP, Caroline S. The *lex rei sitae* and Its Neighbours – Debates, Developments, and Delineating Boundaries Between PIL Rules. *European Property Law Journal* [online]. 2018, roč. 7, č. 3, s. 278–279 [cit. 14. 5. 2019]. Nicméně, z pohledu českého práva se i věcněprávní účinky majetkových poměrů manželů podřazují pod rozsah manželského majetkového statutu. Srov. § 69 odst. 1 věta první ZMPS ve spojení s § 49 odst. 3, 4 ZMPS.

této publikace, kolizní úprava v nařízení o majetkových poměrech manželů je založena na principu jednoty; právu rozhodnému pro majetkové poměry manželů podléhá veškerý majetek manželů, movitý i nemovitý, a to bez ohledu na to, kde se tento majetek nachází.⁴⁶¹ Současně je ovšem nutné upozornit, že záležitosti, jako je povaha věcných práv⁴⁶² a zápis práv k nemovitému či movitému majetku do příslušného rejstříku, včetně právních požadavků na takový zápis, a účinky zápisu (resp. neprovedení zápisu) těchto práv do daného rejstříku⁴⁶³, jsou vyloučeny z věcného rozsahu nařízení o majetkových poměrech manželů. Povaha věcných práv se zpravidla řídí *lex rei sitae* příslušného členského státu.⁴⁶⁴ Nařízení o majetkových poměrech manželů by nemělo mít dopad ani na omezený počet (*numerus clausus*) věcných práv podle vnitrostátního práva členských států. Členské státy tedy nemají povinnosti uznat věcné právo ve vztahu k majetku, jenž se nachází na jejich území, pokud jejich právní řády příslušné věcné právo neznají. Nařízení o majetkových poměrech manželů se však vztahuje na vznik a převod práva k nemovitému či movitému majetku, které podle manželského majetkového statutu vyplývá z majetkových poměrů manželů.⁴⁶⁵ Pokud jde o s tím související problematiku zápisu práv k majetku do rejstříku, včetně právních požadavků zápisu, a účinky zápisu (resp. neprovedení zápisu) věcných práv do příslušného rejstříku, zde má význam právo členského státu, kde je rejstřík veden (*lex registrationis*). U nemovitého majetku tento právní řád splývá s *lex rei sitae*. *Lex registrationis* určuje formální a procesní právní podmínky pro zápis práv a jaké účinky jsou s tím spojeny (tj. zda má zápis deklaratorní nebo konstitutivní účinky, zda a v jakém okamžiku nabývá zápis účinky *inter partes* a *erga*

⁴⁶¹ Bod 43 preambule, čl. 21 nařízení o majetkových poměrech manželů.

⁴⁶² Bod 24 preambule, čl. 1 odst. 2 písm. g) nařízení o majetkových poměrech manželů. Z věcné působnosti nařízení mají být vyloučeny otázky povahy věcných práv vztahujících se k majetku, klasifikace majetku a práv, jakož i určení výsad držitele těchto práv. Viz bod 5.1 důvodové zprávy k návrhu nařízení z roku 2016.

⁴⁶³ Bod 27, 28 preambule, čl. 1 odst. 2 písm. h) nařízení o majetkových poměrech manželů.

⁴⁶⁴ V této souvislosti lze přiměřeně odkázat na komentářovou literaturu k nařízení o dědictví, které obsahuje obdobné vyloučení z věcné působnosti. Viz WELLER, Mathias. Article 1: Scope. In: CALVO CARAVACA, Alfonso L., Angelo DAVÍ a Heinz-Peter MANSEL (eds.). *The EU Succession Regulation: A Commentary*. 1. vyd. Cambridge: Cambridge University Press, 2016, s. 105.

⁴⁶⁵ Bod 24 preambule nařízení o majetkových poměrech manželů; Srov. WELLER, Mathias. Article 1: Scope. In: CALVO CARAVACA, Alfonso L., Angelo DAVÍ a Heinz-Peter MANSEL (eds.). *The EU Succession Regulation: A Commentary*. 1. vyd. Cambridge: Cambridge University Press, 2016, s. 104–106.

omnes). Tento právní řád rovněž vymezuje, jaké orgány (např. katastry nemovitostí či notáři) jsou oprávněny kontrolovat, zda jsou splněny všechny předepsané podmínky pro zápis a zda jsou předložené dokumenty dostatečné, resp. obsahují nezbytné informace.⁴⁶⁶

Podle toho, zda bude určitá situace kvalifikována jako otázka manželského majetkového práva, nebo otázka týkající se věcných práv, bude použita příslušná kolizní úprava.⁴⁶⁷ Je tedy nezbytné určit, jaké záležitosti týkající se věcných práv jsou vyloučeny z věcné působnosti nařízení o majetkových poměrech manželů. Zejména je nutné posoudit, zda se princip *numerus clausus* vztahuje pouze na druhy věcných práv nebo se uplatní i ve vztahu ke způsobům nabytí věcných práv. Obdobně není zcela jasné, zahrnuje-li pojem „jakýkoliv zápis práv k majetku do rejstříku, včetně právních požadavků zápisu, a účinky zápisu (resp. neprovedení zápisu) věcných práv do příslušného rejstříku“ veškeré otázky týkající se zápisu, nebo pouze formální a procesní aspekty vztahující se k zápisu práv k majetku, s vyloučením hmotněprávních účinků zápisu.⁴⁶⁸

⁴⁶⁶ Bod 27, 28 preambule, čl. 1 odst. 2 písm. h) nařízení o majetkových poměrech manželů; Srov. WELLER, Mathias. Article 1: Scope. In: CALVO CARAVACA, Alfonso L., Angelo DAVÍ a Heinz-Peter MANSEL (eds.). *The EU Succession Regulation: A Commentary*. 1. vyd. Cambridge: Cambridge University Press, 2016, s. 108–109; Obdobně FRIMSTON, Richard. Article 1: Scope. In: BERGQUIST, Ulf, Domenico DAMASCELLI, Richard FRIMSTON a kol. (eds.). *EU Regulation on Succession and Wills: Commentary*. 1. vyd. Köln: Sellier. European Law Publishers, 2015, s. 49–51; V kontextu českého práva se pro tyto účely použije § 71 ZMPS. V podrobnostech vizte POLÁČEK, Bohumil. § 71 (Zápis do veřejných knih). In: PAUKNEROVÁ, Monika, Naděžda ROZEHNALOVÁ, Marta ZAVADÍLOVÁ a kol. *Zákon o mezinárodním právu soukromém: komentář*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, s. 467–469; SVOBODA, Jirí. § 71 [Zápisy do veřejných knih a podobných seznamů]. In: BRÍZA, Petr, Tomáš BRICHÁČEK, Zuzana FIŠEROVÁ a kol. *Zákon o mezinárodním právu soukromém: komentář*. 1. vyd. Plzeň: C. H. Beck, 2014, s. 367–372.

⁴⁶⁷ Srov. RUPP, Caroline S. The lex rei sitae and Its Neighbours – Debates, Developments, and Delineating Boundaries Between PIL Rules. *European Property Law Journal* [online]. 2018, roč. 7, č. 3, s. 270 [cit. 14. 5. 2019].

⁴⁶⁸ RUPP, Caroline S. The lex rei sitae and Its Neighbours – Debates, Developments, and Delineating Boundaries Between PIL Rules. *European Property Law Journal* [online]. 2018, roč. 7, č. 3, s. 285–286 [cit. 14. 5. 2019].

Podle názoru Soudního dvora EU⁴⁶⁹ se pojem „povaha věcných práv“ vztahuje na *numerus clausus* věcných práv, pokud jde o jejich obsah, nikoliv způsoby nabytí těchto práv.⁴⁷⁰ Převod věcných práv, resp. způsoby jejich nabytí se řídí manželským majetkovým statutem.⁴⁷¹ Výjimka z věcné působnosti nařízení o majetkových poměrech manželů týkající se zápisu práv do rejstříku se vztahuje pouze na zápis práv k majetku do rejstříku, včetně právních požadavků zápisu, a účinky zápisu (resp. neprovedení zápisu) věcných práv do příslušného rejstříku. Z oblasti působnosti nejsou vyloučeny podmínky nabytí takových práv.⁴⁷² *Lex rei sitae* se vztahuje pouze na formální aspekty a účinky zápisu;

⁴⁶⁹ Viz rozsudek Soudního dvora (druhého senátu) ze dne 12. 10. 2017, *Aleksandra Kubicka*, věc C-218/16. Jedná se o vůbec první rozhodnutí SDEU týkající se nařízení o dědictví, konkrétně šlo o vymezení oblasti působnosti dědictvého statutu a statutu věcného; Pro analýzu tohoto rozhodnutí v podrobnostech vizte JUDOVA, Elena. Výklad nariadenia č. 650/2012 o dedičských veciach v judikatúre Súdneho dvora EU. In: SLAŠŤAN, Miroslav, Michael SIMON a kol. *Aktuálne otázky európskeho medzinárodného práva súkromného* [online]. Pezinok: Justičná akadémia Slovenskej republiky, 2018, s. 84–87 [cit. 19. 12. 2019]; RUPP, Caroline S. The lex rei sitae and Its Neighbours – Debates, Developments, and Delineating Boundaries Between PIL Rules. *European Property Law Journal* [online]. 2018, roč. 7, č. 3, s. 286–290 [cit. 14. 5. 2019]; SCHMIDT, Jan P. Challenged Legacies – First Decision of the European Court of Justice on the EU Succession Regulation (ECJ, 12 October 2017, C-218/16 (Kubicka)). *European Property Law Journal* [online]. 2018, roč. 7, č. 1, s. 16–31 [cit. 4. 9. 2018]; TERESZKIEWICZ, Piotr a Anna WYSOCKA-BAR. Legacy by Vindication Under the EU Succession Regulation No. 650/2012 Following the Kubicka Judgment of the ECJ. *European Review of Private Law* [online]. 2019, roč. 27, č. 4, s. 875–894 [cit. 14. 11. 2019].

⁴⁷⁰ Rozsudek Soudního dvora (druhého senátu) ze dne 12. 10. 2017, *Aleksandra Kubicka*, věc C-218/16, bod 46–50; Obdobné stanovisko generálního advokáta Yvese Bota ze dne 17. 5. 2017, *Aleksandra Kubicka*, věc C-218/16, bod 46–48; Byť se toto rozhodnutí SDEU týkalo nařízení o dědictví, uvedené závěry by měly být použitelné i pro případ interpretace obdobných ustanovení v nařízení o majetkových poměrech manželů. Srov. JUDOVA, Elena. Výklad nariadenia č. 650/2012 o dedičských veciach v judikatúre Súdneho dvora EU. In: SLAŠŤAN, Miroslav, Michael SIMON a kol. *Aktuálne otázky európskeho medzinárodného práva súkromného* [online]. Pezinok: Justičná akadémia Slovenskej republiky, 2018, s. 86–87 [cit. 19. 12. 2019]; RUPP, Caroline S. The lex rei sitae and Its Neighbours – Debates, Developments, and Delineating Boundaries Between PIL Rules. *European Property Law Journal* [online]. 2018, roč. 7, č. 3, s. 287–289 [cit. 14. 5. 2019]; SCHMIDT, Jan P. Challenged Legacies – First Decision of the European Court of Justice on the EU Succession Regulation (ECJ, 12 October 2017, C-218/16 (Kubicka)). *European Property Law Journal* [online]. 2018, roč. 7, č. 1, s. 4, 19, 30 [cit. 4. 9. 2018].

⁴⁷¹ Srov. RUPP, Caroline S. The lex rei sitae and Its Neighbours – Debates, Developments, and Delineating Boundaries Between PIL Rules. *European Property Law Journal* [online]. 2018, roč. 7, č. 3, s. 287–288 [cit. 14. 5. 2019].

⁴⁷² Rozsudek Soudního dvora (druhého senátu) ze dne 12. 10. 2017, *Aleksandra Kubicka*, věc C-218/16, bod 54; Obdobné stanovisko generálního advokáta Yvese Bota ze dne 17. 5. 2017, *Aleksandra Kubicka*, věc C-218/16, bod 56, 59, 60.

hmotněprávní účinky zápisu věcných práv spadají do oblasti působnosti manželského majetkového statutu.⁴⁷³ Na základě interpretace SDEU lze dovodit, že se má přednostně používat právo rozhodné pro majetkové poměry manželů (určené na základě unifikovaných kolizních norem) před aplikací věcného statutu (určeného v souladu s vnitrostátními kolizními normami). Stěžejním argumentem je zájem na zachování jednoty manželského majetkového statutu.⁴⁷⁴

Na podkladě výše uvedeného lze dospět k následujícím dílčím závěrům. Samotné nařízení o majetkových poměrech manželů a jeho rozsáhlá preambule poskytují určitá vodítka pro zajištění autonomního výkladu pojmu „majetkové poměry manželů“ (a obdobně též pojmu „manželská majetková smlouva“); v konkrétním případě je však nezbytné zohlednit i kontext a cíle nařízení, jimiž jsou především snaha odstranit překážky volného pohybu osob v rámci vnitřního trhu a poskytnout manželům větší právní jistotu a předvídatelnost ohledně jejich majetku⁴⁷⁵. Při výkladu je rovněž nutné zajistit soulad s obecnými zásadami společnými právním řádům členských států EU. V tomto ohledu ovšem nelze než souhlasit s tvrzením *Rozehnalové*, že hledání společného „jádra“ či „základu“ pojmů napříč právními řády je snazší v oblasti ekonomické než v oblastech, které jsou determinovány historickými, národními nebo kulturními vlivy⁴⁷⁶, což je i případ manželského majetkového práva. Nicméně, při kvalifikaci a interpretaci pojmu „majetkové poměry manželů“ v kontextu nařízení o majetkových poměrech manželů je možné vycházet z existující judikatury Soudního dvora EU, neboť nejsou dány důvody pro odlišný výklad obdobných pojmů ve vztahu k různým unijním předpisům. Lze konstatovat, že dosavadní judikatura je konstantní a SDEU se v zásadě neodchyluje od svých již dříve vyslovených závěrů, naopak z nich vychází a dále je rozvíjí. Za základní východisko je možné označit argumentaci ve prospěch širokého výkladu pojmu „majetkové poměry manželů“. Jako problematické

⁴⁷³ Srov. RUPP, Caroline S. The lex rei sitae and Its Neighbours – Debates, Developments, and Delineating Boundaries Between PIL Rules. *European Property Law Journal* [online]. 2018, roč. 7, č. 3, s. 287–288 [cit. 14. 5. 2019].

⁴⁷⁴ Srov. rozsudek Soudního dvora (druhého senátu) ze dne 12. 10. 2017, *Aleksandra Kubicka*, věc C-218/16, bod 55, 57; Obdobně viz RUPP, Caroline S. The lex rei sitae and Its Neighbours – Debates, Developments, and Delineating Boundaries Between PIL Rules. *European Property Law Journal* [online]. 2018, roč. 7, č. 3, s. 288–290 [cit. 14. 5. 2019].

⁴⁷⁵ Srov. bod 1, 15, 72 preambule nařízení o majetkových poměrech manželů.

⁴⁷⁶ ROZEHNALOVÁ, Naděžda. *Instituty českého mezinárodního práva soukromého*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, s. 72.

se ovšem jeví zejména rozhraničení věcné působnosti mezi jednotlivé právní instrumenty. Tuto skutečnost ostatně reflektují i rozhodnutí SDEU, která se více než samotnému naplnění obsahu pojmu „majetkové poměry manželů“ věnují vymezení jeho „vnější meze“ ve vztahu k jiným institutům, zejména výživnému a otázkám dědickým. I přesto, že Soudní dvůr EU usiluje o to, aby se právní úprava v jednotlivých unijních aktech nepřekrývala nebo naopak neabsentovala, ukazuje se, že faktická situace nemusí být tak jednoznačná a bezproblémová. Judikatura však uvádí celou řadu aspektů a hodnotících kritérií, které by soudy členských států měly vzít v těchto nejasných případech do úvahy. Stejně jako existují prostředky (zejména různé metody kvalifikace či institut adaptace), jež by měly napomoci překonání rozdílů mezi jednotlivými právními řády. Pro odlišení konkrétních institutů je zejména vhodné využít kvalifikaci funkční. V neposlední řadě je nutné uvést, že obtížné může být též rozhraničení majetkových poměrů manželů a práv věcných. Pro tyto účely je nezbytné rozlišit nejenom použitelné právní řády (tj. manželský majetkový statut a statut věcný), ale navíc i různé právní systémy, neboť věcná práva i nadále podléhají vnitrostátní kolizněprávní úpravě.

Lze konstatovat, že interpretace pojmu „majetkové poměry manželů“ kopíruje vývoj v právu Evropské unie. Zatímco dříve se uvedený pojem používal k negativnímu vymezení věcné působnosti jednotlivých unijních aktů, v současnosti tento koncept odlišuje věcný rozsah nařízení o majetkových poměrech manželů od jiných předpisů z oblasti (evropského) mezinárodního práva soukromého a dále vymezuje působnost konkrétních kolizních norem obsažených v nařízení o majetkových poměrech manželů. V každém případě je ovšem nesporné, že Soudní dvůr EU a jeho judikatura – dosavadní i budoucí – hraje při vytváření autonomního konceptu majetkových poměrů manželů nezastupitelnou roli.

3.4 Adaptace

S výše uvedenou problematikou úzce souvisí institut adaptace, prostřednictvím kterého lze překonat některé nedostatky kvalifikace.⁴⁷⁷ Adaptace (též přizpůsobení) je instrument, který je známý většině kontinentálních

⁴⁷⁷ Srov. ALLAROUSSE, Veronique. A Comparative Approach to the Conflict of Characterization in Private International Law. *Case Western Reserve Journal of International Law* [online]. 1991, roč. 23, č. 3, s. 510 [cit. 10. 8. 2018].

právních řádů; naopak v zemích *common law* není znám nebo uznáván.⁴⁷⁸ Jedná se o institut obecné části mezinárodního práva soukromého, který napomáhá zabránit nežádoucím výsledkům způsobeným fragmentací použitelného práva, k nimž dochází v případech spojených s více než jedním právním řádem.⁴⁷⁹ Není bez zajímavosti, že *Dannemann* považuje „přízpůsobení použitelných norem“ dokonce za jednu z metod pro určení pravidel, které ovlivňují výsledek v případech s mezinárodním prvkem.⁴⁸⁰

Potřeba adaptace pramenů z analytického přístupu k mezinárodnímu právu soukromému, podle něhož musí být pro každou právní otázku určeno právo rozhodné.⁴⁸¹ Nikoliv výjimečně se lze setkat s případy, kdy se na jednotlivé aspekty soukromoprávního poměru s mezinárodním prvkem aplikuje současně nebo postupně několik právních řádů (tzv. *dépeçage*).⁴⁸² Zatímco jednotlivé právní řády zpravidla tvoří ucelené systémy, společné použití více právních řádů může vést k nekonzistentnosti, neboť příslušné právní řády nejsou navzájem synchronizovány.⁴⁸³ Může proto nastat výsledek, který

⁴⁷⁸ DANNEMANN, Gerhard. Adaptation. In: LEIBLE, Stefan (ed.). *General Principles of European Private International Law*. Alphen an den Rijn: Kluwer Law International, 2016, s. 331.

⁴⁷⁹ DANNEMANN, Gerhard. Adjustment/Adaptation (Anpassung). In: BASEDOW, Jürgen, Giesela RÜHL, Franco FERRARI a Pedro DE MIGUEL ASENSIO (eds.). *Encyclopedia of Private International Law: Volume 1*. 1. vyd. Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2017, s. 8.

⁴⁸⁰ *Dannemann* rozlišuje tři metodologické postupy, konkrétně aplikaci hmotného práva určeného na základě kolizních norem, zvažování neaplikovatelných norem a adaptaci použitelných norem. V podrobnostech vizte DANNEMANN, Gerhard. Accidental Discrimination in the Conflict of Laws: Applying, Considering, and Adjusting Rules from Different Jurisdictions. In: ŠARČEVIĆ, Petar, Andrea BONOMI a Paul VOLKEN (eds.). *Yearbook of Private International Law. Volume X – 2008*. The Munich: Sellier. European Law Publishers, 2009, s. 113–134.

⁴⁸¹ KÖHLER, Andreas. General Private International Law Institutes in the EU Succession Regulation – Some Remarks. *Anali Pravnog Fakulteta Univerzитета u Zenici* [online]. 2016, č. 18, s. 179 [cit. 1. 1. 2018].

⁴⁸² ROZEHNALOVÁ, Naděžda. *Instituty českého mezinárodního práva soukromého*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, s. 151–152; ROZEHNALOVÁ, Naděžda. Obecná část kolizního práva – zacházení s kolizní normou. In: ROZEHNALOVÁ, Naděžda, Klára DRLIČKOVÁ, Tereza KYSELOVSKÁ a Jiří VALDHANS. *Úvod do mezinárodního práva soukromého*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2017, s. 112–113.

⁴⁸³ *Bogdan* uvádí metaforu s montáží auta, při níž se používají náhradní díly, které jsou samy o sobě bezvadné, avšak je potřeba je navzájem přizpůsobit, protože patří k různým modelům aut. Viz BOGDAN, Michael. Private International Law as Component of the Law of the Forum. General Course on Private International Law. In: *Recueil des Cours. Collected Courses of the Hague Academy of International Law. 2010, Vol. 348*. Leiden–Boston: Martinus Nijhoff Publishers, 2011, s. 232.

nepředpokládal žádný z dotčených právních řádů, pokud by se na daný případ aplikoval samostatně.⁴⁸⁴

Východiskem úvah o adaptaci je existence nezamýšleného, resp. absurdního výsledku použití právních norem z různých právních řádů. *Dannemann* pracuje též s pojmy „nahodilá diskriminace“ (*accidental discrimination*) či „nezamýšlená nespravedlnost“ (*unintended injustice*)⁴⁸⁵. Tyto termíny mají implikovat skutečnost, že s případem s mezinárodním prvkem, který je spojen s více právními řády, se zachází odlišně než se srovnatelnými, čistě vnitrostátními situacemi, jež mají souvislost vždy pouze s právem jednoho státu. V mnoha situacích je odlišné zacházení mezi čistě vnitrostátními případy a případy s mezinárodním prvkem odůvodněné. O nechtěný výsledek se proto jedná, pokud rozdílné zacházení s případy s mezinárodním prvkem nezamýšlela žádná z použitelných norem (*a contrario*, byl-li jiný výsledek předvídan, nejde o nezamýšlený výsledek).⁴⁸⁶ Právě tyto nekonzistentní výsledky, které jsou způsobeny fragmentací použitelných pravidel, je nutné adaptovat, tj. přizpůsobit.⁴⁸⁷

3.4.1 Typické situace a možné přístupy k řešení

Využití institutu adaptace se nabízí v celé řadě případů. Pro účely této publikace se ovšem autorka pokusí postihnout situace, kdy může být vhodné adaptaci uplatnit v souvislosti s majetkovými poměry manželů.⁴⁸⁸ Učebnicovým

⁴⁸⁴ KÖHLER, Andreas. General Private International Law Institutes in the EU Succession Regulation – Some Remarks. *Anali Pravnog Fakulteta Univerzитета u Zenici* [online]. 2016, č. 18, s. 179 [cit. 1. 1. 2018].

⁴⁸⁵ DANNEMANN, Gerhard. Adaptation. In: LEIBLE, Stefan (ed.). *General Principles of European Private International Law*. Alphen an den Rijn: Kluwer Law International, 2016, s. 340.

⁴⁸⁶ DANNEMANN, Gerhard. Accidental Discrimination in the Conflict of Laws: Applying, Considering, and Adjusting Rules from Different Jurisdictions. In: ŠARČEVIĆ, Petar, Andrea BONOMI a Paul VOLKEN (eds.). *Yearbook of Private International Law. Volume X – 2008*. The Munich: Sellier. European Law Publishers, 2009, s. 120, 128–129; Obdobně DANNEMANN, Gerhard. Adaptation. In: LEIBLE, Stefan (ed.). *General Principles of European Private International Law*. Alphen an den Rijn: Kluwer Law International, 2016, s. 336–337.

⁴⁸⁷ DANNEMANN, Gerhard. Adaptation. In: LEIBLE, Stefan (ed.). *General Principles of European Private International Law*. Alphen an den Rijn: Kluwer Law International, 2016, s. 336–338.

⁴⁸⁸ Tato podkapitola byla zpracována na podkladě autorčiných článků ZAVADILOVÁ, Lucie. Adaptation of Rights in Rem According to the EU Regulation on Matrimonial Property Regimes. *Studia Juridica Et Politica Jaurinensis* [online]. 2017, roč. 4, č. 2, s. 55–68 [cit. 24. 3. 2018]; ZAVADILOVÁ, Lucie. Vypořádání majetkových poměrů manželů z pohledu evropského mezinárodního práva soukromého. *Časopis pro právní vědu a praxi*, 2017, roč. XXV, č. 4, s. 661–675.

příkladem takové situace je případ pozůstalé vdovy.⁴⁸⁹ Ten souvisí s koordinací manželského majetkového práva a práva dědického na úrovni vnitrostátního hmotného práva. Jde o to, že ekonomické zájmy pozůstalého manžela chrání většina právních řádů. Tohoto cíle ovšem dosahují různými způsoby. Zatímco některé státy poskytují pozůstalému manželovi zvýšenou ochranu prostřednictvím manželského majetkového práva, jiné preferují spíše prostředky vyplývající z práva dědického (např. považují pozůstalého manžela za jednoho z dědiců). První přístup je typický pro právní řády států, které jako manželský majetkový režim uplatňují společenství majetku a kde se tedy pozůstalý manžel účastní na společném majetku, a to zpravidla rovným dílem. Naopak, ochraň skrze právo dědické dávají ve svých právních řádech přednost země *common law*, v nichž i po uzavření manželství zůstává majetek manželů oddělený. Většina právních řádů poskytuje pozůstalému manželovi ochranu jak podle práva dědického, tak podle manželského majetkového práva.⁴⁹⁰ Z tohoto přístupu vychází i česká hmotněprávní úprava.⁴⁹¹

V případech s mezinárodním prvkem nicméně není (resp. nemusí být) situace tak jednoznačná. Jestliže dojde k fragmentaci použitelných norem a majetkové poměry manželů se řídí jiným právním řádem než s tím související otázky dědické, lze za určitých podmínek dospět k značně neuspokojivým

⁴⁸⁹ ROZEHNALOVÁ, Naděžda. *Instituty českého mezinárodního práva soukromého*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, s. 152; V podrobnostech vizte např. BOGDAN, Michael. Private International Law as Component of the Law of the Forum. General Course on Private International Law. In: *Recueil des Cours. Collected Courses of the Hague Academy of International Law*. 2010, Vol. 348. Leiden–Boston: Martinus Nijhoff Publishers, 2011, s. 232–233; DANNEMANN, Gerhard. Adaptation. In: LEIBLÉ, Stefan (ed.). *General Principles of European Private International Law*. Alphen an den Rijn: Kluwer Law International, 2016, s. 333–334.

⁴⁹⁰ BONOMI, Andrea. The Interaction among the Future EU Instruments on Matrimonial Property, Registered Partnerships and Successions. In: ŠARČEVIĆ, Petar, Paul VOLKEN, Andrea BONOMI a Gian P. ROMANO (eds.). *Yearbook of Private International Law. Volume XIII – 2011*. Munich: Sellier. European Law Publishers, 2011, s. 220–221.

⁴⁹¹ Podle českého práva je pozůstalý manžel zákonným dědicem svého manžela, má právo na výživné z pozůstalosti a právo na zásadně stejný podíl na vypořádávaném společném jmění manželů. Viz § 764, § 1635 odst. 1, § 1636, § 1666 OZ. Pozůstalý manžel však není nepominutelným dědicem, kterému by náležel povinný díl. Srov. § 1642 a násl. OZ. K následkům zániku manželství smrtí jednoho z manželů v podrobnostech vizte PSUTKA, Jindřich. Společné jmění manželů. In: HRUŠÁKOVÁ, Milana, Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ, Lenka WESTPHALOVÁ a kol. *Rodinné právo*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 98; KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. Následky zániku manželství. In: HRUŠÁKOVÁ, Milana, Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ, Lenka WESTPHALOVÁ a kol. *Rodinné právo*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 117–120.

výsledkům. Nedostatek koordinace může vést buď k excesivní ochraně pozůstalého manžela, anebo – ještě hůře – k absenci jakékoli ochrany.⁴⁹² Podle okolností konkrétního případu může mít pozůstalý manžel právo na (dvoj)násobek toho, co by mu jinak náleželo podle jednoho právního řádu, nebo naopak nezískat nic.⁴⁹³ Výsledkem použití různých právních řádů na jednotlivé aspekty takové životní situace proto může být nežádoucí disharmonie. A to navzdory tomu, že uvedené řešení nepředvídal žádný z dotčených právních řádů, použil-li by se na všechny aspekty posuzované situace (tj. majetkové poměry manželů i otázky dědické) samostatně. Vzhledem k tomu, že se jedná o rovnocenné nároky, nelze pravděpodobně určit ani tzv. převažující statut⁴⁹⁴, tedy zda by se v konkrétním případě měl přednostně aplikovat manželský majetkový statut, či statut dědický.

Kromě uvedeného případu pozůstalého manžela může adaptace napomoci například také v situaci, bude-li při vypořádání majetkových poměrů manželů přiznáno určité věcné právo vyplývající z manželského majetkového statutu, které neexistuje v právním řádu státu, v němž se oprávněná osoba tohoto věcného práva dovolává. K fragmentaci použitelného práva na různé součásti určitého případu vedoucí k nepřijatelným výsledkům může dojít mimo jiné i při vypořádání majetkových poměrů manželů, kteří uzavřeli manželskou majetkovou smlouvu. V takovém případě může být nezbytné rozlišit majetek manželů, kterého se týká manželská majetková smlouva a majetek touto smlouvou nedotčený.⁴⁹⁵ V neposlední řadě přichází adaptace v úvahu

⁴⁹² BONOMI, Andrea. The Interaction among the Future EU Instruments on Matrimonial Property, Registered Partnerships and Successions. In: ŠARČEVIĆ, Petar, Paul VOLKĚN, Andrea BONOMI a Gian P. ROMANO (eds.). *Yearbook of Private International Law. Volume XIII – 2011*. Munich: Sellier. European Law Publishers, 2011, s. 221.

⁴⁹³ Shodně JÚDOVÁ, Elena. Nová úprava adaptácie v Zákone č. 97/1963 Zb. o medzinárodnom práve súkromnom a procesnom. In: ROZEHNALOVÁ, Naděžda, Klára DRLIČKOVÁ a Jiří VALDHANS (eds.). *Dny práva 2015 – Days of Law 2015: Část IV. Kodifikace obecné části kolizního práva – cesta či omyl?* [online]. Brno: Masarykova univerzita, 2016, s. 109 [cit. 1. 2. 2018]; *Dannemann* tyto případy označuje jako „vdova bez peněz“ (*peniless widow*) nebo „nadměrně kompenzovaný vdovec“ (*overcompensated widower*). Viz DANNEMANN, Gerhard. Adaptation. In: LEIBLÉ, Stefan (ed.). *General Principles of European Private International Law*. Alphen an den Rijn: Kluwer Law International, 2016, s. 333–334.

⁴⁹⁴ Obecně v kontextu adaptace viz ROZEHNALOVÁ, Naděžda. *Instituty českého mezinárodního práva soukromého*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, s. 153.

⁴⁹⁵ ROZEHNALOVÁ, Naděžda. *Instituty českého mezinárodního práva soukromého*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, s. 152.

tehdy, bude-li v důsledku uplatnění výhrady veřejného pořádku vyloučeno použití některého ustanovení rozhodného práva a bude nezbytné toto ustanovení cizího práva nahradit ustanovením *lex fori*, resp. jiného cizího práva.⁴⁹⁶ Přičemž pro všechny předestřené situace platí, že o využití adaptace lze uvažovat v těch případech, kdy by výsledkem uvedeného postupu (tj. výsledkem aplikace různých právních řádů) byl nesoulad dotčených právních řádů.

Institut adaptace opravňuje soudy modifikovat nebo nepoužít právní normy, které se mají podle příslušných kolizních norem použít, s cílem vyhnout se nežádoucím výsledkům fragmentace právních řádů.⁴⁹⁷ Uvedené nežádoucí výsledky mohou spočívat v porušení lidských práv nebo právního státu, nejčastěji jako porušení principu rovného zacházení, práva na svobodu či práva na ochranu majetku.⁴⁹⁸ V této souvislosti je nicméně nutné uvést, že adaptací není možné směřovat s výhradou veřejného pořádku. Neboť tyto instrumenty slouží odlišným účelům. Výhradou veřejného pořádku nelze vyloučit „jeden z dotčených právních řádů jen proto, že je nekompatibilní s jiným právním řádem při aplikaci na konkrétní situaci“.⁴⁹⁹ Uplatnění výhrady veřejného pořádku předpokládá naplnění přísněji nastavených podmínek. Institutu výhrady veřejného pořádku se autorka bude podrobně věnovat v oddíle 3.5.2 této publikace.

⁴⁹⁶ KUČERA, Zdeněk a Luboš TICHÝ. *Zákon o mezinárodním právu soukromém a procesním: komentář*. 1. vyd. Praha: Panorama, 1989, s. 22, 205; KUČERA, Zdeněk a Jiří GAŇO. *Zákon o mezinárodním právu soukromém: komentované vydání s důvodovou zprávou a souvisejícími předpisy*. 1. vyd. Brno: Doplněk, 2014, s. 30; Obdobně KUČERA, Zdeněk a Monika PAUKNEROVÁ. Výhrada veřejného pořádku. In: KUČERA, Zdeněk, Monika PAUKNEROVÁ, Květoslav RŮŽIČKA a kol. *Mezinárodní právo soukromé*. 8. vyd. Plzeň–Brno: Aleš Čeněk–Doplněk, 2015, s. 195.

⁴⁹⁷ DANNEMANN, Gerhard. Adjustment/Adaptation (Anpassung). In: BASEDOW, Jürgen, Giesela RÜHL, Franco FERRARI a Pedro DE MIGUEL ASENSIO (eds.). *Encyclopedia of Private International Law: Volume 1*. 1. vyd. Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2017, s. 8; Jaksic institut adaptace kritizuje, a dokonce jej považuje za protiústavní. V podrobnostech vizte JAKSIC, Aleksandar. An Essay on Inconsistency of the Method of Adjustment in the Conflict of Laws. In: ŠARČEVIĆ, Petar, Paul VOLKEN, Andrea BONOMI a Gian P. ROMANO (eds.). *Yearbook of Private International Law. Volume XVII – 2015/2016*. Köln: Otto Schmidt, 2016, s. 527–549.

⁴⁹⁸ V podrobnostech vizte DANNEMANN, Gerhard. Accidental Discrimination in the Conflict of Laws: Applying, Considering, and Adjusting Rules from Different Jurisdictions. In: ŠARČEVIĆ, Petar, Andrea BONOMI a Paul VOLKEN (eds.). *Yearbook of Private International Law. Volume X – 2008*. The Munich: Sellier. European Law Publishers, 2009, s. 124–129.

⁴⁹⁹ ROZEHNALOVÁ, Naděžda. *Instituty českého mezinárodního práva soukromého*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, s. 160, 162.

Z hlediska možných řešení se zpravidla rozlišují dva přístupy k adaptaci, a to adaptace na úrovni kolizní a adaptace na úrovni hmotněprávní.⁵⁰⁰ Prostřednictvím adaptace kolizní lze modifikovat kolizní normy takovým způsobem, že se na daný případ s mezinárodním prvkem, jehož se rozhodování týká, použijí normy pouze jednoho z dotčených právních řádů. Toho lze docílit změnou věcného rozsahu příslušných kolizních norem nebo vytvořením nového kolizního pravidla. Adaptace hmotněprávní se dotýká pouze hmotného práva, aniž by ovlivnila normy kolizní. V tomto případě se použitelné hmotné právo modifikuje či přímo nahradí jiným hmotným právem.⁵⁰¹ Pokud jde o vzájemný vztah obou způsobů řešení, přiklání se mnozí autoři (např. *Kučera, Tichý, Pauknerová* či *Köhler*) k přednostnímu použití adaptace hmotněprávní⁵⁰², která umožňuje provést diferencovanější úpravu⁵⁰³

⁵⁰⁰ V podrobnostech vizte např. DANNEMANN, Gerhard. Accidental Discrimination in the Conflict of Laws: Applying, Considering, and Adjusting Rules from Different Jurisdictions. In: ŠARČEVIĆ, Petar, Andrea BONOMI a Paul VOLKEN (eds.). *Yearbook of Private International Law. Volume X – 2008*. The Munich: Sellier. European Law Publishers, 2009, s. 132; BOGDAN, Michael. Private International Law as Component of the Law of the Forum. General Course on Private International Law. In: *Recueil des Cours. Collected Courses of the Hague Academy of International Law. 2010, Vol. 348*. Leiden–Boston: Martinus Nijhoff Publishers, 2011, s. 233; KUČERA, Zdeněk a Monika PAUKNEROVÁ. Zvláštní otázky spojené s používáním rozhodného práva. In: KUČERA, Zdeněk, Monika PAUKNEROVÁ, Květoslav RŮŽIČKA a kol. *Mezinárodní právo soukromé*. 8. vyd. Plzeň–Brno: Aleš Čeněk–Doplňek, 2015, s. 180–181.

⁵⁰¹ KÖHLER, Andreas. General Private International Law Institutes in the EU Succession Regulation – Some Remarks. *Anali Pravnog Fakulteta Univerzитета u Zenici* [online]. 2016, č. 18, s. 180 [cit. 1. 1. 2018]; Obdobně DANNEMANN, Gerhard. Accidental Discrimination in the Conflict of Laws: Applying, Considering, and Adjusting Rules from Different Jurisdictions. In: ŠARČEVIĆ, Petar, Andrea BONOMI a Paul VOLKEN (eds.). *Yearbook of Private International Law. Volume X – 2008*. The Munich: Sellier. European Law Publishers, 2009, s. 132.

⁵⁰² KUČERA, Zdeněk a Luboš TICHÝ. *Zákon o mezinárodním právu soukromém a procesním: komentář*. 1. vyd. Praha: Panorama, 1989, s. 22; KUČERA, Zdeněk a Monika PAUKNEROVÁ. Zvláštní otázky spojené s používáním rozhodného práva. In: KUČERA, Zdeněk, Monika PAUKNEROVÁ, Květoslav RŮŽIČKA a kol. *Mezinárodní právo soukromé*. 8. vyd. Plzeň–Brno: Aleš Čeněk–Doplňek, 2015, s. 180; KÖHLER, Andreas. General Private International Law Institutes in the EU Succession Regulation – Some Remarks. *Anali Pravnog Fakulteta Univerzитета u Zenici* [online]. 2016, č. 18, s. 180 [cit. 1. 1. 2018]; PAUKNEROVÁ, Monika. General Principles (Choice of Law Technique). In: PAUKNEROVÁ, Monika a Magdalena PFEIFFER. *Private International Law in the Czech Republic* [online]. 2. vyd. Alphen aan den Rijn: Wolters Kluwer, 2019, s. 70 [cit. 19. 6. 2019].

⁵⁰³ KÖHLER, Andreas. General Private International Law Institutes in the EU Succession Regulation – Some Remarks. *Anali Pravnog Fakulteta Univerzитета u Zenici* [online]. 2016, č. 18, s. 184–185 [cit. 1. 1. 2018].

a nepředstavuje takový zásah do kolizního řešení. Naopak podle *Dannemanna* nelze upřednostňovat žádnou z metod adaptace. Podle okolností konkrétního případu je nutné zvolit „cestu nejmenšího odporu a minimální destrukce“.⁵⁰⁴

Tyto adaptační techniky lze využít i ve výše uvedeném případě pozůstalého manžela. Při uplatnění kolizního řešení by například mohly být dědické nároky pozůstalého manžela podřízeny stejnému právu, jakým se řídí majetkové poměry manželů, nebo naopak majetkové poměry manželů podřízeny právu rozhodnému pro otázky dědické.⁵⁰⁵ Potřebě adaptace, potažmo s tím spojeným kvalifikačním problémem, lze tedy předejít, budou-li se veškerá majetková práva vyplývající ze smrti jednoho z manželů řídit stejným právním řádem.⁵⁰⁶ Je nicméně nutné upozornit, že podle *Dannemanna* se v tomto případě nejedná o adaptaci, nýbrž spíše o řešení na úrovni interpretace

⁵⁰⁴ DANNEMANN, Gerhard. Accidental Discrimination in the Conflict of Laws: Applying, Considering, and Adjusting Rules from Different Jurisdictions. In: ŠARČEVIĆ, Petar, Andrea BONOMI a Paul VOLKEN (eds.). *Yearbook of Private International Law. Volume X – 2008*. The Munich: Sellier. European Law Publishers, 2009, s. 134.

⁵⁰⁵ BOGDAN, Michael. Private International Law as Component of the Law of the Forum. General Course on Private International Law. In: *Recueil des Cours. Collected Courses of the Hague Academy of International Law. 2010, Vol. 348*. Leiden–Boston: Martinus Nijhoff Publishers, 2011, s. 233.

⁵⁰⁶ V podrobnostech vizte ZAVADILOVÁ, Lucie. Vypořádání majetkových poměrů manželů z pohledu evropského mezinárodního práva soukromého. *Časopis pro právní vědu a praxi*, 2017, roč. XXV, č. 4, s. 668–675; V případě absence volby práva se manželský majetkový statut i statut dědický určují na základě kritéria obvyklého pobytu. Vzhledem k odlišnému časovému ukotvení se ovšem nemusí nutně dospět k použití právního řádu téhož státu. Zatímco pro určení manželského majetkového statutu je rozhodující první společný obvyklý pobyt manželů po uzavření manželství, dědický statut se určuje na základě obvyklého pobytu zůstavitele v době smrti. Jestliže by se společný obvyklý pobyt manželů v průběhu manželství změnil, bylo by možné docílit aplikace stejného práva jako v otázkách dědických, dovolali-li by se manželé použití práva státu svého posledního společného obvyklého pobytu. Srov. čl. 26 odst. 1 písm. a), čl. 26 odst. 3 nařízení o majetkových poměrech manželů; čl. 21 odst. 1 nařízení o dědictví. Volbou práva lze zajistit aplikaci stejného právního řádu na majetkové poměry manželů i otázky dědické v případě, že si manželé zvolí právo státu státní příslušnosti alespoň jednoho z manželů v době uzavření dohody o volbě práva a zůstavitel si jako dědický statut zvolí právo státu své státní příslušnosti v době uskutečnění volby nebo v době smrti. A to za předpokladu, že dojde k volbě právního řádu téhož státu. Srov. čl. 22 odst. 1 nařízení o majetkových poměrech manželů; čl. 22 odst. 1 nařízení o dědictví. Do úvahy samozřejmě přichází i další možné kombinace. Důležité ovšem je, že pokud jde o určování práva rozhodného, nejsou unifikovaná kolizní pravidla obsažená v nařízeních o majetkových poměrech manželů a nařízeních o dědictví zcela zkoordinována, a proto se všechny otázky související s vypořádáním majetkových poměrů v důsledku smrti jednoho z manželů nemusí řídit stejným právním řádem.

a kvalifikace.⁵⁰⁷ Adaptace hmotněprávní může spočívat v započtení majetku, který pozůstalý manžel již získal v rámci vypořádání majetkových poměrů manželů, na dědický podíl apod.⁵⁰⁸ K takovému postupu vybízí i bod 12 preambule nařízení o dědictví, podle něhož by soudy příslušné rozhodovat o dědictví měly vzít při určování majetku zůstavitele a příslušných podílů oprávněných osob v úvahu vypořádání majetkových poměrů manželů.⁵⁰⁹ Nezbytnou adaptaci může soud provést v rámci vydávání evropského dědickeho osvědčení.⁵¹⁰ Nutno ovšem dodat, že uplatnění tohoto postupu bude mít smysl pouze v případech, kdy by hrozilo, že pozůstalý manžel bude mít nárok na dvojnásobek toho, co by mu jinak náleželo podle jednoho právního řádu.⁵¹¹ Pokud jde o vztah adaptace k dalším institutům obecné části mezinárodního práva soukromého, lze konstatovat, že adaptace by měla být připuštěna a používána jako prostředek *ultima ratio*.⁵¹² Před tím než soudce přistoupí k adaptaci, měl by se nežádoucí výsledek způsobený fragmentací právních řádů snažit překonat za pomoci pravidel o interpretaci, prostřednictvím kvalifikace

⁵⁰⁷ DANNEMANN, Gerhard. Accidental Discrimination in the Conflict of Laws: Applying, Considering, and Adjusting Rules from Different Jurisdictions. In: ŠARČEVIĆ, Petar, Andrea BONOMI a Paul VOLKEN (eds.). *Yearbook of Private International Law. Volume X – 2008*. The Munich: Sellier. European Law Publishers, 2009, s. 133.

⁵⁰⁸ BOGDAN, Michael. Private International Law as Component of the Law of the Forum. General Course on Private International Law. In: *Recueil des Cours. Collected Courses of the Hague Academy of International Law. 2010, Vol. 348*. Leiden–Boston: Martinus Nijhoff Publishers, 2011, s. 233.

⁵⁰⁹ Bod 12 preambule nařízení o dědictví. I v této souvislosti *Dannemann* upozorňuje, že se jedná spíše o úvahy v rovině interpretace a kvalifikace. Viz DANNEMANN, Gerhard. Adaptation. In: LEIBLÉ, Stefan (ed.). *General Principles of European Private International Law*. Alphen an den Rijn: Kluwer Law International, 2016, s. 334; Obdobně *Bříza* uvádí, že se jedná o úpravu funkční kvalifikace. Viz BRÍZA, Petr. § 20 Kvalifikace. In: BRÍZA, Petr, Tomáš BRICHÁČEK, Zuzana FIŠEROVÁ a kol. *Zákon o mezinárodním právu soukromém: komentář*. 1. vyd. Plzeň: C. H. Beck, 2014, s. 134.

⁵¹⁰ HAUSMANN, Rainer. Drawing the Border Line between the Succession Regulation and the Matrimonial Property Regulation: The example of section 1371(1) German Civil Code (BGB). *The European Legal Forum. Forum Iuris Communis Europae* [online]. 2018, roč. 3, s. 68 [cit. 7. 1. 2019].

⁵¹¹ Srov. DANNEMANN, Gerhard. Adjustment/Adaptation (Anpassung). In: BASEDOW, Jürgen, Giesela RÜHL, Franco FERRARI a Pedro DE MIGUEL ASENSIO (eds.). *Encyclopedia of Private International Law: Volume 1*. 1. vyd. Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2017, s. 10.

⁵¹² DANNEMANN, Gerhard. Accidental Discrimination in the Conflict of Laws: Applying, Considering, and Adjusting Rules from Different Jurisdictions. In: ŠARČEVIĆ, Petar, Andrea BONOMI a Paul VOLKEN (eds.). *Yearbook of Private International Law. Volume X – 2008*. The Munich: Sellier. European Law Publishers, 2009, s. 124.

či aplikace méně narušujících kolizních norem.⁵¹³ Adaptaci je nezbytné chápat restriktivně jako nástroj, který soudům umožňuje ve výjimečných případech záměrně modifikovat či ignorovat použitelné právní normy. Tím, že soudce neaplikuje použitelné právo (resp. jej použije v modifikované podobě), fakticky „opravuje“ zákonodárce.⁵¹⁴ Soudce tedy hraje při adaptaci nezastupitelnou roli; jeho úkolem je po posouzení okolností konkrétního případu dospět k rozumnému řešení.⁵¹⁵ Přičemž je nezbytné upozornit, že adaptovat lze nejenom cizí právo, ale obdobně též *lex fori*.⁵¹⁶

3.4.2 Legislativní uchopení

Vzhledem k tomu, že adaptace závisí na uvážení soudu, nebývá zpravidla legislativně ukotvena jako jeden z institutů obecné části mezinárodního práva soukromého.⁵¹⁷ V unijním právu byla adaptace poprvé explicitně upravena v nařízení o dědictví⁵¹⁸, které obsahuje tři různá ustanovení o adaptaci⁵¹⁹.

⁵¹³ DANNEMANN, Gerhard. Adaptation. In: LEIBLÉ, Stefan (ed.). *General Principles of European Private International Law*. Alphen an den Rijn: Kluwer Law International, 2016, s. 340; *Jaksic* dokonce zcela odmítá uplatnění institutu adaptace a uvádí, že případné problémy je nutné překlenout právě prostřednictvím kvalifikace. V podrobnostech vizte JAKSIC, Aleksandar. An Essay on Inconsistency of the Method of Adjustment in the Conflict of Laws. In: ŠARČEVIĆ, Petar, Paul VOLKEN, Andrea BONOMI a Gian P. ROMANO (eds.). *Yearbook of Private International Law. Volume XVII – 2015/2016*. Köln: Otto Schmidt, 2016, s. 548.

⁵¹⁴ DANNEMANN, Gerhard. Accidental Discrimination in the Conflict of Laws: Applying, Considering, and Adjusting Rules from Different Jurisdictions. In: ŠARČEVIĆ, Petar, Andrea BONOMI a Paul VOLKEN (eds.). *Yearbook of Private International Law. Volume X – 2008*. The Munich: Sellier. European Law Publishers, 2009, s. 124.

⁵¹⁵ ROZEHNALOVÁ, Naděžda. *Instituty českého mezinárodního práva soukromého*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, s. 154.

⁵¹⁶ BOGDAN, Michael. Private International Law as Component of the Law of the Forum. General Course on Private International Law. In: *Recueil des Cours. Collected Courses of the Hague Academy of International Law. 2010, Vol. 348*. Leiden–Boston: Martinus Nijhoff Publishers, 2011, s. 235.

⁵¹⁷ Doktrína českého mezinárodního práva soukromého institut adaptace reflektuje, legislativní uchopení v ZMPS však absentuje. *Rozehnalová* považuje přijetí výslovné úpravy tohoto institutu za doporučeníhodné. V podrobnostech vizte ROZEHNALOVÁ, Naděžda. *Instituty českého mezinárodního práva soukromého*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, s. 161–164.

⁵¹⁸ Shodně DANNEMANN, Gerhard. Adaptation. In: LEIBLÉ, Stefan (ed.). *General Principles of European Private International Law*. Alphen an den Rijn: Kluwer Law International, 2016, s. 332.

⁵¹⁹ Srov. čl. 31–33 nařízení o dědictví. Viz KÖHLER, Andreas. General Private International Law Institutes in the EU Succession Regulation – Some Remarks. *Anali Pravnog Fakulteta Univerzitet u Zenici* [online]. 2016, č. 18, s. 179 [cit. 1. 1. 2018].

Pro účely této publikace má stěžejní význam regulace adaptace věcných práv, jež se má uplatňovat v případech, kdy věcné právo vyplývající z dědického statutu není známé v právním řádu členského státu, v němž se oprávněná osoba tohoto věcného práva dovolává. V této souvislosti je vhodné upozornit, že možnost adaptace věcných práv byla do nařízení o dědictví doplněna až na základě doporučení Max Planck institutu pro srovnávací a mezinárodní soukromé právo (*Max Planck Institute for Comparative and International Private Law*); původní návrh nařízení o dědictví toto ustanovení neobsahoval.⁵²⁰ Důležité rovněž je, že nařízení o dědictví nevyklučuje ani jiné, výslovně neupravené formy adaptace, naopak je předpokládá.⁵²¹ Tím došlo k uznání adaptace jako obecného institutu (evropského) mezinárodního práva soukromého.⁵²² Úprava adaptace v nařízení o dědictví se stala inspirací pro zakotvení tohoto institutu také v nařízení o majetkových poměrech manželů⁵²³. I když ani původní návrh nařízení o majetkových poměrech manželů z roku 2011⁵²⁴ institut adaptace nezmiňoval, ustanovení o adaptaci bylo vloženo do návrhu nařízení z roku 2016⁵²⁵, tedy návrhu, který byl následně přijat formou posílené spolupráce.

Jak bylo uvedeno v podkapitole 3.2 této publikace, kolizní úprava v nařízení o majetkových poměrech manželů je založena na zásadě jednotného manželského majetkového statutu. Právním rozhodným pro majetkové poměry

⁵²⁰ Bod 16 preambule, čl. 31 nařízení o dědictví. Srov. návrh nařízení Evropského parlamentu a Rady o příslušnosti, rozhodném právu, uznávání a výkonu rozhodnutí a úředních listin ve věcech dědictví a vytvoření evropského dědického osvědčení. Brusel: Komise Evropských společností, 14. 10. 2009, KOM(2009) 154 v konečném znění; Comments on the European Commission's Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council on jurisdiction, applicable law, recognition and enforcement of decisions and authentic instruments in matters of succession and the creation of a European Certificate of Succession. *Max Planck Institute for Comparative and International Private Law* [online]. March 2010, s. 90–91, 94–95 [cit. 31. 1. 2020].

⁵²¹ Bod 17 preambule nařízení o dědictví. V podrobnostech vizte WELLER, Mathias. Article 1: Scope. In: CALVO CARAVACA, Alfonso L., Angelo DAVÍ a Heinz-Peter MANSEL (eds.). *The EU Succession Regulation: A Commentary*. 1. vyd. Cambridge: Cambridge University Press, 2016, s. 108.

⁵²² DANNEMANN, Gerhard. Adjustment/Adaptation (Anpassung). In: BASEDOW, Jürgen, Giesela RÜHL, Franco FERRARI a Pedro DE MIGUEL ASENSIO (eds.). *Encyclopedia of Private International Law: Volume 1*. 1. vyd. Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2017, s. 10.

⁵²³ Srov. čl. 31 nařízení o dědictví; čl. 29 nařízení o majetkových poměrech manželů.

⁵²⁴ Srov. návrh nařízení z roku 2011.

⁵²⁵ Srov. bod 25, 26 preambule, čl. 29 návrhu nařízení z roku 2016.

manželů se řídí majetkové poměry manželů jako celek, tedy veškerý majetek manželů, bez ohledu na to, že se tento majetek může nacházet na území různých států.⁵²⁶ Jedná se o jednu z výjimek, kdy se věcná práva neřídí *lex rei sitae*, nýbrž jiným právním řádem, zde konkrétně manželským majetkovým statutem.⁵²⁷ Nicméně, problematika povahy věcných práv a zápisu práv k nemovitému či movitému majetku do příslušného rejstříku, včetně právních požadavků na takový zápis, a účinky zápisu (resp. neprovedení zápisu) těchto práv do daného rejstříku, je z věcné působnosti nařízení o majetkových poměrech manželů, a tedy i oblasti působnosti práva rozhodného pro majetkové poměry manželů vyloučena.⁵²⁸ Nařízení se však vztahuje na vznik a převod věcného práva k majetku, které podle manželského majetkového statutu vyplývá z majetkových poměrů manželů.⁵²⁹

Problém může nastat v případě, je-li manželským majetkovým statutem cizí právní řád (tj. právní řád odlišný od práva místa, kde se věc nachází), který k majetku manželů zřizuje věcné právo, jež je právním řádu místa polohy věci (*lex rei sitae*) neznámé.⁵³⁰ K takové situaci může například dojít, mají-li manželé majetek na území více států.⁵³¹ Vzhledem k tomu, že nařízení o majetkových poměrech manželů respektuje princip *numerus clausus* věcných práv, neukládá členským státům povinnost uznat věcné právo k majetku, který se nachází na jejich území, pokud jejich právní řád takové věcné právo nezná. Členský stát, na jehož území se předmětný majetek manželů nachází, by však měl na základě nařízení o majetkových poměrech manželů toto neznámé cizí věcné právo

⁵²⁶ Bod 43 preambule, čl. 21 nařízení o majetkových poměrech manželů.

⁵²⁷ Shodně JÚDOVÁ, Elena. Nová úprava adaptácie v Zákone č. 97/1963 Zb. o medzinárodnom práve súkromnom a procesnom. In: ROZEHNALOVÁ, Naděžda, Klára DRLIČKOVÁ a Jiří VALDHANS (eds.). *Dny práva 2015 – Days of Law 2015: Část IV. Kodifikace obecné části kolizního práva – cesta či omyl?* [online]. Brno: Masarykova univerzita, 2016, s. 113 [cit. 1. 2. 2018].

⁵²⁸ Bod 24, 27, 28 preambule, čl. 1 odst. 2 písm. g, h) nařízení o majetkových poměrech manželů.

⁵²⁹ Bod 24 preambule nařízení o majetkových poměrech manželů.

⁵³⁰ Obdobně v kontextu nařízení o dědictví viz PFEIFFER, Magdalena. *Dědictvý statut – právo rozhodné pro přeshraniční dědické poměry*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2017, s. 98–99.

⁵³¹ Srov. JÚDOVÁ, Elena. Nová úprava adaptácie v Zákone č. 97/1963 Zb. o medzinárodnom práve súkromnom a procesnom. In: ROZEHNALOVÁ, Naděžda, Klára DRLIČKOVÁ a Jiří VALDHANS (eds.). *Dny práva 2015 – Days of Law 2015: Část IV. Kodifikace obecné části kolizního práva – cesta či omyl?* [online]. Brno: Masarykova univerzita, 2016, s. 111, 113 [cit. 1. 2. 2018].

adaptovat na nejbližší rovnocenné věcné právo podle právního řádu tohoto členského státu. Smyslem je umožnit manželům, aby se v jiném členském státě (konkrétně státě, kde se věc nachází) mohli dovolat věcného práva, které jim vzniklo nebo které na ně přešlo na základě manželského majetkového statu. ⁵⁵² Soudy příslušného členského státu proto mají přistoupit k adaptaci věcných práv podle čl. 29 nařízení o majetkových poměrech manželů.

Z ustanovení čl. 29 nařízení vyplývá, že „*dovolává-li se osoba věcného práva, které jí svědčí na základě práva rozhodného pro majetkové poměry v manželství, a dané věcné právo neexistuje v právním řádu členského státu, v němž se tohoto práva dovolává, je toto věcné právo podle potřeby a v možném rozsahu přizpůsobeno nejbližšímu rovnocennému věcnému právu v právním řádu daného státu, přičemž se zohlední cíle a zájmy, které toto konkrétní věcné právo sleduje, jakož i účinky, jež jsou s ním spojeny*“. Adaptace věcných práv přichází do úvahy v souvislosti s majetkem movitým i nemovitým ⁵⁵³; totéž platí i pro práva duševního vlastnictví ⁵⁵⁴. V této souvislosti je nutné uvést, že podle Soudního dvora EU lze postup podle ustanovení o adaptaci věcných práv použít pouze k přizpůsobení obsahu převáděných věcných práv, nikoliv ve vztahu ke způsobům převodu. ⁵⁵⁵

Uvedené ustanovení čl. 29 nařízení o majetkových poměrech manželů umožňuje provedení adaptace na úrovni hmotného práva. ⁵⁵⁶ Předpokladem

⁵⁵² Bod 25 preambule, čl. 29 nařízení o majetkových poměrech manželů.

⁵⁵³ Srov. LAGARDE, Paul. Article 31: Adaptation of rights in rem. In: BERGQUIST, Ulf, Domenico DAMASCELLI, Richard FRIMSTON a kol. (eds.). *EU Regulation on Succession and Wills: Commentary*. 1. vyd. Köln: Sellier. European Law Publishers, 2015, s. 167.

⁵⁵⁴ Srov. WELLER, Mathias. Article 1: Scope. In: CALVO CARAVACA, Alfonso L., Angelo DAVÍ a Heinz-Peter MANSEL (eds.). *The EU Succession Regulation: A Commentary*. 1. vyd. Cambridge: Cambridge University Press, 2016, s. 107.

⁵⁵⁵ V tomto případě se jednalo o vlastnické právo, které je známé právními řádům všech dotčených států (tj. tvoří součást *numerus clausus* věcných práv). Lišil se pouze způsob převodu tohoto věcného práva. Srov. rozsudek Soudního dvora (druhého senátu) ze dne 12. 10. 2017, *Aleksandra Kubicka*, věc C-218/16, bod 61–66; Obdobně TERESZKIEWICZ, Piotr a Anna WYSOCKA-BAR. Legacy by Vindication Under the EU Succession Regulation No. 650/2012 Following the Kubicka Judgment of the ECJ. *European Review of Private Law* [online]. 2019, roč. 27, č. 4, s. 890, 893 [cit. 14. 11. 2019]; Byť se toto rozhodnutí SDEU týkalo nařízení o dědictví, uvedené závěry by měly být použitelné i pro případ interpretace obdobných ustanovení v nařízení o majetkových poměrech manželů. Viz RUPP, Caroline S. The lex rei sitae and Its Neighbours – Debates, Developments, and Delineating Boundaries Between PIL Rules. *European Property Law Journal* [online]. 2018, roč. 7, č. 3, s. 287–288 [cit. 14. 5. 2019].

⁵⁵⁶ Obdobně v kontextu nařízení o dědictví viz KÖHLER, Andreas. General Private International Law Institutes in the EU Succession Regulation – Some Remarks. *Analiz Pravnog Fakulteta Univerzitetu u Zenici* [online]. 2016, č. 18, s. 180 [cit. 1. 1. 2018].

aplikace tohoto adaptačního pravidla je iniciativa oprávněné osoby⁵³⁷; není tedy použitelné *ex off*⁵³⁸. Dále je nezbytné, aby právo, jehož se oprávněná osoba dovolává, bylo věcným právem podle příslušného manželského majetkového statutu a současně věcným právem, které neexistuje v právním řádu členského státu, v němž se ho oprávněná osoba dovolává.⁵³⁹ Jsou-li tyto podmínky splněny, musí soud členského státu, v němž se oprávněná osoba věcného práva dovolává, institut adaptace uplatnit obligatorně⁵⁴⁰, a to v tom smyslu, že nemůže odmítnout uznat cizí věcné právo pouze z důvodu, že je jeho právnímu řádu neznámé⁵⁴¹. Úkolem soudce je v rámci své diskrece nalézt, resp. pokusit se nalézt, nejbližší ekvivalentní věcné právo k věcnému právu vyplývajícímu z cizího právního řádu⁵⁴²; důležitou roli zde proto bude hrát komparace⁵⁴³. V užším slova smyslu se tedy jedná o transpozici.⁵⁴⁴ Soudce

⁵³⁷ Obdobně JÚDOVÁ, Elena. Nová úprava adaptácie v Zákone č. 97/1963 Zb. o medzinárodnom práve súkromnom a procesnom. In: ROZEHNALOVÁ, Naděžda, Klára DRLIČKOVÁ a Jiří VALDHANS (eds.). *Dny práva 2015 – Days of Law 2015: Část IV. Kodifikace obecné části kolizního práva – cesta či omyl?* [online]. Brno: Masarykova univerzita, 2016, s. 112–113 [cit. 1. 2. 2018].

⁵³⁸ Obdobně ROZEHNALOVÁ, Naděžda. *Instituty českého mezinárodního práva soukromého*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, s. 163.

⁵³⁹ Srov. CALZOLAIO, Ermanno a Laura VAGNI. Article 31: Adaptation of Rights in rem. In: CALVO CARAVACA, Alfonso L., Angelo DAVÍ a Heinz-Peter MANSEL (eds.). *The EU Succession Regulation: A Commentary*. 1. vyd. Cambridge: Cambridge University Press, 2016, s. 445, 448.

⁵⁴⁰ Obdobně v kontextu nařízení o dědictví viz NIKOLAIDIS, George. Article 1 – Scope. In: PAMBOUKIS, Haris P. (ed.). *The EU Succession Regulation No 650/2012: A Commentary*. 1. vyd. Athens: Nomiki Bibliothiki, 2017, s. 53.

⁵⁴¹ Obdobně v kontextu nařízení o dědictví viz NIKOLAOU, Eirini. Article 31 – Adaptation of rights in rem. In: PAMBOUKIS, Haris P. (ed.). *The EU Succession Regulation No 650/2012: A Commentary*. 1. vyd. Athens: Nomiki Bibliothiki, 2017, s. 380.

⁵⁴² Srov. CALZOLAIO, Ermanno a Laura VAGNI. Article 31: Adaptation of Rights in rem. In: CALVO CARAVACA, Alfonso L., Angelo DAVÍ a Heinz-Peter MANSEL (eds.). *The EU Succession Regulation: A Commentary*. 1. vyd. Cambridge: Cambridge University Press, 2016, s. 445, 448.

⁵⁴³ Obdobně v kontextu nařízení o dědictví viz MARTÍNEZ-ESCRIBANO, Celia. Consequences of the European Succession Regulation in European Property Law. *European Review of Private Law* [online]. 2017, roč. 25, č. 3, s. 567 [cit. 29. 1. 2019].

⁵⁴⁴ Srov. DANNEMANN, Gerhard. Adaptation. In: LEIBLE, Stefan (ed.). *General Principles of European Private International Law*. Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International, 2016, s. 335; Shodně DANNEMANN, Gerhard. Adjustment/Adaptation (Anpassung). In: BASEDOW, Jürgen, Giesela RÜHL, Franco FERRARI a Pedro DE MIGUEL ASENSIO (eds.). *Encyclopedia of Private International Law: Volume 1*. 1. vyd. Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2017, s. 10; K rozlišení transpozice, substituce a adaptace v podrobnostech vizte např. LIPSTEIN, Kurt. General Principles of Private International Law. In: *Recueil des Cours. Collected Courses of the Hague Academy of International Law. 1972, Vol. 135*. Alphen aan den Rijn: Sijthoff & Noordhoff, 1973, s. 207–209; ROZEHNALOVÁ, Naděžda. *Instituty českého mezinárodního práva soukromého*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, s. 155–157.

by měl zohlednit zejména cíle a zájmy, které toto konkrétní věcné právo sleduje, jakož i účinky, jež jsou s ním spojeny.⁵⁴⁵

Pfeiffer v rámci analýzy nařízení o dědictví upozorňuje, že byt' je ustanovení o adaptaci věcných práv systematicky zařazeno do kapitoly III týkající se rozhodného práva, v praxi nebude k adaptaci docházet v souvislosti s určováním použitelného práva, nýbrž až ve fázi, kdy bude nezbytné zapsat věcné právo, které na dědice přešlo na základě dědického statutu, do veřejného rejstříku, a to ve státě, jenž dané věcné právo nezná.⁵⁴⁶ Z pohledu českého práva lze o uplatnění adaptace uvažovat v souvislosti se zápisem věcných práv do katastru nemovitostí.⁵⁴⁷ Tyto závěry jsou pravděpodobně obdobně použitelné i pro účely adaptace věcných práv podle čl. 29 nařízení o majetkových poměrech manželů.

S ohledem na vymezení jeho věcného rozsahu lze konstatovat, že ustanovení čl. 29 nařízení o majetkových poměrech manželů nemá ambici pokrýt veškeré situace, ve kterých může v souvislosti s majetkovými poměry manželů vyvstat potřeba adaptace. Typickým příkladem je výše uvedený případ pozůstalé vdovy a s tím související nežádoucí výsledek, který může vyplynout ze současné aplikace manželského majetkového statutu a statutu dědického na jednotlivé aspekty konkrétní situace. Pro tyto účely nařízení o majetkových poměrech manželů nevylučuje použití ani jiných forem adaptace.⁵⁴⁸ Bude tedy záležet na úvaze soudu, jakým způsobem adaptaci provede. Jak již bylo uvedeno výše, nabízí se řešení na úrovni hmotného práva i řešení na úrovni norem kolizních.⁵⁴⁹ Například *Köhler* se při-

⁵⁴⁵ Bod 25 preambule, čl. 29 nařízení o majetkových poměrech manželů.

⁵⁴⁶ PFEIFFER, Magdalena. *Dědický statut – právo rozhodné pro přeshraniční dědické poměry*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2017, s. 99.

⁵⁴⁷ V kontextu nařízení o dědictví viz KUČERA, Zdeněk a Monika PAUKNEROVÁ. Zvláštní otázky spojené s používáním rozhodného práva. In: KUČERA, Zdeněk, Monika PAUKNEROVÁ, Květoslav RŮŽIČKA a kol. *Mezinárodní právo soukromé*. 8. vyd. Plzeň–Brno: Aleš Čeněk–Doplňek, 2015, s. 181.

⁵⁴⁸ Srov. bod 26 preambule nařízení o majetkových poměrech manželů; bod 17 preambule nařízení o dědictví.

⁵⁴⁹ V této souvislosti lze upozornit na stanovisko generálního advokáta *Szpunara*, který analyzoval možnosti uplatnění institutu adaptace v kontextu ustanovení § 1371 odst. 1 BGB. Byt' v tomto případě nebyla adaptace použita, neboť manželským majetkovým statutem i statutem dědickým bylo německé právo, lze rozbor uvedené problematiky považovat za přínosný pro použití nařízení o dědictví, potažmo nařízení o majetkových poměrech manželů. Viz stanovisko generálního advokáta Macieje Szpunara ze dne 13. 12. 2017, *Doris Margret Lisette Mahnkopf*, věc C-558/16, body 62–66; Obdobně HAUSMANN, Rainer. Drawing the Border Line between the Succession Regulation and the Matrimonial Property Regulation: The example of section 1371(1) German Civil Code (BGB). *The European Legal Forum. Forum Iuris Communis Europae* [online]. 2018, roč. 3, s. 67–68 [cit. 7. 1. 2019].

klání k adaptaci hmotněprávní, jež se uplatňuje i při adaptaci věcných práv.⁵⁵⁰ Podle *Dannemanna* však bude záležet na kolizních normách fóra, zda tyto soudům umožňují, aby prostřednictvím adaptace modifikovaly nebo nepoužily právo jinak rozhodné.⁵⁵¹

Po provedení analýzy lze konstatovat, že adaptace je flexibilní instrument⁵⁵², který může nalézt uplatnění v různých situacích souvisejících s majetkovými poměry manželů a který může nabývat různých podob. V nařízení o majetkových poměrech manželů upravená adaptace věcných práv umožňuje, aby soudy členskému státu modifikovaly cizí hmotné právo, aniž by byl porušen princip *numerus clausus* věcných práv (k čemuž by došlo v případě, kdy by byl soud nucen uznat cizí věcné právo) nebo princip jednoty manželského majetkového statutu (měl-li by soud možnost odmítnout uznat věcné právo vzniklé na základě cizího práva). Nejedná se nicméně o prostředek, který by obecně umožňoval, aby se veškerá věcná práva vyplývající z majetkových poměrů manželů řídila *lex rei sitae*. Ve vymezených případech a za předpokladu splnění předepsaných podmínek však institut adaptace připouští, aby se soud odchýlil od použití jinak rozhodného manželského majetkového statutu. Aniž by ovšem bylo nutné přistoupit k vyloučení použití ustanovení cizího práva jako práva rozhodného z důvodu uplatnění výhrady veřejného pořádku, resp. odeprít uznání cizího rozhodnutí pro jeho rozpor s veřejným pořádkem. Výslovnou úpravu adaptace věcných práv v nařízení o majetkových poměrech manželů lze označit za užitečný a dostatečně pružný návod, který mohou soudy členských států v praxi použít, aby *ad hoc* docílily rozumného a spravedlivého řešení. Byť právě skutečnost, že realizace adaptace závisí na diskreci soudce, s sebou nevyhnutelně nese také prvky nejistoty

550 Srov. KÖHLER, Andreas. General Private International Law Institutes in the EU Succession Regulation – Some Remarks. *Analýza Právno Fakulteta Univerzity u Zenici* [online]. 2016, č. 18, s. 184–185 [cit. 1. 1. 2018].

551 Srov. DANNEMANN, Gerhard. Adaptation. In: LEIBL, Stefan (ed.). *General Principles of European Private International Law*. Alphen an den Rijn: Kluwer Law International, 2016, s. 335.

552 Shodně JÚDOVÁ, Elena. Nová úprava adaptácie v Zákone č. 97/1963 Zb. o medzinárodnom práve súkromnom a procesnom. In: ROZEHNALOVÁ, Naděžda, Klára DRLIČKOVÁ a Jiří VALDHANS (eds.). *Dny práva 2015 – Days of Law 2015: Část IV. Kodifikace obecné části kolizního práva – cesta či omyl?* [online]. Brno: Masarykova univerzita, 2016, s. 110–111 [cit. 1. 2. 2018].

a nepředvídatelnosti⁵⁵³, potažmo riziko nespravedlivého výsledku. Nicméně vhodně provedená adaptace může přispět k lepšímu pochopení a aplikaci cizího práva jako práva rozhodného ve věcech majetkových poměrů manželů. I když je v nařízení o majetkových poměrech manželů legislativně uchopeno pouze přizpůsobení věcných práv, lze kvitovat, že využití adaptace se předpokládá a připouští i v dalších, výslovně neupravených situacích týkajících se majetkových poměrů manželů.

3.5 Imperativní normy a výhrada veřejného pořádku

Jak již bylo uvedeno v předchozím textu, Evropská unie nemá pravomoc sjednocovat hmotné rodinné právo. Nařízení o majetkových poměrech manželů proto nepřináší jednotný (unijní) manželský majetkový režim, nýbrž unifikuje kolizní normy pro určení práva rozhodného ve věcech majetkových poměrů manželů. Tím, že unijní zákonodárce sjednocuje pouze kolizněprávní úpravu v této oblasti, současně zachovává respekt k hmotněprávním specifikům vyplývajícím z jednotlivých národních právních řádů. Vzhledem k univerzálnímu charakteru kolizní úpravy v nařízení o majetkových poměrech manželů může být manželským majetkovým statutem právo státu členského i státu třetího.⁵⁵⁴ Nikoliv výjimečně tedy může použití unifikovaných kolizních norem obsažených v nařízení vést k aplikaci cizího práva jako práva rozhodného pro majetkové poměry manželů.

Již ve Stockholmském programu z roku 2010, v němž Evropská rada vyzývala k rozšíření vzájemného uznávání i na oblast majetkových poměrů manželů, současně zdůrazňovala, že by měly být zohledněny „*také právní systémy členských států, včetně zásad veřejného pořádku, a národní tradice v této oblasti*“.⁵⁵⁵ Z tohoto důvodu obsahuje nařízení o majetkových poměrech manželů dvě tradiční výjimky z aplikace jinak použitelného práva jako práva rozhodného, které slouží k ochraně základních hodnot a veřejných zájmů *lex fori*. Konkrétně

⁵⁵³ Obdobně BONOMI, Andrea. The Interaction among the Future EU Instruments on Matrimonial Property, Registered Partnerships and Successions. In: ŠARČEVIĆ, Petar, Paul VOLKEN, Andrea BONOMI a Gian P. ROMANO (eds.). *Yearbook of Private International Law. Volume XIII – 2011*. Munich: Sellier. European Law Publishers, 2011, s. 221.

⁵⁵⁴ K univerzální použitelnosti v podrobnostech vizte podkapitolu 3.2 této publikace.

⁵⁵⁵ Stockholmský program: Otevřená a bezpečná Evropa, která slouží svým občanům a chrání je. *Evropská rada* [online]. 4. 5. 2010, s. 13 [cit. 15. 11. 2019].

se jedná o imperativní normy a výhradu veřejného pořádku.⁵⁵⁶ Autorka si proto klade za cíl analyzovat, jaký je dopad uvedených institutů na oblast majetkových poměrů manželů a jak tyto prostředky ovlivňují použití manželského majetkového statutu určeného na základě unifikovaných kolizních norem.⁵⁵⁷

3.5.1 Imperativní normy

Imperativní normy (též imperativní ustanovení) jsou pravidla, která jsou použitelná na daný případ bez ohledu na právo rozhodné (tj. *lex causae*).⁵⁵⁸ Imperativní normy nejsou tradičním institutem, který by se uplatňoval v předpisech (evropského) mezinárodního práva rodinného. Výjimka z použití práva jinak rozhodného v podobě imperativních ustanovení není obsažena v nařízení Řím III ani v nařízení o výživném a protokolu o právu rozhodném pro vyživovací povinnosti (dále jen „Haagský protokol o výživném“)⁵⁵⁹. Ustanovení čl. 30 nařízení o dědictví odkazuje pouze na použití zvláštních pravidel *lex rei sitae*, konkrétně pravidel zohledňujících ekonomické, rodinné či společenské důvody, které se mají aplikovat na dědění určitého majetku (tj. nemovitostí, podniků nebo dalších zvláštních druhů majetku) lokalizovaného v tomto státě.⁵⁶⁰ Naopak, nařízení o majetkových

⁵⁵⁶ Čl. 30, 31 nařízení o majetkových poměrech manželů. Obdobně CLAVEL, Sandrine a Fabienne JAULT-SESEKE. Public Interest Considerations – Changes in Continuity. In: ŠARČEVIĆ, Petar, Paul VOLKEN, Andrea BONOMI a Gian P. ROMANO (eds.). *Yearbook of Private International Law. Volume XIX – 2017/2018*. Köln: Otto Schmidt, 2018, s. 233.

⁵⁵⁷ Tato podkapitola byla zpracována na podkladě autorčina příspěvku ZAVADILOVÁ, Lucie. United in Diversity – Regional Unification of the Conflict-of-law Rules in Matters of Matrimonial Property Regimes. In: *Dny práva 2019 – Days of Law 2019: Universal, Regional, National – Ways of the Development of Private International Law in 21st Century* [online]. Brno: Masarykova univerzita, 2019, s. 160–178 [cit. 30. 6. 2021].

⁵⁵⁸ WILDERSPIN, Michael. Overriding mandatory provisions. In: BASEDOW, Jürgen, Giesela RÜHL, Franco FERRARI a Pedro DE MIGUEL ASENSIO (eds.). *Encyclopedia of Private International Law: Volume 2*. 1. vyd. Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2017, s. 1330.

⁵⁵⁹ Srov. nařízení Řím III; čl. 15 nařízení o výživném ve spojení s Haagským protokolem o výživném.

⁵⁶⁰ Srov. bod 54 preambule, čl. 30 nařízení o dědictví. V podrobnostech vizte SONNENBERGER, Hans J. Overriding Mandatory Provisions. In: LEIBLÉ, Stefan (ed.). *General Principles of European Private International Law*. Alphen an den Rijn: Kluwer Law International, 2016, s. 118–119; PFEIFFER, Magdalena. *Dědictví statut – právo rozhodné pro přeshraniční dědictvé poměry*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2017, s. 188–192; Obdobně CLAVEL, Sandrine a Fabienne JAULT-SESEKE. Public Interest Considerations – Changes in Continuity. In: ŠARČEVIĆ, Petar, Paul VOLKEN, Andrea BONOMI a Gian P. ROMANO (eds.). *Yearbook of Private International Law. Volume XIX – 2017/2018*. Köln: Otto Schmidt, 2018, s. 234–235.

poměrech manželů (a obdobně též nařízení o majetkových důsledcích registrovaného partnerství) obsahuje obecně vymezené pravidlo o použití imperativních norem.⁵⁶¹

Nařízení o majetkových poměrech manželů upravuje imperativní ustanovení v čl. 30. Z uvedeného vyplývá, že nařízením o majetkových poměrech manželů „není nijak dotčeno použití imperativních ustanovení práva místa soudu“⁵⁶². Pro účely tohoto nařízení jsou imperativní normy definovány jako „ustanovení, jejichž dodržování je pro členský stát při ochraně jeho veřejných zájmů, jako například jeho politického, společenského a hospodářského uspořádání, zásadní do té míry, že se vyžaduje jejich použití na jakoukoli situaci, která spadá do jejich oblasti působnosti, bez ohledu na právo, které by jinak bylo pro majetkové poměry v manželství rozhodné na základě tohoto nařízení“⁵⁶³. Je zjevné, že uvedená definice doslovně odpovídá znění čl. 9 odst. 1 nařízení Řím I, o imperativních normách ve smluvních závazkových vztazích.

Z hlediska kvalifikace má pojem „imperativní ustanovení“ (v dalších jazykových verzích například jako *overriding mandatory provisions*, *Eingriffsnormen*, *lois de police*) obsažený v nařízení o majetkových poměrech manželů zahrnovat pravidla imperativní (resp. absolutně kogentní⁵⁶⁴) povahy.⁵⁶⁵ Pod rozsah tohoto pojmu tedy nelze podřadit veškeré kogentní normy, ani nelze imperativní normy zaměňovat s „ustanoveními, od nichž se nelze smluvně

⁵⁶¹ Srov. čl. 30 nařízení o majetkových poměrech manželů; čl. 30 nařízení o majetkových důsledcích registrovaného partnerství. Shodně SONNENBERGER, Hans J. *Overriding Mandatory Provisions*. In: LEIBLÉ, Stefan (ed.). *General Principles of European Private International Law*. Alphen an den Rijn: Kluwer Law International, 2016, s. 118.

⁵⁶² Čl. 30 odst. 1 nařízení o majetkových poměrech manželů. Srov. čl. 22 návrhu nařízení z roku 2011; bod 24f preambule, čl. 22 kompromisního návrhu nařízení z roku 2015. Viz *Proposal for a Council Regulation on jurisdiction, applicable law and the recognition and enforcement of decisions in matters of matrimonial property regimes – Political agreement* [online]. Brussels: Council of the European Union, 26. 11. 2015, 14651/15 [cit. 17. 11. 2019] (dále jen „návrh nařízení z roku 2015“); Obdobně bod 53 preambule, čl. 30 návrhu nařízení z roku 2016.

⁵⁶³ Čl. 30 odst. 2 nařízení o majetkových poměrech manželů. V podrobnostech vizte RODRÍGUEZ BENOT, Andrés. *Los efectos patrimoniales de los matrimonios y de las uniones registradas en la Unión Europea. Cuadernos de Derecho Transnacional* [online]. 2019, roč. 11, č. 1, s. 43–44 [cit. 31. 12. 2019].

⁵⁶⁴ Obdobně v kontextu nařízení o dědictví viz PFEIFFER, Magdalena. *Dědictví – právo rozhodné pro přeshraniční dědictví poměry*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2017, s. 189.

⁵⁶⁵ Bod 53 preambule nařízení o majetkových poměrech manželů.

odchýlit“.⁵⁶⁶ V souvislosti s imperativními normami stanovuje nařízení požadavek, že se musí jednat o „*ustanovení, jejichž dodržování je pro členský stát při ochraně jeho veřejných zájmů [...] zásadní*“. Lze proto konstatovat, že pro kvalifikaci tuzemského ustanovení jako imperativní normy se uplatňují značné nároky. Jestliže však bude určité ustanovení soudem příslušného členského státu vyhodnoceno jako imperativní norma, aplikuje se v mezích svého předmětu úpravy bez ohledu na právo jinak rozhodné pro majetkové poměry manželů.⁵⁶⁷ Množství norem, které by mohly být považovány za imperativní ustanovení s potenciálem dopadu na oblast majetkových poměrů manželů, je proto spíše omezené.⁵⁶⁸ Nicméně, bod 53 preambule nařízení o majetkových poměrech manželů uvádí jako příklad imperativních norem pravidla o ochraně společného obydlí. *Sonnenberger* označuje výslovné uvedení příkladu imperativních ustanovení v samotné preambuli nařízení za rozumné.⁵⁶⁹ Jako imperativní normy mohou být vyhodnocena též pravidla týkající se solidarity mezi manžely za dluhy domácnosti či pravidla vztahující se na mimořádné situace.⁵⁷⁰ Z uvedeného vyplývá, že manželský majetkový režim, podle něhož nejsou rodinné výdaje a dluhy sdíleny oběma manžely rovným dílem, nebo režim, který neposkytuje ochranu rodinnému obydlí, mohou být v určitém

⁵⁶⁶ CLAVEL, Sandrine a Fabienne JAULT-SESEKE. Public Interest Considerations – Changes in Continuity. In: ŠARČEVIĆ, Petar, Paul VOLKEN, Andrea BONOMI a Gian P. ROMANO (eds.). *Yearbook of Private International Law. Volume XIX – 2017/2018*. Köln: Otto Schmidt, 2018, s. 240–241; Obdobně WILDERSPIN, Michael. Overriding mandatory provisions. In: BASEDOW, Jürgen, Giesela RÜHL, Franco FERRARI a Pedro DE MIGUEL ASENSIO (eds.). *Encyclopedia of Private International Law: Volume 2*. 1. vyd. Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2017, s. 1331.

⁵⁶⁷ Čl. 30 odst. 2 nařízení o majetkových poměrech manželů. Viz CLAVEL, Sandrine a Fabienne JAULT-SESEKE. Public Interest Considerations – Changes in Continuity. In: ŠARČEVIĆ, Petar, Paul VOLKEN, Andrea BONOMI a Gian P. ROMANO (eds.). *Yearbook of Private International Law. Volume XIX – 2017/2018*. Köln: Otto Schmidt, 2018, s. 236.

⁵⁶⁸ Obdobně CLAVEL, Sandrine a Fabienne JAULT-SESEKE. Public Interest Considerations – Changes in Continuity. In: ŠARČEVIĆ, Petar, Paul VOLKEN, Andrea BONOMI a Gian P. ROMANO (eds.). *Yearbook of Private International Law. Volume XIX – 2017/2018*. Köln: Otto Schmidt, 2018, s. 242.

⁵⁶⁹ SONNENBERGER, Hans J. Overriding Mandatory Provisions. In: LEIBLE, Stefan (ed.). *General Principles of European Private International Law*. Alphen an den Rijn: Kluwer Law International, 2016, s. 122.

⁵⁷⁰ CLAVEL, Sandrine a Fabienne JAULT-SESEKE. Public Interest Considerations – Changes in Continuity. In: ŠARČEVIĆ, Petar, Paul VOLKEN, Andrea BONOMI a Gian P. ROMANO (eds.). *Yearbook of Private International Law. Volume XIX – 2017/2018*. Köln: Otto Schmidt, 2018, s. 242.

členském státě považovány za rozporné s imperativními normami tohoto státu.⁵⁷¹ V každém případě bude záviset na příslušném národním soudu, zda určité ustanovení tuzemského práva kvalifikuje jako imperativní normu a jaké důsledky vyvodí z jejího dopadu na aplikaci rozhodného manželského majetkového statutu.

V některých případech nicméně není jasné, zda mají být konkrétní pravidla kvalifikována jako imperativní ustanovení, nebo spíše jako pravidla, jejichž účelem je ochrana jak veřejných, tak soukromých zájmů. *Clavel a Jault-Seseke* v tomto kontextu uvádí, že „pokud je určité pravidlo důležité pro ochranu veřejného zájmu, pouhá skutečnost, že je toto pravidlo ovlivněno také úvahami o ochraně, nemá žádný dopad na jeho kvalifikaci. Tento závěr je důležitý v oblasti majetkových poměrů manželů, kde spolu veřejný pořádek a ochrana úzce souvisí.“⁵⁷²

Jak již bylo uvedeno, čl. 30 nařízení o majetkových poměrech manželů reflektuje znění čl. 9 nařízení Řím I. Rozsah těchto ustanovení ovšem není totožný. Neboť úprava v čl. 30 nařízení o majetkových poměrech manželů je omezena na použití imperativních ustanovení práva fóra a neodkazuje, ať již výslovně či nevýslovně, na imperativní normy jakéhokoliv jiného státu.⁵⁷³ Samostatnou otázkou je případná aplikace imperativních norem *lex causae*,

⁵⁷¹ Manželské režimy – Výkladová příručka k nařízení Rady (EU) 2016/1103 ze dne 24. 6. 2016 provádějící posílenou spolupráci v oblasti příslušnosti, rozhodného práva a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech majetkových poměrů v manželství. *Notaries of Europe* [online], s. 13 [cit. 11. 6. 2019].

⁵⁷² CLAVEL, Sandrine a Fabienne JAULT-SESEKE. Public Interest Considerations – Changes in Continuity. In: ŠARČEVIĆ, Petar, Paul VOLKEN, Andrea BONOMI a Gian P. ROMANO (eds.). *Yearbook of Private International Law. Volume XIX – 2017/2018*. Köln: Otto Schmidt, 2018, s. 242.

⁵⁷³ Shodně CLAVEL, Sandrine a Fabienne JAULT-SESEKE. Public Interest Considerations – Changes in Continuity. In: ŠARČEVIĆ, Petar, Paul VOLKEN, Andrea BONOMI a Gian P. ROMANO (eds.). *Yearbook of Private International Law. Volume XIX – 2017/2018*. Köln: Otto Schmidt, 2018, s. 235, 243; K úvahám o případném použití imperativních ustanovení jiného státu než práva státu fóra v podrobnostech vizte HEIN, Jan von. Conflicts between International Property, Family and Succession Law – Interfaces and Regulatory Techniques. *European Property Law Journal* [online]. 2017, roč. 6, č. 2, s. 149–150 [cit. 14. 3. 2018]; CLAVEL, Sandrine a Fabienne JAULT-SESEKE. Public Interest Considerations – Changes in Continuity. In: ŠARČEVIĆ, Petar, Paul VOLKEN, Andrea BONOMI a Gian P. ROMANO (eds.). *Yearbook of Private International Law. Volume XIX – 2017/2018*. Köln: Otto Schmidt, 2018, s. 243–246.

a to jako součásti cizího práva.⁵⁷⁴ Důvodem přijatého řešení (tj. omezení výjimky z použití práva jinak rozhodného pouze na imperativní ustanovení *lex fori*) je snaha eliminovat právní nejistotu, která je spojena s aplikací této výjimky. Nicméně, vzhledem k multiplicitě pravidel pro určení mezinárodní příslušnosti soudu v nařízení o majetkových poměrech manželů⁵⁷⁵ je obtížné předvídat, v jakém členském státě bude sudiště, a imperativní normy jakého státu tedy skutečně ovlivní (resp. omezí) použití jinak rozhodného manželského majetkového statutu.⁵⁷⁶

V neposlední řadě je nutné uvést, že imperativní normy, jakožto výjimky z použití práva jinak rozhodného ve věcech majetkových poměrů manželů, lze aplikovat pouze výjimečně. Navíc, jejich výklad musí být restriktivní, aby byly respektovány cíle nařízení o majetkových poměrech manželů⁵⁷⁷, tedy zajištěna právní jistota a předvídatelnost řešení⁵⁷⁸. Pokud se však imperativní normy uplatní, aplikují se nezávisle na manželském majetkovém statutu, ať již určeném na základě objektivního hraničního určovatele nebo volby práva manželů.

⁵⁷⁴ Srov. ROZEHNALOVÁ, Naděžda. Obecná část kolizního práva – zacházení s cizím právem. In: ROZEHNALOVÁ, Naděžda, Klára DRLIČKOVÁ, Tereza KYSELOVSKÁ a Jiří VALDHANS. *Úvod do mezinárodního práva soukromého*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2017, s. 136; ROZEHNALOVÁ, Naděžda. Nakládání s právem aneb ne vše je unifikováno. In: ROZEHNALOVÁ, Naděžda, Klára DRLIČKOVÁ, Tereza KYSELOVSKÁ a Jiří VALDHANS. *Mezinárodní právo soukromé Evropské unie*. 2. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018, s. 48–49; ROZEHNALOVÁ, Naděžda. Nařízení Řím I – základ unifikace závazků ze smluv. In: ROZEHNALOVÁ, Naděžda, Klára DRLIČKOVÁ, Tereza KYSELOVSKÁ a Jiří VALDHANS. *Mezinárodní právo soukromé Evropské unie*. 2. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018, s. 103.

⁵⁷⁵ Srov. čl. 4–11 nařízení o majetkových poměrech manželů. K analýze jednotlivých pravidel pro určování mezinárodní příslušnosti ve věcech majetkových poměrů manželů v podrobnostech vizte např. FRANZINA, Pietro. Jurisdiction in Matters Relating to Property Regimes Under EU Private International Law. In: ŠARČEVIĆ, Petar, Paul VOLKEN, Andrea BONOMI a Gian P. ROMANO (eds.). *Yearbook of Private International Law. Volume XIX – 2017/2018*. Köln: Otto Schmidt, 2018, s. 159–194.

⁵⁷⁶ Obdobně CLAVEL, Sandrine a Fabienne JAULT-SESEKE. Public Interest Considerations – Changes in Continuity. In: ŠARČEVIĆ, Petar, Paul VOLKEN, Andrea BONOMI a Gian P. ROMANO (eds.). *Yearbook of Private International Law. Volume XIX – 2017/2018*. Köln: Otto Schmidt, 2018, s. 245–246.

⁵⁷⁷ Bod 53 preambule nařízení o majetkových poměrech manželů. Shodně CLAVEL, Sandrine a Fabienne JAULT-SESEKE. Public Interest Considerations – Changes in Continuity. In: ŠARČEVIĆ, Petar, Paul VOLKEN, Andrea BONOMI a Gian P. ROMANO (eds.). *Yearbook of Private International Law. Volume XIX – 2017/2018*. Köln: Otto Schmidt, 2018, s. 236.

⁵⁷⁸ Bod 15 preambule nařízení o majetkových poměrech manželů.

Po provedené analýze lze konstatovat, že uchopení imperativních norem v režimu nařízení o majetkových poměrech manželů není bezproblémové. I když jsou imperativní ustanovení tradičním institutem mezinárodního práva soukromého využívaným zejména ve smluvních závazkových vztazích, imperativní normy *lex fori* jsou nově upraveny také v nařízení o majetkových poměrech manželů. Kvitovat lze uplatnění obdobné definice jako v nařízení Řím I, což přispívá ke koherenci předpisů z oblasti evropského mezinárodního práva soukromého, a tedy k vytváření jednotného pojmu „imperativní ustanovení“. Důležitým rozdílem ovšem je, že nařízení o majetkových poměrech manželů umožňuje zohlednit pouze imperativní normy fóra. Zatím přitom není jasné, jaká tuzemská pravidla budou kvalifikována jako imperativní normy pro účely nařízení o majetkových poměrech manželů, neboť samotné nařízení výslovně zmiňuje pouze ustanovení o ochraně společného obydlí. Je proto na příslušném národním soudu, aby posoudil, které normy *lex fori* prosazující ochranu veřejných zájmů se uplatní jako imperativní normy ve smyslu čl. 30 nařízení o majetkových poměrech manželů a které mohou omezit aplikaci jinak použitelného manželského majetkového statutu. Zatímco tedy jednotný výklad ustanovení čl. 30 nařízení přísluší Soudnímu dvoru EU, vyhodnocení konkrétního tuzemského pravidla jako normy imperativní povahy náleží národním soudům členských států, resp. konkrétním soudcům.

3.5.2 Výhrada veřejného pořádku

Jak již bylo uvedeno, hmotné rodinné právo není v rámci Evropské unie unifikováno. Důvodem je jednak úzká souvislost rodinného práva s tradicemi a zvyklostmi v jednotlivých státech, jednak absence pravomocí EU v této oblasti právní úpravy. Proto má v otázkách evropského mezinárodního práva rodinného i nadále své uplatnění výhrada veřejného pořádku⁵⁷⁹ jako

⁵⁷⁹ Srov. čl. 15 nařízení o výživném ve spojení s čl. 13 Haagského protokolu o výživném; čl. 12 nařízení Řím III; čl. 35 nařízení o dědictví; čl. 31 nařízení o majetkových poměrech manželů; čl. 31 nařízení o majetkových důsledcích registrovaného partnerství.

instrument, který mohou soudy členských států – byť výjimečně – použít k ochraně svých základních hodnot.⁵⁸⁰

Unijní zákonodárce využívá výhradu veřejného pořádku jako korektiv nezbytný pro tradiční hodnotově-neutrální přístup k mezinárodnímu právu soukromému, který má zajistit, že použitím cizího práva nebudou ohroženy fundamentální hodnoty a zájmy *lex fori*.⁵⁸¹ Institut výhrady veřejného pořádku tedy soudci umožňuje neaplikovat ustanovení cizího práva, pokud by jeho použití vedlo k výsledku, který je z pohledu práva fóra nežádoucí.⁵⁸² Uvedené platí i v kontextu kolizní úpravy majetkových poměrů manželů.

Nařízení o majetkových poměrech manželů obsahuje úpravu výhrady veřejného pořádku v čl. 31. Toto ustanovení umožňuje soudům a jiným příslušným orgánům, které se v členských státech zabývají otázkami majetkových poměrů manželů, odmítnout použít ustanovení cizího práva určeného na základě unifikovaných kolizních norem, bylo-li by jeho použití v daném případě zjevně neslučitelné s veřejným pořádkem (*ordre public*) fóra.⁵⁸³

V této souvislosti je nezbytné uvést, že ustanovení o výhradě veřejného pořádku doznalo v průběhu legislativního procesu určitých změn. Původní návrh nařízení o majetkových poměrech manželů z roku 2011 dával soudům členských států možnost vyloučit použití „cizího práva“ jako celku. Na základě výhrady veřejného pořádku ovšem neměla být vyloučena aplikace právního řádu jiného členského státu, „*pokud by použitím výhrady veřejného*

⁵⁸⁰ Obdobně MEEUSEN, Johan, Marta PERTEGÁS, Gert STRAETMANS a Frederik SWENNEN. General Report. In: MEEUSEN, Johan, Gert STRAETMANS, Marta PERTEGÁS a Frederik SWENNEN (eds.). *International Family Law for the European Union*. 1. vyd. Antwerp–Oxford: Intersentia, 2007, s. 19–20; WURMNEST, Wolfgang. Ordre Public (Public Policy). In: LEIBLÉ, Stefan (ed.). *General Principles of European Private International Law*. Alphen an den Rijn: Kluwer Law International, 2016, s. 310. V podrobnostech vizte POILLOT-PERUZZETTO, Sylvaine. The Exception of Public Policy in Family Law within the European Legal System. In: MEEUSEN, Johan, Gert STRAETMANS, Marta PERTEGÁS a Frederik SWENNEN (eds.). *International Family Law for the European Union*. 1. vyd. Antwerp–Oxford: Intersentia, 2007, s. 279–302.

⁵⁸¹ GÖSSL, Susanne L. The Public Policy Exception in the European Civil Justice System. *The European Legal Forum. Forum Iuris Communis Europae* [online]. 2016, roč. 4, s. 86 [cit. 17. 11. 2019].

⁵⁸² WURMNEST, Wolfgang. Ordre Public (Public Policy). In: LEIBLÉ, Stefan (ed.). *General Principles of European Private International Law*. Alphen an den Rijn: Kluwer Law International, 2016, s. 305–306. Obdobně ROZEHNALOVÁ, Naděžda. *Instituty českého mezinárodního práva soukromého*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, s. 175–177.

⁵⁸³ Bod 54 preambule, čl. 31 nařízení o majetkových poměrech manželů.

pořádku byla porušena Listina základních práv Evropské unie, a zejména její článek 21, který zakazuje jakoukoli formu diskriminace“⁵⁸⁴. Uplatnění výhrady veřejného pořádku tedy mělo být omezeno pouze na případy, kdy právem rozhodným pro majetkové poměry manželů je právo třetího státu.

Nakonec ovšem bylo ustanovení o výhradě veřejného pořádku přijato ve znění, podle kterého může být důsledkem uplatnění výhrady veřejného pořádku pouze nepoužití „ustanovení cizího práva“ jako práva rozhodného pro majetkové poměry manželů. Úprava v nařízení o majetkových poměrech manželů navíc nerozlišuje mezi situacemi, kdy je právem rozhodným právo jiného členského státu, a situacemi, kdy se jako právo rozhodné má použít právo státu třetího.⁵⁸⁵ Tento přístup lze kvitovat, neboť rozdíly v právní úpravě (resp. zastávaných základních zásadách) v oblasti práva rodinného nadále existují i mezi právními řády členských států. Soudům členských států proto nelze odeprít možnost vznést výhradu veřejného pořádku vůči použití ustanovení práva jiného členského státu jako rozhodného manželského majetkového statutu.⁵⁸⁶ Výhradu veřejného pořádku je proto možné uplatnit i v čistě vnitroujních případech.

K uplatnění instituty výhrady veřejného pořádku lze přistoupit, jestliže by použití cizího práva jako manželského majetkového statutu „v daném případě“ bylo zjevně neslučitelné s veřejným pořádkem fóra. Vyžaduje se tedy posouzení *in concreto*. Je proto možné jako právo rozhodné použít cizí právo, které je sice *in abstracto* v rozporu se základními zásadami *lex fori*, ale které – v daném případě – vede k přijatelnému řešení.⁵⁸⁷

⁵⁸⁴ Bod 25 preambule, čl. 23 návrhu nařízení z roku 2011.

⁵⁸⁵ Bod 54 preambule, čl. 31 nařízení o majetkových poměrech manželů. Obdobně bod 25 preambule, čl. 23 návrhu nařízení z roku 2015; bod 54 preambule, čl. 31 návrhu nařízení z roku 2016.

⁵⁸⁶ Obdobně WURMNEST, Wolfgang. *Ordre Public (Public Policy)*. In: LEIBLÉ, Stefan (ed.). *General Principles of European Private International Law*. Alphen an den Rijn: Kluwer Law International, 2016, s. 309–311. V obecné rovině obdobně viz VALDHANS, Jiří. *Odchylky od neutrálního kolizního řešení*. Habilitační práce. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2019, 199 s., s. 177–179.

⁵⁸⁷ CLAVEL, Sandrine a Fabienne JAULT-SESEKE. *Public Interest Considerations – Changes in Continuity*. In: ŠARČEVIĆ, Petar, Paul VOLKEN, Andrea BONOMI a Gian P. ROMANO (eds.). *Yearbook of Private International Law. Volume XIX – 2017/2018*. Köln: Otto Schmidt, 2018, s. 237.

I když je výhrada veřejného pořádku tradičním instrumentem obecné části mezinárodního práva soukromého, není napříč členskými státy interpretována jednotně. Z judikatury Soudního dvora EU vyplývá, že konkrétní obsah veřejného pořádku určují soudy členských států na základě jednotlivých národních právních řádů. Přičemž SDEU pouze kontroluje (resp. střeží) meze, v rámci kterých se soudy členských států mohou při výkladu této výjimky z použití cizího práva pohybovat.⁵⁸⁸ Vzhledem k tomu, že v oblasti práva rodinného přetrvává diverzita hmotněprávní úpravy, liší se v jednotlivých státech i obsah veřejného pořádku.⁵⁸⁹ Je nicméně nezbytné zdůraznit, že na základě výhrady veřejného pořádku nelze vyloučit použití *lex causae* pouze z důvodu, že jeho obsah není shodný s obsahem práva fóra.⁵⁹⁰ Existence různých manželských majetkových režimů (zahrnující režimy majetkového společenství na straně jedné, až po režim odděleného majetku na straně druhé) by sama o sobě neměla být dostatečná ke konstatování zjevného rozporu s veřejným pořádkem fóra.⁵⁹¹ Ve věcech majetkových poměrů manželů bude výhrada veřejného pořádku pravděpodobně relevantní ve vztahu k diskriminačním ustanovením

⁵⁸⁸ Srov. například rozsudek Soudního dvora ze dne 28. 3. 2000, *Dieter Krombach proti Andrému Bamberskému*, věc C-7/98, bod 22, 23; rozsudek Soudního dvora (velkého senátu) ze dne 28. 4. 2009, *Meletis Apostolides proti David Charles Orams, Linda Elizabeth Orams*, věc C-420/07, bod 56, 57; rozsudek Soudního dvora (prvního senátu) ze dne 25. 5. 2016, *Rudolfs Meroni proti Recoletos Limited*, věc C-559/14, bod 39, 40; Obdobně GÖSSL, Susanne L. The Public Policy Exception in the European Civil Justice System. *The European Legal Forum. Forum Iuris Communis Europae* [online]. 2016, roč. 4, s. 87, 92 [cit. 17. 11. 2019]; V podrobnostech vizte BŘICHÁČEK, Tomáš a Petr BŘÍZA. § 4 Výhrada veřejného pořádku. In: BŘÍZA, Petr, Tomáš BŘICHÁČEK, Zuzana FIŠEROVÁ a kol. *Zákon o mezinárodním právu soukromém: komentář*. 1. vyd. Plzeň: C. H. Beck, 2014, s. 31–33; WURMNEST, Wolfgang. Ordre Public (Public Policy). In: LEIBLÉ, Stefan (ed.). *General Principles of European Private International Law*. Alphen an den Rijn: Kluwer Law International, 2016, s. 315–319.

⁵⁸⁹ GÖSSL, Susanne L. The Public Policy Exception in the European Civil Justice System. *The European Legal Forum. Forum Iuris Communis Europae* [online]. 2016, roč. 4, s. 89 [cit. 17. 11. 2019].

⁵⁹⁰ CLAVEL, Sandrine a Fabienne JAULT-SESEKE. Public Interest Considerations – Changes in Continuity. In: ŠARČEVIĆ, Petar, Paul VOLKEN, Andrea BONOMI a Gian P. ROMANO (eds.). *Yearbook of Private International Law. Volume XIX – 2017/2018*. Köln: Otto Schmidt, 2018, s. 236, 238.

⁵⁹¹ V takovém případě se jako vhodnější jeví využití adaptace práva rozhodného. Viz CLAVEL, Sandrine a Fabienne JAULT-SESEKE. Public Interest Considerations – Changes in Continuity. In: ŠARČEVIĆ, Petar, Paul VOLKEN, Andrea BONOMI a Gian P. ROMANO (eds.). *Yearbook of Private International Law. Volume XIX – 2017/2018*. Köln: Otto Schmidt, 2018, s. 238; K institutu adaptace v podrobnostech vizte podkapitulu 3.4 této publikace.

(např. ustanovením diskriminujícím na základě pohlaví). Výhradu veřejného pořádku bude proto možné uplatnit vůči použití cizího manželského majetkového režimu, který je nepříznivý ve vztahu k ženám.⁵⁹² Příkladem může být situace, kdy právo rozhodné uznává pouze manžela jako vlastníka majetku či jako jediného z manželů, který má oprávnění spravovat majetek nebo s ním disponovat, nebo přiznává-li právo rozhodné v případě vypořádání majetkových poměrů manželů větší část majetku manželovi než manželce.⁵⁹³ Nicméně, před uplatněním výhrady veřejného pořádku je zpravidla nutné vzít v potaz i další požadavky, jako je závažnost porušení, hodnota chráněného zájmu či intenzita spojení mezi daným případem a teritoriem státu fóra.⁵⁹⁴

Z pohledu evropského mezinárodního práva soukromého se v souvislosti s institutem výhrady veřejného pořádku, resp. vymezením obsahu veřejného pořádku, dostávají do kolize různé zájmy. Na straně jedné umožňuje výhrada veřejného pořádku zohlednit národní hodnoty a právní kulturu členských států. Na straně druhé může nejednotné použití výhrady veřejného pořádku v jednotlivých členských státech představovat překážku či limit naplnění cílů, k nimž předpisy evropského mezinárodního práva soukromého (zde konkrétně nařízení o majetkových poměrech manželů) směřují, tedy zajištění právní jistoty, předvídatelnosti, podpory volného pohybu osob a důvěry občanů v unijní právní pořádek.⁵⁹⁵

⁵⁹² CLAVEL, Sandrine a Fabienne JAULT-SESEKE. Public Interest Considerations – Changes in Continuity. In: ŠARČEVIĆ, Petar, Paul VOLKEN, Andrea BONOMI a Gian P. ROMANO (eds.). *Yearbook of Private International Law. Volume XIX – 2017/2018*. Köln: Otto Schmidt, 2018, s. 238–239.

⁵⁹³ Manželské režimy – Výkladová příručka k nařízení Rady (EU) 2016/1103 ze dne 24. 6. 2016 provádějící posílenou spolupráci v oblasti příslušnosti, rozhodného práva a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech majetkových poměrů v manželství. *Notaries of Europe* [online], s. 12 [cit. 11. 6. 2019]; Obdobně SCHUZ, Rhona. Choice of law in relation to matrimonial property in the 21st century. *Journal of Private International Law* [online]. 2019, roč. 15, č. 1, s. 40 [cit. 11. 6. 2019].

⁵⁹⁴ Obdobně GÖSSL, Susanne L. The Public Policy Exception in the European Civil Justice System. *The European Legal Forum. Forum Iuris Communis Europae* [online]. 2016, roč. 4, s. 90 [cit. 17. 11. 2019]; K tzv. principu proximity v podrobnostech vizte WURMNEST, Wolfgang. Ordre Public (Public Policy). In: LEIBLÉ, Stefan (ed.). *General Principles of European Private International Law*. Alphen an den Rijn: Kluwer Law International, 2016, s. 322–323.

⁵⁹⁵ Obdobně GÖSSL, Susanne L. The Public Policy Exception in the European Civil Justice System. *The European Legal Forum. Forum Iuris Communis Europae* [online]. 2016, roč. 4, s. 86, 92 [cit. 17. 11. 2019].

V každém případě platí, že výhradu veřejného pořádku lze uplatit pouze ve výjimečných případech (jako *ultimum remedium*⁵⁹⁶). Použití výhrady veřejného pořádku ve smyslu nařízení o majetkových poměrech manželů je navíc omezeno principem nediskriminace. Z tohoto důvodu se nelze vyhnout aplikaci cizího práva, jestliže by důsledkem uvedeného postupu byl rozpor s Listinou základních práv EU, zvláště jejím čl. 21 týkajícím se nediskriminace.⁵⁹⁷ Uvedené znamená, že na základě přednosti unijního práva může být soud členského státu povinen aplikovat cizí právo, které je v rozporu s hodnotami fóra.⁵⁹⁸ Například soudy členských států, které neuznávají stejnopohlavní manželství, nebudou moci uplatnit výhradu veřejného pořádku, aby se vyhnuly aplikaci práva jiného státu, které upravuje majetková práva stejnopohlavních manželů, jestliže by to vedlo k porušení principu nediskriminace.⁵⁹⁹ V této souvislosti je nutné upozornit, že toto je pravděpodobně jeden z důvodů, proč se některé členské státy EU rozhodly nezapojit do posílené spolupráce na nařízení.⁶⁰⁰ Podle autorčina názoru však zmiňovaná problematika souvisí s již v předchozím textu podrobně analyzovaným kvalifikačním problémem, který spočívá v posouzení toho, zda se z pohledu českého práva

⁵⁹⁶ Obdobně DE BOER, Ted M. Unwelcome Foreign Law: Public Policy and Other Means to Protect the Fundamental Values and Public Interests of the European Community. In: MALATESTA, Alberto, Stefania BARIATTI a Fausto POCAR (eds.). *The External Dimension of EC Private International Law in Family and Succession Matters*. 1. vyd. Padova: Cedam, 2008, s. 296; BOGDAN, Michael. Private International Law as Component of the Law of the Forum. General Course on Private International Law. In: *Recueil des Cours. Collected Courses of the Hague Academy of International Law. 2010, Vol. 348*. Leiden–Boston: Martinus Nijhoff Publishers, 2011, s. 170.

⁵⁹⁷ Bod 54, 73 preambule nařízení o majetkových poměrech manželů. V podrobnostech vizte CLAVEL, Sandrine a Fabienne JAULT-SESEKE. Public Interest Considerations – Changes in Continuity. In: ŠARČEVIĆ, Petar, Paul VOLKEN, Andrea BONOMI a Gian P. ROMANO (eds.). *Yearbook of Private International Law. Volume XIX – 2017/2018*. Köln: Otto Schmidt, 2018, s. 237.

⁵⁹⁸ WURMNEST, Wolfgang. Ordre Public (Public Policy). In: LEIBLÉ, Stefan (ed.). *General Principles of European Private International Law*. Alphen an den Rijn: Kluwer Law International, 2016, s. 318.

⁵⁹⁹ CLAVEL, Sandrine a Fabienne JAULT-SESEKE. Public Interest Considerations – Changes in Continuity. In: ŠARČEVIĆ, Petar, Paul VOLKEN, Andrea BONOMI a Gian P. ROMANO (eds.). *Yearbook of Private International Law. Volume XIX – 2017/2018*. Köln: Otto Schmidt, 2018, s. 237; V kontextu nařízení o dědictví obdobně viz WURMNEST, Wolfgang. Ordre Public (Public Policy). In: LEIBLÉ, Stefan (ed.). *General Principles of European Private International Law*. Alphen an den Rijn: Kluwer Law International, 2016, s. 318–319.

⁶⁰⁰ WYSOCKA-BAR, Anna. Enhanced cooperation in property matters in the EU and non-participating Member States. *ERA Forum* [online]. 2019, s. 6–8 [cit. 27. 9. 2019].

považuje stejnopohlavní manželství za manželství, nebo je nutné jej podřadit pod pojem „registrované partnerství“. Vzhledem k tomu, že se autorka přiklání k závěru, že české soudy budou otázky majetkových důsledků stejnopohlavních manželství podřazovat spíše pod věcnou působnost nařízení o majetkových důsledcích registrovaného partnerství, nebude zvažování uplatnění výhrady veřejného pořádku podle nařízení o majetkových poměrech manželů před českými soudy pravděpodobně vůbec namístě.⁶⁰¹

V neposlední řadě je rovněž nutné uvést, že nařízení o majetkových poměrech manželů upravuje pouze negativní účinek výhrady veřejného pořádku (tedy že ustanovení cizího práva, které je ve zjevném rozporu s veřejným pořádkem fóra, se nepoužije). A naopak neřeší, jaké jsou důsledky uplatnění výhrady veřejného pořádku, neboť nedává soudům návod, čím se má nepoužitelné ustanovení cizího práva nahradit. Je proto otázkou, zda se v takovém případě má soudce uchýlit k vnitrostátnímu řešení, nebo má hledat řešení harmonizované.⁶⁰²

Vzhledem k tomu, že unijní zákonodárce sjednotil „pouze“ kolizní úpravu ve věcech majetkových poměrů manželů, hmotněprávní regulace zůstává v jednotlivých národních právních řádech i nadále různorodá. Lze proto shrnout, že výhrada veřejného pořádku, jakožto tradiční institut obecné části mezinárodního práva soukromého, který slouží k ochraně základních hodnot a zájmů fóra, má své místo i v režimu nařízení o majetkových poměrech manželů. Také v kontextu tohoto nařízení je ovšem nezbytné přistupovat k výhradě veřejného pořádku jako k prostředku výjimečnému. Výhradu veřejného pořádku je možné uplatnit, jestliže by použití určitého ustanovení cizího práva jako rozhodného manželského majetkového statutu bylo v daném případě (posuzováno *in concreto*) ve zjevném rozporu s veřejným pořádkem *lex fori*. Nicméně, institut výhrady veřejného pořádku nelze uplatnit s cílem nepoužít cizí právo, pokud by uvedený postup vedl k porušení Listiny základních práv EU, zejména principu nediskriminace. Je však možné očekávat,

⁶⁰¹ Ke kvalifikaci stejnopohlavního manželství v podrobnostech vizte oddíl 3.3.1 této publikace.

⁶⁰² CLAVEL, Sandrine a Fabienne JAULT-SESEKE. Public Interest Considerations – Changes in Continuity. In: ŠARČEVIĆ, Petar, Paul VOLKEN, Andrea BONOMI a Gian P. ROMANO (eds.). *Yearbook of Private International Law. Volume XIX – 2017/2018*. Köln: Otto Schmidt, 2018, s. 239–240.

že problematika veřejného pořádku bude relevantní spíše ve fázi uznání a výkonu cizích soudních rozhodnutí, kdy se „zjevný rozpor s veřejným pořádkem“ uplatní jako důvod pro neuznání cizího rozhodnutí.⁶⁰³ Zcela na závěr nezbyvá než uvést, že sjednocením kolizních norem v rámci EU v nařízení o majetkových poměrech manželů sice nedošlo k odstranění rozdílů v hmotněprávní úpravě majetkových poměrů manželů v jednotlivých právních řádech. Nicméně, zachováním možnosti uplatnit výhradu veřejného pořádku se unijní zákonodárce snaží zajistit jak jednotu, tak diverzitu ve věcech majetkových poměrů manželů s mezinárodním prvkem.

3.6 Zpětný a další odkaz

Posledním z institutů obecné části mezinárodního práva soukromého, kterým se autorka této publikace bude zabývat v souvislosti s unifikovanou kolizní úpravou majetkových poměrů manželů, je zpětný a další odkaz. Z tohoto pohledu je stěžejní, že kolizní normy obsažené v nařízení o majetkových poměrech manželů odkazují výlučně na hmotněprávní ustanovení platná v daném státě, nikoliv na jeho normy mezinárodního práva soukromého. To znamená, že zpětný a další odkaz je podle ustanovení čl. 32 nařízení o majetkových poměrech manželů vyloučen.

Tento přístup koresponduje s právní úpravou zpětného a dalšího odkazu v ostatních předpisech evropského mezinárodního práva soukromého, které sjednocují kolizní normy pro určování práva rozhodného.⁶⁰⁴ Důvodem pro vyloučení zpětného a dalšího odkazu je snaha unijního zákonodárce o zajištění jednotné a předvídatelné kolizněprávní úpravy⁶⁰⁵, která nemá být

⁶⁰³ Srov. bod 54 preambule, čl. 37 písm. a) nařízení o majetkových poměrech manželů.

⁶⁰⁴ Srov. čl. 20 nařízení Řím I; čl. 24 nařízení Řím II; čl. 11 nařízení Řím III; čl. 15 nařízení o výživném ve spojení s čl. 12 Haagského protokolu o výživném; čl. 32 nařízení o majetkových poměrech manželů; čl. 32 nařízení o majetkových důsledcích registrovaného partnerství; V podrobnostech vizte HEIN, Jan von. Renvoi in *European Private International Law*. In: LEIBLÉ, Stefan (ed.). *General Principles of European Private International Law*. Alphen an den Rijn: Kluwer Law International, 2016, s. 227–273; SONNENTAG, Michael. Renvoi. In: BASEDOW, Jürgen, Giesela RÜHL, Franco FERRARI a Pedro DE MIGUEL ASENSIO (eds.). *Encyclopedia of Private International Law: Volume 2*. 1. vyd. Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2017, s. 1541–1545.

⁶⁰⁵ KUČERA, Zdeněk a Monika PAUKNEROVÁ. Používání vlastních a cizích kolizních norem, zpětný a další odkaz, předběžné, dílčí a následné otázky. In: KUČERA, Zdeněk, Monika PAUKNEROVÁ, Květoslav RŮŽIČKA a kol. *Mezinárodní právo soukromé*. 8. vyd. Plzeň–Brno: Aleš Čeněk–Doplňek, 2015, s. 161.

zkreslena přijímáním zpětného a dalšího odkazu⁶⁰⁶, a tedy aplikací cizích kolizních norem.

Výjimku z výše uvedené zásady vyloučení zpětného a dalšího odkazu v předpisech evropského mezinárodního práva soukromého představuje nařízení o dědictví, které zpětný a další odkaz v určitých případech (za předpokladu naplnění stanovených podmínek) připouští. A to v situacích, kdy zůstavitel neprovedl volbu práva rozhodného a odkazuje-li kolizní norma obsažená v nařízení o dědictví na právo třetího státu (typicky, měl-li zůstavitel obvyklý pobyt ve třetím státě).⁶⁰⁷

V tomto kontextu je vhodné upozornit na zajímavý návrh *von Heina*, podle něhož by úprava zpětného a dalšího odkazu v nařízení o majetkových poměrech manželů měla zohledňovat, zda se jedná o případy vypořádání majetkových poměrů manželů *inter vivos* nebo v důsledku smrti jednoho z manželů. Účelem je sjednocení přístupu ke zpětnému a dalšímu odkazu v souvisejících situacích, resp. oblastech právní úpravy. V případech vypořádání majetkových poměrů manželů po rozvodu manželů by zpětný a další odkaz měl být vyloučen, stejně jako je tomu v čl. 11 nařízení Řím III, podle jehož kolizních norem se určuje právo rozhodné pro rozvod manželství. Pro účely vypořádání majetkových poměrů manželů v důsledku smrti jednoho z manželů by ovšem zpětný a další odkaz měl být v nařízení o majetkových poměrech manželů připuštěn, a to v obdobném rozsahu jako v čl. 34 nařízení o dědictví. Rozdílná úprava zpětného a dalšího odkazu by soudům členských států umožňovala zohledňovat konkrétní zájmy a okolnosti případu. Byť

⁶⁰⁶ ROZEHNALOVÁ, Naděžda. § 21 Zpětný a další odkaz. In: PAUKNEROVÁ, Monika, Naděžda ROZEHNALOVÁ, Marta ZAVADILOVÁ a kol. *Zákon o mezinárodním právu soukromém: komentář*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, s. 156, 160; ROZEHNALOVÁ, Naděžda. *Instituty českého mezinárodního práva soukromého*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, s. 114.

⁶⁰⁷ Srov. bod 57 preambule, čl. 34 nařízení o dědictví. V podrobnostech vizte DRLIČKOVÁ, Klára. Právo rozhodné pro dědické právní poměry – vybrané otázky (srovnání úpravy v ZMPS a v Nařízení o dědictví). *Acta Iuridica Olomucensia* [online]. 2015, roč. 10, č. 1, s. 136–138 [cit. 13. 1. 2020]; KÖHLER, Andreas. General Private International Law Institutes in the EU Succession Regulation – Some Remarks. *Anali Pravnog Fakulteta Univerzитета u Zenici* [online]. 2016, č. 18, s. 175–179 [cit. 1. 1. 2018]; PFEIFFER, Magdalena. *Dědický statut – právo rozhodné pro přeshraniční dědické poměry*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2017, s. 179–183; TSOUKA, Chrysafo. Article 34 – Renvoi. In: PAMBOUKIS, Haris P. (ed.). *The EU Succession Regulation No 650/2012: A Commentary*. 1. vyd. Athens: Nomiki Bibliothiki, 2017, s. 401–413.

si *von Hein* uvědomuje, že by takový přístup ke zpětnému a dalšímu odkazu mohl (negativně) ovlivnit jasnost a srozumitelnost kolizní úpravy v nařízení o majetkových poměrech manželů.⁶⁰⁸

Nicméně, jak již bylo uvedeno výše, nařízení o majetkových poměrech manželů se vydalo cestou vyloučení zpětného a dalšího odkazu, a to obecně pro všechny případy. Nutno podotknout, že ani v průběhu legislativního procesu se nepracovalo s jiným řešením.⁶⁰⁹ Nerozlišuje se tedy, zda bude rozhodným manželským majetkovým statutem právo státu členského, nebo třetího. Rovněž není nutné diferencovat, zda se vypořádání týká majetku movitého či nemovitého, neboť nedochází ke štěpení manželského majetkového statutu.

Na základě výše uvedeného lze shrnout, že zatímco vnitrostátní právní úprava v ZMPS připouští ve věcech majetkových poměrů manželů přijetí zpětného odkazu, a tedy návrat k *lex fori*, unifikované kolizní normy obsažené v nařízení o majetkových poměrech manželů odkazují přímo na hmotněprávní úpravu majetkových poměrů manželů v daném státě. Zpětný a další odkaz je vyloučen. Je proto možné očekávat, že situace, kdy budou české soudy muset aplikovat cizí právo jako právo rozhodné ve věcech majetkových poměrů manželů, budou častější. Nicméně, vyloučení odkazů přispívá k jednotnému použití unifikované kolizní úpravy a předvídatelnosti řešení. Problematikou zacházení s cizím právem jako právem rozhodným v řízení se autorka bude podrobně zabývat v kapitole 4 této publikace.

3.7 Dílčí závěr

Nařízení o majetkových poměrech manželů sjednocuje kolizní úpravu ve věcech majetkových poměrů manželů s mezinárodním prvkem v rámci EU, přesněji řečeno v 18 členských státech EU včetně České republiky, jež se rozhodly zapojit do režimu posílené spolupráce na tomto nařízení. Unifikované kolizní normy se před českými soudy použijí k určení práva rozhodného

⁶⁰⁸ Srov. čl. 11 nařízení Řím III; bod 57 preambule, čl. 34 nařízení o dědictví; V podrobnostech vizte HEIN, Jan von. Renvoi in European Private International Law. In: LEIBLÉ, Stefan (ed.). *General Principles of European Private International Law*. Alphen an den Rijn: Kluwer Law International, 2016, s. 260–262, 271.

⁶⁰⁹ Srov. čl. 24 návrhu nařízení z roku 2011; čl. 24 návrhu nařízení z roku 2015; čl. 32 návrhu nařízení z roku 2016.

pro majetkové poměry manželů, kteří uzavřeli manželství dne 29. ledna 2019 či později. Kromě toho se aplikují rovněž na manželství dřívější, jestliže si manželé zvolili pro své majetkové poměry v manželství právo rozhodné, a to nejdříve dne 29. ledna 2019.

Použití sjednocených kolizních norem a manželského majetkového statutu určeného na jejich základě je ovlivněno jednak principy kolizní úpravy, jednak instituty obecné části mezinárodního práva soukromého. Proto se autorka publikace v této kapitole postupně zabývala problematikou kvalifikace a interpretace, institutem adaptace, dopadem imperativních norem a výhrady veřejného pořádku a následně též zpětným a dalším odkazem.

Pokud jde o principy a východiska unifikované kolizní úpravy ve věcech majetkových poměrů manželů, lze konstatovat, že nařízení o majetkových poměrech manželů je založeno na zásadě právní jistoty a předvídatelnosti ohledně použitelného manželského majetkového statutu. Finálním cílem, který unijní zákonodárce přijetím tohoto předpisu sleduje, je zajištění volného pohybu osob v rámci EU. Kolizní úprava v nařízení ovšem obsahuje i prvky flexibility a individuální spravedlnosti. Za základní kolizní kritérium považuje (byť omezenou) volbu práva. Kromě toho v kaskádě objektivních hraničních určovatелů preferuje kritérium obvyklého pobytu před státní příslušností a zakotvuje únikovou doložku.

Kolizní normy obsažené v nařízení o majetkových poměrech manželů jsou univerzálně použitelné. V případech majetkových poměrů manželů s mezinárodním prvkem, které spadají do časové působnosti nařízení, tedy nezůstává prostor pro aplikaci vnitrostátních kolizních norem v ZMPS. V souladu s principem jednotného manželského majetkového statutu se právo rozhodné vztahuje na veškerý majetek manželů, movitý i nemovitý, bez ohledu na to, zda je situován v jiném členském státě či ve státě třetím. Jako poněkud problematické se jeví, že manželský majetkový statut určený na základě objektivních hraničních určovatелů obsažených v nařízení je neměnný. Jestliže totiž manželé využijí svobody volného pohybu a za trvání manželství se přestěhují a následně získají obvyklý pobyt v jiném státě, nemusí být zachována úzká vazba mezi použitelným právním řádem a poměry manželů. Jako určitý korektiv unifikované kolizní úpravy a projev flexibility proto nařízení o majetkových poměrech manželů zakotvuje únikovou doložku, jejímž

prostřednictvím mohou manželé docílit použití práva státu svého posledního společného obvyklého pobytu, jehož aplikace by – alespoň v některých případech – měla lépe reflektovat faktické poměry manželů.

Předpokladem použití unijní unifikované kolizněprávní úpravy ve věcech majetkových poměrů manželů je výklad pojmu „majetkové poměry manželů“ a s tím souvisejících konceptů „manželství“ a „manželská majetková smlouva“. Uvedené pojmy vymezují nejenom věcnou působnost nařízení o majetkových poměrech manželů, ale též rozsah v něm obsažených kolizních norem. Jako východisko se v nařízení uplatňuje autonomní kvalifikace a interpretace, tedy výklad pojmů nezávislý na jednotlivých národních právních řádech. Tento princip je ovšem výslovně prolomen pro případ výkladu pojmu „manželství“, a to ve prospěch kvalifikace *lex fori*. Chybějící autonomní definice pojmu manželství vede ke kvalifikačnímu problému, zejména pokud jde o institut stejnopohlavního manželství. Důsledkem bude nejednotné rozhraničení věcné působnosti nařízení o majetkových poměrech manželů a nařízení o majetkových důsledcích registrovaného partnerství, a tedy nejednotné použití unifikovaných kolizních norem. S ohledem na absenci společného jádra (*common core*) konceptu manželství napříč členskými státy ovšem nebylo možné přijmout jiné řešení.

Výklad pojmu „majetkové poměry manželů“, který vymezuje věcnou působnost nařízení o majetkových poměrech manželů, má být autonomní a v rámci Evropské unie jednotný. Při výkladu tohoto pojmu lze primárně vycházet ze samotného textu nařízení včetně jeho preambule s tím, že je nezbytné zohlednit také systematiku a cíle nařízení a zajistit soulad s obecnými zásadami společnými právním řádům členských států EU. Kromě toho lze při kvalifikaci a interpretaci pojmu „majetkové poměry manželů“ využít existující judikaturu Soudního dvora EU, která se týkala výkladu obdobných pojmů použitých v jiných předpisech (evropského) mezinárodního práva soukromého. Překážkou jednotného použití unifikovaných kolizních norem mohou být kvalifikační problémy, které jsou zejména spojeny s rozlišováním majetkových poměrů manželů a dalších institutů, zejména výživného mezi manžely, otázek dědických či problematiky věcných práv. K překonání rozdílů mezi jednotlivými právními řády by i v souladu s judikaturou SDEU

měly soudy členských států využívat prostředky, jako je funkční kvalifikace či adaptace.

Adaptace, neboli přizpůsobení, je institut obecné části mezinárodního práva soukromého, jenž napomáhá překonat nežádoucí výsledky způsobené fragmentací použitelného práva, k nimž dochází v případech spojených s více než jedním právním řádem. Jedná se o prostředek *ultima ratio*, který soudům umožňuje ve výjimečných případech modifikovat či nepoužít jinak použitelné právní normy. V úvahu přitom přichází postup na úrovni kolizní i na úrovni hmotněprávní. V předkládané publikaci se autorka snažila identifikovat situace související s majetkovými poměry manželů, ve kterých by uplatnění adaptace bylo vhodné, resp. potřebné. Nařízení o majetkových poměrech manželů obsahuje ustanovení o adaptaci věcných práv, které manželům umožňuje, aby se v jiném členském státě (konkrétně ve státě, kde se věc nachází) mohli dovolat věcného práva, které jim vzniklo nebo které na ně přešlo na základě manželského majetkového statutu, a které je právnímu řádu místa polohy věci neznámé. Přičemž soud členského státu, na jehož území se předmětný majetek manželů nachází, by se měl pokusit toto neznámé cizí věcné právo přizpůsobit nejbližšímu rovnocennému věcnému právu podle právního řádu tohoto členského státu. Smyslem uvedeného ustanovení je zachovat *numerus clausus* věcných práv (tj. nerozšiřovat katalog věcných práv v příslušném státě o cizí věcné právo) a dále princip jednoty manželského majetkového statutu. Naopak se nejedná o mechanismus, který by v obecné rovině umožňoval, aby se veškerá věcná práva vyplývající z majetkových poměrů manželů řídila *lex rei sitae*. Jedná se pouze o nařízením explicitně předvídanou odchylku od použití jinak rozhodného manželského majetkového statutu. I přesto, že je v nařízení o majetkových poměrech manželů legislativně uchopena pouze adaptace věcných práv, předpokládá se využití tohoto institutu také v dalších, výslovně neupravených situacích, týkajících se majetkových poměrů manželů. Typicky se může jednat o případ pozůstalého manžela a s tím související nutnost koordinace nároků vyplývajících z manželského majetkového práva a nároků dědickoprávních. Prostřednictvím adaptace lze tedy ve zdánlivě neřešitelných situacích docílit *ad hoc* rozumného a spravedlivého řešení, aniž by bylo nutné uplatnit vůči použití ustanovení cizího práva jako rozhodného manželského majetkového statutu výhradu veřejného pořádku, příp. odeprít uznání cizího

rozhodnutí pro jeho rozpor s veřejným pořádkem. Úspěch provedení adaptace ovšem do značné míry závisí na schopnostech konkrétního soudce, zda jeho postup v daném případě přispěje k lepšímu pochopení a použití cizího práva jako práva rozhodného ve věcech majetkových poměrů manželů.

I když unijní zákonodárce uspěl, pokud jde o přijetí unifikované kolizní úpravy majetkových poměrů manželů, i nadále zůstává v nařízení o majetkových poměrech manželů zachována možnost využít prostředky, které slouží k ochraně veřejného zájmu práva fóra. Konkrétně se jedná o imperativní normy a výhradu veřejného pořádku. Tyto instituty obecné části mezinárodního práva soukromého mohou ve výjimečných případech limitovat použití práva jinak rozhodného ve věcech majetkových poměrů manželů, určeného na základě sjednocených kolizních norem.

Právo rodinné není oblastí, ve které by se institut imperativních norem uplatňoval tradičně a typicky, tak jako je tomu v oblasti práva závazkového. Nařízení o majetkových poměrech manželů však přesto obsahuje výslovnou úpravu imperativních norem *lex fori*. Předvídá se tedy, že použití manželského majetkového statutu určeného na základě unifikovaných kolizních norem obsažených v nařízení může být ovlivněno dopadem určitých nutně použitelných ustanovení vyplývajících z práva fóra. Bohužel, uchopení imperativních norem v režimu nařízení o majetkových poměrech manželů není bezproblémové. Jednotný výklad samotného ustanovení čl. 30 nařízení, které upravuje imperativní normy, by měl svou judikaturou zajistit Soudní dvůr EU. Problematická ovšem může být identifikace konkrétního tuzemského pravidla jako normy imperativní povahy a s tím související vyhodnocení důsledků jejího dopadu na aplikaci manželského majetkového statutu, neboť toto náleží příslušným národním soudům členských států. Z tohoto pohledu zatím není jasné, jaká tuzemská pravidla budou kvalifikována jako imperativní normy, jež mohou v mezích svého předmětu úpravy ovlivnit použití jinak rozhodného manželského majetkového statutu. Určité vodítko nabízí preambule nařízení o majetkových poměrech manželů, která jako příklad imperativní normy výslovně zmiňuje ustanovení o ochraně společného obydlí.

Přijetím nařízení o majetkových poměrech manželů došlo k unifikaci kolizní úpravy ve věcech majetkových poměrů manželů, nikoliv však k odstranění

(resp. překonání) rozdílů v hmotněprávní úpravě v této oblasti v jednotlivých národních právních řádech. Ta zůstává i nadále různorodá. Tím, že unijní zákonodárce sjednotil kolizní normy, ale současně zachoval možnost uplatnit výhradu veřejného pořádku proti použití ustanovení cizího práva jako rozhodného manželského majetkového statutu, se v oblasti majetkových poměrů manželů s mezinárodním prvkem snaží zajistit jednotu i diverzitu. Určitým rizikem je nejednotné používání institutu výhrady veřejného pořádku, a tedy i unifikované kolizněprávní úpravy obsažené v nařízení o majetkových poměrech manželů. Neboť SDEU svou judikaturou pouze vymezuje hranice pro uplatnění výhrady veřejného pořádku s tím, že konkrétní obsah veřejného pořádku určují na základě svých právních řádů národní soudy členských států.

S aplikací kolizních norem a na jejich základě určeného manželského majetkového statutu souvisí také problematika zpětného a dalšího odkazu. Pro tyto účely je nutné uvést, že nařízení o majetkových poměrech manželů přijímání zpětného a dalšího odkazu vylučuje, a to obecně pro všechny případy. Odkaz kolizní normy obsažené v nařízení na cizí právní řád se proto považuje výlučně za odkaz na hmotněprávní ustanovení tohoto cizího práva, nikoliv na kolizní normy *lex causae*. Vyloučení odkazů v nařízení o majetkových poměrech manželů je odůvodněno smyslem a účelem unifikované unijní úpravy, jejímž cílem je sjednocení kolizní úpravy. Naopak připuštění přijímání odkazů by vedlo ke zkreslení jednotného kolizního řešení. V nařízení o majetkových poměrech manželů zvolený přístup ke zpětnému a dalšímu odkazu rovněž respektuje princip jednoty manželského majetkového statutu, neboť nedochází ke štěpení rozhodného práva ve prospěch použití *lex rei sitae* na nemovitý majetek manželů.

---

4 ZACHÁZENÍ S CIZÍM PRÁVEM JAKO PRÁVEM ROZHODNÝM V ŘÍZENÍ O VYPOŘÁDÁNÍ MAJETKOVÝCH POMĚRŮ MANŽELŮ

4.1 Cíl kapitoly

Nejenom realita stále častějšího navazování soukromoprávních poměrů s mezinárodním prvkem, ale i samotná kolizní úprava (vnitrostátní i unijní) přispívají k tomu, že se majetkové poměry manželů s mezinárodním prvkem mohou nikoliv výjimečně řídit cizím právním řádem jako právem rozhodným. Byť patří zacházení s cizím právem k tradičním tématům mezinárodního práva soukromého, je tato oblast jen částečně unifikována na unijní či mezinárodní úrovni; přesněji řečeno, jsou sjednoceny pouze některé její aspekty⁶¹⁰. Řada otázek se přitom týká přímo vnitrostátního práva procesního, které vychází ze zásady použití procesních předpisů *lex fori* a které může ovlivnit materií jinak upravenou mezinárodním právem soukromým. Cílem této kapitoly je analyzovat jednotlivé aspekty problematiky zacházení s cizím právem jako právem rozhodným v řízení o vypořádání majetkových poměrů manželů, a to z pohledu českých soudů.⁶¹¹

Zatímco v předchozím textu se autorka věnovala kolizněprávní úpravě majetkových poměrů manželů s mezinárodním prvkem (tedy perspektivě mezinárodního práva soukromého), ambicí této kapitoly je navázat uvedenou problematiku na vnitrostátní právo procesní. Na kolizní úpravu majetkových poměrů manželů a s tím související určování práva rozhodného se totiž nelze dívat izolovaně, nýbrž vždy právě v kontextu civilního procesu

⁶¹⁰ Ke konkrétním iniciativám v podrobnostech vizte např. PAUKNEROVÁ, Monika. Aktuální otázky používání zahraničního práva v soudním a v rozhodčím řízení. *Právník*, 2012, roč. 151, č. 12, s. 1273–1276, 1288; PAUKNEROVÁ, Monika. Proof of and Information about Foreign Law. *The Lawyer Quarterly* [online]. 2015, roč. 5, č. 4, s. 256–257 [cit. 2. 6. 2018]; HALFAR, František. Zacházení s cizím právem a vyhlídky pro unifikaci. In: ROZEHNALOVÁ, Naděžda, Klára DRLIČKOVÁ a Jiří VALDHANS (eds.). *Dny práva 2015 – Days of Law 2015: Část IV. Kodifikace obecné části kolizního práva – cesta či omyl?* [online]. Brno: Masarykova univerzita, 2016, s. 42–49 [cit. 2. 6. 2018].

⁶¹¹ Tato kapitola byla zpracována na podkladě autorčina článku ZAVADILOVÁ, Lucie. Zacházení s cizím právem v řízení o vypořádání majetkových poměrů manželů. *Právní rozhledy*, 2018, roč. 26, č. 1, s. 11–17.

(tj. konkrétního řízení), jehož základní principy mohou ovlivnit, resp. ovlivňují i zacházení s cizím právem.

Uvedené má o to větší význam tam, kde existuje unifikovaná kolizní úprava. Neboť i přesto, že kolizněprávní úprava majetkových poměrů manželů byla přijetím nařízení o majetkových poměrech manželů v rámci Evropské unie alespoň částečně sjednocena (ve smyslu účasti pouze části členských států EU na posílené spolupráci na tomto nařízení), zacházení s cizím právem zůstává vzhledem k neexistenci jednotné úpravy i nadále národní. Tento stav s sebou přináší riziko, že unifikované kolizní normy mohou být v jednotlivých členských státech aplikovány různým způsobem a vést tak k použití jiného hmotného práva jako práva rozhodného. Jak v obecné rovině uvádí *Gruber a Bach*, existující situace vytváří pouze „iluzi uniformity“, za níž přetrvává nejednotná praxe⁶¹².

4.2 Úvodní východiska

Pokud jde o zacházení s cizím právem, přístupy států kontinentálních na straně jedné a zemí *common law* na straně druhé se tradičně značně odlišují.⁶¹³ Důležitou roli zde hraje vnitrostátní právo procesní, jež může ovlivnit materii jinak upravenou normami mezinárodního práva soukromého. Jde například o to, že některé právní řády (včetně práva českého) zohledňují, o jaký typ řízení se jedná (tj. zda jde o řízení sporné či nesporné). Tyto právní řády tedy připouští, že „*zátímco některá civilní řízení lze považovat za řízení stran, v jiných je např. natolik významný veřejný zájem, že je nutné je považovat spíše za řízení*

⁶¹² GRUBER, Urs P. a Ivo BACH. The Application of Foreign Law: A Progress Report on a New European Project. In: ŠARČEVIĆ, Petar, Andrea BONOMI a Paul VOLKEN (eds.). *Yearbook of Private International Law. Volume XI – 2009*. Munich: Sellier. European Law Publishers, 2010, s. 159.

⁶¹³ Shodně ROZEHNALOVÁ, Naděžda. *Instituty českého mezinárodního práva soukromého*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, s. 200. Pro stručnou charakteristiku obou přístupů vizte např. HALFAR, František. Zacházení s cizím právem a vyhlídky pro unifikaci. In: ROZEHNALOVÁ, Naděžda, Klára DRLIČKOVÁ a Jiří VALDHANS (eds.). *Dny práva 2015 – Days of Law 2015: Část IV. Kodifikace obecné části kolizního práva – cesta či omyl?* [online]. Brno: Masarykova univerzita, 2016, s. 36–42 [cit. 2. 6. 2018]; KOZÁREK, Tomáš. Zacházení s cizím právem v členských státech EU: srovnání praxe v České republice a Velké Británii. In: ROZEHNALOVÁ, Naděžda, Klára DRLIČKOVÁ a Jiří VALDHANS (eds.). *Dny práva 2015 – Days of Law 2015: Část IV. Kodifikace obecné části kolizního práva – cesta či omyl?* [online]. Brno: Masarykova univerzita, 2016, s. 119–128 [cit. 2. 6. 2018].

soudu, resp. státu“.⁶¹⁴ Lze se ovšem zabývat i dalšími otázkami, jako je povaha cizího práva, používání kolizních norem a cizího práva, uplatnění zásady *iura novit curia* či zjišťování obsahu cizího práva. Samostatný problém, potažmo limit použití cizího práva, představuje aplikace imperativních norem a uplatnění výhrady veřejného pořádku, čemuž se autorka věnovala již v podkapitolách 2.4 a 3.5 této publikace. Uvedené otázky jsou přitom obzvláště citlivé v oblasti kulturně více spjaté s teritoriem státu, jako je oblast práva rodinného a dědického.

V této práci se autorka bude zabývat tím, jakým způsobem se zachází s cizím právem jako právem rozhodným v řízení o vypořádání majetkových poměrů manželů s mezinárodním prvkem, a to konkrétně v případě zrušení manželství v důsledku rozvodu. Výklad bude vycházet z modelové situace, kdy manželé, státní příslušníci České republiky, podali návrh na zahájení řízení o rozvod manželství před českými soudy. Zde také následně podali návrh na vypořádání svých majetkových poměrů vyplývajících z manželství.⁶¹⁵ V průběhu řízení však soud zjistí, že (bývalí) manželé se ihned po uzavření manželství přestěhovali z pracovních důvodů do zahraničí, kde žili po dobu tří let. Převážnou většinu majetku mají v ČR, část ovšem i v zahraničí. Manželé neuzavřeli dohodu o volbě manželského majetkového statutu ani si své majetkové poměry vyplývající z manželství smluvně nemodifikovali manželskou majetkovou smlouvou.

Po posouzení předestřenému případu je patrné, že v uvedeném právním poměru se vyskytuje dostatečně právně významný objektivní mezinárodní prvek spočívající v obvyklém pobytu a (části) majetku manželů, jež jsou lokalizovány v zahraničí. Manželé se ovšem opírají pouze o české právo jakožto *lex fori* a právo rozhodné pro rozvod⁶¹⁶, aniž by se ve své argumentaci věnovali

⁶¹⁴ HALFAR, František. Zacházení s cizím právem a vyhlídky pro unifikaci. In: ROZEHNALOVÁ, Naděžda, Klára DRLIČKOVÁ a Jiří VALDHANS (eds.). *Dny práva 2015 – Days of Law 2015: Část IV. Kodifikace obecné části kolizního práva – cesta či omyl?* [online]. Brno: Masarykova univerzita, 2016, s. 41 [cit. 2. 6. 2018].

⁶¹⁵ Příslušnost českých soudů bude založena podle čl. 3 odst. 1 písm. b) nařízení Brusel IIbis, a to na základě kritéria státní příslušnosti obou manželů. V souladu s čl. 5 odst. 1 nařízení o majetkových poměrech manželů budou české soudy rovněž příslušné k rozhodování o vypořádání majetkových poměrů manželů.

⁶¹⁶ V souladu s ustanovením § 50 odst. 1 ZMPS ve spojení s § 49 odst. 1 ZMPS se rozvod manželství řídí právem státu státní příslušnosti manželů v době zahájení řízení, tj. v modelovém případě českým právem.

normám mezinárodního práva soukromého, potažmo určování práva rozhodného pro majetkové poměry vyplývající z jejich manželství. Lze si proto klást otázku, jak se má v uvedené situaci zachovat český soud, který nemůže ignorovat existenci mezinárodního prvku. A zda má soud k případné aplikaci cizího práva přistoupit i tehdy, odpovídá-li oprávněným zájmům a legitimnímu očekávání účastníků řízení použití práva českého.

Problematika zacházení s cizím právem se nachází na pomezí práva kolizního a mezinárodního práva procesního.⁶¹⁷ Pro řízení o soukromoprávních poměrech s mezinárodním prvkem přitom platí zásada *forum regit processum*⁶¹⁸, tedy, že soud v řízení postupuje zásadně podle procesních předpisů *lex fori*⁶¹⁹. Stěžejní význam této zásady spočívá v tom, že tuzemské procesní právo může ovlivnit řadu otázek práva kolizního i hmotného. Podle *Rozehnalové* určuje procesní právo fóra „*pozici soudece, pokud jde o úkony konané ex officio či pouze a výlučně na návrh stran, jeho aktivitu v řízení či naopak i to, nakolik má být cizí právo aplikováno tam, kde to žádá ze stran nepožaduje a nemá o aplikaci cizího práva zájem*“.⁶²⁰ Rovněž české soudy postupují v řízení podle procesních předpisů *lex fori*, jak je výslovně uvedeno v § 8 odst. 1 ZMPS.⁶²¹ Přičemž řízení o vypořádání majetkových poměrů manželů (v kontextu českého práva konkrétně řízení o vypořádání společného jmění manželů) je řízením sporným⁶²², které se řídí obecnou úpravou v zákoně č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „OSŘ“)⁶²³.

617 Srov. PAUKNEROVÁ, Monika. Aktuální otázky používání zahraničního práva v soudním a v rozhodčím řízení. *Právník*, 2012, roč. 151, č. 12, s. 1283.

618 HAUSMANN, Rainer. Pleading and Proof of Foreign Law – A Comparative Analysis. *The European Legal Forum. Forum Iuris Communis Europae* [online]. 2008, roč. 1, s. 1 [cit. 2. 6. 2018].

619 KUČERA, Zdeněk; RŮŽIČKA, Květoslav. Mezinárodní civilní právo procesní pojem, předmět, prameny. In: KUČERA, Zdeněk, Monika PAUKNEROVÁ, Květoslav RŮŽIČKA a kol. *Mezinárodní právo soukromé*. 8. vyd. Plzeň–Brno: Aleš Čeněk–Doplňek, 2015, s. 49.

620 ROZEHNALOVÁ, Naděžda. *Instituty českého mezinárodního práva soukromého*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, s. 199.

621 V podrobnostech vizte BŘICHÁČEK, Tomáš. § 8 Základní ustanovení. In: BŘÍZA, Petr, Tomáš BŘICHÁČEK, Zuzana FIŠEROVÁ a kol. *Zákon o mezinárodním právu soukromém: komentář*. 1. vyd. Plzeň: C. H. Beck, 2014, s. 67–70.

622 Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 11. 2010, sp. zn. 22 Cdo 3441/2009.

623 PSUTKA, Jindřich. § 740 [Vypořádání rozhodnutím soudů]. In: HRUŠÁKOVÁ, Milana, Zdenka KRÁLÍČKOVÁ, Lenka WESTPHALOVÁ a kol. *Občanský zákoník II: komentář. Rodinné právo (§ 655–975)*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 336.

Ústřední problém, jenž se prolíná napříč tématem zacházení s cizím právem, spočívá v tom, zda má soud v řízení postupovat *ex officio*, či je nezbytná autonomie vůle (tj. dispozice) stran. Ta se přitom může projevat v různých fázích procesu aplikace norem mezinárodního práva soukromého i práva hmotného. Inspirována *Kieninger*⁶²⁴ se proto autorka předkládané publikace rozhodla rozdělit proces zjišťování a používání cizího práva v řízení o vypořádání majetkových poměrů manželů před českým soudem do čtyř dílčích fází či kroků. Konkrétně jde o uchopení mezinárodního prvku, používání kolizních norem, zvažování volby práva a uchopení použitelného cizího právního řádu. Byť samozřejmě nelze opomenout fakt, že v praxi budou jednotlivé kroky pravděpodobně splývat nebo se budou vzájemně prolínat.

4.3 Identifikace mezinárodního prvku

Výchozím předpokladem pro další úvahy je identifikace relevantního mezinárodního prvku. Je to totiž právě existence mezinárodního prvku jako objektivní skutečnosti, která v českém mezinárodním právu soukromém odůvodňuje podřazení případu pod rozsah kolizní normy a následně též případnou aplikaci cizího práva jako práva rozhodného.⁶²⁵ Uvedené platí také pro nařízení o majetkových poměrech manželů, jež není určeno pro použití v čistě vnitrostátních případech.⁶²⁶ Jak již bylo uvedeno v podkapitole 1.1 této publikace, v kontextu majetkových poměrů manželů spočívá mezinárodní prvek zpravidla v různé státní příslušnosti manželů, obvyklém pobytu

⁶²⁴ KIENINGER, Eva-Maria. Ascertaining and Applying Foreign Law. In: LEIBL, Stefan (ed.). *General Principles of European Private International Law*. Alphen an den Rijn: Kluwer Law International, 2016, s. 359.

⁶²⁵ § 1 ZMPS. Viz ROZEHNALOVÁ, Naděžda. *Instituty českého mezinárodního práva soukromého*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, s. 202; Obdobně BĚLOHLÁVEK, Alexander J. Význam mezinárodního prvku v závazkových vztazích. *Právník*, 2006, roč. 145, č. 5, s. 568; K mezinárodnímu prvku v podrobnostech vizte PAUKNEROVÁ, Monika. § 1 Předmět úpravy. In: PAUKNEROVÁ, Monika, Naděžda ROZEHNALOVÁ, Marta ZAVADILOVÁ a kol. *Zákon o mezinárodním právu soukromém: komentář*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, s. 3–5; BRÍZA, Petr. § 1 Předmět úpravy. In: BRÍZA, Petr, Tomáš BRÍCHÁČEK, Zuzana FIŠEROVÁ a kol. *Zákon o mezinárodním právu soukromém: komentář*. 1. vyd. Plzeň: C. H. Beck, 2014, s. 3–5.

⁶²⁶ Bod 14 preambule nařízení o majetkových poměrech manželů ve spojení s čl. 81 SFEU. S jistou nadsázkou lze konstatovat, že existence mezinárodního prvku zajišťuje, že se kolizní právo setkává s civilním právem procesním. Viz *The Application of Foreign Law in Civil Matters in the EU Member States and its Perspectives for the Future: Part I: Legal Analysis*. *Swiss Institute of Comparative Law* [online]. 2011, s. 9 [cit. 8. 6. 2018].

manželů ve státě, jehož nejsou státními příslušníky, či poloze majetku manželů na území více států.⁶²⁷

Již v této fázi výkladu lze učinit několik poznámek ohledně výše uvedeného modelového případu. Nejenže si (bývalí) manželé neuvědomují existenci objektivního mezinárodního prvku, nejsou si ani vědomi, jak tato skutečnost může ovlivnit, či dokonce změnit výsledek řízení o vypořádání jejich majetkových poměrů vyplývajících z manželství. Zatímco manželé předpokládají, že se jejich majetkové poměry řídí českým hmotným právem, tzn. ustanoveními § 708 a násl. OZ, o společném jmění manželů, řešení může být (a pravděpodobně bude) odlišné, budou-li mít v rozhodné době společný obvyklý pobyt⁶²⁸ např. v Německu, kde se uplatňuje přírůstkové majetkové společenství⁶²⁹, nebo v Rakousku, jehož právní úprava majetkových poměrů manželů je založena na režimu odděleného majetku⁶³⁰.

V konkrétním modelovém případě se tedy vyskytnou skutečnosti, které odůvodňují aplikaci cizího právního řádu.⁶³¹ Nicméně, účastníci (tj. manželé) se mezinárodního prvku ani použití cizího práva nedovolávají a svůj nárok opírají výhradně o české právo jako *lex fori* a současně právo rozhodné pro rozvod jejich manželství. Jak nicméně uvádí Bělohávek, „skutečnost, že mezinárodní prvek není stranám znám ještě ovšem neznamená, že takový mezinárodní prvek v rámci určitého právního vztahu neexistuje“.⁶³² Lze si proto klást otázku, zda je v takové situaci povinností soudu vyhodnotit fakta ve prospěch použití norem mezinárodního práva soukromého.⁶³³ A zda vůbec má soudce v případě, předvídá-li existenci relevantního mezinárodního prvku, také povinnost *ex offico* zkoumat případnou použitelnost cizího právního řádu.⁶³⁴

⁶²⁷ Srov. Majetkové poměry v případě mezinárodních párů. *Evropská unie* [online]. 1. 2. 2019 [cit. 12. 7. 2019].

⁶²⁸ Srov. § 49 odst. 3 ZMPS; čl. 26 odst. 1 písm. a) nařízení o majetkových poměrech manželů.

⁶²⁹ Couples in Germany. *Couples in Europe* [online]. CNUE, © 2012 [cit. 9. 6. 2018].

⁶³⁰ Couples in Austria. *Couples in Europe* [online]. CNUE, © 2012 [cit. 9. 6. 2018].

⁶³¹ Viz § 49 odst. 3 ZMPS; čl. 26 odst. 1 písm. a) nařízení o majetkových poměrech manželů.

⁶³² BĚLOHLÁVEK, Alexander J. Význam mezinárodního prvku v závazkových vztazích. *Právník*, 2006, roč. 145, č. 5, s. 574.

⁶³³ Obdobně ROZEHNALOVÁ, Naděžda. *Instituty českého mezinárodního práva soukromého*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, s. 203.

⁶³⁴ Srov. KIENINGER, Eva-Maria. Ascertaining and Applying Foreign Law. In: LEIBLÉ, Stefan (ed.). *General Principles of European Private International Law*. Alphen an den Rijn: Kluwer Law International, 2016, s. 359; Obdobně CISÁR, Ivan. Aplikácia českého práva namiesto práva cudzieho. *Právník*, 2012, roč. 151, č. 7, s. 725–726.

Podle *Rozehnalové* závisí odpověď jednak na přístupu doktríny mezinárodního práva soukromého k použití kolizních norem a cizího práva určeného na jejich základě, a jednak na vnitrostátním právu procesním. V tomto druhém případě – vzhledem k tomu, že výslovná právní úprava v českém právním řádu absentuje – je nezbytné se uchýlit k principům civilního procesu.⁶³⁵ Konkrétně jde o posouzení, zda se v daném řízení uplatňuje zásada projednací nebo vyšetřovací⁶³⁶, tedy zda se jedná o řízení sporné či nesporné.

Pokud jde o první z uvedených aspektů, v podkapitole 4.4 této publikace bude podrobněji rozebráno, že podle doktríny českého mezinárodního práva soukromého se kolizní normy používají *ex officio*. Není ovšem zcela jednoznačné, zda tato povinnost zahrnuje také zjišťování předpokladů pro použití norem mezinárodního práva soukromého, tj. posuzování existence nebo neexistence mezinárodního prvku. Nicméně, podle *Rozehnalové* tvoří hodnocení určité skutečnosti jako relevantního mezinárodního prvku „*integrální součást kvalifikace skutkového stavu a předpokladu aplikace kolizní normy*“⁶³⁷. A to v případech, kdy účastníci tuto skutečnost uvádějí, i v případech, vyplývá-li z jejich tvrzení a důkazů.⁶³⁸ Rovněž zpráva Švýcarského institutu srovnávacího práva (*Swiss Institute of Comparative Law*) v Lausanne řadí Českou republiku mezi země, ve kterých zjišťuje mezinárodní prvek *ex officio* soud.⁶³⁹ Z těchto důvodů je možné se přiklonit k závěru, že z povinnosti aplikovat kolizní normy *ex officio* vyplývá pro soud také povinnost identifikovat mezinárodní prvek, vyskytuje-li se v příslušném soukromoprávním poměru, resp. řízení.

⁶³⁵ ROZEHNALOVÁ, Naděžda. *Instituty českého mezinárodního práva soukromého*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, s. 204. Obdobně KIENINGER, Eva-Maria. Ascertaining and Applying Foreign Law. In: LEIBLÉ, Stefan (ed.). *General Principles of European Private International Law*. Alphen an den Rijn: Kluwer Law International, 2016, s. 359.

⁶³⁶ Obdobně CISÁR, Ivan. Aplikácia českého práva namiesto práva cudzieho. *Právnik*, 2012, roč. 151, č. 7, s. 726.

⁶³⁷ ROZEHNALOVÁ, Naděžda. *Instituty českého mezinárodního práva soukromého*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, s. 204.

⁶³⁸ *Ibid.*, s. 204.

⁶³⁹ Byť tento přístup zachovává respekt k používání kolizních norem, současně se jedná o řešení méně flexibilní, spojené s nejistotou pro strany, které si nemusí být vědomy existence mezinárodního prvku a důsledků použití cizího práva. Viz The Application of Foreign Law in Civil Matters in the EU Member States and its Perspectives for the Future: Part I: Legal Analysis. *Swiss Institute of Comparative Law* [online]. 2011, s. 11–12, 14 [cit. 8. 6. 2018].

Z pohledu českého procesního práva je řízení o vypořádání majetkových poměrů manželů „*řízením sporným, jež je ovládáno zásadou projednací. Tato zásada je tradičně chápána tak, že tvrdit skutečnosti a navrhnout pro ně důkazy je věcí účastníků řízení. Úprava vychází z toho, že iniciativa při shromažďování důkazů leží zásadně na účastnících, a ukládá jim označit důkazy k prokázání tvrzení. Účastník má tedy povinnost tvrzení (srov. § 79 odst. 1 a § 101 odst. 1 OSŘ) a povinnost důkazní (§ 120 OSŘ)*“⁶⁴⁰. Nicméně, podle sociální koncepce civilního procesu, jež se v současné době uplatňuje v českém civilním sporném procesu, již soudce nemá být zcela pasivním subjektem. V souladu s tzv. modifikovanou projednací zásadou může soud vlastní aktivitou zasahovat do zjišťování skutkového stavu, a to především prostřednictvím dotazovací, vysvětlovací a poučovací povinnosti. Podpůrně může také z vlastní iniciativy provádět dokazování.⁶⁴¹ Podle Lavického „*lze tedy souhlasit s hodnocením, že v tomto pojetí je shromažďování skutkového a důkazního materiálu společnou záležitostí stran a soudu, [...] byt' klíčovou zůstává stále iniciativa a odpovědnost procesních stran*“⁶⁴². I při zjišťování existence a právním hodnocení mezinárodního prvku proto přichází do úvahy aktivita soudu.⁶⁴³

V této souvislosti lze rovněž uvažovat, zda by bylo možné využít poučovací povinnosti soudu. A to zejména podle § 118a odst. 1–3 OSŘ, jež ukládá soudci povinnost upozornit účastníka řízení na možnost jiného právního posouzení věci a umožnit mu doplnění vylíčených rozhodných skutečností a navržení potřebných důkazů. Je proto nezbytné posoudit, zda by měl mít soudce na základě tohoto ustanovení povinnost poučit strany (tj. manžele) o existenci mezinárodního prvku, aplikaci kolizních norem a možném použití cizího právního řádu jako práva rozhodného v řízení. Kromě toho

⁶⁴⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 11. 2010, sp. zn. 22 Cdo 3441/2009.

⁶⁴¹ V podrobnostech vizte LAVICKÝ, Petr. Koncepce civilního procesu a jejich vývoj. In: LAVICKÝ, Petr a kol. *Moderní civilní proces*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2014, s. 28–36; LAVICKÝ, Petr. Role soudu a stran v civilním sporném procesu. In: LAVICKÝ, Petr a kol. *Moderní civilní proces*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2014, s. 37, 51–53; LAVICKÝ, Petr. § 6 (Předvídatelnost; role soudu a stran; zákaz zneužití). In: LAVICKÝ, Petr a kol. *Občanský soudní řád (§ 1 až 250)*, *Zákon o rozhodování některých kompetenčních sporů: praktický komentář*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, s. 28–29.

⁶⁴² LAVICKÝ, Petr. Role soudu a stran v civilním sporném procesu. In: LAVICKÝ, Petr a kol. *Moderní civilní proces*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2014, s. 52–53.

⁶⁴³ Shodně ROZEHNALOVÁ, Naděžda. *Instituty českého mezinárodního práva soukromého*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, s. 205.

by do úvahy přicházely také postup podle § 5 OSŘ, jenž se týká obecné poučovací povinnosti soudu.⁶⁴⁴ K poučení by podle autorčina názoru bylo možné přistoupit i ve výše uvedené modelové situaci, kdy se účastníci opírali výlučně o *lex fori*, avšak soud dospěl k závěru, že se jedná o soukromoprávní poměr s mezinárodním prvkem, který se řídí cizím právem. Smyslem takového postupu je především zajištění rovného postavení stran a předvídatelnosti rozhodování.⁶⁴⁵

4.4 Používání kolizních norem

Jestliže byl v daném soukromoprávním poměru identifikován mezinárodní prvek, je ve druhé fázi nezbytné posoudit, jakým způsobem se konkrétní právní řád staví k používání kolizních norem, tedy zda se kolizní normy aplikují obligatorně, či fakultativně. Z hlediska české právní doktríny je dlouhodobě a konstantně zastáván přístup, že soudce je povinen použít kolizní normy vždy, rozhoduje-li o případu s mezinárodním prvkem.⁶⁴⁶ Výchoziskem je obligatorní povaha kolizních norem.⁶⁴⁷ S kolizním právem proto nemohou volně disponovat soudci ani účastníci.⁶⁴⁸

S použitím kolizních norem úzce souvisí i samotná aplikace cizího práva.⁶⁴⁹ Tato pozice je nyní výslovně legislativně zakotvena v § 23 odst. 1 ZMPS,

⁶⁴⁴ V obecné rovině viz ROZEHNALOVÁ, Naděžda. *Instituty českého mezinárodního práva soukromého*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, s. 211–212; Pro obdobný přístup vizte CISÁR, Ivan. Aplikácia českého práva namiesto práva cudzieho. *Právnik*, 2012, roč. 151, č. 7, s. 731–735.

⁶⁴⁵ Obdobně ROZEHNALOVÁ, Naděžda. *Instituty českého mezinárodního práva soukromého*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, s. 212.

⁶⁴⁶ ROZEHNALOVÁ, Naděžda. Obecná část kolizního práva – zacházení s kolizní normou. In: ROZEHNALOVÁ, Naděžda, Klára DRLIČKOVÁ, Tereza KYSELOVSKÁ a Jiří VALDHANS. *Úvod do mezinárodního práva soukromého*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2017, s. 84–85; Shodně CISÁR, Ivan. Aplikácia českého práva namiesto práva cudzieho. *Právnik*, 2012, roč. 151, č. 7, s. 724–725.

⁶⁴⁷ ROZEHNALOVÁ, Naděžda. *Instituty českého mezinárodního práva soukromého*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, s. 209; Shodně PAUKNEROVÁ, Monika. Aktuální otázky používání zahraničního práva v soudním a v rozhodčím řízení. *Právnik*, 2012, roč. 151, č. 12, s. 1277; PAUKNEROVÁ, Monika. Proof of and Information about Foreign Law. *The Lawyer Quarterly* [online]. 2015, roč. 5, č. 4, s. 246 [cit. 2. 6. 2018].

⁶⁴⁸ ROZEHNALOVÁ, Naděžda. *Instituty českého mezinárodního práva soukromého*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, s. 211.

⁶⁴⁹ Shodně ROZEHNALOVÁ, Naděžda. *Instituty českého mezinárodního práva soukromého*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, s. 206.

podle něhož, není-li zákonem stanoveno jinak⁶⁵⁰, aplikuje se cizí právo i bez návrhu, a to vždy, odkazuje-li na ně některé z jiných ustanovení tohoto zákona (tj. ZMPS).⁶⁵¹ Důvodová zpráva k ZMPS k tomu bez dalšího vysvětlování uvádí, že *ex offico* se nepoužívají pouze kolizní normy, ale také cizí právo určené na jejich základě.⁶⁵²

Zajímavé je v tomto ohledu srovnání např. s francouzskou právní úpravou, jež v určitých případech připouští fakultativní aplikaci kolizních norem.⁶⁵³ Ve věcech, ve kterých strany tradičně mohou disponovat právy a povinnostmi (též zcizitelná práva, *droits disponibles*⁶⁵⁴), jsou kolizní normy a cizí právo určené na jejich základě použity pouze na návrh některé ze stran. Jde zejména o oblast smluvních a mimosmluvních závazků a věcných práv. Do uvedené

⁶⁵⁰ Výjimku představují imperativní normy třetího státu podle § 25 ZMPS. V podrobnostech vizte KOZÁREK, Tomáš. Zacházení s cizím právem v členských státech EU: srovnání praxe v České republice a Velké Británii. In: ROZEHNALOVÁ, Naděžda, Klára DRLIČKOVÁ a Jiří VALDHANS (eds.). *Dny práva 2015 – Days of Law 2015: Část IV. Kodifikace obecní části kolizního práva – cesta či omyl?* [online]. Brno: Masarykova univerzita, 2016, s. 127–128 [cit. 2. 6. 2018].

⁶⁵¹ ROZEHNALOVÁ, Naděžda. *Instituty českého mezinárodního práva soukromého*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, s. 211; V podrobnostech vizte ZAVADILOVÁ, Marta a Pavla BELLOŇOVÁ. § 23 Zjišťování a používání zahraničního práva. In: PAUKNEROVÁ, Monika, Naděžda ROZEHNALOVÁ, Marta ZAVADILOVÁ a kol. *Zákon o mezinárodním právu soukromém: komentář*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, s. 169–171; FIŠEROVÁ, Zuzana a Petr BRÍZA. § 23 Zjišťování a používání zahraničního práva. In: BRÍZA, Petr, Tomáš BRICHÁČEK, Zuzana FIŠEROVÁ a kol. *Zákon o mezinárodním právu soukromém: komentář*. 1. vyd. Plzeň: C. H. Beck, 2014, s. 145; KUČERA, Zdeněk a Monika PAUKNEROVÁ. Zjišťování a používání zahraničního právního řádu. In: KUČERA, Zdeněk, Monika PAUKNEROVÁ, Květoslav RŮŽIČKA a kol. *Mezinárodní právo soukromé*. 8. vyd. Plzeň–Brno: Aleš Čeněk–Doplňek, 2015, s. 185.

⁶⁵² Důvodová zpráva k ZMPS, odůvodnění § 23.

⁶⁵³ KIENINGER, Eva-Maria. Ascertainning and Applying Foreign Law. In: LEIBL, Stefan (ed.). *General Principles of European Private International Law*. Alphen an den Rijn: Kluwer Law International, 2016, s. 360–361; K fakultativní aplikaci kolizních norem v podrobnostech vizte DE BOER, Ted M. Facultative Choice of Law: The Procedural Status of Choice-of-Law Rules and Foreign Law. In: *Recueil des Cours. Collected Courses of the Hague Academy of International Law. 1996, Vol. 257*. Hague–Boston–London: Martinus Nijhoff Publishers, 1997, s. 223–427; FLESSNER, Axel. Optional (facultative) choice of law. In: BASEDOW, Jürgen, Giesela RÜHL, Franco FERRARI a Pedro DE MIGUEL ASENSIO (eds.). *Encyclopedia of Private International Law: Volume 2*. 1. vyd. Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2017, s. 1324–1330.

⁶⁵⁴ FULLI-LEMAIRE, Samuel a Daniel ROJAS TAMAYO. France. In: ESPLUGUES MOTA, Carlos, José Luis IGLESIAS a Guillermo PALAO (eds.). *Application of Foreign Law*. Munich: Sellier, European Law Publishers, 2011, s. 187; Shodně HAUSMANN, Rainer. Pleading and Proof of Foreign Law – A Comparative Analysis. *The European Legal Forum. Forum Iuris Communis Europae* [online]. 2008, roč. 1, s. 4–5 [cit. 2. 6. 2018].

kategorie spadají podle francouzského práva rovněž majetkové poměry manželů. V těchto případech je na účastnících, aby navrhli aplikaci cizího práva a prokázali jeho obsah. Strany také mohou svou dohodou vyloučit použití norem mezinárodního práva soukromého a zavázat soud, aby rozhodl podle francouzského hmotného práva (*accord procédural*⁶⁵⁵). Naopak v případech, kdy strany nemohou volně nakládat se svými právy (*droits indisponibles*, např. otázky statusové), aplikují francouzské soudy kolizní normy a cizí právo *ex off*o.⁶⁵⁶ Různý přístup k aplikaci kolizních norem v závislosti na povaze předmětu sporu má zajistit rovnováhu mezi právní jistotou na straně jedné a flexibilitou na straně druhé. Nicméně i tato právní úprava má svá úskalí. Ta spočívají především v problematičnosti rozlišování mezi právy, s nimiž účastníci mohou disponovat, a těmi, která nejsou v jejich dispozici.⁶⁵⁷

Jak již bylo naznačeno výše, otázka obligatorní či fakultativní aplikace kolizních norem nabývá na významu především v souvislosti s unifikovanými kolizními normami.⁶⁵⁸ Žádné z unijních nařízení – a nařízení o majetkových poměrech manželů není výjimkou – v současné době výslovně nestanovuje, zda soudy členských států mají v nich obsažené kolizní normy aplikovat *ex off*o, či pouze

⁶⁵⁵ NISHITANI, Yuko. Proof of and Information About Foreign Law. In: SCHAUER, Martin a Bea VERSCHRAEGEN (eds.). *General Reports of the XIXth Congress of the International Academy of Comparative Law / Rapports Généraux du XIXème Congrès de l'Académie Internationale de Droit Comparé*. 1. vyd. Dordrecht: Springer, 2017, s. 171.

⁶⁵⁶ HAUSMANN, Rainer. Pleading and Proof of Foreign Law – A Comparative Analysis. *The European Legal Forum. Forum Iuris Communis Europae* [online]. 2008, roč. 1, s. 4–5 [cit. 2. 6. 2018]; NISHITANI, Yuko. Proof of and Information About Foreign Law. In: SCHAUER, Martin a Bea VERSCHRAEGEN (eds.). *General Reports of the XIXth Congress of the International Academy of Comparative Law / Rapports Généraux du XIXème Congrès de l'Académie Internationale de Droit Comparé*. 1. vyd. Dordrecht: Springer, 2017, s. 170–171; K francouzské právní úpravě v podrobnostech vizte FULLI-LEMAIRE, Samuel a Daniel ROJAS TAMAYO. France. In: ESPLUGUES MOTA, Carlos, José Luis IGLESIAS a Guillermo PALAO (eds.). *Application of Foreign Law*. Munich: Sellier, European Law Publishers, 2011, s. 185–189.

⁶⁵⁷ NISHITANI, Yuko. Proof of and Information About Foreign Law. In: SCHAUER, Martin a Bea VERSCHRAEGEN (eds.). *General Reports of the XIXth Congress of the International Academy of Comparative Law / Rapports Généraux du XIXème Congrès de l'Académie Internationale de Droit Comparé*. 1. vyd. Dordrecht: Springer, 2017, s. 171; Obdobně FULLI-LEMAIRE, Samuel a Daniel ROJAS TAMAYO. France. In: ESPLUGUES MOTA, Carlos, José Luis IGLESIAS a Guillermo PALAO (eds.). *Application of Foreign Law*. Munich: Sellier, European Law Publishers, 2011, s. 187–188.

⁶⁵⁸ Obdobně PAUKNEROVÁ, Monika. Aktuální otázky používání zahraničního práva v soudním a v rozhodčím řízení. *Právník*, 2012, roč. 151, č. 12, s. 1278.

na návrh stran.⁶⁵⁹ Sjednocení kolizních norem totiž samo o sobě neznamená jejich obligatorní použití v jednotlivých členských státech, které jsou daným nařízením vázány. Z důvodu právní jistoty a předvídatelnosti řešení však existuje zájem na tom, aby účel unifikovaných kolizních norem byl skutečně naplněn a došlo k použití práva rozhodného určeného na jejich základě. *Pauknerová* uvádí, že byt' se lze setkat s tvrzením, že kolizní normy obsažené v mezinárodních smlouvách a unijních nařízeních jsou považovány za závazné a vnitrostátní soudy tak mají povinnost aplikovat cizí právo určené na jejich základě, je nutné připomenout, že tento přístup není obecně sdílen.⁶⁶⁰

Opět lze zmínit francouzskou právní úpravu, podle níž měly francouzské soudy ve věcech upravených mezinárodní smlouvou či unijním nařízením povinnost použít kolizní normy a cizí právo *ex officio*.⁶⁶¹ Nicméně, ani francouzské soudy již tento přístup nezastávají.⁶⁶² *Kieninger* v této souvislosti uvádí, že členské státy zpravidla zachází s unifikovanými kolizními normami stejně jako s kolizními normami vnitrostátního původu.⁶⁶³ Naopak podle *Espinosa Calabuig* se nelze uchýlit k vnitrostátnímu řešení a odkazovat tedy na normy mezinárodního práva soukromého fóra. Přiklání se přitom

⁶⁵⁹ Obdobně HALFAR, František. Zacházení s cizím právem a vyhlídky pro unifikaci. In: ROZEHNALOVÁ, Naděžda, Klára DRLIČKOVÁ a Jiří VALDHANS (eds.). *Dny práva 2015 – Days of Law 2015: Část IV. Kodifikace obecné části kolizního práva – cesta či omyl?* [online]. Brno: Masarykova univerzita, 2016, s. 45, 47 [cit. 2. 6. 2018]; ESPINOSA CALABUIG, Rosario. The Impact of the Proof of Foreign Law. In: VIARENGO, Ilaria a Francesca C. VILLATA (eds.). *Planning the Future of Cross Border Families: A Path Through Coordination: Final study* [online]. 2017, s. 196–197 [cit. 2. 11. 2019]; Srov. FLESSNER, Axel. Optional (facultative) choice of law. In: BASEDOW, Jürgen, Giesela RÜHL, Franco FERRARI a Pedro DE MIGUEL ASENSIO (eds.). *Encyclopedia of Private International Law: Volume 2*. 1. vyd. Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2017, s. 1326.

⁶⁶⁰ PAUKNEROVÁ, Monika. Aktuální otázky používání zahraničního práva v soudním a v rozhodčím řízení. *Právník*, 2012, roč. 151, č. 12, s. 1278–1279; V podrobnostech vizte HALFAR, František. Zacházení s cizím právem a vyhlídky pro unifikaci. In: ROZEHNALOVÁ, Naděžda, Klára DRLIČKOVÁ a Jiří VALDHANS (eds.). *Dny práva 2015 – Days of Law 2015: Část IV. Kodifikace obecné části kolizního práva – cesta či omyl?* [online]. Brno: Masarykova univerzita, 2016, s. 45–47 [cit. 2. 6. 2018].

⁶⁶¹ HAUSMANN, Rainer. Pleading and Proof of Foreign Law – A Comparative Analysis. *The European Legal Forum. Forum Iuris Communis Europae* [online]. 2008, roč. 1, s. 5 [cit. 2. 6. 2018].

⁶⁶² S odkazem na další autory viz KIENINGER, Eva-Maria. Ascertaining and Applying Foreign Law. In: LEIBLE, Stefan (ed.). *General Principles of European Private International Law*. Alphen an den Rijn: Kluwer Law International, 2016, s. 360, 364.

⁶⁶³ KIENINGER, Eva-Maria. Ascertaining and Applying Foreign Law. In: LEIBLE, Stefan (ed.). *General Principles of European Private International Law*. Alphen an den Rijn: Kluwer Law International, 2016, s. 364.

k závěru, že z povahy unijních nařízení a cílů, které sledují, vyplývá, že kolizní normy v nich obsažené se mají používat obligatorně. A to i v těch členských státech, které vychází z fakultativní aplikace kolizních norem.⁶⁶⁴ S tímto přístupem se ztotožňuje i autorka této publikace, neboť nejlépe naplňuje cíle regionální unifikace, tj. dosažení právní jistoty a předvídatelnosti řešení a zajištění volného pohybu osob.

4.5 Volba rozhodného práva

Ze zadání modelového případu, s nímž autorka v této kapitole pracuje, je zřejmé, že manželé se v řízení o vypořádání majetkových poměrů vyplývajících z jejich manželství opírají výlučně o *lex fori*. Vzhledem k tomu, že si výslovně nezvolili právo rozhodné (neboť si ani nejsou vědomi existence mezinárodního prvku), dospěl soud na základě použití objektivního hraničního určovatele v příslušné kolizní normě k závěru, že manželským majetkovým statutem bude cizí právní řád. Manželé by se přesto mohli i v této fázi „vyhnout“ aplikaci cizího práva a naopak docílit použití *lex fori*, pokud by byla provedena konkludentní či dodatečná volba rozhodného práva.⁶⁶⁵ Je proto nutné posoudit, zda skutečnost, že se manželé v řízení opírají o tuzemské právo, lze považovat za nevýslovnou volbu českého práva. Případně je ještě možné uvažovat o tom, zda by manželé mohli volbu práva zrealizovat až v průběhu řízení o vypořádání majetkových poměrů v manželství. Zvažování volby práva lze tedy označit za třetí krok v procesu aplikace norem mezinárodního práva soukromého i práva hmotného v řízení o vypořádání majetkových poměrů manželů.

Jak již bylo uvedeno v předchozím textu, volbu práva pro majetkové poměry manželů připouští § 49 odst. 4 ZMPS (zde však pouze pro smlouvenou úpravu manželského majetkového práva⁶⁶⁶) i čl. 22 nařízení o majetkových poměrech

⁶⁶⁴ ESPINOSA CALABUIG, Rosario. The Impact of the Proof of Foreign Law. In: VIARENGO, Ilaria a Francesca C. VILLATA (eds.). *Planning the Future of Cross Border Families: A Path Through Coordination: Final study* [online]. 2017 [cit. 2. 11. 2019]. s. 196–197, 201.

⁶⁶⁵ Srov. ROZEHNALOVÁ, Naděžda. *Instituty českého mezinárodního práva soukromého*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, s. 221; V podrobnostech vizte CISÁR, Ivan. Aplikácia českého práva namiesto práva cudzieho. *Právnik*, 2012, roč. 151, č. 7, s. 728–735.

⁶⁶⁶ V této souvislosti je nezbytné uvést, že s takovou situací výše uvedený modelový případ nepracuje. Další výklad se proto bude zabývat pouze volbou práva v režimu nařízení o majetkových poměrech manželů.

manželů⁶⁶⁷. V žádném případě se ovšem nejedná o volbu práva neomezenou. Kromě toho, že je volba manželského majetkového statutu podle nařízení o majetkových poměrech manželů omezena kolizně výčtem právních řádů, je dále limitována i z hlediska časového a formálního. Volbu práva rozhodného pro majetkové poměry manželů lze zrealizovat před uzavřením manželství, při jeho uzavření či za trvání manželství.⁶⁶⁸ Ke změně manželského majetkového statutu může dojít pouze za trvání manželství, a to zásadně s účinky do budoucna, nedohodnou-li se manželé jinak. Důvodem je zájem na ochraně práv a oprávněných zájmů třetích osob. Z preambule nařízení navíc vyplývá, že změna rozhodného práva by neměla být provedena jinak než na základě výslovné žádosti manželů.⁶⁶⁹ Naopak po rozvodu již (bývalí) manželé možnost volby práva pro své majetkové poměry vyplývající z manželství nemají.⁶⁷⁰

Rovněž je nezbytné zdůraznit, že nařízení o majetkových poměrech manželů předepisuje poměrně přísné požadavky na formu dohody o volbě manželského majetkového statutu; ta musí být vyhotovena písemně, datována a podepsána oběma manžely. Další požadavky na formální platnost dohody

⁶⁶⁷ Bod 45 preambule, čl. 22 nařízení o majetkových poměrech manželů.

⁶⁶⁸ Bod 45 preambule, čl. 22 odst. 1 nařízení o majetkových poměrech manželů; K volbě práva v podrobnostech vizte např. MARINO, Silvia. Strengthening the European Civil Judicial Cooperation: The Patrimonial Effects of Family Relationships. *Cuadernos de Derecho Transnacional* [online]. 2017, roč. 9, č. 1, s. 277–278 [cit. 12. 6. 2018]; GRIECO, Cristina. The Role of Party Autonomy under the Regulations on Matrimonial Property Regimes and Property Consequences of Registered Partnerships. Some Remarks on the Coordination Between the Legal Regime Established by the New Regulations and Other Relevant Instruments of European Private International Law. *Cuadernos de Derecho Transnacional* [online]. 2018, roč. 10, č. 2, s. 469–470, 472–476 [cit. 27. 1. 2019]; RADEMACHER, Lukas. Changing the Past: Retroactive Choice of Law and the Protection of Third Parties in the European Regulations on Patrimonial Consequences of Marriages and Registered Partnerships. *Cuadernos de Derecho Transnacional* [online]. 2018, roč. 10, č. 1, s. 13–16 [cit. 1. 8. 2018].

⁶⁶⁹ Bod 46 preambule, čl. 22 odst. 2, 3 nařízení o majetkových poměrech manželů. V podrobnostech vizte MARINO, Silvia. Strengthening the European Civil Judicial Cooperation: The Patrimonial Effects of Family Relationships. *Cuadernos de Derecho Transnacional* [online]. 2017, roč. 9, č. 1, s. 277–278 [cit. 12. 6. 2018].

⁶⁷⁰ Shodně KIENINGER, Eva-Maria. Ascertaining and Applying Foreign Law. In: LEIBL, Stefan (ed.). *General Principles of European Private International Law*. Alphen an den Rijn: Kluwer Law International, 2016, s. 364.

o volbě práva mohou vyplývat z jiných právních řádů, zejména práva státu obvyklého pobytu jednoho či obou manželů.⁶⁷¹

Na základě výše uvedeného se lze přiklonit k závěru, že za volbu manželského majetkového statutu nelze v režimu nařízení o majetkových poměrech manželů považovat konkludentní volbu⁶⁷² spočívající pouze v tom, že se manželé v řízení opírají o *lex fori*, aniž by uvažovali, resp. navrhli aplikaci práva cizího. Navíc, po zrušení manželství není možné provést ani dodatečnou volbu práva. Uvedená jednání by podle autorčina názoru nenaplněovala předepsané požadavky na volbu práva, a to z hlediska časového ani formálního.

Nicméně, možnou cestu *de lege ferenda* vidí někteří autoři⁶⁷³ v posílení dispozice stran tam, kde netrvají na použití cizího práva. Zdrojem inspirace by zde mohla být např. dřívější maďarská právní úprava z roku 1979, která připouštěla, aby strany po zahájení řízení uzavřely procesní dohodu o neaplikovatelnosti cizího právního řádu.⁶⁷⁴ I v českém právu by se tak mohla objevit možnost, na základě které by účastníci mohli společnou vůlí vyloučit aplikaci kolizních norem a práva jinak rozhodného. To znamená, že by se daný poměr

⁶⁷¹ Srov. bod 47 preambule, čl. 23 nařízení o majetkových poměrech manželů. Pro srovnání lze uvést, že § 49 odst. 4 ZMPS vyžaduje pro dohodu o volbě manželského majetkového statutu dokonce kvalifikovanou formu notářského zápisu (resp. obdobné listiny podle cizího práva, uzavírá-li se dohoda o volbě práva v cizině). Tento požadavek koresponduje s § 716 odst. 2 OZ, jenž předepisuje formu veřejné listiny pro manželské majetkové smlouvy.

⁶⁷² Shodně MARINO, Silvia. Strengthening the European Civil Judicial Cooperation: The Patrimonial Effects of Family Relationships. *Cuadernos de Derecho Transnacional* [online]. 2017, roč. 9, č. 1, s. 278, pozn. č. 44 [cit. 12. 6. 2018]; MARINO, Silvia. The Role of Party Autonomy in Matrimonial Property Regime and Partnership Property Regime Regulations. In: HRNČÍŘÍKOVÁ, Miluše. *Řešení přeshraničních sporů – pravomoc a autonomie vůle*. Praha: Leges, 2017, s. 124; Obdobně RODRÍGUEZ BENOT, Andrés. Los efectos patrimoniales de los matrimonios y de las uniones registradas en la Unión Europea. *Cuadernos de Derecho Transnacional* [online]. 2019, roč. 11, č. 1, s. 40, pozn. č. 132 [cit. 31. 12. 2019].

⁶⁷³ Např. CISÁR, Ivan. Aplikácia českého práva namiesto práva cudzieho. *Právnik*, 2012, roč. 151, č. 7, s. 735; HALFAR, František. Zacházení s cizím právem a vyhlídky pro unifikaci. In: ROZEHNALOVÁ, Naděžda, Klára DRLIČKOVÁ a Jiří VALDHANS (eds.). *Dny práva 2015 – Days of Law 2015: Část IV. Kodifikace obecné části kolizního práva – cesta či omyl?* [online]. Brno: Masarykova univerzita, 2016, s. 48–49 [cit. 2. 6. 2018]; ROZEHNALOVÁ, Naděžda. *Instituty českého mezinárodního práva soukromého*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, s. 221–222.

⁶⁷⁴ *Hrnčířiková* považuje uvedené řešení za pragmatické. Současně však upozorňuje, že uzavření dohody o neaplikovatelnosti cizího práva může vést k narušení kolizní spravedlnosti. Viz HRNČÍŘÍKOVÁ, Miluše. Unifikace obecné části mezinárodního práva soukromého – reálná výzva pro EU. In: ROZEHNALOVÁ, Naděžda, Klára DRLIČKOVÁ a Jiří VALDHANS (eds.). *Dny práva 2015 – Days of Law 2015: Část IV. Kodifikace obecné části kolizního práva – cesta či omyl?* [online]. Brno: Masarykova univerzita, 2016, s. 88–89 [cit. 11. 6. 2018].

řídil právním řádem, jenž je pro strany předvídatelný (tj. samy by uvedly právo, jehož použití předvíдалy).⁶⁷⁵ V oblasti majetkových poměrů manželů ovšem nelze opomíjet princip ochrany slabšího z manželů a dále nutnost chránit práva třetích osob. Z tohoto důvodu je nezbytné případné rozšiřování autonomie vůle v těchto věcech náležitě zvážit.

4.6 Zjišťování obsahu a používání cizího práva

Posledním, čtvrtým stadiem procesu zacházení s cizím právem v řízení o vypořádání majetkových poměrů manželů je samotné zjišťování cizího práva. Jestliže tedy soud dospěje k závěru, že se má vypořádání majetkových poměrů manželů s mezinárodním prvkem provést podle cizího právního řádu, je nezbytné se zabývat otázkou, jakým způsobem má být zjištěn obsah tohoto cizího práva. Právě první a čtvrtá fáze (tj. otázka identifikace mezinárodního prvku a zjišťování cizího práva) zcela postrádají unifikovanou úpravu⁶⁷⁶, a proto zde má největší význam zacházení národní.

Cizí právo má před českými soudy povahu práva⁶⁷⁷, jež se aplikuje na základě příkazu tuzemské kolizní normy. Lze si proto klást otázku, zda se i na cizí právo vztahuje zásada *iura novit curia*⁶⁷⁸ („soud zná právo“). *Pauknerová* ve svých

⁶⁷⁵ ROZEHNALOVÁ, Naděžda. *Instituty českého mezinárodního práva soukromého*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, s. 222; Pro příklady tzv. procesních dohod v jednotlivých právních řádech, které stranám umožňují po zahájení řízení vyloučit použití kolizních norem a docílit tak aplikace *lex fori*, viz podrobnostech vizte *The Application of Foreign Law in Civil Matters in the EU Member States and its Perspectives for the Future: Part I: Legal Analysis*. *Swiss Institute of Comparative Law* [online]. 2011, s. 19–20 [cit. 8. 6. 2018]; NISHITANI, Yuko. Proof of and Information About Foreign Law. In: SCHAUER, Martin a Bea VERSCHRAEGEN (eds.). *General Reports of the XIXth Congress of the International Academy of Comparative Law/ Rapports Généraux du XIXème Congrès de l'Académie Internationale de Droit Comparé*. 1. vyd. Dordrecht: Springer, 2017, s. 171.

⁶⁷⁶ KIENINGER, Eva-Maria. Ascertaining and Applying Foreign Law. In: LEIBL, Stefan (ed.). *General Principles of European Private International Law*. Alphen an den Rijn: Kluwer Law International, 2016, s. 362–363.

⁶⁷⁷ Byť to není výslovně legislativně zakotveno, vyplývá tento závěr z ustanovení § 23 ZMPS, jež v souvislosti s cizím právním řádem používá pojem „právo“; Shodně VALDHANS, Jiří. Application of Foreign Law. In: ROZEHNALOVÁ, Naděžda, Klára DRLÍČKOVÁ a kol. *Czech Private International Law*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2015, s. 120; Obdobně KUČERA, Zdeněk a Monika PAUKNEROVÁ. Zjišťování a používání zahraničního právního řádu. In: KUČERA, Zdeněk, Monika PAUKNEROVÁ, Květoslav RŮŽIČKA a kol. *Mezinárodní právo soukromé*. 8. vyd. Plzeň–Brno: Aleš Čeněk–Doplňek, 2015, s. 186.

⁶⁷⁸ Shodně ROZEHNALOVÁ, Naděžda. *Instituty českého mezinárodního práva soukromého*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, s. 213, 217.

pracích výslovně uvádí, že tato zásada se uplatňuje pouze ve vztahu k *lex fori* (tj. českému právu), nikoliv k právu cizímu.⁶⁷⁹ Z důvodové zprávy k ZMPS vyplývá, že český soudce, který rozhoduje ve věcech upravených tímto zákonem, sice není povinen znát cizí právo určené na základě v něm obsažených kolizních norem, avšak podle § 23 odst. 2 ZMPS má povinnost zjistit jeho obsah, a to bez návrhu z úřední povinnosti.⁶⁸⁰ K tomuto účelu má soud učinit všechna potřebná opatření. Jaké konkrétní prostředky využije, ponechává zákonodárce na jeho uvážení. Byť může kromě jiného vyžadovat také součinnost stran, odpovědnost za zjištění obsahu cizího práva stále spočívá na soudci.⁶⁸¹ Případná neschopnost strany zprostředkovat soudu obsah cizího práva neznamená ani v řízení sporném neunesení důkazního břemene.⁶⁸²

Podle ustálené judikatury českých soudů⁶⁸³ se zásada *iura novit curia* ve smyslu § 121 OSŘ rozšiřuje v českém právním řádu i na cizí právo. Ani cizí

⁶⁷⁹ Např. PAUKNEROVÁ, Monika. Aktuální otázky používání zahraničního práva v soudním a v rozhodčím řízení. *Právník*, 2012, roč. 151, č. 12, s. 1285–1286; PAUKNEROVÁ, Monika. Proof of and Information about Foreign Law. *The Lawyer Quarterly* [online]. 2015, roč. 5, č. 4, s. 249 [cit. 2. 6. 2018]; Obdobně PAUKNEROVÁ, Monika a Jan BRODEC. Czech Republic and Slovak Republic. In: ESPLUGUES MOTA, Carlos, José Luis IGLESIAS a Guillermo PALAO (eds.). *Application of Foreign Law*. Munich: Sellier, European Law Publishers, 2011, s. 176; PAUKNEROVÁ, Monika. Czech Republic – Treatment of Foreign Law in the Czech Republic. In: NISHITANI, Yuko (ed.). *Treatment of Foreign Law – Dynamics towards Convergence?* 1. vyd. Cham: Springer, 2017, s. 116–117.

⁶⁸⁰ Důvodová zpráva k ZMPS, odůvodnění § 23. Jedná se o tzv. aktivní přístup soudu ke zjišťování cizího práva; Naopak v zemích *common law* se uplatňuje přístup pasivní. Viz LALANI, Shaheez. Establishing the Content of Foreign Law: A Comparative Study. *Maastricht Journal of European and Comparative Law* [online]. 2013, roč. 20, č. 1, s. 78 [cit. 5. 6. 2018].

⁶⁸¹ Důvodová zpráva k ZMPS, odůvodnění § 23. K opatřením, která může soud využít ke zjištění obsahu cizího práva, v podrobnostech vizte ZAVADILOVÁ, Marta a Pavla BELLOŇOVÁ. § 23 Zjišťování a používání zahraničního práva. In: PAUKNEROVÁ, Monika, Naděžda ROZEHNALOVÁ, Marta ZAVADILOVÁ a kol. *Zákon o mezinárodním právu soukromém: komentář*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, s. 171–173; FIŠEROVÁ, Zuzana a Petr BRÍZA. § 23 Zjišťování a používání zahraničního práva. In: BRÍZA, Petr, Tomáš BRICHÁČEK, Zuzana FIŠEROVÁ a kol. *Zákon o mezinárodním právu soukromém: komentář*. 1. vyd. Plzeň: C. H. Beck, 2014, s. 146–149.

⁶⁸² ROZEHNALOVÁ, Naděžda. *Instituty českého mezinárodního práva soukromého*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, s. 218.

⁶⁸³ Srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 9. 2007, sp. zn. 25 Cdo 1143/2006; usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 6. 2012, sp. zn. 33 Cdo 3117/2010; usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 6. 2012, sp. zn. 33 Cdo 3529/2010; usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 3. 2016, sp. zn. 29 Cdo 1115/2014. Shodně usnesení Ústavního soudu ze dne 3. 4. 2012, sp. zn. Pl. ÚS 2/11; K uvedeným závěrům se přiklání i komentářová literatura. Viz LAVICKÝ, Petr. § 121 (Negativní vymezení předmětu dokazování). In: LAVICKÝ, Petr a kol. *Občanský soudní řád (§ 1 až 250l), Zákon o rozhodování některých kompetenčních sporů: praktický komentář*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, s. 601.

právo proto není předmětem dokazování. Ve vztahu k cizímu právu se ovšem tento princip uplatňuje v modifikované podobě⁶⁸⁴, protože by bylo nepřiměřené požadovat, aby soudce znal právní řády všech států. Má-li tedy soud na základě odkazu tuzemské kolizní normy v konkrétním případě aplikovat cizí právo, je mu uložena povinnost zjistit jeho obsah. Lze se tudíž přiklonit k názoru ROZEHNALOVÉ, podle které „*uchopení zásady iura novit curia rovněž neznamená zacházení s cizím právem jako s právem tuzemským při plném naplnění*“⁶⁸⁵. Jedná se o určité kompromisní řešení mezi bezvýhradným rozšířením principu *iura novit curia* i na právo cizí na straně jedné a odmítnutím této zásady ve vztahu k cizímu právu na straně druhé. Dosah, resp. důsledky vyplývající ze zásady *iura novit curia* nicméně nelze přeceňovat. Nepodaří-li se soudu v přiměřené době cizí právo zjistit, použije se právo české jako *lex fori*.⁶⁸⁶

Byť různé iniciativy⁶⁸⁷ dlouhodobě usilují o sjednocení pravidel týkajících se zacházení s cizím právem, nelze v současné době očekávat nějaké konkrétní výsledky, protože i nadále přetrvává vůle států aplikovat procesní normy *lex fori*. Z tohoto důvodu zaznívají názory, že by bylo vhodné se zaměřit alespoň na vytvoření společného mechanismu pro online zpřístupnění

⁶⁸⁴ Shodně ROZEHNALOVÁ, Naděžda. *Instituty českého mezinárodního práva soukromého*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, s. 218.

⁶⁸⁵ ROZEHNALOVÁ, Naděžda. *Instituty českého mezinárodního práva soukromého*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, s. 215.

⁶⁸⁶ § 23 odst. 5 ZMPS; Srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 5. 4. 2017, sp. zn. 30 Cdo 4883/2016; V podrobnostech vizte ZAVADILOVÁ, Marta a Pavla BELLOŇOVÁ. § 23 Zjišťování a používání zahraničního práva. In: PAUKNEROVÁ, Monika, Naděžda ROZEHNALOVÁ, Marta ZAVADILOVÁ a kol. *Zákon o mezinárodním právu soukromém: komentář*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, s. 170–171; PAUKNEROVÁ, Monika. Czech Republic – Treatment of Foreign Law in the Czech Republic. In: NISHITANI, Yuko (ed.). *Treatment of Foreign Law – Dynamics towards Convergence?* 1. vyd. Cham: Springer, 2017, s. 120.

⁶⁸⁷ Jedná se např. o tzv. Madridské principy (tj. principy budoucího unijního nařízení o používání cizího práva). Citováno podle ESPLUGUES MOTA, Carlos, José Luis IGLESIAS a Guillermo PALAO (eds.). *Application of Foreign Law*. Munich: Sellier, European Law Publishers, 2011, s. 95–97; K analýze těchto principů v podrobnostech vizte ESPLUGUES MOTA, Carlos. Harmonization of Private International Law in Europe and Application of Foreign law: The „Madrid Principles“ of 2010. In: ŠARČEVIĆ, Petar, Paul VOLKEN, Andrea BONOMI a Gian P. ROMANO (eds.). *Yearbook of Private International Law. Volume XIII – 2011*. Munich: Sellier. European Law Publishers, 2011, s. 290–296.

informací o právních řádech v jednotlivých státech.⁶⁸⁸ Na půdě Haagské konference mezinárodního práva soukromého dokonce vznikl návrh základních principů, jež by měly být vzaty do úvahy při vytváření takového systému. Základem měla být povinnost států zpřístupnit v elektronické podobě svou legislativu i soudní rozhodnutí, a to včetně jejich překladů do dalších jazyků.⁶⁸⁹ V roce 2015 však bylo téma zjišťování obsahu cizího práva vyškrtáno z agendy Haagské konference s vysvětlením, že se k němu případně může vrátit později.⁶⁹⁰

Stručné informace o právní úpravě majetkových poměrů manželů v jednotlivých evropských státech je možné získat na webových stránkách Komise pro evropské rodinné právo⁶⁹¹ či Rady notářství Evropské unie (*The Council of the Notaries of the European Union*)⁶⁹². S žádostí o informace o cizím právu se lze obrátit např. též na Švýcarský institut srovnávacího práva v Lausanne⁶⁹³, Max Planck institut pro srovnávací a mezinárodní soukromé právo v Hamburku⁶⁹⁴, Institut Tobiase Assera (*T. M. C. Asser Instituut*) v Haagu⁶⁹⁵, Mezinárodní právní institut (*Internationaal Juridisch Instituut*) v Haagu⁶⁹⁶ nebo Helénský institut mezinárodního a zahraničního práva (*Hellenic Institute of International and Foreign Law*) v Aténách⁶⁹⁷.

⁶⁸⁸ V podrobnostech vizte Accessing the content of foreign law. Report of the meeting of experts on global co-operation on the provision of online legal information on national laws. *Permanent Bureau of the Hague Conference on Private International Law* [online]. 2009 [cit. 8. 6. 2018]; Access to Foreign Law in Civil and Commercial Matters – Conclusions and Recommendations. *Joint Conference of the European Commission and the Hague Conference on Private International Law* [online]. 2012 [cit. 8. 6. 2018].

⁶⁸⁹ Accessing the content of foreign law. Report of the meeting of experts on global co-operation on the provision of online legal information on national laws. *Permanent Bureau of the Hague Conference on Private International Law* [online]. 2009, s. 22–23 [cit. 8. 6. 2018].

⁶⁹⁰ Conclusions and Recommendations Adopted by the Council. *Council on General Affairs and Policy of the Conference* [online]. 2015, s. 2 [cit. 8. 6. 2018].

⁶⁹¹ Property Relations Reports by Jurisdiction. *Commission on European Family Law* [online]. Commission on European Family Law, © 2018 [cit. 9. 5. 2018].

⁶⁹² Couples in Europe – The law for couples in the 27 EU countries. *The Council of the Notaries of the European Union* [online]. CNUE, © 2012 [cit. 5. 9. 2019].

⁶⁹³ Legal opinions. *Swiss Institute of Comparative Law* [online]. ISDC, © 2019 [cit. 5. 9. 2019].

⁶⁹⁴ Legal Advice. *Max Planck Institute for Comparative and International Private Law* [online]. Max Planck Institute for Comparative and International Private Law, © 2018 [cit. 5. 9. 2019].

⁶⁹⁵ Legal Advice. *T. M. C. Asser Institute* [online]. [cit. 5. 9. 2019].

⁶⁹⁶ Family law and property law. *Internationaal Juridisch Instituut* [online]. [cit. 5. 9. 2019].

⁶⁹⁷ Legal information – definition. *Hellenic Institute of International and Foreign Law* [online]. Hellenic Institute of International and Foreign Law, © 2020 [cit. 31. 1. 2020].

V rámci Evropské unie samozřejmě nelze nezmínit vytvoření Evropské soudní sítě pro občanské a obchodní věci (*European Judicial Network in civil and commercial matters*). Informace o cizím právu v jednotlivých členských státech lze získat prostřednictvím tzv. kontaktních míst.⁶⁹⁸ Cenné informace o relevantní právní úpravě v konkrétních oblastech justiční spolupráce ve věcech civilních jsou dostupné také online. K problematice majetkových poměrů manželů tyto údaje prozatím poskytly pouze některé členské státy.⁶⁹⁹

Z praktického hlediska by zjišťování obsahu cizího práva mělo být alespoň částečně usnadněno tím, že čl. 63 nařízení o majetkových poměrech manželů ukládá jednotlivým státům povinnost oznamovat některé informace o relevantních právních předpisech týkajících se majetkových poměrů manželů, a to za účelem jejich publikace v Úředním věstníku EU. Tyto informace by rovněž měly být průběžně aktualizovány. Bohužel, státy jsou pouze zavázány zveřejnit „*krátké shrnutí vnitrostátních právních předpisů*“⁷⁰⁰, tedy nikoliv úplná znění. Absentuje též povinnost publikovat judikaturu a další relevantní zdroje. V této souvislosti je navíc nezbytné zdůraznit, že vzhledem k posílené spolupráci se uvedená povinnost vztahuje pouze na zúčastněné členské státy. Nelze zde tak očekávat zveřejnění informací o právní úpravě v třetích státech (včetně členských států EU, které se neúčastní posílené spolupráce).

Na základě výše uvedeného je možné shrnout, že existují různé iniciativy, prostředky a projekty, které mají zjednodušit proces získávání aktuálních a spolehlivých informací o cizím právu, a to včetně manželského majetkového práva. Pro základní přehled o právní úpravě v konkrétním státě to zřejmě bude dostačující, nicméně nesnáze spojené se zjišťováním cizího práva to pravděpodobně nevyřeší. Nutno podotknout, že tímto nejsou problémy

⁶⁹⁸ Srov. rozhodnutí Rady č. 2001/470/ES ze dne 28. 5. 2001 o vytvoření Evropské soudní sítě pro občanské a obchodní věci; Na celou řadu praktických problémů při zjišťování cizího práva v rodinněprávních věcech, které vyplynuly z empirického výzkumu, upozorňuje *Verbellén*. Byť se dané problematice věnuje především z pohledu belgických soudů a mimosoudních orgánů, většina závěrů je obecně platná a tedy přenositelná. Viz VERHELLEN, Jínske. Access to Foreign Law in Practice: Easier Said than Done. *Journal of Private International Law* [online]. 2016, roč. 12, č. 2, s. 281–300 [cit. 5. 8. 2018].

⁶⁹⁹ Majetkové poměry v manželství. *Evropská komise* [online]. 29. 11. 2019 [cit. 26. 1. 2020]; Kromě toho jsou postupně zveřejňovány také informace podle čl. 64, 65 nařízení o majetkových poměrech manželů. Viz Majetkové poměry v manželství – Vnitrostátní informace týkající se nařízení 2016/1003. *Evropská komise* [online]. 11. 5. 2021 [cit. 23. 6. 2021].

⁷⁰⁰ Bod 67 preambule, čl. 63 nařízení o majetkových poměrech manželů.

týkající se zacházení s cizím právem vyčerpány, neboť následně nastupuje otázka správné interpretace, pochopení a aplikace cizího práva.⁷⁰¹

4.7 Dílčí závěr

Předmětem zájmu v této kapitole byla problematika zacházení s cizím právem jako právem rozhodným v řízení o vypořádání majetkových poměrů manželů v případě zrušení manželství rozvodem. Byť lze kvitovat přijetí nařízení o majetkových poměrech manželů a z toho vyplývající sjednocení kolizní úpravy alespoň v zúčastněných členských státech, jedná se teprve o první (i když významný) krok k úspěchu. Neboť sjednocení pravidel pro zacházení s cizím právem i nadále absentuje, což platí obecně, nejenom pro řízení ve věcech majetkových poměrů manželů. *Esplugues Mota* označuje existující stav za nepřekonatelnou slabinu procesu unifikace, jež může významným způsobem snížit efektivnost aplikace sjednocených kolizních norem⁷⁰². *Verhellen* tuto skutečnost nazývá „Achillovou patou mezinárodního práva soukromého“⁷⁰³. *Pauknerová* v této souvislosti hovoří o „limitu unifikace mezinárodního práva soukromého“⁷⁰⁴. S uvedenými názory nelze než souhlasit. Problematika zacházení s cizím právem skutečně (evropské) mezinárodní právo soukromé oslabuje a činí jej zranitelným, potažmo neúčinným. V oblasti manželského majetkového práva, které je úzce spjato s územím státu, jsou tyto otázky o to palčivější.

Ambicí předkládané kapitoly bylo poukázat, jakým způsobem je (unifikované) kolizní právo, resp. cizí právo určené na jeho základě, v řízení ovlivňováno procesním právem *lex fori*, a do jaké míry je zde prostor pro autonomii vůle stran. Jako problematická se jeví především skutečnost, že unifikovaná

⁷⁰¹ K výkladu a použití cizího práva v podrobnostech vizte PAUKNEROVÁ, Monika. Proof of and Information about Foreign Law. *The Lawyer Quarterly* [online]. 2015, roč. 5, č. 4, s. 251–252 [cit. 2. 6. 2018].

⁷⁰² ESPLUGUES MOTA, Carlos. Harmonization of Private International Law in Europe and Application of Foreign law: The „Madrid Principles“ of 2010. In: ŠARČEVIĆ, Petar, Paul VOLKEN, Andrea BONOMI a Gian P. ROMANO (eds.). *Yearbook of Private International Law. Volume XIII – 2011*. Munich: Sellier. European Law Publishers, 2011, s. 275.

⁷⁰³ VERHELLEN, Jinske. Access to Foreign Law in Practice: Easier Said than Done. *Journal of Private International Law* [online]. 2016, roč. 12, č. 2, s. 281, 297 [cit. 5. 8. 2018].

⁷⁰⁴ PAUKNEROVÁ, Monika. Evropské mezinárodní právo soukromé a zamyšlení nad výročí Rímských smluv. *Právník*, 2017, roč. 156, č. 3, s. 182–183.

kolizní pravidla jsou v řízení různě aplikována, a to v závislosti na vnitrostátním procesním právu v jednotlivých státech. Česká republika je typickým představitelem tzv. kontinentálního pojetí vedení civilního řízení; kolizní normy i cizí právo určené na jejich základě se tak používají *ex officio*. V souladu s modifikovanou zásadou *iura novit curia* nese soud rovněž odpovědnost za zjištění obsahu cizího právního řádu. Jak se ovšem ukazuje, roli hraje i typ řízení (tj. zda jde o řízení sporné či nesporné) a s tím související aplikace zásady projednací nebo vyšetřovací. Byť je řízení o vypořádání majetkových poměrů manželů řízením sporným, založeným na – taktéž modifikované – zásadě projednací, není ani zde role soudce zcela pasivní.

Autorka v této kapitole pracovala s modelovou situací, na které se snažila demonstrovat konkrétní problémy doprovázející použití kolizních norem ve věcech majetkových poměrů manželů i cizího práva určeného na jejich základě. Pokud jde o řešení nastíněného případu, jako vhodné se jeví využití poučovací povinnosti soudu, a tudíž možnosti upozornit strany (tj. manžele) na existenci mezinárodního prvku a případné použití cizího práva jako manželského majetkového statutu. Samotnou aplikaci kolizních norem a určeného práva rozhodného provádí český soud *ex officio*. Byť ZMPS i nařízení o majetkových poměrech manželů posilují autonomii vůle stran, dodatečná ani konkludentní volba práva, prostřednictvím které by manželé docílili použití českého práva (tedy *lex fori*) jako práva rozhodného, namísto jinak použitelného cizího práva, podle autorčina názoru umožněna není. Lze tedy konstatovat, že prostor pro dispozici stran není příliš široký. Cizí právo bude aplikováno jako právo rozhodné, i když jeho použití účastníci řízení (manželé, resp. bývalí manželé) v konkrétním případě nepředvídali.

Zcela na závěr je vhodné uvést, že v dohledné době pravděpodobně nelze očekávat sjednocení pravidel pro zacházení s cizím právem, neboť nalezení konsenzu ohledně podoby případné unifikované úpravy není (prozatím) dosažitelné. Aktuálně převládá snaha zajistit alespoň co nejširší přístup k informacím o cizím právu. Nelze totiž opomíjet základní zásadu, že použití cizího práva má odpovídat principu rovnosti právních řádů a kolizní spravedlnosti, tj. principu rozumného a spravedlivého uspořádání z hlediska určení práva rozhodného.

---

5 ZÁVĚR

V předkládané monografii se autorka zabývala problematikou majetkových poměrů manželů s mezinárodním prvkem, konkrétně jejími kolizněprávními aspekty a s tím spojeným určováním práva rozhodného, tj. manželského majetkového statutu.

Vzhledem k pokračujícímu procesu integrace a rostoucí mobilitě osob, v důsledku čehož dochází mimo jiné také k nárůstu manželství s mezinárodním prvkem, je význam uvedené materie nezpochybnitelný. Ambicí této publikace bylo postihnout a analyzovat téma kolizněprávní úpravy majetkových poměrů manželů v kontextu institutů obecné části mezinárodního práva soukromého, včetně s tím související problematiky zacházení s cizím právem jako právem rozhodným v řízení. A to z pohledu dvou základních právních předpisů, které se před českými soudy používají k určení práva rozhodného pro majetkové poměry manželů, tedy zákona č. 91/2012 Sb. a v rámci posílené spolupráce přijatého unijního nařízení o majetkových poměrech manželů. Unifikace kolizních norem v nařízení je totiž pouze částečná, což je dáno skutečností, že majetkové poměry manželů jsou zpravidla poměry dlouhodobé povahy. V případech manželů, kteří uzavřeli manželství nebo si zvolili právo rozhodné pro své majetkové poměry v manželství ke dni 29. ledna 2019 či později, se právo rozhodné určuje na základě unifikovaných kolizních norem obsažených v nařízení o majetkových poměrech manželů. Pro tzv. dřívější manželství zůstává i nadále zachována použitelnost vnitrostátní kolizní úpravy v § 49 odst. 3, 4 ZMPS. S ohledem na vymezení časové působnosti nařízení proto ZMPS není ve věcech majetkových poměrů manželů normou zbytkovou, nýbrž rovnocenně, resp. paralelně aplikovatelnou kolizní úpravou k nařízení o majetkových poměrech manželů.

Úvodní část publikace byla věnována zasazení problematiky kolizněprávní úpravy majetkových poměrů manželů do širšího kontextu mezinárodního práva soukromého a práva rodinného. Autorka zde upozornila na přetrvávající diverzitu hmotněprávní i kolizněprávní úpravy ve věcech majetkových poměrů manželů napříč jednotlivými národními právními řády, z čehož pro manžele vyplývá riziko právní nejistoty a nepředvídatelnosti ohledně

právní regulace jejich majetkových poměrů vyplývajících z manželství. Vzhledem k tomu, že tato situace může ve svém důsledku manžele odrazovat od realizace svobody volného pohybu, jeví se jako vhodné řešení sjednocení kolizněprávní úpravy majetkových poměrů manželů. V rámci EU, přesněji řečeno v 18 členských státech EU včetně České republiky, jež se rozhodly zapojit do režimu posílené spolupráce, by tuto funkci mělo plnit nařízení o majetkových poměrech manželů. Publikace v této části nabídla též základní popis relevantní kolizněprávní úpravy majetkových poměrů manželů, především v ZMPS a nařízení o majetkových poměrech manželů. Zmíněna byla taktéž úprava v mezinárodních smlouvách, která však má před českými soudy pouze omezený význam.

V následujících dvou kapitolách se autorka **zaobírala analýzou vybraných otázek obecné části mezinárodního práva soukromého a posouzením, jakým způsobem tyto instituty ovlivňují použití kolizních norem a manželského majetkového statutu určeného na jejich základě**, čímž **byl naplněn první cíl** předkládané publikace. Samostatně pro každý z předpisů (tj. ZMPS a nařízení o majetkových poměrech manželů) se v jednotlivých podkapitolách autorka zabývala kvalifikací základních pojmů, dopadem imperativních norem a výhrady veřejného pořádku na použitelný manželský majetkový statut a dále přístupem k přijímání zpětného a dalšího odkazu. V kontextu nařízení o majetkových poměrech manželů byla navíc analyzována problematika adaptace. Pozornost v této části publikace se soustředila mimo jiné na zhodnocení, do jaké míry tyto instrumenty obecné části mezinárodního práva soukromého přispívají k naplnění základních principů unifikované kolizní úpravy, konkrétně zajištění právní jistoty, předvídatelnosti a kolizní spravedlnosti. Je to totiž právě uchopení a pochopení teoretických východisek, které je předpokladem pro správnou aplikaci kolizních norem a práva rozhodného.

Rozbor v této části publikace směřoval k **potvrzení nebo vyvrácení první dílčí hypotézy, že v nařízení o majetkových poměrech manželů použité prvky flexibility jsou dostačující k zabezpečení spravedlnosti konkrétního řešení**. Tato **hypotéza byla potvrzena**. I když kolizní úprava v nařízení o majetkových poměrech manželů usiluje primárně o zajištění právní jistoty a předvídatelnosti řešení, připouští se nicméně také využití prostředků, které

přispívají k pružnosti kolizního řešení, a tedy i dosažení spravedlnosti v individuálním případě. Potřebnou flexibilitu při řešení případných kvalifikačních problémů zajišťuje kvalifikační metoda funkční. Ta je využitelná zejména v situacích, kdy je nezbytné odlišit problematiku majetkových poměrů manželů na straně jedné a otázky související, týkající se např. výživného, dědictví či věcných práv, na straně druhé. V těchto případech jde totiž nejenom o rozhranění konkrétních institutů, ale též o vymezení věcného rozsahu jednotlivých použitelných právních předpisů. Dalším prostředkem, který lze v souvislosti s kolizní úpravou majetkových poměrů manželů uplatnit, je adaptace. S pomocí adaptace je možné ve zdánlivě neřešitelných případech současného použití více právních řádů na určitý poměr s mezinárodním prvkem docílit *ad hoc* rozumného a spravedlivého řešení. Typicky, je-li nutné zkoordinovat použití manželského majetkového statutu a statutu dědického, anebo přizpůsobit neznámé věcné právo vyplývající z cizího práva jako rozhodného manželského majetkového statutu. Samozřejmě je nezbytné mít na zřeteli, že výsledek v daném případě do značné míry závisí na schopnostech konkrétního soudce. Důležité ovšem je, že nařízení využití takových flexibilních prostředků vůbec umožňuje.

Publikace se dále zaměřila na **potvrzení či vyvrácení druhé dílčí hypotézy, že v nařízení o majetkových poměrech manželů přijaté kolizní řešení je způsobilé zmírnit problémy vyplývající z rozdílnosti hmotněprávní úpravy majetkových poměrů manželů v jednotlivých právních řádech.** Stanovená **hypotéza byla potvrzena.** Přijetím nařízení o majetkových poměrech manželů došlo v zúčastněných členských státech ke sjednocení kolizní úpravy ve věcech majetkových poměrů manželů. I když hmotněprávní úprava majetkových poměrů manželů se v jednotlivých právních řádech i nadále liší, na základě unifikovaných kolizních norem by se mělo – bez ohledu na sudiště – dospět k použití stejného právního řádu jako rozhodného manželského majetkového statutu. Kolizní úprava v nařízení vychází z principu rovnosti právních řádů, z něhož vyplývá, že soudy zúčastněných členských států jsou ochotny jako právo rozhodné aplikovat nejenom právo tuzemské, ale případně též cizí právní řád. V některých případech je i přesto nezbytné zohlednit určité veřejné zájmy fóra. Z tohoto důvodu nařízení o majetkových poměrech manželů zachovává prostředky, které slouží k prosazení či ochraně

fundamentálních zájmů a hodnot vyplývajících z národních úprav, a to imperativní normy a výhradu veřejného pořádku. Lze konstatovat, že unijní zákonodárce tímto dosáhl kompromisu mezi sjednocením právní úpravy ve věcech majetkových poměrů manželů a zachováním diverzity hmotně-právních řešení v této oblasti.

Práce se věnovala také **potvrzení nebo vyvrácení třetí dílčí hypotézy, že instituty obecné části mezinárodního práva soukromého vykazují v souvislosti s unijní unifikací kolizněprávní úpravy v nařízení o majetkových poměrech manželů řadu specifík**, která se neuplatňují v kontextu vnitrostátní kolizněprávní úpravy majetkových poměrů manželů, což je dáno povahou unijní regulace a cíli, které tato sleduje. Uvedená **hypotéza byla potvrzena**.

Předpokladem použití příslušných kolizních norem, vnitrostátních i unijních, je vymezení pojmů „majetkové poměry manželů“ a „manželství“. Pokud jde o kvalifikaci, je nezbytné konstatovat, že přístup zákona č. 91/2012 Sb. a nařízení o majetkových poměrech manželů se liší. Zatímco v režimu ZMPS je východiskem kvalifikace *lex fori* (byť není vyloučeno ani použití kvalifikačních metod jiných), nařízení upřednostňuje výklad autonomní. Požadavek autonomní kvalifikace a interpretace v nařízení obsažených pojmů je logickým důsledkem sjednocení kolizní úpravy, která by měla být používána jednotně ve všech zúčastněných členských státech. K tomuto cíli přispívá svou judikaturou i Soudní dvůr EU. Ten se sice výkladem nařízení o majetkových poměrech manželů prozatím přímo nezabýval, je nicméně možné vycházet z existujících rozhodnutí, v nichž se SDEU věnoval interpretaci obdobných pojmů pro účely již dříve přijatých instrumentů (evropského) mezinárodního práva soukromého. Z pohledu obou předpisů, ZMPS a nařízení, je ovšem problematické vymezení konceptu „manželství“. Pro potřeby výkladu tohoto pojmu totiž i nařízení o majetkových poměrech manželů výslovně odkazuje na vnitrostátní právo členských států, a tedy uplatnění přístupu podle *lex fori*. Důvodem je absence jednotné definice manželství mezi členskými státy, zejména neexistuje shoda, zda pod tento pojem lze podřadit rovněž stejnopohlavní manželství. Různý výklad základních pojmů přispívá ve svém důsledku k nejednotnosti v použití unifikovaných unijních kolizních norem. Jiné řešení ovšem není mezi členskými státy, alespoň prozatím, dosažitelné.

Základní a na první pohled zřetelný rozdíl v přístupu k adaptaci spočívá v tom, že na rozdíl od ZMPS upravuje nařízení o majetkových poměrech manželů tento institut výslovně. Nicméně, ani v kontextu vnitrostátní kolizní úpravy majetkových poměrů manželů použití adaptace z pohledu teoretického a doktrinárního nic nebrání. Otázkou však zůstává, a to platí pro vnitrostátní i unijní úpravu, jak tuto techniku zvládnou příslušné soudy. Neboť použití adaptace, uplatnění příslušných metod atd. je závislé na kompetenci konkrétního soudce. Jasná, předem daná pravidla a postupy pro adaptaci neexistují. Flexibilita je ostatně největší výhodou a současně i úskalím uplatnění tohoto institutu. V případě dobře zvládnuté techniky přizpůsobení ovšem může adaptace přispět k rozumnému a spravedlivému řešení v individuálním případě. Lze kvitovat, že i české soudy se s adaptací postupně seznamují v kontextu předpisů z oblasti evropského mezinárodního práva soukromého, které tento institut upravují.

Dalším z institutů obecné části mezinárodního práva soukromého, které jsou pro účely jejich použití ve věcech majetkových poměrů manželů explicitně upraveny v nařízení o majetkových poměrech manželů, jsou imperativní normy *lex fori*. K uplatnění jiných imperativních norem se nařízení nevyjadřuje. Zákon č. 91/2012 Sb. reguluje imperativní normy *lex fori*, *lex causae* i třetích států v rámci obecných ustanovení. Lze nicméně dovodit, že dopadem určitých nutně použitelných předpisů může být ovlivněna i aplikace manželského majetkového statutu určeného na základě vnitrostátní kolizní normy. V souvislosti s oběma předpisy je možné očekávat problémy, pokud jde o kvalifikaci konkrétních ustanovení národního práva jako norem imperativní povahy. I v těchto věcech proto bude role národních soudů stěžejní. Specifikem úpravy imperativních norem v nařízení je sjednocující výklad Soudního dvora EU, který sice nemá pravomoc hodnotit konkrétní ustanovení národního práva jako imperativní normy, přísluší mu však výklad samotného ustanovení o imperativních normách obsaženého v nařízení o majetkových poměrech manželů.

V souvislosti s institutem výhrady veřejného pořádku lze mezi úpravou v ZMPS a nařízení o majetkových poměrech manželů identifikovat pravděpodobně nejmenší rozdíly. Oba analyzované předpisy tento institut upravují, ať již výslovně pro účely použití ve věcech majetkových poměrů

manželů jako je tomu v nařízení, nebo obecně pro všechny případy jako v ZMPS. V kontextu nařízení o majetkových poměrech manželů opět nelze opomenout judikaturu SDEU, která vymezuje hranice, v nichž se národní soudy mohou pohybovat, neboť konkrétní obsah veřejného pořádku určují soudy členských států na základě svých národních právních řádů. S ohledem na naplnění cílů nařízení, tj. zajištění právní jistoty a předvídatelnosti řešení, je možné tento prostředek uplatňovat pouze výjimečně a je nezbytné jej interpretovat restriktivně.

Posledním institutem obecné části mezinárodního práva soukromého, který byl v této publikaci předmětem analýzy, je zpětný a další odkaz. Zde je rozdíl mezi přístupem zákona č. 91/2012 Sb. a nařízení o majetkových poměrech manželů naprosto zřetelný. Pro účely vnitrostátní kolizněprávní úpravy majetkových poměrů manželů v ZMPS je zpětný a další odkaz připuštěn. Výjimkou jsou pouze případy volby práva (nedohodnou-li se manželé jinak), v nichž jsou odkazy vyloučeny. Naopak nařízení o majetkových poměrech manželů vylučuje zpětný a další odkaz obecně pro všechny případy. Důvodem pro vyloučení přijímání odkazů v režimu nařízení je zájem unijního zákonodárce na zajištění jednotné aplikace unifikované kolizní úpravy a dosažení předvídatelného řešení, jež nemá být zkresleno použitím cizích kolizních norem.

I přesto, že lze kvitovat přijetí nařízení o majetkových poměrech manželů, a tedy alespoň částečné sjednocení pravidel pro určení práva rozhodného pro majetkové poměry manželů v rámci EU, unifikace norem procesních i nadále absentuje. Autorka se proto v této práci snažila **demonstrovat, jakým způsobem je kolizní právo v oblasti majetkových poměrů manželů, resp. cizí právo určené na jeho základě, v řízení ovlivňováno procesním právem *lex fori*, a do jaké míry je zde prostor pro autonomii vůle stran.** Tím bylo dosaženo druhého cíle této publikace. Základem problému je skutečnost, že mezinárodní právo procesní je založeno na zásadě *lex fori*. České soudy tedy postupují v řízení ve věcech majetkových poměrů manželů s mezinárodním prvkem podle tuzemských procesních předpisů. Nicméně, manželským majetkovým statutem může být i cizí právní řád. V takových případech se soudy musí vypořádat s nelehkým úkolem, kdy sice aplikují vlastní procesní a kolizní předpisy, ale vypořádání majetkových poměrů manželů

mají provést podle cizího hmotného práva. Uvedená problematika má ještě větší význam v souvislosti se sjednocenou kolizněprávní úpravou v nařízení o majetkových poměrech manželů. V důsledku neexistence jednotného unijního uchopení zacházení s cizím právem totiž přetrvává riziko, že unifikované kolizní normy i použitelné cizí právo budou před soudy jednotlivých zúčastněných členských států aplikovány odlišně.

V předmětné části publikace autorka usilovala o **potvrzení nebo vyvrácení hypotézy, že absence jednotných pravidel pro zacházení s cizím právem jako právem rozhodným představuje limit unifikace kolizní úpravy ve věcech majetkových poměrů manželů**. Nastavená hypotéza byla potvrzena. Navzdory všem snahám o sjednocení procesních pravidel, žádána z iniciativ nebyla úspěšná a zacházení s cizím právem zůstává i nadále národní. Použití kolizních norem před českými soudy je obligatorní, přičemž kolizní normy i cizí právo určené na jejich základě se používají *ex officio*. Je to rovněž soud, kdo v konečném důsledku nese odpovědnost za zjištění obsahu cizího právního řádu. I když se lze setkat s názory, že unifikované kolizní normy se mají používat obligatorně, nejedná se ani v rámci EU o všeobecně přijímaný přístup. Není tedy zajištěno, že sjednocené kolizní normy obsažené v nařízení o majetkových poměrech manželů budou aplikovány jednotně ve všech zúčastněných členských státech, což snižuje právní jistotu a předvídatelnost řešení. Význam unijní unifikace ve věcech majetkových poměrů manželů proto může být v důsledku národního zacházení s cizím právem značně omezen. Bohužel v dohledné době pravděpodobně nelze očekávat sjednocení pravidel pro zacházení s cizím právem, neboť nalezení konsenzu ohledně podoby případné unifikované úpravy není – prozatím – dosažitelné. Úsilí je směřováno alespoň k zajištění co nejšířšího přístupu k informacím o cizím právu.

Zcela na závěr lze konstatovat, že kolizněprávní problematika majetkových poměrů manželů s mezinárodním prvkem by neměla zůstat na okraji zájmu. Naopak lze předpokládat, že majetkové poměry manželů budou hrát z pohledu mezinárodního práva soukromého čím dál důležitější roli. Je proto nezbytné, aby se i české právní prostředí seznámilo s paralelně použitelnou kolizní úpravou v ZMPS a nařízení o majetkových poměrech manželů. Pro správné použití příslušných kolizních norem a určení manželského

majetkového statutu na jejich základě ovšem nestačí znát text kolizních ustanovení, nýbrž je nutné počítat s vlivem obecných institutů mezinárodního práva soukromého a umět využít možností, které tyto prostředky nabízejí. Pouze v takovém případě může kolizní úprava majetkových poměrů manželů dosáhnout svého cíle, tedy zajistit právní jistotu a předvídatelnost kolizního řešení, potažmo přispět k realizaci volného pohybu osob.

SUMMARY

The publication deals with the conflict of law regulation of matrimonial property regimes having cross-border implications and the determination of the law applicable from the perspective of the Czech courts. Given the ongoing process of integration and the growing mobility of people, as a result of which, among other things, there is an increase in marriages with an international element, the importance of this topic is unquestionable. The determination of the law applicable to the matrimonial property regimes has traditionally become important in connection with the dissolution of a marriage by divorce or the dissolution of the marriage by the death of one of the spouses, when the need arises to settle the joint property of the spouses. However, the question of determining the law applicable to the matrimonial property regimes having cross-border implications may also be relevant during the marriage or even before its conclusion. Legal certainty and the ability to predict the legal system governing the matrimonial property regimes and their eventual settlement play an important role in the spouses' (or future spouses') consideration of how to dispose of their property in the future.

The monograph focuses mainly on the regional unification of the conflict of law rules in this area, which was by way of the enhanced cooperation adopted within the European Union and thus complemented the existing application framework of applicable legislation. However, the publication addresses also the national conflict of law regulation, which is still applicable before the Czech courts. The subject matter of the monograph is not limited only to the analysis of the specifics of the conflict of law regulation of matrimonial property regimes having cross-border implications. It deals in particular with selected institutes of the general part of private international law (i.e., qualification, adaptation, overriding mandatory provisions, public policy (*ordre public*) and renvoi) and their impact on the application of the relevant conflict of law rules in matters of matrimonial property regimes and the law applicable. The publication also covers the topic of the treatment of foreign law as the law applicable in proceedings related to the marital property division.

The introductory chapter aims to set the issue of conflict of law regulation of matrimonial property regimes having cross-border implications in the broader context of private international law and family law. After the terminological definition of the basic concepts and the introduction of the principles of conflict of law regulation of matrimonial property regimes, the objectives of the publication are presented and working hypotheses are set, which will be verified, i.e., confirmed or refuted in the following chapters. The author draws attention to the persistent diversity of substantive and conflict of law regulation in matters of matrimonial property regimes across national legal systems, which implies a risk of legal uncertainty and unpredictability for spouses regarding the legal regulation of their matrimonial property regimes. Given that this situation may, as a result, discourage spouses from exercising their freedom of movement, unification of the conflict of law rules in matters of matrimonial property regimes seems to be an appropriate solution. The chapter also offers a basic description of the relevant conflict of law regulation of matrimonial property regimes in particular legal instruments.

The first substantive part of the publication (Chapter 2) elaborates on national conflict of law regulation of matrimonial property regimes in Act No. 91/2012 Coll., on Private International Law, as amended, which is with regard to the definition of the temporal scope of the Regulation on Matrimonial Property Regimes still applicable before the Czech courts. The chapter focuses on the principles and starting points of the conflict of law regulation and especially on the evaluation of the impact of selected institutes of the general part of private international law on the application of the national conflict of law rules and the law applicable determined on their basis. It seeks to create a background for the analysis of regional conflict of law unification in the area of matrimonial property regimes. This part of the publication is based on the analysis of national legislation, which explicitly regulates most of the institutes of the general part of private international law, analysis of relevant Czech professional literature and the case-law of the Czech courts.

The core of the monograph (Chapter 3) is devoted to particular conflict of law regulation of matrimonial property regimes in the Regulation on Matrimonial Property Regimes (Council Regulation (EU) 2016/1103 of 24 June 2016 implementing enhanced cooperation in the area of jurisdiction, applicable

law and the recognition and enforcement of decisions in matters of matrimonial property regimes). In this part, the publication deals with the identification of the principles and starting points on which the unified conflict of law regulation of matrimonial property regimes in EU law is based. The attention is especially paid to selected institutes of the general part of private international law and their specifics, which they show in the context of unified EU legislation. In addition to the analysis of the relevant legislation and selected domestic and foreign literature, this chapter also offers an analysis of court decisions, especially the relevant case-law of the Court of Justice of the European Union.

The following chapter (Chapter 4) analyses the issue of treatment of foreign law as the law applicable in proceedings for the settlement of matrimonial property regimes. The publication aims to demonstrate how national procedural law can affect matter otherwise regulated by (European) private international law. The conflict of law regulation of matrimonial property regimes (or determination of the applicable law) cannot be viewed in isolation, but always in the context of a specific civil proceedings, the basic principles of which may affect the treatment of foreign law itself. The chapter is based on relevant legal regulations, domestic and foreign literature and the case-law of the Czech courts.

In the conclusion (Chapter 5) the achievement of the objectives of the publication is evaluated and also the set hypotheses of the monograph are confirmed or refuted. The analysis confirms that the elements of flexibility used in the Regulation on Matrimonial Property Regimes (especially functional qualification and adaptation) are sufficient to ensure the fairness of a particular conflict of laws solution. The research also affirms that the conflict of law regulation adopted in the Regulation on Matrimonial Property Regimes is capable of mitigating the problems arising from the differences in the substantive legal regulation of the matrimonial property regimes in particular legal systems. In the publication, the author also demonstrates that the institutes of the general part of private international law show a number of specifics in connection with the EU unification of the conflict of law rules in the Regulation on Matrimonial Property Regimes, which do not apply in the context of national conflict of law rules. This concerns in particular the

interpretation of the terms “marriage” and “matrimonial property regimes” and the distinctive approach to renvoi. Last but not least, the publication upholds that the absence of uniform rules for the treatment of foreign law as the law applicable represents the limit of the unification of the conflict of law rules in matters of matrimonial property regimes.

To conclude, the conflict of law regulation of matrimonial property regimes having cross-border implications should not remain on the margins of interest. On the contrary, it can be assumed that the matrimonial property regimes will play an increasingly important role from the point of view of private international law. It is therefore necessary for the Czech legal environment to become acquainted with the parallel applicable legal instruments, i.e., the Czech Private International Law Act and the Regulation on Matrimonial Property Regimes. However, for the correct application of the relevant conflict of law rules and the determination of the law applicable, it is not enough to know the text of the conflict of law rules, but it is necessary to consider the impact of general institutes of private international law and be able to use the possibilities offered by these instruments. Only in such a case the conflict of law regulation of the matrimonial property regimes can achieve its goal, i.e., to ensure legal certainty and predictability of the conflict of laws solution, thus contributing to the realization of the free movement of persons.

LITERATURA A DALŠÍ POUŽITÉ ZDROJE

Monografie

- BAARSMA, Nynke A. *The Europeanisation of International Family Law*. 1. vyd. The Hague: T. M. C. Asser Press, 2011, xv, 341 s. ISBN 978-90-6704-743-2.
- BASEDOW, Jürgen, Giesela RÜHL, Franco FERRARI a Pedro DE MIGUEL ASENSIO (eds.). *Encyclopedia of Private International Law: Volume 1*. 1. vyd. Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2017, li, 886 s. ISBN 978-1-78254-722-8. DOI <https://doi.org/10.4337/9781782547235>
- BASEDOW, Jürgen, Giesela RÜHL, Franco FERRARI a Pedro DE MIGUEL ASENSIO (eds.). *Encyclopedia of Private International Law: Volume 2*. 1. vyd. Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2017, vii–xxiv, 887–1854 s. ISBN 978-1-78254-722-8. DOI <https://doi.org/10.4337/9781782547235>
- BERGQUIST, Ulf, Domenico DAMASCELLI, Richard FRIMSTON a kol. (eds.). *EU Regulation on Succession and Wills: Commentary*. 1. vyd. Köln: Sellier. European Law Publishers, 2015, x, 390 s. ISBN 978-3-504-08001-3. DOI <https://doi.org/10.9785/9783504384524>
- BEZOUŠKOVÁ, Lenka. *Islámské rodinné právo se zaměřením na právo manželské*. 1. vyd. Praha: Leges, 2013, 264 s. ISBN 978-80-87576-55-7.
- BOELE-WOELKI, Katharina, Frédérique FERRAND, Cristina GONZÁLES BEILFUSS a kol. (eds.). *Principles of European Family Law Regarding Property Relations between Spouses*. 1. vyd. Cambridge–Antwerp–Portland: Intersentia, 2013, xiii, 420 s. ISBN 978-1-78068-152-8.
- BONOMI, Andrea a Patrick WAUTELET. *Le droit européen des relations patrimoniales de couple: Commentaire des Règlements (UE) 2016/1103 et 2016/1104*. 1. vyd. Bruxelles: Larcier, 2021, 1368 s. ISBN 978-2-8027-6294-2.
- BŘÍZA, Petr. *Volba práva a volba soudu v mezinárodním obchodě*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012, xxi, 300 s. ISBN 978-80-7179-606-0.

- BŘÍZA, Petr, Tomáš BŘICHÁČEK, Zuzana FIŠEROVÁ a kol. *Zákon o mezinárodním právu soukromém: komentář*. 1. vyd. Plzeň: C. H. Beck, 2014, xxii, 745 s. ISBN 978-80-7400-528-2.
- BYSTRICKÝ, Rudolf. *Základy mezinárodního práva soukromého*. 1. vyd. Praha: Orbis, 1958, 525 s.
- CALVO CARAVACA, Alfonso L., Angelo DAVÍ a Heinz-Peter MANSEL (eds.). *The EU Succession Regulation: A Commentary*. 1. vyd. Cambridge: Cambridge University Press, 2016, xvii, 916 s. ISBN 978-1-107-12730-2.
- DVOŘÁK, Jan a Jiří SPÁČIL. *Společné jmění manželů v teorii a v judikatuře*. 3. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2011, xiv, 282 s. ISBN 978-80-7357-597-7.
- ESPLUGUES MOTA, Carlos, José Luis IGLESIAS a Guillermo PALAO (eds.). *Application of Foreign Law*. Munich: Sellier, European Law Publishers, 2011, xxxiv, 409 s. ISBN 978-3-86653-155-0.
- HRUŠÁKOVÁ, Milana, Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ, Lenka WESTPHALOVÁ a kol. *Občanský zákoník II: komentář. Rodinné právo (§ 655–975)*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, xxxi, 1349 s. ISBN 978-80-7400-503-9.
- HRUŠÁKOVÁ, Milana, Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ, Lenka WESTPHALOVÁ a kol. *Rodinné právo*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2017, xl, 355 s. ISBN 978-80-7400-644-9.
- KUČERA, Zdeněk a Jiří GAŇO. *Zákon o mezinárodním právu soukromém: komentované vydání s důvodovou zprávou a souvisejícími předpisy*. 1. vyd. Brno: Doplněk, 2014, 495 s. ISBN 978-80-7239-317-6.
- KUČERA, Zdeněk, Monika PAUKNEROVÁ, Květoslav RŮŽIČKA a kol. *Mezinárodní právo soukromé*. 8. vyd. Plzeň–Brno: Aleš Čeněk–Doplněk, 2015, 430 s. ISBN 978-80-7380-550-0.
- KUČERA, Zdeněk a Luboš TICHÝ. *Zákon o mezinárodním právu soukromém a procesním: komentář*. 1. vyd. Praha: Panorama, 1989, 362 s. ISBN 80-7038-020-9.
- LAVICKÝ, Petr a kol. *Moderní civilní proces*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2014, 268 s. ISBN 978-80-210-7601-3.
- LAVICKÝ, Petr a kol. *Občanský soudní řád (§ 1 až 250i), Zákon o rozhodování některých kompetenčních sporů: praktický komentář*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, xxvi, 1088 s. ISBN 978-80-7478-986-1.

- LEIBLÉ, Stefan (ed.). *General Principles of European Private International Law*. Alphen an den Rijn: Kluwer Law International, 2016, xxxv, 373 s. ISBN 978-90-411-5955-7.
- MALACKA, Michala Lukáš RYŠAVÝ. *Mezinárodní právo soukromé: základy obecné a zvláštní části*. 1. vyd. Praha: Leges, 2019, 207 s. ISBN 978-80-7502-358-2.
- MELZER, Filip, Petr TĚGL a kol. *Občanský zákoník: velký komentář. Svazek IV/1. § 655–975 a související společná a přechodná ustanovení*. 1. vyd. Praha: Leges, 2016, xxxiii, 991 s. ISBN 978-80-7502-004-8.
- PAMBOUKIS, Haris P. (ed.). *The EU Succession Regulation No 650/2012: A Commentary*. 1. vyd. Athens: Nomiki Bibliothiki, 2017, xxxiv, 741 s. ISBN 978-960-562-705-8.
- PAUKNEROVÁ, Monika. *Evropské mezinárodní právo soukromé*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2013, xxx, 304 s. ISBN 978-80-7400-504-6.
- PAUKNEROVÁ, Monika a Magdalena PFEIFFER. *Private International Law in the Czech Republic* [online]. 2. vyd. Alphen aan den Rijn: Wolters Kluwer, 2019, 200 s. [cit. 19. 6. 2019]. Dostupné z: <http://www.kluwerlawonline.com/>
- PAUKNEROVÁ, Monika, Naděžda ROZEHNALOVÁ, Marta ZAVADILOVÁ a kol. *Zákon o mezinárodním právu soukromém: komentář*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, lxxiii, 853 s. ISBN 978-80-7478-368-5.
- PFEIFFER, Magdalena. *Kritérium obvyklého pobytu v mezinárodním právu soukromém*. 1. vyd. Praha: Leges, 2013, 192 s. ISBN 978-80-87576-84-7.
- PFEIFFER, Magdalena. *Dědický statut – právo rozhodné pro přeshraniční dědické poměry*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2017, 228 s. ISBN 978-80-7552-798-1.
- POKORNÝ, Milan. *Zákon o mezinárodním právu soukromém a procesním: komentář*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2004, xii, 342 s. ISBN 80-7179-902-5.
- ROZEHNALOVÁ, Naděžda. *Instituty českého mezinárodního práva soukromého*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, 270 s. ISBN 978-80-7552-501-7.
- ROZEHNALOVÁ, Naděžda, Klára DRLIČKOVÁ, Tereza KYSELOVSKÁ a Jiří VALDHANS. *Úvod do mezinárodního práva soukromého*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2017, 304 s. ISBN 978-80-7552-864-3.

- ROZEHNALOVÁ, Naděžda, Klára DRLIČKOVÁ, Tereza KYSELOVSKÁ a Jiří VALDHANS. *Mezinárodní právo soukromé Evropské unie*. 2. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018, 392 s. ISBN 978-80-7598-123-3.
- RUGGERI, Lucia, Ivana KUNDA a Sandra WINKLER (eds.). *Family Property and Succession in EU Member States: National Reports on the Collected Data* [online]. 1. vyd. Rijeka: University of Rijeka, Faculty of Law, 2019, 709 s. [cit. 4. 6. 2019]. Dostupné z: https://www.euro-family.eu/documenti/news/psefs_e_book_compressed1.pdf
- SCHERPE, Jens M. (ed.). *Marital Agreements and Private Autonomy in Comparative Perspective*. 1. vyd. Oxford–Portland: Hart Publishing, 2012, xiii, 518 s. ISBN 978-1-84946-012-5.
- TOMÁŠEK, Michal, Vladimír TÝČ a kol. *Právo Evropské unie*. 2. aktualiz. vyd. Praha: Leges, 2017, 496 s. ISBN 978-80-7502-184-7.
- TÝČ, Vladimír. *Základy práva Evropské unie pro ekonomy*. 7. přeprac. a aktualiz. vyd. Praha: Leges, 2017, 352 s. ISBN 978-80-7502-243-1.
- VALDHANS, Jiří. *Právní úprava mimosmluvních závazků s mezinárodním prvkem*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012, xiii, 263 s. ISBN 978-80-7400-412-4.
- VIARENGO, Ilaria a Pietro FRANZINA (eds.). *The EU Regulations on the Property Regimes of International Couples: A Commentary*. 1. vyd. Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2020, 608 s. ISBN 978-1-78811-508-7. DOI <https://doi.org/10.4337/9781788115094>
- VLÁČIL, Jiří. *Právo na vstup a pobyt na území členských států Evropské unie*. 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova, Právnická fakulta, 2016, 154 s. ISBN 978-80-87975-52-7.
- ZIMMERMANN, Michal A. *Mezinárodní právo soukromé* [online]. Brno: Právník, 1933, xii, 445 s. [cit. 12. 9. 2017]. DOI <https://doi.org/10.1097/00005792-193312000-00003>. Dostupné z: http://science.law.muni.cz/knihy/Mezinarodni_pravo_soukrome_1933.pdf

Kapitoly v knihách, články a příspěvky

- ALLAROUSSE, Veronique. A Comparative Approach to the Conflict of Characterization in Private International Law. *Case Western Reserve Journal of International Law* [online]. 1991, roč. 23, č. 3, s. 479–516 [cit. 10. 8. 2018]. Dostupné z: <http://heinonline.org>

- BĚLOHLÁVEK, Alexander J. Význam mezinárodního prvku v závazkových vztazích. *Právník*, 2006, roč. 145, č. 5, s. 568–578. ISSN 0231-6625.
- BĚLOHLÁVEK, Alexander J. Výhrada veřejného pořádku hmotněprávního a procesního ve vztazích s mezinárodním prvkem. *Právník*, 2006, roč. 145, č. 11, s. 1267–1301. ISSN 0231-6625.
- BEZOUŠKOVÁ, Lenka. Ujednání o mahru („obvěnění“) v islámských zemích a jeho aplikace evropskými soudy. *Právník*, 2012, roč. 151, č. 12, s. 1323–1344. ISSN 0231-6625.
- BOGDAN, Michael. Private International Law as Component of the Law of the Forum. General Course on Private International Law. In: *Recueil des Cours. Collected Courses of the Hague Academy of International Law. 2010, Vol. 348*. Leiden–Boston: Martinus Nijhoff Publishers, 2011, s. 9–252. ISBN 978-90-04-18517-3.
- BONOMI, Andrea. The Interaction among the Future EU Instruments on Matrimonial Property, Registered Partnerships and Successions. In: ŠARČEVIĆ, Petar, Paul VOLKEN, Andrea BONOMI a Gian P. ROMANO (eds.). *Yearbook of Private International Law. Volume XIII – 2011*. Munich: Sellier. European Law Publishers, 2011, s. 217–231. ISBN 978-3-86653-224-4. DOI <https://doi.org/10.1515/9783866539648.217>
- BONOMI, Andrea. The Proposal for a Regulation on Matrimonial Property: A Critique of the Proposed Rule on the Immutability of the Applicable Law. In: BOELE-WOELKI, Katharina, Nina DETHLOFF a Werner GEPHART (eds.). *Family Law and Culture in Europe: Developments, Challenges and Opportunities*. 1. vyd. Cambridge–Antwerp–Portland: Intersentia, 2014, s. 231–247. ISBN 978-1-78061-159-7.
- CISÁR, Ivan. Aplikácia českého práva namiesto práva cudzieho. *Právník*, 2012, roč. 151, č. 7, s. 723–738. ISSN 0231-6625.
- CLAVEL, Sandrine a Fabienne JAULT-SESEKE. Public Interest Considerations – Changes in Continuity. In: ŠARČEVIĆ, Petar, Paul VOLKEN, Andrea BONOMI a Gian P. ROMANO (eds.). *Yearbook of Private International Law. Volume XIX – 2017/2018*. Köln: Otto Schmidt, 2018, s. 233–246. ISBN 978-3-504-08013-6. DOI <https://doi.org/10.9785/9783504386078-012>

- COESTER-WALTJEN, Dagmar. Marriage. In: BASEDOW, Jürgen, Klaus J. HOPT, Reinhard ZIMMERMANN a Andreas STIER (eds.). *The Max Planck Encyclopedia of European Private Law: Volume II*. 1. vyd. Oxford: Oxford University Press, 2012, s. 1154–1158. ISBN 978-0-19-966092-6.
- COESTER-WALTJEN, Dagmar. Connecting Factors to Determine the Law Applicable to Matrimonial Property Regimes. In: ŠARČEVIĆ, Petar, Paul VOLKEN, Andrea BONOMI a Gian P. ROMANO (eds.). *Yearbook of Private International Law. Volume XIX – 2017/2018*. Köln: Otto Schmidt, 2018, s. 195–211. ISBN 978-3-504-08013-6. DOI <https://doi.org/10.9785/9783504386078-010>
- ČERMÁK, Karel. Zpětný a další odkaz v mezinárodním právu soukromém. *Právník*, 1998, roč. 137, č. 10–11, s. 857–873. ISSN 0231-6625.
- DANNEMANN, Gerhard. Accidental Discrimination in the Conflict of Laws: Applying, Considering, and Adjusting Rules from Different Jurisdictions. In: ŠARČEVIĆ, Petar, Andrea BONOMI a Paul VOLKEN (eds.). *Yearbook of Private International Law. Volume X – 2008*. The Munich: Sellier. European Law Publishers, 2009, s. 113–134. ISBN 978-3-86653-114-7. DOI <https://doi.org/10.1515/9783866538566.1.113>
- DE BOER, Ted M. Facultative Choice of Law: The Procedural Status of Choice-of-Law Rules and Foreign Law. In: *Recueil des Cours. Collected Courses of the Hague Academy of International Law. 1996, Vol. 257*. Hague–Boston–London: Martinus Nijhoff Publishers, 1997, s. 223–427. ISBN 90-411-0440-2.
- DE BOER, Ted M. Unwelcome Foreign Law: Public Policy and Other Means to Protect the Fundamental Values and Public Interests of the European Community. In: MALATESTA, Alberto, Stefania BARIATTI a Fausto POCAR (eds.). *The External Dimension of EC Private International Law in Family and Succession Matters*. 1. vyd. Padova: Cedam, 2008, s. 295–330. ISBN 978-88-13-27276-0.
- DIAGO DIAGO, Maria del Pilar. The Matrimonial Property Regime in Private International Law. In: ŠARČEVIĆ, Petar a Paul VOLKEN (eds.). *Yearbook of Private International Law. Volume II – 2000*. The Hague: Kluwer Law International, 2000, s. 179–203. ISBN 90-414-1520-X.

- DOBIÁŠ, Petr. § 49. In: DOBIÁŠ, Petr, Markéta HÁLOVÁ, Zdeněk KOVÁŘÍK a kol. *Zákon o mezinárodním právu soukromém: komentář: podle právního stavu k 1. lednu 2014*. 1. vyd. Praha: Leges, 2013, s. 192. ISBN 978-80-87576-94-6.
- DONNER, Bohdan. Zpětný odkaz a československé dědické kolizní právo. *Časopis pro mezinárodní právo*. 1958, s. 338–340.
- DRLIČKOVÁ, Klára. Právo rozhodné pro dědické právní poměry – vybrané otázky (srovnání úpravy v ZMPS a v Nařízení o dědictví). *Acta Iuridica Olomucensia* [online]. 2015, roč. 10, č. 1, s. 123–139 [cit. 13. 1. 2020]. Dostupné z: http://acta.upol.cz/wp-content/uploads/2016/05/AIO_1_2015_4.pdf
- DUTTA, Anatol. Beyond Husband and Wife – New Couple Regimes and the European Property Regulations. In: ŠARČEVIĆ, Petar, Paul VOLKEN, Andrea BONOMI a Gian P. ROMANO (eds.). *Yearbook of Private International Law. Volume XIX – 2017/2018*. Köln: Otto Schmidt, 2018, s. 145–158. ISBN 978-3-504-08013-6. DOI <https://doi.org/10.9785/9783504386078-008>
- ESPLUGUES MOTA, Carlos. Harmonization of Private International Law in Europe and Application of Foreign law: The „Madrid Principles“ of 2010. In: ŠARČEVIĆ, Petar, Paul VOLKEN, Andrea BONOMI a Gian P. ROMANO (eds.). *Yearbook of Private International Law. Volume XIII – 2011*. Munich: Sellier. European Law Publishers, 2011, s. 273–297. ISBN 978-3-86653-224-4. DOI <https://doi.org/10.1515/9783866539648.273>
- FRANZINA, Pietro. Jurisdiction in Matters Relating to Property Regimes Under EU Private International Law. In: ŠARČEVIĆ, Petar, Paul VOLKEN, Andrea BONOMI a Gian P. ROMANO (eds.). *Yearbook of Private International Law. Volume XIX – 2017/2018*. Köln: Otto Schmidt, 2018, s. 159–194. ISBN 978-3-504-08013-6.
- GONZÁLES BEILFUSS, Cristina. The Proposal for a Council Regulation on the Property Consequences of Registered Partnerships. In: ŠARČEVIĆ, Petar, Paul VOLKEN, Andrea BONOMI a Gian P. ROMANO (eds.). *Yearbook of Private International Law. Volume XIII – 2011*. Munich: Sellier. European Law Publishers, 2011, s. 183–198. ISBN 978-3-86653-224-4. DOI <https://doi.org/10.1515/9783866539648.183>

- GÖSSL, Susanne L. The Public Policy Exception in the European Civil Justice System. *The European Legal Forum. Forum Iuris Communis Europae* [online]. 2016, roč. 4, s. 85–92 [cit. 17. 11. 2019]. Dostupné z: <https://www.unalex.eu/>
- GRAY, Jacqueline a Pablo QUINZÁ REDONDO. Stress-Testing the EU Proposal on Matrimonial Property Regimes: Co-operation between EU Private International Law Instruments on Family Matters and Succession. *Family & Recht* [online]. 2013 [cit. 5. 2. 2018]. DOI <https://doi.org/10.5553/FenR/.000011>. Dostupné z: <http://www.familyandlaw.eu/tijdschrift/fenr/2013/11/FENR-D-13-00008>
- GRIECO, Cristina. The Role of Party Autonomy under the Regulations on Matrimonial Property Regimes and Property Consequences of Registered Partnerships. Some Remarks on the Coordination Between the Legal Regime Established by the New Regulations and Other Relevant Instruments of European Private International Law. *Cuadernos de Derecho Transnacional* [online]. 2018, roč. 10, č. 2, s. 457–476 [cit. 27. 1. 2019]. DOI <https://doi.org/10.20318/cdt.2018.4384>
- GRUBER, Urs P. a Ivo BACH. The Application of Foreign Law: A Progress Report on a New European Project. In: ŠARČEVIĆ, Petar, Andrea BONOMI a Paul VOLKEN (eds.). *Yearbook of Private International Law. Volume XI – 2009*. Munich: Sellier. European Law Publishers, 2010, s. 157–169. ISBN 978-3-86653-160-4. DOI <https://doi.org/10.1515/9783866539174.157>
- HALFAR, František. Zacházení s cizím právem a vyhlídky pro unifikaci. In: ROZEHNALOVÁ, Naděžda, Klára DRLIČKOVÁ a Jiří VALDHANS (eds.). *Dny práva 2015 – Days of Law 2015: Část IV. Kodifikace obecné části kolizního práva – cesta či omyl?* [online]. Brno: Masarykova univerzita, 2016, s. 34–53 [cit. 2. 6. 2018]. Dostupné z: <https://www.law.muni.cz/dokumenty/34592>
- HAUSMANN, Rainer. Pleading and Proof of Foreign Law – A Comparative Analysis. *The European Legal Forum. Forum Iuris Communis Europae* [online]. 2008, roč. 1, s. 1–13 [cit. 2. 6. 2018]. Dostupné z: <http://www.simons-law.com/library/pdf/e/878.pdf>

- HAUSMANN, Rainer. Drawing the Border Line between the Succession Regulation and the Matrimonial Property Regulation: The example of section 1371(1) German Civil Code (BGB). *The European Legal Forum. Forum Iuris Communis Europae* [online]. 2018, roč. 3, s. 61–68 [cit. 7. 1. 2019]. Dostupné z: <https://www.unalex.eu/>
- HEIN, Jan von. Conflicts between International Property, Family and Succession Law – Interfaces and Regulatory Techniques. *European Property Law Journal* [online]. 2017, roč. 6, č. 2, s. 142–157 [cit. 14. 3. 2018]. DOI <https://doi.org/10.1515/eplj-2017-0008>
- HRNČÍŘÍKOVÁ, Miluše. Unifikace obecné části mezinárodního práva soukromého – reálná výzva pro EU. In: ROZEHNALOVÁ, Naděžda, Klára DRLIČKOVÁ a Jiří VALDHANS (eds.). *Dny práva 2015 – Days of Law 2015: Část IV. Kodifikace obecné části kolizního práva – cesta či omyl?* [online]. Brno: Masarykova univerzita, 2016, s. 77–94 [cit. 11. 6. 2018]. Dostupné z: <https://www.law.muni.cz/dokumenty/34592>
- JAKSIC, Aleksandar. An Essay on Inconsistency of the Method of Adjustment in the Conflict of Laws. In: ŠARČEVIĆ, Petar, Paul VOLKEN, Andrea BONOMI a Gian P. ROMANO (eds.). *Yearbook of Private International Law. Volume XVII – 2015/2016*. Köln: Otto Schmidt, 2016, s. 527–549. ISBN 978-3-504-08004-4.
- JÚDOVÁ, Elena. Nová úprava adaptácie v Zákone č. 97/1963 Zb. o medzinárodnom práve súkromnom a procesnom. In: ROZEHNALOVÁ, Naděžda, Klára DRLIČKOVÁ a Jiří VALDHANS (eds.). *Dny práva 2015 – Days of Law 2015: Část IV. Kodifikace obecné části kolizního práva – cesta či omyl?* [online]. Brno: Masarykova univerzita, 2016, s. 106–118 [cit. 1. 2. 2018]. Dostupné z: <https://www.law.muni.cz/dokumenty/34592>
- JÚDOVÁ, Elena. Výklad nariadenia č. 650/2012 o dedičských veciach v judikatúre Súdneho dvora EU. In: SLAŠŤAN, Miroslav, Michael SIMON a kol. *Aktuálne otázky európskeho medzinárodného práva súkromného* [online]. Pezinok: Justičná akadémia Slovenskej republiky, 2018, s. 81–100 [cit. 19. 12. 2019]. Dostupné z: <https://ja-sr.sk/sites/default/files/2020-12/zbornikJA2018.pdf>

- KAPITÁN, Zdeněk. Teorie veřejného pořádku a kritéria jeho použití. *Časopis pro právní vědu a praxi*, 2004, roč. XII, č. 3, s. 214–226. ISSN 1210-9126. Dostupné z: <https://journals.muni.cz/cpvp/article/view/7749>
- KAPITÁN, Zdeněk. Teorie veřejného pořádku a kritéria jeho použití. *Časopis pro právní vědu a praxi*, 2004, roč. XII, č. 4, s. 302–307. ISSN 1210-9126. Dostupné z: <https://journals.muni.cz/cpvp/article/view/7728>
- KÖHLER, Andreas. General Private International Law Institutes in the EU Succession Regulation – Some Remarks. *Anali Pravnog Fakulteta Univerzитета u Zenici* [online]. 2016, č. 18, s. 169–191 [cit. 1. 1. 2018]. Dostupné z: <https://www.ebscohost.com/>
- KOUKAL, Pavel. Přistoupení k Evropské unii a rovnost podmínek při nabývání nemovitostí. *Bulletin advokacie*, 2004, č. 2, s. 51–54. ISSN 1210-6348.
- KOZÁREK, Tomáš. Zacházení s cizím právem v členských státech EU: srovnání praxe v České republice a Velké Británii. In: ROZEHNALOVÁ, Naděžda, KLÁRA DRLIČKOVÁ a Jiří VALDHANS (eds.). *Dny práva 2015 – Days of Law 2015: Část IV. Kodifikace obecné části kolizního práva – cesta či omyl?* [online]. Brno: Masarykova univerzita, 2016, s. 119–129 [cit. 2. 6. 2018]. Dostupné z: <https://www.law.muni.cz/dokumenty/34592>
- LAGARDE, Paul. Public Policy. In: LIPSTEIN, Kurt (ed.). *International Encyclopedia of Comparative Law, Volume III. Private International Law, Chapter 11*. Tübingen: J. C. B. Mohr (Paul Siebeck), 1994, 61 s.
- LALANI, Shaheez. Establishing the Content of Foreign Law: A Comparative Study. *Maastricht Journal of European and Comparative Law* [online]. 2013, roč. 20, č. 1, s. 75–112 [cit. 5. 6. 2018]. DOI <https://doi.org/10.1177/1023263X1302000105>
- LEIBLE, Stefan a Michael MÜLLER. The Idea of a “Rome 0 Regulation”. In: ŠARČEVIĆ, Petar, Paul VOLKEN, Andrea BONOMI a Gian P. ROMANO (eds.). *Yearbook of Private International Law. Volume XIV – 2012/2013*. Munich: Sellier. European Law Publishers, 2013, s. 157–169. ISBN 978-3-86653-238-0.

- LIPSTEIN, Kurt. General Principles of Private International Law. In: *Recueil des Cours. Collected Courses of the Hague Academy of International Law. 1972, Vol. 135*. Alphen aan den Rijn: Sijthoff & Noordhoff, 1973, s. 97–229. ISBN 90-286-0352-2.
- MALACKA, Michal. Kolizní metoda v kontextu globalizace a europeizace. In: ROZEHNALOVÁ, Naděžda, Klára DRLIČKOVÁ a Jiří VALDHANS (eds.). *Dny práva 2015 – Days of Law 2015: Část IV. Kodifikace obecné části kolizního práva – cesta či omyl?* [online]. Brno: Masarykova univerzita, 2016, s. 145–163 [cit. 11. 3. 2018]. Dostupné z: <https://www.law.muni.cz/dokumenty/34592>
- MARINO, Silvia. Strengthening the European Civil Judicial Cooperation: The Patrimonial Effects of Family Relationships. *Cuadernos de Derecho Transnacional* [online]. 2017, roč. 9, č. 1, s. 265–284 [cit. 12. 6. 2018]. DOI <https://doi.org/10.20318/cdt.2017.3621>
- MARINO, Silvia. The Role of Party Autonomy in Matrimonial Property Regime and Partnership Property Regime Regulations. In: HRNČÍŘKOVÁ, Miluše. *Řešení přeshraničních sporů – pravomoc a autonomie vůle*. Praha: Leges, 2017, s. 111–130. ISBN 978-80-7502-245-5.
- MARTÍNEZ-ESCRIBANO, Celia. Consequences of the European Succession Regulation in European Property Law. *European Review of Private Law* [online]. 2017, roč. 25, č. 3, s. 553–574 [cit. 29. 1. 2019]. Dostupné z: <http://www.kluwerlawonline.com/>
- MARTINY, Dieter. European Family Law (PIL). In: BASEDOW, Jürgen, Klaus J. HOPT, Reinhard ZIMMERMANN a Andreas STIER (eds.). *The Max Planck Encyclopedia of European Private Law: Volume I*. 1. vyd. Oxford: Oxford University Press, 2012, s. 595–600. ISBN 978-0-19-966091-9.
- MASLOWSKI, Solange. Member States' Sovereignty and Freedom of Movement of Union Citizens. In: KOVÁŘOVÁ, Eva, Lukáš MELECKÝ a Michaela STANÍČKOVÁ (eds.). *International Conference on European Integration*. Ostrava: VŠB-TU Ostrava, 2016, s. 594–604. ISBN 978-80-248-3911-0.

- MEEUSEN, Johan, Marta PERTEGÁS, Gert STRAETMANS a Frederik SWENNEN. General Report. In: MEEUSEN, Johan, Gert STRAETMANS, Marta PERTEGÁS a Frederik SWENNEN (eds.). *International Family Law for the European Union*. 1. vyd. Antwerp–Oxford: Intersentia, 2007, s. 1–23. ISBN 978-90-5095-605-5.
- NISHITANI, Yuko. Proof of and Information About Foreign Law. In: SCHAUER, Martin a Bea VERSCHRAEGEN (eds.). *General Reports of the XIXth Congress of the International Academy of Comparative Law / Rapports Généraux du XIXème Congrès de l'Académie Internationale de Droit Comparé*. 1. vyd. Dordrecht: Springer, 2017, s. 165–194. ISBN 978-94-024-1066-2. DOI https://doi.org/10.1007/978-94-024-1066-2_8
- OPREA, Elena A. Party Autonomy and the Law Applicable to the Matrimonial Property Regimes in Europe. *Cuadernos de Derecho Transnacional* [online]. 2018, roč. 10, č. 2, s. 579–596 [cit. 27. 1. 2019]. DOI <https://doi.org/10.20318/cdt.2018.4390>
- PÅLSSON, Lennart. Rules, Problems and Trends in Family Conflict of Law – Especially in Sweden. In: *Recueil des Cours. Collected Courses of the Hague Academy of International Law. 1986, Vol. 199*. Leiden–Boston: Martinus Nijhoff Publishers, 1986, s. 313–413. ISBN 90-247-3622-6.
- PAUKNEROVÁ, Monika. Aktuální otázky používání zahraničního práva v soudním a v rozhodčím řízení. *Právník*, 2012, roč. 151, č. 12, s. 1265–1290. ISSN 0231-6625.
- PAUKNEROVÁ, Monika. Proof of and Information about Foreign Law. *The Lawyer Quarterly* [online]. 2015, roč. 5, č. 4, s. 246–260 [cit. 2. 6. 2018]. Dostupné z: <http://tlq.ilaw.cas.cz/index.php/tlq/article/view/167/150>
- PAUKNEROVÁ, Monika. Prostor pro uvážení v českém mezinárodním právu soukromém: ohlédnutí se za mezinárodním právem soukromým k výročí Antonína Hobzy. *Právník*, 2016, roč. 155, č. 1, s. 12–28. ISSN 0231-6625.
- PAUKNEROVÁ, Monika. Czech Republic – Treatment of Foreign Law in the Czech Republic. In: NISHITANI, Yuko (ed.). *Treatment of Foreign Law – Dynamics towards Convergence?* 1. vyd. Cham: Springer, 2017, s. 113–129. ISBN 978-3-319-56572-9. DOI https://doi.org/10.1007/978-3-319-56574-3_4

- PAUKNEROVÁ, Monika. Escape Clauses and Legal Certainty in Private International Law. In: ŠARČEVIĆ, Petar; VOLKEN, Paul; BONOMI, Andrea; ROMANO, Gian P. (eds.). *Yearbook of Private International Law. Volume XVIII – 2016/2017*. Köln: Otto Schmidt, 2017, s. 61–82. ISBN 978-3-504-08012-9. DOI <https://doi.org/10.9785/9783504385637-006>
- PAUKNEROVÁ, Monika. Evropské mezinárodní právo soukromé a zamyšlení nad výročím Římských smluv. *Právník*, 2017, roč. 156, č. 3, s. 179–191. ISSN 0231-6625.
- PAUKNEROVÁ, Monika. Únikové doložky v mezinárodním právu soukromém. In: DVORÁK, Jan a kol. *Soukromé právo 21. století*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2017, s. 40–51. ISBN 978-80-7552-595-6.
- PAUKNEROVÁ, Monika a Lenka BEZOUŠKOVÁ. Mahr („věno“) v právu muslimských zemí a mezinárodní právo soukromé. *Právník*, 2019, roč. 158, č. 4, s. 349–369. ISSN 0231-6625.
- PAUKNEROVÁ, Monika a Magdalena PFEIFFER. The New Act on Private International Law in the Czech Republic: Starting Points and Perspectives Within the European Union. *Journal of Private International Law* [online]. 2014, roč. 10, č. 2, s. 205–226 [cit. 30. 5. 2018]. DOI <https://doi.org/10.5235/17441048.10.2.205>
- PFEIFFER, Magdalena. Choice of Law in International Family and Succession Law. *The Lawyer Quarterly* [online]. 2012, roč. 2, č. 4, s. 291–305 [cit. 16. 5. 2018]. Dostupné z: <http://tlq.ilaw.cas.cz/index.php/tlq/article/view/50/41>
- PFEIFFER, Magdalena. Dědický statut v rukou zůstavitele – volba rozhodného práva v rámci kolizní úpravy dědických poměrů. *Ad Notam*, 2014, roč. 20, č. 6, s. 8–15. ISSN 1211-0558.
- PFEIFFER, Magdalena. Legal Certainty and Predictability in International Succession Law. *Journal of Private International Law* [online]. 2016, roč. 12, č. 3, s. 566–586 [cit. 28. 2. 2018]. DOI <https://doi.org/10.1080/17441048.2016.1261848>
- PFEIFFER, Magdalena. Předběžná otázka v kolizi právních řádů. *Právník*, 2016, roč. 155, č. 1, s. 65–79. ISSN 0231-6625.

- PFEIFFER, Magdalena. Kolizní nástrahy smlouveného majetkového režimu manželů. *Ad Notam*, 2019, roč. 25, č. 1, s. 20–26. ISSN 1211-0558.
- PHILIP, Allan. General Course on Private International Law. In: *Recueil des Cours. Collected Courses of the Hague Academy of International Law. 1978 – II, Vol. 160*. Alphen an den Rijn: Sijthoff & Noordhoff, 1979, s. 1–74. ISBN 90-286-0759-5.
- PINTENS, Walter. Matrimonial Property Law in Europe. In: BOELE-WOELKI, Katharina, Jo MILES a Jens M. SCHERPE (eds.). *The Future of Family Property in Europe*. 1. vyd. Cambridge: Intersentia, 2011, s. 19–46. ISBN 978-94-000-0054-4. DOI <https://doi.org/10.1017/9781839700156.003>
- PINTENS, Walter. Principles of European Family Law (PEFL). In: BASEDOW, Jürgen, Klaus J. HOPT, Reinhard ZIMMERMANN a Andreas STIER (eds.). *The Max Planck Encyclopedia of European Private Law: Volume II*. 1. vyd. Oxford: Oxford University Press, 2012, s. 1329–1331. ISBN 978-0-19-966092-6.
- POILLOT-PERUZZETTO, Sylvaine. The Exception of Public Policy in Family Law within the European Legal System. In: MEEUSEN, Johan, Gert STRAETMANS, Marta PERTEGÁS a Frederik SWENNEN (eds.). *International Family Law for the European Union*. 1. vyd. Antwerp–Oxford: Intersentia, 2007, s. 279–302. ISBN 978-90-5095-605-5.
- RADEMACHER, Lukas. Changing the Past: Retroactive Choice of Law and the Protection of Third Parties in the European Regulations on Patrimonial Consequences of Marriages and Registered Partnerships. *Cuadernos de Derecho Transnacional* [online]. 2018, roč. 10, č. 1, s. 7–18 [cit. 1. 8. 2018]. DOI <https://doi.org/10.20318/cdt.2018.4112>
- RHEINSTEIN, Max a Mary A. GLENDON. Interspousal Relations. In: CHLOROS, Aleck (ed.). *International Encyclopedia of Comparative Law, Volume IV. Persons and Family, Chapter 4*. Tübingen: J. C. B. Mohr (Paul Siebeck), 1980, 194 s.
- RODRÍGUEZ BENOT, Andrés. Los efectos patrimoniales de los matrimonios y de las uniones registradas en la Unión Europea. *Cuadernos de Derecho Transnacional* [online]. 2019, roč. 11, č. 1, s. 8–50 [cit. 31. 12. 2019]. DOI <https://doi.org/10.20318/cdt.2019.4612>

- ROZEHNALOVÁ, Naděžda. Několik slov k mezinárodnímu právu soukromému a jeho vývoji. In: ROZEHNALOVÁ, Naděžda, Tereza KYSELOVSKÁ a kol. *K některým vývojovým otázkám mezinárodního práva soukromého*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2013, s. 15–26. ISBN 978-80-210-6455-3.
- ROZEHNALOVÁ, Naděžda. Kolize kolizních norem – aneb k úpravě kvalifikace a zpětného odkazu v zákoně o mezinárodním právu soukromém. *Časopis pro právní vědu a praxi*, 2014, roč. XXII, č. 4, s. 304–315. ISSN 1210-9126. Dostupné z: <https://journals.muni.cz/cpvp/article/view/5360>
- ROZEHNALOVÁ, Naděžda. Evropské mezinárodní právo soukromé – hledání formální a neformální harmonie. In: KYSELOVSKÁ, Tereza, David SEHNÁLEK a Naděžda ROZEHNALOVÁ (eds.). *In varietate concordia: soubor vědeckých statí ke poctě prof. Vladimíra Tjěe*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2019, s. 265–283. ISBN 978-80-210-9332-84.
- RUPP, Caroline S. The lex rei sitae and Its Neighbours – Debates, Developments, and Delineating Boundaries Between PIL Rules. *European Property Law Journal* [online]. 2018, roč. 7, č. 3, s. 267–292 [cit. 14. 5. 2019]. DOI <https://doi.org/10.1515/eplj-2018-0013>
- RYŠAVÝ, Lukáš. Volba práva a nová „římská nařízení“. In: ROZEHNALOVÁ, Naděžda, Klára DRLIČKOVÁ a Jiří VALDHANS (eds.). *Dny práva 2017 – Days of Law 2017: Část IV. Aktuální otázky evropského mezinárodního práva soukromého* [online]. Brno: Masarykova univerzita, 2018, s. 91–106 [cit. 24. 4. 2018]. Dostupné z: <https://www.law.muni.cz/dokumenty/44679>
- SAUVEPLANNE, Jean Georges. Renvoi. In: LIPSTEIN, Kurt (ed.). *International Encyclopedia of Comparative Law, Volume III. Private International Law, Chapter 6*. Tübingen: J. C. B. Mohr (Paul Siebeck), 1990, 37 s.
- SCOLES, Eugene F. Choice of Law in Family Property Transactions. In: *Recueil des Cours. Collected Courses of the Hague Academy of International Law. 1988 – II, Vol. 209*. Dordrecht: Martinus Nijhoff Publishers, 1989, s. 9–94. ISBN 0-7923-0323-7.

- SCHMIDT, Jan P. Challenged Legacies – First Decision of the European Court of Justice on the EU Succession Regulation (ECJ), 12 October 2017, C-218/16 (Kubicka). *European Property Law Journal* [online]. 2018, roč. 7, č. 1, s. 4–31 [cit. 4. 9. 2018]. DOI <https://doi.org/10.1515/eplj-2018-0001>
- SCHUZ, Rhona. Choice of law in relation to matrimonial property in the 21st century. *Journal of Private International Law* [online]. 2019, roč. 15, č. 1, s. 1–49 [cit. 11. 6. 2019]. DOI <https://doi.org/10.1080/17441048.2019.1599769>
- SIEHR, Kurt. General Problems of Private International Law in Modern Codifications – De Lege Lata and De Lege Europea Ferenda. In: ŠARČEVIĆ, Petar, Paul VOLKEN a Andrea BONOMI (eds.). *Yearbook of Private International Law. Volume VII – 2005*. Munich: Sellier. European Law Publishers, 2006, s. 17–61. ISBN 978-3-86653-224-4.
- SIEHR, Kurt. Connecting Factors, Party Autonomy and Renvoi. In: MALATESTA, Alberto, Stefania BARIATTI a Fausto POCAR (eds.). *The External Dimension of EC Private International Law in Family and Succession Matters*. 1. vyd. Padova: Cedam, 2008, s. 251–267. ISBN 978-88-13-27276-0.
- SLAŠŤAN, Miroslav. Medzinárodné právo súkromné Európskej únie v premenách času. In: SLAŠŤAN, Miroslav, Michael SIMON a kol. *Aktuálne otázky európskeho medzinárodného práva súkromného* [online]. Pezinok: Justičná akadémia Slovenskej republiky, 2018, s. 11–25 [cit. 19. 12. 2019]. Dostupné z: <https://ja-sr.sk/sites/default/files/2020-12/zbornikJA2018.pdf>
- ŠIMKOVÁ, Iva. Vztah výhrady veřejného pořádku a imperativních norem fóra z pohledu české právní úpravy. In: ROZEHNALOVÁ, Naděžda, Klára DRLIČKOVÁ a Jiří VALDHANS (eds.). *Dny práva 2015 – Days of Law 2015: Část IV. Kodifikace obecné části kolizního práva – cesta či omyl?* [online]. Brno: Masarykova univerzita, 2016, s. 207–219 [cit. 21. 12. 2019]. Dostupné z: <https://www.law.muni.cz/dokumenty/34592>
- TERESZKIEWICZ, Piotr a Anna WYSOCKA-BAR. Legacy by Vindication Under the EU Succession Regulation No. 650/2012 Following the Kubicka Judgment of the ECJ. *European Review of Private Law* [online]. 2019, roč. 27, č. 4, s. 875–894 [cit. 14. 11. 2019]. DOI <https://doi.org/10.2139/ssrn.3462698>

- TOMASI, Laura, Carola RICCI a Stefania BARIATTI. Characterisation in Family Matters for Purposes of European Private International Law. In: MEEUSEN, Johan, Gert STRAETMANS, Marta PERTEGÁS a Frederik SWENNEN (eds.). *International Family Law for the European Union*. 1. vyd. Antwerp–Oxford: Intersentia, 2007, s. 341–388. ISBN 978-90-5095-605-5.
- VALDHANS, Jiří. Vývoj kritérií určujících rozhodné právo a mezinárodní příslušnost v osobních otázkách. In: ROZEHNALOVÁ, Naděžda, Tereza KYSELOVSKÁ a kol. *K některým vývojovým otázkám mezinárodního práva soukromého*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2013, s. 115–131. ISBN 978-80-210-6455-3.
- VALDHANS, Jiří. Application of Foreign Law. In: ROZEHNALOVÁ, Naděžda, Klára DRLIČKOVÁ a kol. *Czech Private International Law*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2015, s. 117–127. ISBN 978-80-210-8122-2.
- VALENTOVÁ, Lucia. Property Regimes of Spouses and Partners in New EU Regulations – Jurisdiction, Prorogation and Choice of Law. *International and Comparative Law Review* [online]. 2016, roč. 16, č. 2, s. 221–240 [cit. 16. 5. 2018]. DOI <https://doi.org/10.1515/iclr-2016-0026>
- VERHELLEN, Jinske. Access to Foreign Law in Practice: Easier Said than Done. *Journal of Private International Law* [online]. 2016, roč. 12, č. 2, s. 281–300 [cit. 5. 8. 2018]. DOI <https://doi.org/10.1080/17441048.2016.1205861>
- VIARENGO, Ilaria. The EU Proposal on Matrimonial Property Regimes – Some General Remarks. In: ŠARČEVIĆ, Petar, Paul VOLKEN, Andrea BONOMI a Gian P. ROMANO (eds.). *Yearbook of Private International Law. Volume XIII – 2011*. Munich: Sellier. European Law Publishers, 2011, s. 199–215. ISBN 978-3-86653-224-4. DOI <https://doi.org/10.1515/9783866539648.199>
- VIARENGO, Ilaria. Choice of law agreements in property regimes, divorce, and succession: stress-testing the new EU Regulations. *ERA Forum* [online]. 2017, roč. 17, č. 4, s. 543–554 [cit. 2. 8. 2018]. DOI <https://doi.org/10.1007/s12027-017-0452-9>
- WAGNER, Rolf. Do We Need a Rome 0 Regulation? *Netherlands International Law Review* [online]. 2014, roč. 61, č. 2, s. 225–242 [cit. 19. 12. 2018]. DOI <https://doi.org/10.1017/S0165070X14001181>

- WAUTELET, Patrick. What's Wrong with Article 22? The Unsolved Mysteries of Choice of Law for Matrimonial Property. In: ŠARČEVIĆ, Petar, Paul VOLKEN, Andrea BONOMI a Gian P. ROMANO (eds.). *Yearbook of Private International Law. Volume XIX – 2017/2018*. Köln: Otto Schmidt, 2018, s. 213–231. ISBN 978-3-504-08013-6. DOI <https://doi.org/10.9785/9783504386078-011>
- WESTPHALOVÁ, Lenka a Ondřej SPÁČIL. Nová právní úprava osobních vztahů mezi manžely. *Právní rozhledy*, 2013, roč. 21, č. 6, s. 216–222. ISSN 1210-6410.
- WYSOCKA-BAR, Anna. Enhanced cooperation in property matters in the EU and non-participating Member States. *ERA Forum* [online]. 2019, s. 1–14 [cit. 27. 9. 2019]. Dostupné z: <https://link.springer.com/>
- ZAVADILOVÁ, Lucie. Zpětný a další odkaz a alternativní hraniční určovatel. In: ROZEHNALOVÁ, Naděžda, Klára DRLIČKOVÁ a Jiří VALDHANS (eds.). *Dny práva 2015 – Days of Law 2015: Část IV. Kodifikace obecné části kolizního práva – cesta či omyl?* [online]. Brno: Masarykova univerzita, 2016, s. 236–253 [cit. 24. 3. 2018]. Dostupné z: <https://www.law.muni.cz/dokumenty/34592>
- ZAVADILOVÁ, Lucie. Adaptation of Rights in Rem According to the EU Regulation on Matrimonial Property Regimes. *Studia Juridica Et Politica Jaurinensis* [online]. 2017, roč. 4, č. 2, s. 55–68 [cit. 24. 3. 2018]. Dostupné z: http://dfk-online.sze.hu/images/sjpi/2017/2/SJPJ%202017_2.pdf
- ZAVADILOVÁ, Lucie. Postavení volby práva ve věcech majetkových poměrů manželů. In: ROZEHNALOVÁ, Naděžda, KLÁRA DRLIČKOVÁ a JIŘÍ VALDHANS (eds.). *Dny práva 2016 – Days of Law 2016: Část V. Princip autonomie vůle ve vztazích s mezinárodním prvkem* [online]. Brno: Masarykova univerzita, 2017, s. 120–139 [cit. 24. 3. 2018]. Dostupné z: <https://www.law.muni.cz/dokumenty/39613>
- ZAVADILOVÁ, Lucie. Vypořádání majetkových poměrů manželů z pohledu evropského mezinárodního práva soukromého. *Časopis pro právní vědu a praxi*, 2017, roč. XXV, č. 4, s. 661–675. ISSN 1210-9126. DOI <https://doi.org/10.5817/CPVP2017-4-5>. Dostupné z: <https://journals.muni.cz/cpvp/article/view/8665>

- ZAVADILOVÁ, Lucie. The Economic Consequences of Divorce as a Challenge for European Integration. In: STANIČKOVÁ, Michaela, Lukáš MELECKÝ, Eva KOVÁŘOVÁ a Kateřina DVOROKOVÁ (eds.). *Proceedings of the 4th International Conference on European Integration 2018* [online]. Ostrava: VŠB – Technická univerzita Ostrava, 2018, s. 1605–1612 [cit. 24. 3. 2018]. Dostupné z: <https://apps.webofknowledge.com>
- ZAVADILOVÁ, Lucie. Zacházení s cizím právem v řízení o vypořádání majetkových poměrů manželů. *Právní rozhledy*, 2018, roč. 26, č. 1, s. 11–17. ISSN 1210-6410.
- ZAVADILOVÁ, Lucie. Majetkové poměry manželů v judikatuře Soudního dvora EU. *Právní rozhledy*, 2019, roč. 27, č. 7, s. 229–234. ISSN 1210-6410.
- ZAVADILOVÁ, Lucie. The Concept of Marriage in European Private International Law. In: KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, Martin KORNEJL a Jiří VALDHANS (eds.). *Dny práva 2018 – Days of Law 2018: Part I. Marriage for all?* [online]. Brno: Masarykova univerzita, 2019, s. 176–195 [cit. 9. 9. 2019]. Dostupné z: <http://www.dnyprava.cz/dokumenty/48690>
- ZAVADILOVÁ, Lucie. United in Diversity – Regional Unification of the Conflict-of-law Rules in Matters of Matrimonial Property Regimes. In: *Dny práva 2019 – Days of Law 2019: Universal, Regional, National – Ways of the Development of Private International Law in 21st Century* [online]. Brno: Masarykova univerzita, 2019, s. 160–178 [cit. 30. 6. 2021]. DOI <https://doi.org/10.5817/CZ.MUNI.P210-9497-2019-8>. Dostupné z: https://science.law.muni.cz/knihy/monografie/Rozehnalova_DevelopmentPIL.pdf
- ŽUPAN, Mirela a Vjekoslav PUJLKO. Shaping European Private International Family Law. *Slovenian Law Review* [online]. 2010, roč. 47, č. 1–2, s. 23–62 [cit. 14. 8. 2018]. Dostupné z: <http://heinonline.org/>

Kvalifikační práce

- BIRNEROVÁ, Nikol. *Vybrané otázky kolizní úpravy mezinárodního práva rodinného*. Diplomová práce. Praha: Karlova univerzita, Právnická fakulta, 2016, 63 s.

- MAJDOVÁ, Simona. *Majetkové vztahy mezi manželi pohledem mezinárodního práva soukromého*. Diplomová práce. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2017, 74 s.
- VALDHANS, Jiří. *Odchytky od neutrálního kolizního řešení*. Habilitační práce. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2019, 199 s.
- ZAVADILOVÁ, Lucie. *Vypořádání majetkových poměrů manželů v případě zániku manželství rozvodem – aspekty kolizní*. Rigorózní práce. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2017/2018, 174 s.
- ZAVŘELOVÁ, Veronika. *Autonómia vôle strán v rodinnom práve s medzinárodným prvkom*. Diplomová práce. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2014/2015, 79 s.

Soudní rozhodnutí

Soudy České republiky

- Nález Ústavního soudu ze dne 29. 6. 2017, sp. zn. I. ÚS 3226/16.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 11. 2010, sp. zn. 22 Cdo 3441/2009.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 4. 2014, sp. zn. 22 Cdo 113/2013.
- Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 4. 4. 2016, sp. zn. 5 A 185/2012.
- Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 4. 4. 2016, sp. zn. 5 A 186/2012.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. 7. 2016, sp. zn. 28 Ncu 187/2015.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 3. 2017, sp. zn. 22 Cdo 723/2015.
- Rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 22. 8. 2017, sp. zn. 29 A 122/2015.
- Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 30. 5. 2018, sp. zn. 8 As 230/2017.
- Stanovisko Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 27. 8. 1987, sp. zn. Cpjf 27/1986.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 9. 2007, sp. zn. 25 Cdo 1143/2006.
- Usnesení Ústavního soudu ze dne 3. 4. 2012, sp. zn. Pl. ÚS 2/11.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 6. 2012, sp. zn. 33 Cdo 3117/2010.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 6. 2012, sp. zn. 33 Cdo 3529/2010.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 7. 2013, sp. zn. 22 Cdo 2909/2012.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 8. 2013, sp. zn. 33 Nd 146/2013, uveřejněné pod č. 11/2003 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 1. 12. 2015, sp. zn. 22 Cdo 2419/2015.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 3. 2016, sp. zn. 29 Cdo 1115/2014.

Usnesení Ústavního soudu ze dne 5. 4. 2016, sp. zn. III. ÚS 902/16.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 5. 4. 2017, sp. zn. 30 Cdo 4883/2016.

Soudní dvůr Evropské unie⁷⁰⁵

Rozsudek Soudního dvora ze dne 14. 10. 1976, *LTU Lufttransportunternehmen GmbH & Co. KG proti Eurocontrol*, věc C-29/76.

Rozsudek Soudního dvora ze dne 27. 3. 1979, *Jacques de Cavel proti Louise de Cavel*, věc C-143/78.

Rozsudek Soudního dvora (třetího senátu) ze dne 6. 3. 1980, *Louise de Cavel proti Jacques de Cavel*, věc C-120/79.

Rozsudek Soudního dvora ze dne 31. 3. 1982, *C. H. W. proti G. J. H.*, věc C-25/81.

Rozsudek Soudního dvora ze dne 6. 10. 1982, *Srl CILFIT a Lanificio di Gavardo SpA proti Ministero della Sanità*, věc C-283/81.

Rozsudek Soudního dvora (pátého senátu) ze dne 27. 2. 1997, *Antonius van den Boogaard proti Paule Laumen*, věc C-220/95.

Rozsudek Soudního dvora ze dne 28. 3. 2000, *Dieter Krombach proti Andrému Bamberskému*, věc C-7/98.

Rozsudek Soudního dvora (velkého senátu) ze dne 28. 4. 2009, *Meletis Apostolides proti David Charles Orams, Linda Elizabeth Orams*, věc C-420/07.

Rozsudek Soudního dvora (prvního senátu) ze dne 25. 5. 2016, *Rüdolfs Meroni proti Recoletos Limited*, věc C-559/14.

Rozsudek Soudního dvora (velkého senátu) ze dne 18. 10. 2016, *Republik Griechenland proti Grigóriosu Nikiforidisovi*, věc C-135/15.

Rozsudek Soudního dvora (druhého senátu) ze dne 18. 5. 2017, *Hummel Holding A/S proti Nike Inc. a Nike Retail B.V.*, věc C-617/15.

⁷⁰⁵ Rozhodnutí Soudního dvora Evropské unie jsou dostupná ve Sbírce rozhodnutí na webových stránkách *Curia* [právní informační systém]. Soudní dvůr Evropské unie. Dostupné z: <http://curia.europa.eu/>

Rozsudek Soudního dvora (druhého senátu) ze dne 12. 10. 2017, *Aleksandra Kubicka*, věc C-218/16.

Rozsudek Soudního dvora (druhého senátu) ze dne 1. 3. 2018, *Doris Margret Lisette Mahnkopf*, věc C-558/16.

Rozsudek Soudního dvora (šestého senátu) ze dne 17. 1. 2019, *Klaus Manuel Maria Brisch*, věc C-102/18.

Rozsudek Soudního dvora (velkého senátu) ze dne 26. 3. 2019, *SM proti Entry Clearance Officer, UK Visa Section*, věc C-129/18.

Rozsudek Soudního dvora (šestého senátu) ze dne 6. 6. 2019, *Ágnes Weil proti Gézovi Gulácsimu*, věc C-361/18.

Stanovisko generálního advokáta Warnera ze dne 22. 2. 1979, *Jacques de Cavel proti Louise de Cavel*, věc C-143/78.

Stanovisko generální advokátky Rozès ze dne 27. 1. 1982, *C. H. W. proti G. J. H.*, věc C-25/81.

Stanovisko generálního advokáta Jacobse ze dne 12. 12. 1996, *Antonius van den Boogaard proti Paule Laumen*, věc C-220/95.

Stanovisko generálního advokáta Yvese Bota ze dne 17. 5. 2017, *Aleksandra Kubicka*, věc C-218/16.

Stanovisko generálního advokáta Henrika Saugmandsgaarda Øe ze dne 14. 9. 2017, *Soha Sabyouni proti Raju Mamischovi*, věc C-372/16.

Stanovisko generálního advokáta Macieje Szpunara ze dne 13. 12. 2017, *Doris Margret Lisette Mahnkopf*, věc C-558/16.

Usnesení Soudního dvora (šestého senátu) ze dne 14. 6. 2017, *Todor Iljev proti Blagovestě Iljeva*, věc C-67/17.

Právní předpisy

Vnitrostátní právní předpisy

Zákon č. 97/1963 Zb., o medzinárodnom práve súkromnom a procesnom, v znení neskorších predpisov. In: *SLOV-LEX* [právný a informačný portál]. Ministerstvo spravodlivosti SR [cit. 8. 1. 2019].

Zákon č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění zákona č. 254/2004 Sb.

Zákon č. 219/1995 Sb., devizový zákon, ve znění zákona č. 281/2009 Sb.

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém, ve znění pozdějších předpisů.

Mezinárodní smlouvy

Convention du 17 juillet 1905 concernant les conflits de lois relatifs aux effets du mariage sur les droits et les devoirs des époux dans leurs rapports personnels et sur les biens des époux. *Hague Conference on Private International Law* [online]. HCCH, © 1951–2019 [cit. 30. 3. 2019]. Dostupné z: <https://www.hcch.net/en/instruments/the-old-conventions/1905-effects-of-marriage-convention>

Convention of 14 March 1978 on the Law Applicable to Matrimonial Property Regimes. *Hague Conference on Private International Law* [online]. HCCH, © 1951–2019 [cit. 30. 3. 2019]. Dostupné z: <https://www.hcch.net/en/instruments/conventions/full-text/?cid=87>

Právní předpisy EU⁷⁰⁶

Listina základních práv Evropské unie.

Nařízení Rady (ES) č. 44/2001 ze dne 22. 12. 2000 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech.

Nařízení Rady (ES) č. 2201/2003 ze dne 27. 11. 2003 o soudní příslušnosti, uznání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti a o zrušení nařízení (ES) č. 1347/2000.

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 864/2007 ze dne 11. 7. 2007 o právu rozhodném pro mimosmluvní závazkové vztahy (Řím II).

⁷⁰⁶ Právní předpisy Evropské unie jsou dostupné na webových stránkách *EUR-Lex* [právní informační systém]. Úřad pro publikace Evropské unie. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 593/2008 ze dne 17. 6. 2008 o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy (Řím I).

Nařízení Rady (ES) č. 4/2009 ze dne 18. 12. 2008 o příslušnosti, právu rozhodném, uznávání a výkonu rozhodnutí a o spolupráci ve věcech vyživovacích povinností.

Nařízení Rady (EU) č. 1259/2010 ze dne 20. 12. 2010, kterým se zavádí posílená spolupráce v oblasti rozhodného práva ve věcech rozvodu a rozluky.

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 650/2012 ze dne 4. 7. 2012 o příslušnosti, rozhodném právu, uznávání a výkonu rozhodnutí a přijímání a výkonu veřejných listin v dědických věcech a o vytvoření evropského dědického osvědčení.

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1215/2012 ze dne 12. 12. 2012 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech.

Nařízení Rady (EU) 2016/1103 ze dne 24. 6. 2016 provádějící posílenou spolupráci v oblasti příslušnosti, rozhodného práva a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech majetkových poměrů v manželství.

Nařízení Rady (EU) 2016/1104 ze dne 24. 6. 2016 provádějící posílenou spolupráci v oblasti příslušnosti, rozhodného práva a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech majetkových důsledků registrovaného partnerství.

Oprava nařízení Rady (EU) 2016/1103 ze dne 24. 6. 2016 provádějícího posílenou spolupráci v oblasti příslušnosti, rozhodného práva a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech majetkových poměrů v manželství, ze dne 29. 4. 2017.

Protokol o právu rozhodném pro vyživovací povinnosti.

Rozhodnutí Rady č. 2001/470/ES ze dne 28. 5. 2001 o vytvoření Evropské soudní sítě pro občanské a obchodní věci.

Rozhodnutí Rady (EU) č. 2016/954 ze dne 9. 6. 2016, kterým se povoluje posílená spolupráce v oblasti příslušnosti, rozhodného práva, uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech majetkových poměrů mezinárodních párů, zahrnujících jak majetkové poměry v manželství, tak majetkové důsledky registrovaného partnerství.

Smlouva o Evropské unii, konsolidované znění.

Smlouva o fungování Evropské unie, konsolidované znění.

Úmluva ze dne 27. 9. 1968 o příslušnosti soudů a o výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech, ve znění úmluv o přistoupení v rámci postupného rozšiřování Evropské unie.

Ostatní zdroje

Access to Foreign Law in Civil and Commercial Matters – Conclusions and Recommendations. *Joint Conference of the European Commission and the Hague Conference on Private International Law* [online]. 2012 [cit. 8. 6. 2018]. Dostupné z: <https://assets.hcch.net/docs/b093f152-a4b3-4530-949e-65c1bfc9cda1.pdf>

Accessing the content of foreign law. Report of the meeting of experts on global co-operation on the provision of online legal information on national laws. *Permanent Bureau of the Hague Conference on Private International Law* [online]. 2009 [cit. 8. 6. 2018]. Dostupné z: <https://assets.hcch.net/docs/d9c58909-e39e-45b1-aa82-a9b13a00ad19.pdf>

Action plan of the Council and the Commission on how best to implement the provisions of the Treaty of Amsterdam on an area of freedom, security and justice. *Justice and Home Affairs Council* [online]. 3. 12. 1998 [cit. 11. 6. 2018]. Dostupné z: [http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52005XG0812\(01\)&from=EN](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52005XG0812(01)&from=EN)

C.L.A.S.S.4EU – The Project. *Università Di Verona* [online]. Università Di Verona, © 2017 – 2018 [cit. 2. 11. 2019]. Dostupné z: <http://sites.les.univr.it/class4eu/index.php/project/>

Comments on the European Commission's Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council on jurisdiction, applicable law, recognition and enforcement of decisions and authentic instruments in matters of succession and the creation of a European Certificate of Succession. *Max Planck Institute for Comparative and International Private Law* [online]. March 2010 [cit. 31. 1. 2020]. Dostupné z: <https://www.europarl.europa.eu/document/activities/cont/201005/20100526ATT75035/20100526ATT75035EN.pdf>

- Conclusions and Recommendations Adopted by the Council. *Council on General Affairs and Policy of the Conference* [online]. 2015 [cit. 8. 6. 2018]. Dostupné z: https://assets.hcch.net/upload/wop/gap2015concl_en.pdf
- Couples in Austria. *Couples in Europe* [online]. CNUE, © 2012 [cit. 9. 6. 2018]. Dostupné z: <http://www.coupleseurope.eu/en/austria/topics>
- Couples in Europe – The law for couples in the 27 EU countries. *The Council of the Notaries of the European Union* [online]. CNUE, © 2012 [cit. 5. 9. 2019]. Dostupné z: <http://www.coupleseurope.eu/en>
- Couples in Germany. *Couples in Europe* [online]. CNUE, © 2012 [cit. 9. 6. 2018]. Dostupné z: <http://www.coupleseurope.eu/en/germany/topics>
- Důvodová zpráva k zákonu č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 19. 2. 2018].
- ESPINOSA CALABUIG, Rosario. The Impact of the Proof of Foreign Law. In: VIARENGO, Ilaria a Francesca C. VILLATA (eds.). *Planning the Future of Cross Border Families: A Path Through Coordination: Final study* [online]. 2017, s. 195–213 [cit. 2. 11. 2019]. Dostupné z: <http://www.eufams.unimi.it/wp-content/uploads/2017/12/EUFams-Final-Study-v1.0.pdf>
- EUFam's Project. *Università degli Studi di Milano* [online]. Università degli Studi di Milano, © 2016 [cit. 2. 11. 2019]. Dostupné z: <http://www.eufams.unimi.it/project/>
- EUFams II. *Universität Heidelberg* [online]. © Universität Heidelberg [cit. 2. 11. 2019]. Dostupné z: <http://www2.ipr.uni-heidelberg.de/eufams/index.php?site=projektberichte&clang=cz>
- E-training on EU Family Property Regimes. *The EUFAMPRO Project* [online]. [cit. 30. 6. 2021]. Dostupné z: <https://www.euro-family.eu/eu-home>
- Family law and property law. *Internationaal Juridisch Instituut* [online]. [cit. 5. 9. 2019]. Dostupné z: <https://www.iji.nl/en/expertise/family-law/>
- FIORINI, Aude. Which Legal Basis for Family Law? The Way Forward. *Directorate General for Internal Policies. Policy Department C: Citizens' Rights and Constitutional Affairs* [online]. European Parliament, © 2012 [cit. 31. 1. 2018]. Dostupné z: [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/note/join/2012/462498/IPOL-JURI_NT\(2012\)462498_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/note/join/2012/462498/IPOL-JURI_NT(2012)462498_EN.pdf)

- Green paper on conflict of laws in matters concerning matrimonial property regimes, including the question of jurisdiction and mutual recognition. Brussels: Commission of the European Communities, 17. 7. 2006, COM(2006) 400 final. In: *EUR-Lex* [právní informační systém]. Úřad pro publikace Evropské unie [cit. 11. 6. 2018]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>
- Haagský program: Posílení svobody, bezpečnosti a práva v Evropské unii. *Rada Evropské unie* [online]. 3. 3. 2005 [cit. 11. 6. 2018]. Dostupné z: [http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:52005XG0303\(01\)&from=CS](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:52005XG0303(01)&from=CS)
- Judicial cooperation in civil matters: Facts sheet on the European Union. *European parliament* [online]. October 2018 [cit. 14. 11. 2018]. Dostupné z: <http://www.europarl.europa.eu/factsheets/en/sheet/154/judicial-cooperation-in-civil-matters>
- Key features of Council regulation (EU) 2016/1104 of 24 June 2016 implementing enhanced cooperation in the area of jurisdiction, applicable law and the recognition and enforcement of decisions in matters of the property consequences of registered partnerships. *Hague Conference on Private International Law* [online]. [cit. 13. 12. 2018]. Dostupné z: <https://assets.hcch.net/docs/e2533a3e-5a10-4524-a03b-a783ff4ccc3d.pdf>
- Legal Advice. *Max Planck Institute for Comparative and International Private Law* [online]. Max Planck Institute for Comparative and International Private Law, © 2018 [cit. 5. 9. 2019]. Dostupné z: https://www.mpipriv.de/en/pub/about_us/important_contact_persons/legal_advice.cfm
- Legal Advice. *T. M. C. Asser Institute* [online]. [cit. 5. 9. 2019]. Dostupné z: <https://www.asser.nl/projects-legal-advice/legal-advice/>
- Legal information – definition. *Hellenic Institute of International and Foreign Law* [online]. Hellenic Institute of International and Foreign Law, © 2020 [cit. 31. 1. 2020]. Dostupné z: <https://www.hiifl.gr/en/p/definition>
- Legal opinions. *Swiss Institute of Comparative Law* [online]. ISDC, © 2019 [cit. 5. 9. 2019]. Dostupné z: <http://www.isdc.ch/en/services/legal-opinions>

LOBACH, Quincy C. a Tobias RAPP. *EUFams II: Facilitating cross-border family life: Towards a common European understanding: An empirical study on European family and succession law* [online]. 31 May 2019 [cit. 31. 1. 2020]. Dostupné z: <http://www2.ipr.uni-heidelberg.de/eufams/index-Dateien/microsites/download.php?art=projektbericht&id=2>

Majetkové poměry v manželství – Česká republika. *Evropská komise* [online]. 11. 2. 2019 [cit. 8. 5. 2019]. Dostupné z: https://e-justice.europa.eu/content_matters_of_matrimonial_property_regimes-559-cz-cs.do?member=1

Majetkové poměry v manželství – Vnitrostátní informace týkající se nařízení 2016/1003. *Evropská komise* [online]. 11. 5. 2021 [cit. 23. 6. 2021]. Dostupné z: https://e-justice.europa.eu/content_matters_of_matrimonial_property_regimes-559-cs.do

Majetkové poměry v manželství. *Evropská komise* [online]. 29. 11. 2019 [cit. 26. 1. 2020]. Dostupné z: https://e-justice.europa.eu/content_matrimonial_property_regimes-36686-cs.do

Majetkové poměry v případě mezinárodních párů. *Evropská unie* [online]. 1. 2. 2019 [cit. 12. 7. 2019]. Dostupné z: https://europa.eu/youreurope/citizens/family/couple/property-regimes-international-couples/index_cs.htm

Manželské režimy – Výkladová příručka k nařízení Rady (EU) 2016/1103 ze dne 24. června 2016 provádějící posílenou spolupráci v oblasti příslušnosti, rozhodného práva a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech majetkových poměrů v manželství. *Notaries of Europe* [online]. [cit. 11. 6. 2019]. Dostupné z: <http://www.notaries-of-europe.eu/>

Manželství. *Evropská unie* [online]. 12. 2. 2021 [cit. 22. 6. 2021]. Dostupné z: https://europa.eu/youreurope/citizens/family/couple/marriage/index_cs.htm

Návrh nařízení Evropského parlamentu a Rady o příslušnosti, rozhodném právu, uznávání a výkonu rozhodnutí a úředních listin ve věcech dědictví a vytvoření evropského dědického osvědčení. Brusel: Komise Evropských společenství, 14. 10. 2009, KOM(2009) 154 v konečném znění. In: *EUR-Lex* [právní informační systém]. Úřad pro publikace Evropské unie [cit. 19. 1. 2018]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>

- Návrh nařízení Rady o příslušnosti, rozhodném právu, uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech majetkových poměrů v manželství. Brusel: Evropská komise, 16. 3. 2011, KOM(2011) 126 v konečném znění. In: *EUR-Lex* [právní informační systém]. Úřad pro publikace Evropské unie [cit. 11. 6. 2018]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>
- Návrh nařízení Rady o příslušnosti, rozhodném právu, uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech majetkových poměrů v manželství. Brusel: Evropská komise, 2. 3. 2016, COM(2016) 106 v konečném znění. In: *EUR-Lex* [právní informační systém]. Úřad pro publikace Evropské unie [cit. 11. 6. 2018]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>
- Návrh nařízení Rady o příslušnosti, rozhodném právu, uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech majetkových důsledků registrovaného partnerství. Brusel: Evropská komise, 16. 3. 2011, KOM(2011) 127 v konečném znění. In: *EUR-Lex* [právní informační systém]. Úřad pro publikace Evropské unie [cit. 11. 6. 2018]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>
- Návrh nařízení Rady o příslušnosti, rozhodném právu, uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech majetkových důsledků registrovaného partnerství. Brusel: Evropská komise, 2. 3. 2016, COM(2016) 107 v konečném znění. In: *EUR-Lex* [právní informační systém]. Úřad pro publikace Evropské unie [cit. 11. 6. 2018]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>
- Návrh rozhodnutí Rady, kterým se povoluje posílená spolupráce v oblasti příslušnosti, rozhodného práva, uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech majetkových poměrů mezinárodních párů, zahrnujících jak majetkové poměry v manželství, tak majetkové důsledky registrovaného partnerství. Brusel: Evropská komise, 2. 3. 2016, COM(2016) 108 v konečném znění. In: *EUR-Lex* [právní informační systém]. Úřad pro publikace Evropské unie [cit. 1. 8. 2018]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>
- Novela ústavního zákona – Listina základních práv a svobod. Sněmovní tisk 211/0. *Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR* [online]. [cit. 4. 6. 2019]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=8&t=211>
- Novela zákona – občanský zákoník. Sněmovní tisk 201/0. *Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR* [online]. [cit. 4. 6. 2019]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=8&t=201>

People in the EU – statistics on origin of residents. *Eurostat* [online]. 7. 1. 2019 [cit. 21. 3. 2019]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=People_in_the_EU_-_statistics_on_origin_of_residents#General_overview

Personalized Solutions in European Family and Succession Law [online]. [cit. 9. 9. 2019]. Dostupné z: <https://www.euro-family.eu/eu-home>

Počet cizinců v ČR – předběžné čtvrtletní údaje; 2004/06–2019/12. *Český statistický úřad* [online]. [cit. 28. 1. 2020]. Dostupné z: https://www.czso.cz/documents/11292/27320905/c01R02_201912.pdf/2f50dfc0-473a-4c9b-b804-fb302e472747?version=1.0

Principles of European Family Law Regarding Property Relations between Spouses. *Commission on European Family Law* [online]. 2018 [cit. 17. 8. 2018]. Dostupné z: <http://ceflonline.net/wp-content/uploads/Principles-PRS-English1.pdf>

Property Relations Reports by Jurisdiction. *Commission on European Family Law* [online]. Commission on European Family Law, © 2018 [cit. 9. 5. 2018]. Dostupné z: <http://ceflonline.net/property-relations-reports-by-jurisdiction/>

Proposal for a Council Regulation on jurisdiction, applicable law and the recognition and enforcement of decisions in matters of matrimonial property regimes – Political agreement [online]. Brussels: Council of the European Union, 26. 11. 2015, 14651/15 [cit. 17. 11. 2019]. Dostupné z: <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-14651-2015-INIT/en/pdf>

Přehled hlavních dvoustranných smluv o mezinárodní právní pomoci v oblasti trestní a civilní a dokumentů souvisejících. *Ministerstvo spravedlnosti ČR* [online]. [cit. 12. 3. 2019]. Dostupné z: <https://www.justice.cz/web/msp/dvoustranne-smlouvy>

Registrovaná partnerství. *Evropská unie* [online]. 24. 1. 2019 [cit. 2. 7. 2019]. Dostupné z: https://europa.eu/youreurope/citizens/family/couple/registered-partners/index_cs.htm

Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů. Brusel: Evropská komise, 16. 3. 2011, KOM(2011) 125 v konečném znění. In: *EUR-Lex* [právní informační systém]. Úřad pro publikace Evropské unie [cit. 11. 6. 2018]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>

- SCHLOSSER, Peter. Report on the Convention on the Association of the Kingdom of Denmark, Ireland and the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland to the Convention on jurisdiction and the enforcement of judgments in civil and commercial matters and to the Protocol on its interpretation by the Court of Justice (signed at Luxembourg, 9 October 1978). *Official Journal of the European Communities C 59*. 5. 3. 1979 [cit. 3. 11. 2018]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=OJ:C:1979:059:FULL&from=EN>
- Sňatky cizinců v ČR podle vybraných státních občanství v letech 1995–2019. *Český statistický úřad* [online]. [cit. 21. 6. 2021]. Dostupné z: https://www.czso.cz/documents/11292/29682397/c08R83_2019.pdf/2a348fed-2efa-4339-9bb5-fabb04efe39e?version=1.0
- Stockholmský program: Otevřená a bezpečná Evropa, která slouží svým občanům a chrání je. *Evropská rada* [online]. 4. 5. 2010 [cit. 15. 11. 2019]. Dostupné z: [http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:52010XG0504\(01\)&from](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:52010XG0504(01)&from)
- The Application of Foreign Law in Civil Matters in the EU Member States and its Perspectives for the Future: Part I: Legal Analysis. *Swiss Institute of Comparative Law* [online]. 2011 [cit. 8. 6. 2018]. Dostupné z: <https://publications.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/c92e8d95-ac55-4c9c-91b6-36a5a7564838/IT75035/20100526AT75035EN.pdf>
- Which Member States Participate in Enhanced Cooperation With Respect to Family Property Regimes? *E-training on EU Family Property Regimes* [online]. 1. 4. 2019 [cit. 30. 6. 2021]. Dostupné z: https://www.euro-family.eu/eventi-52-which_member_states_participate_in_enhanced_cooperation_with_respect_to_family_property_regime
- Zpráva o občanství EU za rok 2010: Odstranit překážky pro výkon práv občanů EU.* Brusel: Evropská komise, 27. 10. 2010, KOM(2010) 603 v konečném znění. [cit. 22. 8. 2018]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:52010DC0603&from=CS>

Vědecká redakce MU

prof. PhDr. Jiří Hanuš, Ph.D. (předseda);
doc. Ing. Pavel Bobál, CSc.; prof. JUDr. Marek Fryšták, Ph.D.;
Mgr. Michaela Hanousková; doc. RNDr. Petr Holub, Ph.D.;
doc. Mgr. Jana Horáková, Ph.D.; prof. MUDr. Lydie Izakovičová Hollá, Ph.D.;
prof. PhDr. Mgr. Tomáš Janík, Ph.D.; prof. PhDr. Tomáš Kubiček, Ph.D.;
prof. RNDr. Jaromír Leichmann, Dr. rer. nat.; PhDr. Alena Mizerová;
doc. RNDr. Lubomír Popelínský, Ph.D.; Ing. Zuzana Sajdlová, Ph.D.;
Mgr. Kateřina Sedláčková, Ph.D.; prof. RNDr. Ondřej Slabý, Ph.D.;
doc. Ing. Rostislav Staněk, Ph.D.; prof. PhDr. Jiří Trávníček, M.A.;
doc. PhDr. Martin Vaculík, Ph.D.

Ediční rada PrF MU

prof. JUDr. Marek Fryšták, Ph.D. (předseda);
prof. JUDr. Josef Bejček, CSc.; prof. JUDr. Jan Hurdík, DrSc.;
prof. JUDr. Věra Kalvodová, Dr.; prof. JUDr. Vladimír Kratochvíl, CSc.;
doc. JUDr. Petr Mrkývka, Ph.D.; doc. JUDr. Radim Polčák, Ph.D.;
doc. JUDr. Ivana Průchová, CSc.; doc. JUDr. Ing. Josef Šilhán, Ph.D.

MAJETKOVÉ POMĚRY MANŽELŮ – UNIFIKACE KOLIZNÍHO PRÁVA V RÁMCI EVROPSKÉ UNIE

JUDr. Lucie Zavadilová, Ph.D.

Vydala Masarykova univerzita
Žerotínovo nám. 617/9, 601 77 Brno
v roce 2021

Spisy Právnické fakulty Masarykovy univerzity
Edice Scientia, sv. č. 715

1. elektronické vydání, 2021

ISBN 978-80-210-9978-4 (online ; pdf)
DOI <https://doi.org/10.5817/CZ.MUNI.M210-9978-2021>
www.law.muni.cz

MUNI
PRESS

MUNI
LAW

ISBN 978-80-210-9978-4

9 788021 099784